

AHMET ÜMIT

Magla
I NOĆ

LJEVAK

AHMET ÜMIT

Magla

CW & BU

I NOĆ

S TURSKOG PREVELA
Nikolina Rajković

Zagreb, prosinac 2013.

U spomen na Envera Kurta

CW & BU

Prvo poglavlje

Ne sjećam se kako sam dospio ovamo! Zatekao sam se kako besciljno tumaram ispred ovog konaka, kojem su prozori s pocrnjelim i istrunulim rubovima prekriveni debelim naslagama prašine, stari zidovi obloženi tamnozelenkastom plijesni, a dvokrilna željezna kapija čini se oduvijek i zauvijek zatvorena! Nije mi jasno što radim u ovom prostranom vrtu koji podsjeća na zapušteno groblje, ispred ovog nekad veličanstvenog zdanja koje je sad tek sablasna ruševina. Usprkos svim nastojanjima, moje sjećanje nije u stanju prizvati prošlost. U glavi mi se pojavljuju nejasni obrisi, ali prizor nikako da se izoštri. Kao da vrijeme sažimlje i međusobno isprepliće sva moja sjećanja; ne mogu objasniti tu čudnu kašu u koju polagano i duboko tonem. Baš kao što ne znam ni priču ovog otužnog konaka usred pustopoljine, prepuštenog na milost kiši i suncu.

Ne razumijem se u arhitekturu, ali očito je da sa svojim izduženim tornjevima, hladnim zidovima i sićušnim prozorima nimalo ne nalikuje našim konacima. Podsjeća na zamkove kakve sam viđao u Njemačkoj. Da je Mine sada tu već bi počela: „ Ovi su tornjevi izgrađeni u tipično srednjovjekovnom stilu, a prozori pod utjecajem njemačke renesanse...”

Mine...! Da, tražio sam Mine! Nema je pet dana. Krenuo sam ka njezinom stanu. Već pet dana nitko ne zna gdje je. Ali nije li ovo neka zabuna? Ako je Mine ta koja se izgubila, što onda ja radim usred ove pustoši, ispred ovog sablasnog konaka?

Osvrćem se oko konaka. To zdanje koje u promatraču pobuđuje jezu i strah, mene čini turobnim i sjetnim. Premda ga nikad nisam vidio, naslućujem da među nama postoji neka veza koju nisam kadar rastumačiti. Koračam prema vratima konaka gazeći po trulom lišću iz vrta. Na dvokrilnim željeznim vratima pažnju mi privlači mjestimično napukao reljef koji se nalazi na mramornom pročelju. Prvo što razaznajem na reljefu je zvijezda. Odmah ispod zvijezde je nešto nalik na cijev. Odmah zapažam da se radi o pištolju. Na dršci pištolja urezan je i neki polumjesec. Zvijezda na vrhu, ispod nje pištolj i uz rub njegove drške polumjesec. Poznat mi je taj amblem, ali ne mogu dokučiti odakle. Približavam se vratima. Na njima je zahrđao lokot. Povlačim ga, ali nema nikakvog učinka. Usprkos zapuštenu izgledu,

prilično je čvrst. Ispuštam lokot, pogurujem prašnja žljezta dvokrilna vrata što izgledaju kao da ih godinaa nitko nije dotakao. Ne pomiču se. Prljam ruke tamnožutom prašinom. Ne odustajem, objema rukama udaram o vrata. S druge strane ne dopire nikakav zvuk. Udaram snažnije. Dovoljno snažno da me zabole ruke, ali začudo ne osjećam bol, samo se znojim. Uza sve to, samo mi je desna strana tijela u znoju. Nastavljam udarati o vrata, nitko mi ne odgovara, ali znoj i dalje kaplje s mene. Osjećam toplinu koja mi struji kroz tijelo. Zašto su mi samo desno rame i trbuh oznojeni? Ne razumijem. Što manje razumijem, to me više obuzima strah. Plašim se svoje prošlosti, plašim se za svoj razum i tijelo, plašim se ovog starog konaka. Ne trebam se plašiti, kažem. Netko će svakako doći, obavještajna služba me ne bi ostavila. Čak i da su svi zaboravili na mene, Jildirim sigurno nije. Jildirim...! Zar Jildirim nije mrtav?

Znojim se. S mog ramena i trbuha štrcaju tople kapljice. Osjećam da mi košulja postaje sve teža, a hlače sve natopljenije. Znoj postaje sve obilniji.

Do mene dopire nekakva zvonjava. Prvo pomišljam da je to zvuk vjetra koji fijuče između suhih grana drveća. Kad zazvoni drugi put, razabirem da je riječ o telefonu. Okrećem se i gledam u stari konak. Tajanstven je, poput zabravljene škrinje. Ponovno zvoni, ovaj put uporno. Moram pronaći telefon. U panici ponovo potrčim prema vratima. Sigurno zove Jildirim. Napokon me pronašao. Počinjem nasrtati na vrata, guram ih, pritišćem ramenom, ali toliko su čvrsta da ih i dalje ne mogu pomaknuti. I dalje zvoni. Pažljivo osluškujem, čini se kao da zvuk dolazi sa stražnje strane konaka. Trčim u tom smjeru. Skrenem iza ugla, a ispred mene se ukaže jedna od telefonskih govornica koje su uobičajen prizor na ulici. Trebao bih se javiti prije nego prestane zvoniti. Naglo ulijećem u telefonsku govornicu. Prekidam zvonjavu i podižem slušalicu.

„Halo?“

Nitko mi ne odgovara.

„Halo?“ Tijelo mi se žari. Znojim se. „Halo?“

Začuje se ravnodušan glas:

„Ubili su Jildirima Binbašija. U blizini njegove kuće.“

Želim nešto upitati. Usta su mi suha, osjećam da mi se tanka koža oko usana zateže i mjestimično puca. Pokušavam oblizati usne. Jezik mi se u ustima povija kao gušter pred smrt. Glas s druge strane žice prekida vezu ne čekajući moj odgovor. Ostajem stajati sa slušalicom u ruci.

S telefonske slušalice cijedi se neka tekućina i kao crven mulj kliže niz telefonsku žicu do kutije u koju se ubacuju kovanice. Opažam da je to moj znoj. Da sam još koji trenutak ostao u telefonskoj govornici, on bi me zagušio.

Dok izlazim, ispred mene se pojavljuje neka gomila, to je neki sprovod. Svi su obučeni u crno. Čini mi se da je posrijedi službena povorka. Primiču se teškim koracima u dostojanstvenoj žalosti. Većina sudionika povorke su muškarci, samo ispred mrtvačkog sanduka stoji neka žena. Na prsima nosi sliku naslikanu uljanim bojama. Očito je to slika pokojnika. Ženina je kosa prekrivena crnim rupcem. Prepoznajem je dok mi se približava: Gulserem, Jildirimova žena. Stidim se. Pokunjen sam poput djeteta, ne znajući zašto. Gulserem mi prilazi. Obaram pogled. „A što je s obećanjem da ga nećete ostaviti?“ kaže. „Vjerovao vam je.“ U njezinu glasu nema ni bijesa ni tuge. Govori mehaničkim tonom.

Ne znam što da kažem, uzmičem korak-dva. Ona korača prema meni. Kako se približava, tako se ja povlačim par koraka unatrag. Na svaki moj korak ona uzvraća svojim. Postajem nervozan. Što hoće ta žena? Podižem glavu. Očekujem osuđujući pogled, pogled koji me optužuje da sam kukavica. Ali Gulserem stoji preda mnom bezizražajna lica. Ni ne gledajući me, pogledom prodire kroza me zureći u jednu točku u daljini. To nije pogled normalnog čovjeka. Gledam prema gomili u nadi da će mi netko pomoći. Ali oni također zure u prazno. Bojim se. Želim što prije pobjeći odavde, maknuti se od ovih čudnih ljudi. Dok se pripremam okrenuti i potrčati, noge mi se sapliću jedna o drugu i padam svom težinom na tlo. Brzo se okrećem gomili. Gulserem s gomilom nasrće na mene. Nemam vremena za ustajanje. Moram nešto učiniti, inače će me pregaziti. Posežem za pištoljem. Kako se pomičem, tako gomila ubrzava. Napipavam korice, ali pištolj nije unutra. Sve su mi bliže, od slike koju Gulserem drži na prsima dijeli me svega jedan metar...

Kao da ću prepoznati čovjeka sa slike, ali što mi je slika bliže, boje sve više blijede, a potezi kista iščezavaju. Mislim da gubim razum. Podižem glavu, s posljednjom nadom gledam u Gulserem. Njene su oči uprte u jednu te istu točku, lice joj je nepomično. Sporo se približava s gomilom koja je slijedi. „Stanite!“ želim povikati, reći da griješe, ali ne mogu otvoriti usta. Zaprepašten sam; kao da me čeljust, usta i jezik više ne slušaju. Mučim se, no uspijevam izustiti čak ni „ah“ . Bojim se. Što strah postaje veći, to se više znojim. S mog ramena i trbuha neprestano se cijedi znoj. Slika se žurno približava, uskoro će me pogoditi u lice, uzmičem okrećući glavu u stranu. Lice mi je ukopano u zemlju, očekujem da me pregaze, možda i linčuju. Srce mi počinje ubrzano tući kao pokvareni sat koji žuri.

Osluškujem kako mi znoj kaplje na zemlju. Zvuk kojeg kapljice znoja proizvode dok padaju na zemlju prigušuje otkucaje mog srca. Kad ustanem za mnom će ostati blatnjav trag. Ali sekunde prolaze, nitko me ne gazi, čak me ni ne udara nogom. Ostajem čekati u agoniji. Ništa se ne događa. Mora da su ukopani u smrtnoj tišini, tik do mene, sa zastrašujućim pogledima. Dojadilo mi je čekati, u strahu podižem glavu. Neobično, nema nikoga. U čudu se osvrćem uokolo. Ne, nema nikoga. Otišli su. „Zbilja su otišli“ , promrmljam s olakšanjem. Kamo toliko ljudi najednom može nestati? Dok se uspravljam oslanjajući se prvo na ruke pa na koljena, ugledam sliku koju je nosila Gulserem. Točno ispred mene stoji na posve novom slikarskom stalku, ispod starog javora koji samo što se nije slomio. Znači tu su je ostavili. A možda je ovo znak, možda mi nešto žele poručiti. Pozorno je promatram. Izgleda da je to onaj čovjek koji je pokopan. Ne vidim iz daljine. Hodam prema slici. Ovaj put boje ne blijede. Sada jasno vidim čovjeka, objema rukama drži se za trbuh, grči se. Između prstiju mu izvire crven potok, a s ramena niz desnu ruku mu se proteže tamna mrlja. Izgleda da je ranjen. Lice mu je zgrčeno, na čelu su mu krupne kapi znoja; taj prizor je tako živ da se čini kao da je stvaran. Crvenilo koje kaplje između njegovih prstiju cijedi se preko slike ostavljajući trag u obliku tanke crvene trake. Čovjek mi je odnekud poznat. Tek što ću ga prepoznati...

CW & BU

Drugo poglavlje

O dnekud dopire miris magnolija. Pirkajući preko osunčanog balkona, lagani povjetarac lagano njiše zastore od muslina. Čini mi se kao da vidim tamnozelenu krošnju kestena iz vrta. Nije li ovo djedov ljetnikovac? Čudno, nismo li ga već odavno prodali? Kraj mene nerazgovijetno razgovaraju neki ljudi, pokušavam ih razumjeti; miris magnolije blijedi, kesten iščezava, povjetarac najednom nestaje.

„Pomaknuo se, dolazi k sebi.“

Glas dopire iz daljine, jedva ga čujem. S mukom otvaram vjeđe kao da su tone tereta na njima. Svjetlost me zaslijepljuje. Pored mog uzglavlja stoje dvije siluete. Na trenutak nisam u stanju utvrditi gdje sam. Bljesak mi udara u oči. Ne želim svjetlo, zvuk, ne želim razmišljati gdje sam. Mami me vrt ljetnikovca s jezercem. Majka i ujna Neriman sjede u vikendici, razgovaraju o odjeći koja je u modi držeći u rukama neki ženski časopis. Otac i stric Ismet kao i uvijek sjede za stolom pod kestenom i pijuckaju rakiju. Krećem prema stolu za kojim sjede muškarci. Jedem pastrvu sa stričeva tanjura. Jako je ukusna. Stric baca pogled prema ženama i pruža mi svoju čašu: „Kušaj ovo.“ Dotada nisam znao kakvog je okusa rakija, ali nipošto nisam htio dovesti u pitanje svoju muškost. Uzimam gutljaj iz čaše. Počinje me žariti sve od grla do želuca. Ne vidim izraz svog lica, ali sigurno je komičan. Stric prasne u smijeh. Otac je namršten, gleda nas s prijekorom.

„Dolazi k sebi! Zovite liječnika...“

U ustima mi se gubi okus rakije. Ali mučnina u želucu ostaje.

„Budi se! Sestro, zovite liječnika... Liječnik... gdje je liječnik?“

Napokon jasno čujem glas. Odzvanja mi u ušima s grozničavim uzbuđenjem. Otvaram oči. Siluete kraj mene postaju sve jasnije. Prvo prepoznajem lice svoje supruge Melike, a potom i lice strica Ismeta. Melike se naginje nad mene, njene oči stisnute od sažaljenja pune su suza.

„Kako si, dušo?... Ozdravit ćeš... Ozdravit ćeš, ne brini se.“

Pokušava mi uliti nadu, a zapravo je ona ta koju treba tješiti. Stric Ismet doima se staloženo. Vidjevši da ga gledam nasmiješi se, ali u očima mu se vidi zabrinutost.

Približava se i govori mi: „Dobro izgledaš.“ Kao da osjećam prijekor u njegovu glasu. Nije me briga. Želim pitati za Mine.

„Jeste li našli...?“ Glas mi je toliko iznemogao da me to plaši. Stric me fiksira pogledom kao da me želi ušutkati. „Zapucao je. Nije nam preostalo drugo nego da ga ubijemo“, reče. „A drugog si ti sredio“, dodaje.

„Koga sam ja sredio? Fahrija?...“ Vjerojatno misli na Fahrija. Da, nastrijelio sam ga. Vidio sam kako je pao na tlo. Mora da me ranio prije nego je pao. Ne, Fahri nije bio u stanju pucati. Onaj drugi je pucao u mene. Onaj prerušen u prodavača perca. Jesu li i njega upucali? Je li i on mrtav?

Stric kao da čita moje misli, ili tek želi vidjeti moju reakciju na ono što je rekao.

„Htio je pobjeći, ali uhvatili smo ga u stožeru tajne organizacije. Pucao je. Da smo ga barem mogli uhvatiti živog.“

Melike nas pažljivo sluša.

„Kod njega smo našli automatski pištolj poljske marke. To nije oružje kojim je pucao u tebe.“

Nisu pronašli oružje, to me uopće ne zanima. Važno je što se dogodilo Mine. Fahri je mrtav, a ako je i njegov prijatelj ubijen, kako ću onda pronaći Mine? Da otvoreno upitam strica? Znam da mu se to neće svidjeti. Osim toga ni Melike se ne odvaja od mene. Trebao bih pozvati strica malo bliže. Želim se pridići. Ne uspijevam. Desno mi je rame u zavoju, a za lijevu ruku mi je pričvršćena cjevčica koja ulazi u venu. Podižem glavu, na drugoj strani cjevčice je plastična vrećica za skupljanje krvi. Mora da tamnocrvena tekućina iz vrećice kaplje u moje vene. Ali krv u vrećici stoji, kao da ne otječe; štoviše, izgleda kao da postaje sve tamnija. Odjednom mi zazuji u ušima. Hematofobija? Nipošto! Navikao sam vidjeti krv. Ali zašto mi se vrti u glavi? Stric je probljedio.

„Liječnik! Zovite liječnika!“ začujem uspaničeni glas moje supruge, a onda svi zvukovi postupno iščezavaju. Zatvaram oči. Ispred mene je Jildirim, osmjehuje se ispod brkova i pruža mi cigaretu.

„Koga čekaš?“ pitam uzimajući cigaretu.

„A koga bih mogao ovdje čekati?“ kaže podrugljivo i osvrne se oko sebe.

Osvrćem se i ja i primjećujem da stojimo ispred zgrade u kojoj stanujem.

„Ovo je moja zgrada“, promrmljam začuđeno.

„Pa tebe čekam.“

„U redu, ali nisi li ti mrtav?“ upitam.

Približava mi se, šapće kao da će mi otkriti tajnu: „Ovdje sam na dužnosti.“

„Na dužnosti?“ Dopada mi se ideja koja mi pada na pamet. „Da tvoje ubojice nisu...?“

„Vaš je posao bio pronaći moje ubojice“, kaže upadajući mi u riječ. „Ja sam došao zbog tebe.“

„Zbog mene?“

„Da, polagat ćeš test, a ja ću ga nadgledati.“

Ne shvaćam, opet glupavo upitam: „Jildirime, zar ti nisi umro?“

„Istina, umro sam“, kaže a zatim s gorkim osmijehom na usnama doda: „Ipak, varaš se ako misliš da će me smrt odvratiti od mojih dužnosti.“

Promatram ga neko vrijeme pokušavajući razumjeti. „A kakav je to test?“

„To ti ne mogu reći. No ako se budeš koristio svime čemu sam te naučio, nema razloga da ne prođeš. I ja sam prošao sličan test u Panami prije mnogo godina. Siguran sam u tvoj uspjeh.“

Smiješi se. I ja se njemu smješkam. Nimalo ne nalikuje na mrtvaca.

„Zajedno ćemo krenuti na putovanje. Za vrijeme putovanja ne smiješ raditi pogreške.“

Baš kao u dobra stara vremena, najednom me slučaj posve zaokupi. Kao da Jildirim nije mrtav, kao da zajedno pripremamo veliku operaciju. S navikom koju sam stjecao godinama, izgovaram pun samopouzdanja, „U redu, spreman sam.“

„Onda krenimo“, kaže, pokazujući glavom moj nekoliko metra udaljeni auto. Približavamo se autu. Vadim ključ i otključavam vrata. Ušavši unutra, ugledam Jildirima kako već sjedi na suvozačevu mjestu. Primijetivši moje zaprepaštenje, kaže kroz osmijeh: „Što si zinuo. Hajde, upali auto.“ Okrećem ključ i s lakoćom palim auto.

Gledam ga, ali ništa ne zapitkujem. Trebam se priviknuti na novu situaciju. Otpuštam spojku i pritisnem gas, auto se pokreće. Izlazimo iz dvorišta zgrade. Dok pokušavam odgonetnuti kakav je to čudan test u koji sam uvučen, ne shvaćajući još uvijek što se zbiva, Jildirim me upita: „Jesi li pronašao djevojku?“

Okrećem se, pogledi nam se sudaraju. Pokušavam procijeniti osuđuje li me ili suosjeća. Vraćam pogled na cestu pred nama.

„Je li ta veza započela nakon što sam ja umro?“ nastavlja. U njegovu glasu nema ni osude ni prijezira. Osjećam iskrenost prijatelja koji želi da mu se izjadam. Unatoč tomu, i dalje sam oprezan. Znao sam da Jildirim ne drži previše do tema kao što su brak, djeca i ljubav.

Bojao se da bi emocionalne veze mogle ugroziti naš posao i odvratiti nas od dužnosti. Zbog toga se nije upuštao u ozbiljnije veze sa ženama nego je s njima održavao površne odnose.

„Odakle znaš?“ pitam.

„Zar si zaboravio, mi znamo sve, to nam je dužnost. Lako je odgonetnuti kada znaš.“ Govori pomalo podrugljivo, kao da mi drži lekciju.

Postajem napet. Ali moram ostati staložen. Uzvraćam jednako podrugljivo: „Dakle današnja je tema špijunaža i kontrašpijunaža“, kažem, a potom ozbiljnim tonom upitam: „Zaboga, tko ti je rekao za Mine?“

„Nitko. Sâm sam istražio.“

„U redu, u redu. Više te neću pitati 'pa zar nisi umro', ali mi barem reci zašto si istraživao!“

„Kada si ti odustao od potrage za mojim ubojicama, pomislio sam da mora postojati dobar razlog za to.“

Trebao sam pretpostaviti da će nas razgovor dovesti do ovoga. Neko vrijeme šutim. On nastavlja:

„Nemoj misliti da te okrivljujem, nisi obavezan pronaći moje ubojice. Istraživao sam isključivo iz znatiželje.“

Pribirem se.

„Zar ne znaš da su ubojice pronađene? Onaj terorist...“

„Nemoj, Sedate, ne čini to. Nisi li upravo ti maloprije pitao jesam li došao ovamo pronaći svoje ubojice?“

„Samo sam htio...“

„Ružno je to, Sedate. Vrijeđaš i svoju i moju inteligenciju.“

Što više govorim, sve se više ukopavam. Ubacujem u višu brzinu. Jildirim šuti.

Na divovskim reklamnim panoima uz cestu oglašava se poznata marka traperica. Polugola, privlačna tamnoputa djevojka u trapericama koje razotkrivaju sve ljepote od struka naniže, zavodljivo nam se smiješi. Dok prolazimo pored panoa, Jildirim me upita:

„Ta cura ti je pomogla da se riješiš napetosti, zar ne?“

„Nije onako kako misliš“, usprotivim se „Zaljubio sam se.“

„Na to sam i mislio. Oborila te s nogu. Pokazala ti je svijet koji si odavno zaboravio...“

Očekujem da doda, „A ja sam umro“, ali ne izgovara to.

Da se izbacim iz nelagode, upitam:

„Ima li test veze s tim?“

„Možda. Ne mogu ti ništa pouzdano reći.“

„Zapravo sam imao namjeru sve ispričati stricu,“ kažem, kao da time želim priznati svoju pogrešku.

„Ne bih ti to preporučio“, reče. „Neće imati razumijevanja. Ne vjeruje ti još odonda kada si pokrenuo peticiju.“

Nisam ovo očekivao. Što želi reći?

„Što ti misliš? Je li ta veza bila pogreška?“ pitam.

„Hoćeš reći da se u to ne bi upustio da si znao da je pogrešno?“

„Možda...“

„Ja mislim da bi. Zaljubio si se, a u tvojim je godinama ljubav opasna stvar.“

„Kakve to ima veze s godinama?“

„Ima, itekako Ali sad nije vrijeme za razgovor o tome.“

„Cijelo mi vrijeme daješ informacije na kapaljku. Budi otvoreniji, pomози mi.“

„Ne oslanjaj se na mene. Ostao si sam. Što god da učiniš morat ćeš sam učiniti.“ Okrene glavu i pogleda cestu kao da mi hoće dati na znanje da više ne želi razgovarati. Ali nedugo zatim ponovno se okreće prema meni: „Jedino kako ti mogu pomoći jest da te savjetujem da budeš oprezan. Stoga, budi oprezan.“

„Budi oprezan!“ Te dvije riječi odzvanjaju mi u ušima. Jildirim ih ne bi olako izrekao, nešto što bi rekao tijekom operacije, u trenutku kad ulazimo u sukob. Želi li mi ukazati na nešto? Možda se varam, možda je to rekao tek tako. Radije bih da se varam, nego da padnem na testu.

„Budi oprezan.“ Svaki put kad bih čuo ove riječi, to je bio znak da posegnem rukom prema pištolju.

Ovaj put to ne činim, samo pogledom pretražujem okolinu. Čini se da nema razloga za zabrinutost. Zaobilaznica ispred nas uskoro će se spojiti na glavnu cestu uvijajući se u oštar zavoj. Cesta je gotovo pusta; malo ispred nas na pločniku stoji neki čovjek. Ne razaznajem točno, ali čini mi se da je ispred njega neka pokretna tezga. Čim se malo približimo, vidim da je to nekakav prodavač pereca. Prodavač pereca? Na mjestu gdje baš ne prolaze pješaci? Možda prodaje vozačima? Odmjeravam ga od glave do pete. Nisam ga dosad viđao u ovom kraju. Izgleda kao jedan od uličnih prodavača sa sela koji su tek doselili u grad. Moram biti siguran. Okrećem se prema Jildirimu.

Opažam da me gleda. Zapravo, nadgleda test. Ne propušta nijedan moj pokret. Na moj molećiv pogled uzvraća odmahujući glavom, kao da mi želi reći: Ne postavlja pitanja. Ubrzano gestikulira. Pitam se želi li reći: Ne trati vrijeme tražeći od mene pomoć. Usporavam vožnju. Glatko vadim pištolj iz korica. Punim spremnik mecima i spuštam u krilo desnu ruku u kojoj držim pištolj. Razmak koji me dijeli od prodavača pereca sve je manji. Primjećujem da nas čovjek gleda. Kao da je malo nervozan. Najednom baca pogled preko ceste. Kao da i on slijedi neki znak. Okrećem se u smjeru u kojem gleda; pogled mi se sudara s Fahrijevim. Fahri je napet, vadi desnu ruku iz džepa, ugledam pištolj. Ako sada stanem na gas i pokušam pobjeći, bit će kasno. Biti ću laka meta, izložen i sa strane i odostraga. Lagano zakočim. Fahri me pokušava nanišaniti. Moram biti brži od njega. Uperim pištolj, ali prije nego ću povući obarač, začuje se pucanj. Zatim zapucam ja. Ugledam Fahrija kako pada bez ispaljenog metka i istog trenutka osjetim toplinu u trbuhu. U sekundi kad se okrećem prema prodavaču pereca, začujem zvuk metka kako probija staklo na desnoj strani auta. Udaljen nekoliko metara, čovjek puca u mene držeći pištolj objema rukama. Vidim kako mu se tresu ruke. Hvala Bogu nije osobito vješt, inače bi me već otpravio Bogu na istinu. Pokušavam uzvratiti paljbu sagnut ispod volana, kao da mi to može pružiti zaklon, no prestravim se shvativši da ne mogu pomaknuti ruku. Desno rame mi se grči od boli. Izgleda da sam preuranio s procjenom njegove sposobnosti ciljanja. Ako prestanem pucati, gotov sam. Prebacujem pištolj u lijevu ruku. Počinjem nasumce ispaljivati metke. Ne pogađam ga, ali i pucnjava naslijepo pomaže: moj neprijatelj ne može izdržati napetost, počne bježati. Bježeći udara o tezgu, pereci se razlijeću u zrak. Čovjek se spotiče, izgleda kao da će pasti, ali se ipak uspijeva održati na nogama. Podižem pištolj, pokušavam ga naciľjati, ali čovjek odjednom počne naglo rasti. U svega par sekundi izdužio se kao da bi svakim korakom mogao prijeći nekoliko metara. Jedan perec koji je maločas pao s tezge slijedi ga. Kako ovaj raste tako i perec raste, s njim. Kada ga je perec sustigao, čovjek skoči na njega kao na motocikl i odveze se začas mi nestavši s vidika.

„Zbunio si se?“ upita Jildirim. Posve sam zaboravio na njega.

„I ti si ovo vidio, zar ne?“ kažem.

„Nemoj mi se sad onesvijestiti“, reče.

„Gdje si bio?“

„Tu. Kraj tebe.“

„Nisi pogođen, zar ne?“

„Ne budi smiješan, u utvare ne možeš pucati.“

„Imaš pravo“, odvratim sa smiješkom. Ali čak mi i osmijeh zadaje bol. Mora da izgledam loše.

„Trebao bi naći nekoga da te odvede u bolnicu“, kaže.

„Tu mi ne možeš pomoći, je li?“

„Rekao sam ti već. Ovo je tvoj test.“

„Jesam li prošao?“ upitam.

„Test nije gotov“, reče.

„Nije?“

„Tek počinje“, kaže odmahujući glavom.

Zbunjuje me to njegovo tajnovito držanje. Misli su mi rascjepkane, kao da je svaki fragment dio za sebe, a moja ih svijest nema snage spojiti u cjelinu. Niti išta razumijem, niti sam u stanju razmišljati. Želim izaći iz ovog auta i otići u bolnicu, ali ne mogu se pomaknuti. Psujem sve po spisku. Volan se približava mom trbuhu, uzmičem da se zaštitim. Leđa mi pritišću sjedalo. Kako li se samo sjedalo ukrutilo! Volan me i dalje napada. Pokušavam pobjeći u stranu, ali ne uspijevam. Stiješnjen sam između volana i sjedala. Uklještili su mi tijelo kao da su se udružili da mi sišu krv iz žila. Razjapljenih usta hvatam zrak kao riba na suhom. Osjećam vrtoglavicu, zvoni mi u ušima, hladno mi je. Toliko mi je hladno da cvokoćem zubima. Želim pobjeći. Pomaknuvši se, osjetim probadanje u ramenu i trbuhu. Čujem Jildirimov glas kako mi govori: „Smiri se, smiri se, prošlo je.“

Otvaram oči... Ali ovo nije Jildirim. Neki čovjek ozbiljna lica u bijeloj kuti mjeri mi otkucaje srca. Pogledava na sat, a potom stavlja svoju ruku na moje čelo i blago upita: „Boli li vas?“

„Hladno mi je.“

„To je normalno“, reče. „Izgubili ste mnogo krvi.“

Stric i Melike nas zabrinuto gledaju. Liječnik ustaje.

„Ne trebate se brinuti“, kaže. „Stanje mu se poboljšava.“

„Drhti“, kaže Melike i strese se kao da i ona osjeća hladnoću.

Liječnik se okreće prema sićušnoj bolničarki: „Pokrijte pacijenta dekom.“ Njegovateljica vadi deku iz ormarića na zidu. Melike uzima deku i pokriva me nježno kao da se boji da će me ozlijediti. Ali hladnoća ne prolazi, nikako da se ugrijem.

Treće poglavlje

Smrzavam se. Na sjajnim, mramornim zidovima mrtvačnice otužno se odražava moja raspršena sjena. Sam sebi izgledam kao kakav pogrbljen prosjak spuštenih ramena.

„Jeste li dobro, naredniče?“ pita Mustafa brižno.

„Sve je u redu, samo sam malo iscrpljen“, kažem.

Napustio sam bolnicu prije dva dana. Iskreno, još uvijek nisam dovoljno prizdravio da bih napuštao postelju. Ali, ne smijem gubiti vrijeme. Moram identificirati čovjeka koji me ranio.

Prolazimo odjelom u kojem se nalaze leševi. Drhtim. Mrtvozornik me gleda s podsmijehom. Sigurno misli da se bojim mrtvacu. U civilu sam, misli da sam očevidac. Ne obazirem se, nije da me vrijeđa. No, iz nekog razloga, Mustafu to živcira.

„Što se smiješ“, obrecne se.

„Ništa“, povlači se mrtvozornik. Kreće prema nizu mrtvačkih boksova od sjajnog čelika, i zaustavlja se pred drugim s lijeva. Izvlači ga i nosilo prekriveno bijelom plahtom klizne iz ležišta i zaustavlja se između mene i Mustafe. Mrtvozornik gleda cedulju zakvačenu za mrtvačevu nogu.

„Ozer Jilki, to je leš koji tražite?“

„Upravo taj“, reče Mustafa gledajući u mene. Zatim polako diže plahtu. Prvo što ugledam je mrtvačeva crna kosa. Nevjerojatno, kosa mu sjaji kao da je živ. Tridesetogodišnjak, uskog čela, tankih obrva; oči su mu sklopljene, na sljepoočnici mu je crna udubina: djelo duge devetke. Ali ja ne poznajem tog čovjeka. To nije prodavač pereca koji me ranio. Pažljivo gledam. Ne, to zasigurno nije on. On je imao tamniju put i rijetku kosu, zapravo bio je gotovo ćelav.

Najednom mi sine da bi mrtvačeva kosa mogla biti perika.

„Možeš li pogledati kosu?“ kažem Mustafi.

Mustafa me gleda, ne shvaća.

„Možeš li provjeriti je li to perika ili prava kosa?“

Mustafa još uvijek ne shvaća. Shvativši po tonu da sam Mustafin nadređeni, mrtvozornik ga preduhitri. Možda želi ispraviti raniji gaf, a možda želi uzvratiti Mustafi što se izderao na njega. Nagne se i grubo zgrabi mrtvačevu kosu.

„Nije perika“, kaže. „To je njegova kosa.“

Pažljivo gledam mrtvačevo pepeljasto lice. Ne, to nije čovjek koji je pucao u mene. Sigurno nije on. Obraduje me pomisao da nije mrtav.

Podignuvši glavu, susrećem Mustafin znatiželjan pogled.

„To nije on?“ pita.

Ne mogu procijeniti zašto bi njemu bilo bitno da identificiram napadača.

„Jesi li i ti sudjelovao u operaciji?“

„Da, naredniče“, uzvratila sa sjajem u očima.

Ne pitam je li on bio taj koji ga je ubio; to je preočito.

„Ovo nije čovjek koji je pucao u mene“, kažem, oduzimajući mu priliku za ponos što je svladao ne samo terorista, nego i čovjeka koji je ranio njegova narednika. S Mustafom sam već dvije godine. Pokušao sam s njim ostvariti odnos kakav sam imao s Jildirimom, ali nije išlo. Isprva sam ga okrivljavao misleći da ima ograničene kapacitete, a poslije sam shvatio da ni ja nisam Jildirim. Sada smo u korektnim ali ipak hladnim odnosima kakvi vladaju između nadređenog i podređenog. Ne mislim da o meni ima negativno mišljenje, ali nikada neće osjećati divljenje kakvo sam ja gajio prema Jildirimu. Uostalom, ja nisam netko tko to zaslužuje.

„Idete li kući, naredniče?“ upita na izlasku iz mrtvačnice dok ulazimo u auto.

„Prvo upali to grijanje, zaledio sam se“, kažem.

„Žao mi je, naredniče“, kaže plaho okrećući se prema meni. „Grijanje opet ne radi.“

Dok Mustafa pali auto, ja se pokrivam kaputom. Najpametnije bi bilo otići kući i opustiti se uz neki topao napitak. Ali moram pronaći Mine. Svake sekunde sve je dalje od mene. Osjećam to na neki čudan način. Od njenog je nestanka prošlo dvadeset dana. Je li moguće da je još uvijek živa? Postoji nada, sve dok ne pronađemo njezino tijelo. Prodavač pereca koji me je ranio! On je ključan. Moram ga pronaći. Tko li je taj čovjek? Jedan od Fahrijevih prijatelja iz ilegalne organizacije, tko drugi? Međutim, u izvještaju se navodi da je Fahri pred dosta vremena napustio organizaciju. Znači, tip nas je preveslao. No, s obzirom na to da je imao hrabrosti organizirati atentat na mene, nije netko koga bi trebalo zanemariti. Nije mu se Mine uzalud divila. Divila? Bolje reći, bila je zaljubljena u njega...

„Idemo kući?“ Mustafino pitanje prekida mi misli.

„Ne, vozi na Kurtuluš.“

„Do stana djevojke koja je nestala?“

Čudno mi je da Mine naziva nestalom djevojkom, ali kako bi je drugačije nazvao. Ona je samo jedna od tisuća nestalih u našim dosjeima.

„Da“, kažem Mustafi. „Idemo do njezinog stana.“

„Ali, naredniče“, proturječi mi moj podređeni. „Naređeno mi je da vas odvedem kući.“

To je vjerojatno tražio šef, moj stric gospodin Ismet.

„Pusti sad naređenja. Ostavi me na Kurtulušu, a ti idi do inspektora Nadžija i uzmi dosjee Fahrijevih drugova koji su uhićeni kad i on.“

„Teško ćemo dobiti dosjee ako nemamo službeni nalog.“

Što je danas ovom malom, netko ga je zastrašio ili što?

„Zatraži dosjee u moje ime, Nadži zna da radimo skupa. Ako bude zanovijetao, reci da ćemo nalog donijeti kasnije.“

Moj zahtjev uznemiri Mustafu. Vjerojatno se boji da će ga netko prozvati zbog kršenja pravila, no ne usudi mi se suprotstaviti. Što bi sada mogao napraviti? Da neće otići i sve ispričati Ismetu? Ma neće, nema on muda žaliti se na svog nadređenog. Osim toga, zna da mi je Ismet stric. Pažljivo ga promatram, zamišljeno vozi. Možda sam u krivu. Možda je Mustafa zapravo dobar tip. No bio dobar ili loš, to na kraju ništa ne mijenja. Kako obavještajac koji slijepo slijedi pravila može odlučiti što je važno a što nije u poslu kojim se bavi? Dok auto čeka na semaforu na Aksaraju, kažem:

„Mine ima prijateljicu u Rimu, mislim da se zove Selin. Je li se vratila?“

Misli su mu odlutale, ne razumije što ga pitam. Hvala Bogu, u tom trenutku u pomoć mi priskače zeleno svjetlo na semaforu koje se pali i Mustafu trgne iz zamišljenosti:

„Selin Orhun se još nije vratila“, konačno odgovara. „Znate, njezin je otac službenik u talijanskom veleposlanstvu. Obavili smo par telefonskih razgovora s njom. Nije se činilo da je svjesna ozbiljnosti situacije.“

„Što je rekla?“

„Vidjela je svoju prijateljicu prije nego je odletjela u Italiju. Otišla je na odmor ili tako nešto. Uskoro se vraća“, kaže. „Rekli smo joj da postoji mogućnost da je oteta.“

'To je apsurdno, zašto bi itko oteo Mine', iznenadila se. Izgleda da djevojka ništa ne zna."

„Jeste li je pitali za Fahrija?“

„Jesmo, 'Dobar je on momak,' rekla je. Tvrdila je da Fahri ne bi naudio Mine. Ne zna da je mladić mrtav, nismo joj rekli.“

„Kada će se vratiti u Tursku?“

„Trebala bi uskoro. Semestralni praznici se bliže kraju.“

„Trebali bismo s njom razgovarati licem u lice“, kažem.

„Potražit ćemo je čim se vrati, naredniče“, kaže Mustafa, a onda se nakon kraće šutnje okrene prema meni i upita: „Je li ta djevojka bila vaša doušnica, naredniče?“

Mora da ga već duže vrijeme zaokuplja to pitanje. Možda bih trebao pobjesniti, ali dopada mi se njegova odvažnost.

„Tako se misli.“

„Nije bila?“

„Živjeli smo u istom kvartu. Njezina majka je prijateljica moje supruge. Jedan dan su studenti u znak prosvjeda zauzeli fakultet, i svi su bili privedeni. Njezina me majka tražila pomoć pa sam otišao po nju u policiju.“

„Znači, djevojka nije imala veze s prosvjedima?“

„Imala je, simpatizirala je ljevičare. U dobroj namjeri. Reagirala je na nepravde i stvari koje joj smetaju. Znaš da je takva mladež pogodan materijal za regrutiranje u terorističke grupe. Objasnio sam joj kako stoje stvari. Sprijateljili smo se. Naravno, razgovarali smo i o tome što se događa na faksu...“

„A taj tip Fahri je mislio da je ona vaša doušnica?“

„Misliš da je njegova organizacija otela djevojku, zar ne?“

„A tko drugi?“

Da, a tko drugi.

„Vjerojatno su time htjeli poslati poruku vama“, kaže Mustafa. „Zašto ste pustili Fahrija nakon što je priveden?“

„Nismo imali izbora“, kažem. „I ja sam bio na ispitivanju. Fahri je otišao u Antaliju tri dana prije nego je Mine nestala. Cijeli je tjedan proveo sa svojom obitelji. Ima svjedoke, otac mu je bio pukovnik, lani je umro.“

„Kakve veze ima što je bio pukovnik. Prije svega, trebao je bolje odgojiti sina. Znate li da je oružje kojim je taj nitkov pucao na vas u vlasništvu vojske?“

„Ozbiljno?“ pitam okrenuvši se prema njemu.

„Da“, kaže Mustafa. „Pištolj njegova oca pripada općini Kirikale.“

Zbunjen sam. U atentatu nije koristio oružje svoje organizacije nego pištolj umirovljenog pukovnika iz Kirikale! Čudno!

„A oružje koje je koristio onaj drugi tip?“

„Još uvijek nismo našli oružje kojim je pucano u vas. Ali balističari koji proučavaju čahure kažu da se radi o pištolju *Colt*, jednom od onih koje koristi vojska.“

Pred oči mi dolazi prodavač pereca. Teško oružje – mogao je to biti *Colt* – pridržavao je objema rukama, raširivši noge radi bolje ravnoteže.

„Je li i to pukovnikovo oružje?“ pitam.

„Moguće, to istražuje gospodin Ismet.“

Dakle, gospodin Ismet istražuje. Stric je vjerojatno naslutio moju vezu s Mine. Želi imati kontrolu nad slučajem. Možda je Mustafu angažirao da mu pomaže? Ne vjerujem, na tome radi sam. Napokon, mi smo ipak obitelj. Moramo jedni druge štiti.

„Zašto vam gospodin Ismet to nije rekao?“ I Mustafa je počeo sumnjati. Ovaj klinac mogao bi biti bistriji nego što sam mislio.

„Čekao je da se oporavim.“

Dok sluša moj odgovor promatra me krajičkom oka.

„Hoćemo li onda nastaviti rješavati ovaj slučaj?“

„Zašto, zar si nešto našao?“ Ton mi je više napet nego oštar.

„Ne znam točno, ali našao sam da bi se time mogla pozabaviti tajna policija.“

Možda bih trebao razgovarati sa stricem prije nego se sve dodatno zakomplicira? Čekaj, polako. Prvo valja saznati što se zapravo događa.

„Ah, taj problem s ovlastima“, nasmiješim se. Moja opuštenost donekle odagna Mustafine sumnje, ali lice mu pokazuje da je još uvijek napet. Dok s Pangaltija ulazimo na Kurtuluš, shvaćam i zašto je tako.

„Naredniče“, kaže gotovo molećivim glasom. „Kad se vratite kući, recite da sam vas ja dovezao.“

„U redu, ne brini se.“

Probijajući se neko vrijeme kroz prometni čep na aveniji Kurtuluš skrećemo u ulicu desno i spuštamo se do groblja Ferikoj. Ulazeći u zabačenu ulicu koja se pruža usporedno s grobljem, kažem, „Izaći ću ovdje. Stan je tek stotinjak metara odavde.“

„Ako želite, pričekat ću vas“, pokušava još jednom. „Vrijeme je loše, može se dogoditi da ne nađete auto.“

Imam potrebu biti sam, čini mi se da ne mogu sabrati misli dok je on sa mnom.

„Hvala Mustafa, snaći ću se..“

Njegova nelagoda ne popušta.

„Kad ćete se vratiti?“

„Za par sati sam kod kuće. Nemoj zaboraviti na dosjee o Fahriju i njegovim drugovima iz organizacije. Ako budeš imao problema, nazovi me“, kažem izlazeći iz auta.

„U redu, zvat ću“, reče Mustafa. „Molim vas, pazite na sebe.“ Ovo je iskrena molba, jer dobro zna da će i on biti u nevolji ako mi se nešto dogodi.

„Ne brini se, Mustafa. Neće grom u koprive“, kažem. „Doviđenja.“

„Vidimo se, naredniče“, kaže dok zatvaram vrata.

CW & BU

Četvrto poglavlje

Snažan vjetar s nanosima snijega prodire mi do kostiju. Ostavljam tragove cipela na lagano zabijeljenom tlu. Opustjela ulica pod snijegom izgleda sablasnije nego inače. Drhteći, čvrsto stežem kaput oko sebe. Počinje me hvatati vrtoglavica. Imam potrebu nasloniti se na zahrđalu uličnu svjetiljku i odmoriti se, makar nakratko, no odustajem od te zamisli. Još nekoliko metara i bit ću na početku slijepe ulice u kojoj živi Mine. Prepuštam se na nemilost vjetru.

Na ulasku u slijepu ulicu susrećem se s prizorom koji me tjera da zaboravim na hladnoću i vrtoglavicu; ispred zgrade u kojoj živi Mine stoji djevojka meni okrenuta leđima i čeka da joj netko otvori vrata. Obučena je u Mininu plavu jaknu. Mustafa je imao pravo. Nisam trebao doći ovamo, ne osjećam se dobro. Ta počeo sam halucinirati usred bijela dana. Ali začudo, Minina utvara ne nestaje. Krećem prema njoj. Djevojka na glavi ima crnu beretku. Ne sjećam se da je Mine imala takvu, no to nije važno. Moje misli, sada posve izvan kontrole, kadre su tu beretku pripisati Mini. Nisam li joj uvijek govorio da joj crno dobro pristaje. Između nas je svega desetak koraka. Približavam se plaho, kao da se bojim da ću uplašiti i otjerati utvaru djevojke za kojom danima grozničavo čeznem, a sad sam na nju nabasao u ovoj slijepoj ulici. Ona uvlači vrat u jaknu i lagano pocupkuje na mjestu. Čini se da joj je hladno. Mine je zimogrozna, običavala se privijati uz mene poput umiljate mačke. Približivši se, opažam da nosi crnu vrećicu kao da se vratila iz kupovine. Ruka u kojoj drži vrećicu porumenjela je od hladnoće. Izgleda nevjerojatno stvarno. Da joj nježno dotaknem rame, bi li se okrenula i nasmiješila mi se kao što je to uvijek činila? Mogu li ljudi imate tako žive halucinacije? Zašto ne? Kad smo bili u Engleskoj na tečaju CENTO profesorica koja je držala predavanje na konferenciji o socijalnoj psihologiji spominjala je skrivene moći uma. Čini se da je mislila i na ovakvu pojavu. Ugodna obmana. Stojeći svega par metara udaljen od svoje utvare, začujem mehanički zvuk, zujanje prije nego što se otvore vrata. Bog zna koliko sam puta zvonio na ovo zvono i s nestrpljenjem čekao da začujem taj zvuk. Djevojka rukom pogurne metalna vrata i uđe u zgradu. Moram je sustići prije nego se vrata zatvore. U žurbi se poskliznem i jedva izbjegavam pad. U posljednji čas, baš prije nego će se vrata zatvoriti, rukom

gurnem hladan metal. Hvata me neodređena jeza, ali ne smijem dopustiti da izgubim utvaru. Provučem se u ulaz i ugledam djevojku kako pali svjetlo i uspinje se stepenicama. Čudno, utvare ne trebaju svjetlo. Možda je to doista Mine? Ispunjen nadom iznova se pitam može li to biti ona. Možda je opet napravila jednu od svojih ludosti i otišla kod prijatelja za koje nitko ne zna. Zar bi učinila nešto tako neodgovorno? Kamo sreće da je to tako, pomislim i počnem se za njom penjati uz stepenice. Ako se malo požurim, stići ću je. Ali priječi me neobjašnjiv strah. Razmak između nas opet se smanjuje. Djevojka se zaustavlja na trećem katu, ispred stana čija je vlasnica Madam, i kuca na njezina vrata. Zašto se nije popela na svoj kat, u svoj stan, nego stoji ispred vrata ovog stana? Možda plaća zakašnjelu stanarinu, ili je kao i obično kupila za Madam neke sitnice u trgovini? Još uvijek joj ne vidim lice. Ne okreće glavu da me pogleda, ali nemoguće je da nije čula moje korake. Tik sam iza nje, ali začudo, što je udaljenost među nama manja, to više splašjava moje uzbuđenje od maločas. Neki glas u meni koji biva sve snažniji govori mi da ova djevojka nije Mine. Dotaknuvši joj lagano jaknu, kažem, „Mine“. Okreće se. Na trenutak mi se pričini da je to ona, ali zatim mi se pogled susretne s praznim pogledom mentalno zaostale Madamine kćeri Marije.

„Mislio sam da si Mine“, kažem.

Djevojka me pogleda ozbiljnim pogledom pa primičući prst usnama prošapće, „Psst, spava.“

„Tko spava?“ upitam.

S prstom na usnama drugom rukom pokazuje prema dolje. Gledam, ali ništa ne vidim. Smiješi se, vadi krpenu lutku iz vrećice koju drži u desnoj ruci.

„Vidi, Floris“, kaže i pruža je meni. Ne znajući što bih, uzimam lutku i u tom se trenutku otvaraju vrata stana i ukazuje se zabrinuto lice Madam Eleni u invalidskim kolicima. Vidjevši me, žena odahne.

„Ah, gospodine Sedate, to ste vi. Baš sam se pitala s kim Marija razgovara.“

Njezina sijeda kosa je kao i uvijek skupljena u pundžu, njezino lice prekriveno borama se smiješi, ali joj se u očima nazire nepovjerenje. Izvjesno je da su je posljednji događaji poprilično uzdrmali.

„Dobar dan, Madam. Kako ste?“

„Hvala na pitanju. Dugo vas nije bilo.“

Moje dugo odsustvo nije izbjeglo njezinoj pažnji. Ne zna pravi razlog, jer novine nisu spominjale moje ime u vijestima o atentatu. I bolje da ne zna.

„Imao sam posla“, kažem. „Bio sam izvan Istanbula radi istrage.“

„U vezi s Mine?“

„Može se reći.“

Madam postaje sve znatiželjnija.

„Želite li ući?“ kaže otvarajući vrata.

Nakon kratkog oklijevanja, prihvaćam poziv. Možda doznam nešto novo. Marija i dalje stoji na vratima kao ukopana. Vraćam joj lutku. Šutke je uzima.

„Dodji, zlato“, kaže Madam Eleni glasom punim suosjećanja i Marija je poslušna. Madam se prekriži i prošapće: „Bog joj pomogao, katkad je posve odsutna.“

Gledam Mariju, ispod gustih obrva prazno sjaje dva tamna oka, kao dvije masline. Pažljivije je promotrivši, uočavam da je viša i krupnija od Mine. Kako sam je uopće mogao zamijeniti za Mine? Izgleda da zbog iscrpljenosti nisam primijetio te detalje. Ali nije li jakna koju nosi Minina? Dok prolazimo uskim hodnikom, kažem: „Zamijenio sam vašu kćer za Mine. Kad sam ugledao jaknu s leđa...“

Žena se gorko nasmiješi. „Bilo je to prije dva mjeseca“, objašnjava. „Marija je navaljivala da želi istu jaknu kakvu ima Mine. Pokušala sam je odgovoriti rekavši da je Mine mlada djevojka i da nije lijepo da imaju iste jakne, ali jednog se dana u Mininu prisustvu izlanula da želi istu takvu. Ispalo je bolje nego što sam mislila. Mine se nasmiješila i rekla, 'Hajdemo je odmah kupiti.' Zna da je uvijek bila energična i poduzetna. I tako su bez odlaganja otišle i kupile jaknu. Bila je krasna djevojka, doista.“ Dok slušam Madam, zamjećujem s lijeve strane sobu otvorenih vrata. Pažnju mi privlači prostran krevet s prekrivačem obrubljenim snježnobijelom čipkom i ikona na zidu točno nasuprot meni, na kojoj prevladava crvena i zelena boja na crnoj podlozi. Hodnik se širi kako se približavamo dnevnom boravku sa željeznom peći u kojoj tutnji vatra. Na peći u čajniku ključa čaj od lipe čiji miris obavlja cijeli stan...

„Ova je zima prilično oštra“, potuži se Madam.

„Da“, kažem. „Opet sniježi.“

„Neka Bog čuva sirotinju“, reče ona. „Cijena ugljena je jako skočila.“

Ulazak u Madamin dnevni boravak ispunjava me osjećajem da sam došao u muzej. Kao da u ovoj betonskoj zgradi vrijeme stoji, kao da njezini stanari žive u nekom prošlom vremenu. Je li čuvanje starih stvari i odbijanje promjene mehanizam obrane svojstven manjinama? Koješta, to nije ponašanje koje je tipično samo za manjine. I stariji ljudi se tako ponašaju. Svaki komad namještaja čuva sjećanja. Nemaju ga srca izbaciti van. Gledam na zidu sada već požutjele slike u natrulim drvenim okvirima. U pozlaćenom metalnom okviru stoji slika muškarca uvijenih

brkova kraj kojeg je Madam u svojim mladim danima. Čovjek sa slike – prosječne visine i markantna izgleda – je gospodin Kočo, Madamin suprug koji je umro prije dvije godine. Nasuprot prozoru, na ormariću od orahovine u stilu *fin de sieclea*, kristalne čaše još uvijek tvrdoglavo odražavaju sjetni sjaj prošlih svetkovina.

Na zidu pokraj ormarića ogromno ogledalo u srebrnom okviru u kući u koju više gotovo nitko ne zalazi čeka nove goste da ih uklopi u svoj očaravajući odraz. Maleni televizor u lijevom kutu jedini je predmet u dnevnom boravku koji priziva sadašnjost. Na zidu iza televizora blizu stropa ističe se preparirana glava jelena, simbol lovačke vještine pokojnog gospodina Koče. Kočo je imao tavernu na Kumkapiju, ali lov je bio njegova velika strast. Ubio je na stotine životinja, od zeca do jarebice, no trofej kojim se najviše dičio bila je glava ovog jelena kojeg je ulovio na planini Toros.

„Izvolite sjesti“, kaže Madam Eleni pokazujući naslonjač preko puta televizora. Dok sjedam, bacam pogled prema Mariji. Odlaže vrećicu na stol i s lutkom u ruci povlači se u udaljeni kut dnevnog boravka. Nešto govori lutki, a njezin šapat dopire i do nas.

„Igra se tako od jutra do večeri. Zapravo me je strah slati je na ulicu. Čistačice nema već dvadeset dana, njezina je kći rodila pa je otišla k njoj na selo. Kupili smo namirnice za dva mjeseca i stavili ih u veliki hladnjak u podrumu. Ali opet nam treba kruh i takve sitnice. Primorana sam slati je u trgovinu.“

Na licu stare žene vidi se očaj.

„Plašite se da će se izgubiti?“

„Ne znam. Zaboravna je. Evo, pošaljem je u trgovinu i ako joj ne napišem što mi treba, ona stoji satima u trgovini i vrati se praznih ruku. Ne sjeća se ni gdje ostavlja stvari.“

„Je li oduvijek tako zaboravna?“

„Uglavnom. Ali ponekad se svega sjeća. Zna točno gdje je što odložila.“

„Što kažu liječnici?“

„Što će reći na ono što je Bog stvorio? Od rođenja je takva.“

Šutimo. Madam je zamišljena. Možda razmišlja kako će njena kći živjeti sama kad ona umre. Možda je uzme k sebi njezin stariji brat. Madamin stariji sin davno je odselio u Solun. Kočo i Madam nisu otišli. Kad je umro otac, sin je inzistirao da majka dođe k njemu. Madam je rekla da je ovdje grob njezina muža i da ga neće ostaviti. Da nisam znao istinu, rekao bih da je ovo bila velika ljubav. Međutim, gospodin Kočo se u svojim pedesetima zaljubio u mladu Grkinju koja je ostala bez

obitelji. Kupio joj je stan i trošio novac na nju. Ta je veza trajala nekoliko godina, a onda je djevojka jednog dana ostavila našeg Koču pobjegavši s mlađahnim Grkom. Nakon toga se jadni Kočo povukao u sebe. Zatvorio je tavernu i sav namještaj preselio u podrum, a svoje nekoć slavno meze pripremao je samo na blagdane, kad bi u posjet dolazili prijatelji i rodbina. Oduvijek me kopkalo je li Madam za sve to znala? Ako jest, kako se nosila s tim? Vjerojatno je to podnosila kao i Melike. Ma ne, Melike je drugačija. Ali zašto bi bila drugačija, nije li se i njezin suprug zaljubio u drugu? Nije li i ona kao Madam naslutila što se zbiva i pravila se da ne zna? Zašto? „Ne preostaje joj ništa drugo“, govorio bi Jildirim. „Nema zanimanje, nema prihode, od čega će živjeti ako te ostavi?“ Iskreno, i ja sam to pomislio. Da je Melike iz bogate obitelji, bi li to i dalje podnosila? Koja bi to žena pristala dijeliti muža s drugom! No nije li sramotno pristati na to samo zbog financijske sigurnosti. Bože, o čemu ja razmišljam! Ne, ne vjerujem da je to jedini razlog što Melike to podnosi. Ona voli mene i djecu i ne želi da joj se obitelj raspadne. Zato je odlučila na moju nevjeru gledati kao na neku vrst bolesti i strpljivo čekati da ozdravim.

Promatram Madam; netremice gleda u uzorak na starom pokrivaču kojim je pokrila koljena, šuti i povremeno uzdahne, kao da je zaboravila da sam pokraj nje. Na trenutak mi se učini da razmišlja o svom mužu i mladoj Grkinji. Šutnja postaje sve teža, gotovo neizdrživa.

„Zahladilo je“, kažem.

„Zima vam je?“ upita me kao da se upravo probudila iz dubokog sna.

„Hvala, dovoljno je toplo.“

Nakon što je uvjerim da mi nije hladno, upita: „Još uvijek nema vijesti od Mine?“

„Nažalost, nema“, kažem.

„Krasna je to djevojka, krasna“, opet ponovi.

Osjećam da joj se oči pune suzama i da joj glas podrhtava.

„Jako nam nedostaje. Mine mi je bila poput druge kćeri.“

Ženino stanje utječe i na mene. Izgleda da su mi živci dobroano popustili tijekom dana provedenih u bolnici. Prisjećam se dana kada sam s Mine došao ovamo unajmiti stan. Mine je sjedila u naslonjaču u kojem ja trenutno sjedim, a ja sam sjedio pored nje. Madam nas je pažljivo promatrala. Kada je Mine pitala iznajmljuje li se stan na gornjem katu, Madam je kratko odvratila „Da“, i okrenula se prema meni: „A što ste vi mladoj dami?“

Bio sam spreman na takvo pitanje. „Ja sam obiteljski prijatelj“, kratko sam rekao. Moj odgovor nije zadovoljio Madam, no i dalje je bila ljubazna. Ponovo se okrenula Mine: „Jeste li studentica?“

„Da. Studiram slikarstvo na Akademiji likovnih umjetnosti.“

„A gdje je vaša obitelj?“

Počela su me živcirati ženina pitanja, ali Mine je nastavila odgovarati s nevjerojatnom strpljivošću.

„Moji su roditelji rastavljeni. Otac mi radi u Njemačkoj. Majka se preudala. Živi u Istanbulu. Ne želim više živjeti s njima.“

„Mogu li znati zašto?“

„Imam dvojicu mlađe braće. Kuća je premala za sve nas. Treba mi vlastiti prostor za slikanje.“

„U redu“, reče Madam odmjeravajući oboje od glave do pete.

„Koliko sam shvatila, nemate vlastitih prihoda. Kako ćete plaćati stanarinu?“

„Novac će mi slati otac iz Njemačke.“

Madam je dobila odgovor, ali nisam bio siguran je li njime bila zadovoljna. To je bio savršen trenutak da joj spomenem Arija. Ari je bio doušnik koji nam je povremeno dostavljao informacije o grčkoj zajednici u Istanbulu. Nije postojao nitko među Grcima tko ga nije poznavao jer je svima rado priskakao u pomoć. Da budem iskren, informacije koje nam je davao uglavnom su služile za zaštitu njegovih sunarodnjaka. Čim je žena čula njegovo ime, zaiskrile su joj oči.

„Znate Arija?“

„On mi je dobar prijatelj. Možete se kod njega raspitati o meni.“

Gospođa je odahnula, nestala je sumnjičavost koju je skrivala u dubini svojih tamnih očiju. Požalila se kako je svijet zao i kako su baš prije dva dana na Ferikoju jednoj postarijoj ženi razbojnici odsjekli šake kako bi joj ukrali narukvice. Kod nje sam naslutio nepovjerenje tipično za pripadnike manjine.

Otkrivala je to plahost u njezinim očima i pritajena suzdržanost koja se naslućivala u svakom njezinom pokretu. Na kraju je ipak iznajmila Mini stan, i nikada se nije pokajala zbog te odluke. Što ju je bolje upoznavała, bila je sve uvjerenija da je dobro postupila. Suvišno je reći da je na to utjecalo Minino srdačno i toplo ponašanje prema Mariji.

„Neka mu Bog oprostí grijehe“, kaže Madam prekidajući moje misli. Na trenutak ne uspijevam dokučiti na koga misli.

„Onom mladiću, Fahriju. U posljednje je vrijeme često posjećivao Mine. Ne znam jeste li čuli da je pucao u policajca. Ubijen je u pucnjavi. Što se to događa, gospodine Sedate? Najprije nestane Mine a zatim pogine Fahri?“

Utihne. Pogledava me kao da želi procijeniti kakav su dojam na mene ostavile njene riječi. Njezine vlažne, crne oči prepune su pitanja. Gleda me kao da se pita zašto već neko vrijeme nisam posjećivao Mine i kakav je zapravo moj odnos s njom.

„Znam“, kažem nehajnim tonom. „Mine mi je često govorila o njemu. Tvrdila je da su dobri prijatelji. Čini se da ga nije dobro poznavala. Mladić je imao kriminalni dosje. Pomilovan je i pušten iz zatvora prije dvije godine.“

Moje riječi privlače Madaminu pažnju. Ne skidajući pogled s mene, znatiželjno upita:

„Je li Fahri napravio to nedjelo?“

„Pretpostavljamo da je.“

„U novinama je pisalo da je terorist, ali meni nije tako izgledao.“

„Nažalost, istina je. Fahri je bio terorist.“

„Ta gdje ga je Mine našla?“

„Fahri je našao nju. Htjeli su joj isprati mozak, a kad im to nije uspjelo...“

„Oteo ju je?.. Jadni njezini otac i majka, mora da su očajni.“

„Njezin otac? Mislite, njezin očuh?“

„Ne, njezin pravi otac, gospodin Metin. Došao je iz Njemačke. Nema bolnice u Istanbulu koju nije obišao.“

„Nije bilo potrebno. Taj smo dio posla obavili mi. Bolnice su upoznate s tim slučajem, da je bilo kakvih vijesti sigurno bi nas obavijestili.“

„Više ne znam što da mislim. Sam Bog zna što se dogodilo toj sirotici. Nitko ne zna je li živa ili mrtva.“

„Naći ćemo je, ne brinite se“, kažem, iako ni sam nisam uvjeren u to što sam rekao. „Moram poći.“

„Čekajte, nipošto vas ne puštam bez čašice likera.“

„Hvala vam, ali malo sam prehladen. Uzimam antibiotike pa nije dobro da pijem alkohol.“

„Bože sačuvaj. Otkada je liker alkohol? Gospodin Kočo je svake večeri pio po čašicu radi zdravlja.“

„Drugi put, kad pronađemo Mine živu i zdravu“, kažem i ustanem.

„Dao Bog“, uzdahne pa me otprati do vrata u svojim invalidskim kolicima.

„Imate li ključ? Jučer je došao neki policajac i uzeo naš.“

Zašto joj je glas pun sumnje? Kao da kaže, *Mine je tebi ostavila ključ, zar ne?* Međutim, Mine mi nikada nije dala ključ. Njezin stan je bio njezin prostor slobode. „Želim se osjećati kao da je ovo mjesto samo moje“, rekla mi je.

„Imam“, kažem Madam. „Uzeo sam ga od njezine majke.“

„Nemojte samo zaboraviti zaključati vrata na izlasku.“

„Neću, budite bez brige“, kažem i otvaram vrata.

Prati me gurajući s naporom svoja invalidska kolica.

„Ja ne mogu nikamo, a i sami ste vidjeli Marijino stanje“, kaže s očajem u glasu.

„Ne brinite se, zaključat ću vrata na izlasku.“

„Hvala, nadam se da ćete ovaj put pronaći neki trag.“

Zapravo mi želi reći da bi voljela da je obavijestim ako nešto nađem. Pravim se da ne čujem. Zahvalim joj i napuštam stan.

CW & BU

Peto poglavlje

Žućkasto svjetlo žarulje škrto obasjava hladne kamene stepenice. Praznim stubištem zgrade vlada sablasni muk. Kao da se u njegove zidove uvukla samotna tišina snijega s ulice. Drhteći podignem ovratnik kaputa i počinjem se uspinjati po stubištu. Skoro svaka stepenica je napukla, a u zraku se osjeća blagi vonj plijesni. Na bijelim zidovima su se pojavile žute pjege koje podsjećaju na okamenjene cvjetove. Prvi put zamjećujem kako zgrada polagano odumire. Mnogo sam se puta uspinjao ovim stubištem, čudi me da to prije nisam zapazio.

Prisjećam se Jildirimovih riječi: „Ta ti je djevojka zavrtjela glavom, pokazala ti je svijet koji si odavno zaboravio.“ Ali odjednom shvaćam da je nemoguće da smo vodili razgovor o tome. Mine sam upoznao nakon što je Jildirim umro. Isprva sam zbunjen, a potom se sjetim da sam s Jildirimom razgovarao u snu. Slika pred mojim očima je tako jasna, tako detaljna; u ušima mi odzvanjaju Jildirimove riječi, „Test još nije gotov, tek počinje.“

Stigavši na kat na kojem se nalazi Minin stan osjetim umor. Zatežu me šavovi na tijelu. Naslanjam se na zid da kratko predahnem. Vrata stana zure u mene poput bespomoćnog djeteta. Žalosti me to njihovo zapušteno stanje. Probada me ona dobro poznata bol što dolazi iz dubine. Podmukla bol koja se pojavi kada ostanem sam i kada sve oko mene utihne, bol protiv koje sam se toliko puta borio i za koju sam mislio da sam je pobijedio. Previjam se u istom grču, u istoj bespomoćnosti, s istom neobuzdanom čežnjom. To je stanje koje ne mogu objasniti, koje nisam u stanju analizirati, a čak i kada pokušam, ne znam odakle početi. Zašto toliko želim Mine? Nije da nismo probali sve. Zašto još uvijek mislim na nju? Što je to što mi nedostaje? Moja supruga Melike je bolja osoba od nje; požrtvovnija, osjećajnija, vjernija, možda i ljepša, i najvažnije od svega majka moje djece... Ali sve to nije dovoljno. Još mi uvijek nedostaje Mine, iako me ostavila i k tome ponizila. Nedostaje mi, i ona i sve u vezi s njom; način kako otvara vrata, usne koje se uvijaju prema gore dok se smiješi, jedva zamjetne rupice na obrazima, malen ožiljak pri kraju lijeve obrve, svijetlosmeđe oči, zelene pjege u dubini zjenica koje iznenada zaiskre, duga kestenjasta kosa prošarana sjajnim zlaćanim pramenovima, način na koji pogne glavu i krotko me sluša, radost

koja preplavi njezino lice dok me gleda, mekoća njezina glasa, njezine bijele ruke u mojima, malene, čvrste grudi, punašne ali lijepo oblikovane noge, ovlaženo, toplo međunožje. Dok teče mojim venama kao neka praznina, bezizražajno i monotono, njezino odsustvo poništava smisao svega što je u mom životu važno.

„Gdje si?“ prošapćem. Iz stana se čuje neki štopot, kao da mi želi odgovoriti na pitanje. Naćulim uši. Jesam li u zabludi? Ne, siguran sam da sam nešto čuo. Prislanjem uho na vrata i osluškujem. Kao da se netko šulja po stanu pazeći da ga ne čuju. Dok posežem za pištoljem, na pamet mi pada Van Gogh. Da nije on?

Van Gogh je Minin mačak. Kao što bi se moglo pretpostaviti, ima krzno žuto kao dozrelo klasje u ljeto. Ali nije dobio ime zbog boje krzna već zbog lijevog uha koje je napola izgubio jedne hladne noći u veljači u tučnjavi zbog svoje ljubljene. Nakon te noći Mine ga je nazvala Van Gogh, a skraćeno smo ga zvali Gogh.

Kako li je Gogh mogao ući u stan? Naravno, kroz ventilacijski otvor. Laknulo mi je zbog te pretpostavke. Ipak, trebao bih biti oprezan. Vadim pištolj iz korica. Malo se odmičem od vrata da me netko ne čuje i punim spremnik mecima.

Potom stavljam pištolj u džep kaputa, vadim ključ i stavljam ga u bravu. Dok otključavam vrata, osluškujem zvukove u unutrašnjosti stana. Čuje se jedino mehanički zvuk okretanja ključa. Odškrinuta vrata oprezno odgurujem desnom nogom. Ušavši u stan osjetim dobro poznat miris boje. Van Gogha nema na vidiku. Kad god bih posjetio Mine, prišao bi mi i kao da mi želi poželjeti dobrodošlicu umiljavao se trljajući se o moje noge i tražeći hranu. Vraćam ključ u džep i vadim pištolj. Ušuljavši se tiho unutra, zatvaram vrata nogom. Kroz maleno predvorje stana čiji je raspored identičan Madaminu, zaputim se u dnevni boravak. Vrata spavaće sobe koja se nalazi s lijeve strane su otvorena, naslanjam se na zid i provirujem unutra. Ne vidim ništa osim neurednog kreveta i dva akta naslikana uljanim bojama koja vise na zidu. Krećem prema dnevnom boravku koji je Mine koristila kao slikarski atelje. Približivši se vratima sobe osjetim miris zapaljena duhana. Nakon nekoliko koraka shvaćam da nisam u zabludi, netko unutra puši cigaretu. Došavši do vrata opet se naslanjam na zid. Usredotočen na ciljanje pokretne mete, uperim pištolj, upadam unutra i u dnevnom boravku, zavaljenog u staru fotelju, ugledam svoga strica kako me hladnokrvno gleda.

„Striče! Što radiš ovdje?“ povičem. Ne žuri se odgovoriti, duboko uvlači dim cigarete i ispuhujući ga kroz zube kaže: „Čekam tebe.“

„Kako si znao da ću doći ovamo?“

Strijelja me pogledom ne trudeći se prikriti bijes. „Pretpostavio sam“, reče. Ali nisam htio biti u pravu.“

Čini mi se da je otkrio moju vezu s Mine. Bio bi glup da nije shvatio. Pa sve je tako kristalno jasno. Možda me pratio kad sam izašao iz mrtvačnice. Vjerojatno se popeo gore dok sam ja bio kod Madam. Uznemiren sam. Pa ipak, ne znam u što je posve siguran a što samo nagađa. Želi iskušati sreću. Pogriješio sam došavši ovamo. Samo sam potvrdio njegove sumnje.

„Svratio sam da vidim ima li što novo u vezi s djevojkom“, kažem.

„Zašto se toliko brineš za nju?“

„Kako se ne bih brinuo? Postoji snažna poveznica između moga ranjavanja i njezina nestanka.“

„Pusti ta naklapanja“ kaže stric. Primjećujem da je sve više bijesan. „Reci mi što si naumio?“

„Ništa...“ kažem.

Nervozno gasi cigaretu u metalnoj pepeljari koju je stavio na rukohvat fotelje a potom učini nešto posve neočekivano; najednom skoči prema meni i uhvati me za ovratnik.

„Ne laži mi“, govori tresući me.

„Ne lažem ti“, odgovaram nastojeći ga odgurnuti od sebe. Pogled mi klizne prema pištolju. Primjećujem da ga je i on opazio. Žurno spremam pištolj u korice kao da u ruci držim žeravicu. On miče ruke s mog ovratnika, ali se i dalje pjeni.

„Sve ćeš mi reći“, govori. „Želim znati sve, ama baš svaki detalj.“

„Smiri se“, kažem, kao da to govorim više sebi nego njemu. Ali on se polako smiruje.

„U redu“, kaže i odmakne se par koraka od mene. „Ja sam se smirio, a ti počni govoriti.“

„Ovdje je jako hladno“, kažem. „Negdje bi trebala biti električna grijalica.“

„Dobro poznaješ ovaj stan kad znaš da ima električnu grijalicu, je li?“

Ne odgovaram. Zašto pravi toliku dramu od izvanbračne ljubavne veze? Bilo je i prije slučajeva da se kolege iz obavještajne službe upuštaju u preljub, i sve bi prošlo s nekoliko upozorenja ili disciplinskom kaznom.

„Dakle, slušam te“, kaže.

„Dopusti mi barem da sjednem“, odgovaram pokazujući rukom na drveni stolac ispred prozora koji je Mine prekrila tkaninom sa šarenim cvjetnim uzorkom. Okreće glavu prema stolcu i kimne glavom. Uzimam stolac i sjedam nasuprot njemu.

„Zašto si toliko ljut?“ pitam unoseći u svoj ton koliko je moguće više smirenosti.

Podiže obrve i netremice me gleda svojim plavim očima kao da hoće reći, *Još i pitaš.*

„To ćeš mi ti reći“, kaže umjesto toga.

„Kako da ti govorim o onome što ne znam?“ pitam smirenim tonom. Izgleda da sam stekao prednost. On će se uzrujati a ja ću iskoristiti tu situaciju da preokrenem razgovor u željenom smjeru. Kao što sam i očekivao, stric se još više razbjesni i pokazujući kažiprstom prema meni reče: „Prestani igrati igrice. Želim čuti što skrivaš.“

„Što bih skrivao?“ upitam posve nevino. „Sve je jasno. Ona je bila naša susjeda. Povremeno smo se viđali. Organizacija je mislila da je doušnica...“

„To znam i ja. Reci mi tko stoji iza operacije?“

„Kakve operacije?“

„Što zuriš? Znaš dobro na što mislim.“

„Nemam pojma, vjeruj mi. O kakvoj operaciji govoriš?“

Na trenutak pomislim da je spominjanje operacije samo mamac da me natjera da progovorim. Natjerat će me da mu priznam vezu s Mine hineći da je situacija puno opasnija nego što jest. A možda ne hini? Tražim odgovor na njegovom napetom licu. Ne izgleda kao da blefira. Poput očajne, pritiješnjene životinje usmjerava pogled na mene tražeći izbavljenje iz stupice, kao da sam ja jedina osoba koja ga može spasiti.

„Prestani glumatati“, kaže odlučno. „Ovaj je put situacija jako ozbiljna.“

„Zar ti ne misliš da je organizacija mogla oteti Mine?“

„Naravno da ne“, bijesno prosikće. Čekam da me upita kako mogu biti tako glup, ali šuti. Izgleda da se smekšao. „Da je tako“, nastavlja, „ne bi te pokušali ubiti. To nije nešto osobno!“

„Možda su htjeli poslati upozorenje obavještajnoj službi?“

„Čak i da je tako, zašto bi je držali toliko dugo nakon što su je ispitali? Zar je u tom slučaju ne bi odavno ubili i obavijestili tisak da su kaznili doušnicu?“

Neko vrijeme šuti i gleda u mene. To što je rekao ima smisla, no ne kažem ništa. On nastavi: „Potrebno je prije svega razjasniti tvoj odnos s tom djevojkom. Koja je suština tog odnosa? Zašto mi nismo obaviješteni o njemu? Tko je ta Mine?“

„Mine i ja smo imali prijateljski odnos...” kažem. Moj je glas daleko od uvjerljivog.

Nastojeći držati bijes pod kontrolom, stric duboko udahne.

„Slušaj, sinko”, kaže. „Možda tebi to nije važno, ali moj je otac, tvoj djed, bio jedan od najboljih i najpouzdanijih obavještajaca koje je ova zemlja ikad imala. Cijeli je život posvetio zaštiti ove države. Borio se za njezinu teritorijalnu cjelovitost i poginuo od metaka kurdskih pobunjenika u planini Dersim. Ja sam cijeli svoj život nastojao biti dostojan svog oca. Isto sam očekivao od tebe, no svaki put si iznevjerio moja očekivanja. Barem jednom budi iskren, budi dostojan naše obitelji...”

Ovo sam čuo toliko puta da me više nimalo ne dira. Čak me živcira. Na trenutak se zagledam u sliku obješenu na zid iza strica. To je *Matador*, slika iz rane Picassove faze koju je Mine kopirala. Boje su prigušene, a najupečatljiviji detalj su matadorove oči. Te dječje oči ispunjene istodobno sjetom i odlučnošću. Dok slušam stričeve riječi pada mi na um da se svaki put kad razgovaramo o ozbiljnim temama nalazimo ispred nekih slika. Kad bismo razgovarali u njegovoj sobi u zgradi obavještajne službe, iza njega je visjela slika Velikog spasitelja. Isto je bilo i kada bismo razgovarali u njegovoj kući. Tada bi sjedio pred uvećanom fotografijom mladog poručnika u uniformi, mog pokojnog djeda. I onog dana kad mi je predložio da uđem u obavještajnu službu – tada sam još uvijek bio student druge godine prava – stajao je ispred slike Velikog spasitelja. Možda je to bila slučajnost, ali ista sjetna odlučnost zračila je iz očiju Velikog spasitelja, mog pokojnog djeda i matadora na Picassovoj slici.

Ma jasno, to ne može biti drugo nego slučajnost. Mojem bi stricu bilo ispod časti crpiti nadahnuće za govor iz slike čovjeka „krive političke orijentacije” kao što je Picasso, pa bio on i najtalentiraniji slikar na svijetu.

„Još uvijek ne razumiješ koliko su stvari ozbiljne”, nastavlja. „Ako mi ne kažeš sve što znaš, ovaj te put ni ja neću moći spasiti.”

„Ne razumijem što želiš da ti kažem”, odgovorim. „Poštujem djeda koliko i ti i volim svoj posao.”

„Volio si, ali više ne voliš. Jildirim ti je pomutio razum.” Čim je spomenuo Jildirima, uzavre mi krv u žilama. Nakon svega što je dosada izgovorio, nakon što me pratio, nakon idiotskih teorija o operaciji, sada je na red došao Jildirim. Više ne mogu izdržati.

„Jildirim je bio jednako dobar obavještajac kao i moj djed”, kažem. „Nije mi pomutio razum, nego mi je otvorio oči.

„Zato si se upustio u operaciju?”

Opet on o operaciji. Je li on normalan? Načisto ću poludjeti.

„Operacija ne postoji!“ vičem. „Taj je dečko oteo Mine i htio ubiti mene. To je sve.“

„Pištolj kojim je pucao na tebe pripada njegovu ocu. Iskusan terorist koji je i prije organizirao atentate ne bi koristio pištolj kojemu je lako ući u trag!“

„Možda je Fahri radio na svoju ruku?“

„A tako dakle?“ U glasu mu se osjeti ironija.

Shvaćam da smo zamijenili uloge, ali već je prekasno; sada je stric taj koji je smiren, a ja sam na rubu živčanog sloma.

„Striče, prestani me okrivljavati“, kažem ljutito. „Hoćeš reći da sam dopustio da me rane za potrebe operacije?“

Kratko me promatra bez riječi, kao da želi biti siguran. Zatim odmahne glavom.

„Ne... Ne, ne bih išao tako daleko. Ali nasjeo si na igru koju je netko majstorski isplanirao.“

„Pretjeruješ. Postoje samo dvije opcije: prva je da je atentat isplanirala organizacija, a druga je da je Fahri to sam izveo misleći da je Mine doušnica ili policajka.“

„Objasnio sam ti zašto je prva opcija nemoguća, a što se tiče druge, pročitao sam dosje o Fahriju.“ kaže stric. „Fahri se razišao s organizacijom kada je dospio u zatvor. Razišli su se u stavovima o terorizmu. Fahri je kritizirao organizaciju tvrdeći da teror vodi u slijepu ulicu. Zbog toga su on i njegov prijatelj Sinan izbačeni iz organizacije i optuženi da su pacifisti. A sada mi objasni zašto bi netko tko je izbačen iz organizacije jer se protivi terorizmu odlučio ubiti pripadnika službe sigurnosti i svoju djevojku pod sumnjom da je doušnica?“

„A možda je u pitanju bila ljubomora.“

„Ljubomora? Vidiš, to je zanimljivo. Zašto bi Fahri bio ljubomoran na tebe? Da ti i Mine niste bili ljubavnici?“

„Možda je on tako mislio.“

„Prestani više s igricama, Sedate. Saberi se. Ne znam jesi li primijetio, ali obavještajna služba je preokrenuta naglavačke. U svijetu je došlo do promjena u odnosu snaga. Više ne postoji opasnost ni od Sovjeta ni od komunizma. Ali zavjere u našoj zemlji nisu privedene kraju. Žele rascjepkati našu zemlju, uništiti je. Cilj im je oslabiti sve državne ili civilne institucije koje im se nađu na putu. A jedna od prvih na koju ciljaju je obavještajna služba. Već su infiltrirali svoje ljude među nas.

Neodgovorni političari svako malo spominju reorganizaciju obavještajne službe. Zar te to nimalo ne brine?”

„Zašto bi me brinulo? Uostalom, kakve to veze ima s Mininom otmicom?”

„Ima puno. Trebaju povod da nas raspuste. Napad na tebe savršeno se uklapa u to.”

Stričeva analiza mi stvara pomutnju. Njegovo je razmišljanje logično. Obavještajne službe su oduvijek bile sklone nadmetanju između odjela u traženju prevlasti. Ali može li Minin nestanak imati veze s time? Prvi put ozbiljno razmatram ovu mogućnost. Da ne poznajem Mine, da nisam sve ovo proživio i da se suočavam s jednim takvim problemom, možda bih i ja došao do zaključka koji je upravo iznio moj stric. Ali ja poznajem Mine!

„Ne“, odgovaram stricu. „To je nemoguće.”

Gorko se smiješi.

„A gdje je onda Mine?”

„Sumnjaš na Mine?”

„Sinko“, reče. „Ljubav te zaslijepila. Da si mogao stvari sagledati izvana, odmah bi shvatio istinu. Fahri je mrtav, i ti si mogao umrijeti. A djevojka koja je sve to prouzročila nestala je. Nahuškala je Fahrija i tebe jednog na drugog i nestala. Vas dvojica ste bili samo pijuni, a pravi cilj je bila obavještajna služba. Ako ih ne spriječimo, uništiti će nam službu. Njihov cilj je Turska s oslabljenom obavještajnom službom. Pokušat će sve kako bi to postigli. Ne bi me čudilo da uskoro budemo glavna priča u novinama. Jasno, s tobom u glavnoj ulozi.”

Je li moguće da on ima pravo? Da je Mine špijunka? Ma nema šanse... Kako mi to uopće pada na pamet? To je paranoja mog strica... Ili... Ili mi možda pokušava smjestiti. Ma ne, ne bi to učinio. On me uvijek štiti, kao što je bilo i u slučaju s Jildirimom. A i to nije potrebno. U bilo kojem trenutku spreman sam podnijeti ostavku.

„Iskreno, nisam nikad razmišljao o tom incidentu na ovaj način“, kažem stricu. „Ali želim da budeš siguran u jednu stvar. Da je i postojala takva operacija, ja svakako nisam bio dio nje.”

„Ti jesi dio nje, ali to ne primjećuješ.”

„Ne mislim da je tako. Ali daj mi malo vremena i riješit ću ovaj slučaj“, kažem usrdno gledajući strica u oči. „Vjeruj mi ovaj put.”

Moj stric skreće pogled, desnom rukom zaglađuje svoju prosijedu bujnu kosu. Na manžetama košulje sjaje dva zlatna gumba, vjenčani dar moje strine koji još uvijek nosi.

„Znaš da ne pripadam niti jednoj skupini“, dodajem.

Odmjerava me pogledom kao da želi procijeniti koliko sam iskren. Očekujem da kaže kako još nije zaboravio 'slučaj Jildirim,' ali ne govori ništa nego me i dalje ustrajno gleda kao da grozničavo traži odgovor na to pitanje. Na trenutak pomišljam da sve to radi da bi me impresionirao. Moj prijedlog ide i njemu na ruku, jer se na taj način čitava ta priča neće proširiti, stoga sam uvjeren da će mi dodijeliti taj zadatak. Ali odugovlači.

„Već dugo zanemaruješ svoj posao. Tvoj rad je razočaravajući.“

„Otuđio sam se. Jildirimova smrt me jako pogodila.“

„U tome obavještajna služba nije imala svoje prste“, reče. „Bezrazložno si sumnjao u nas.“

„To je neka druga tema“, kažem. „Pronaći ću Mine.“

„Prihvaćam pod jednim uvjetom“, reče. „Obavještavat ćeš me o svemu što se događa. Želim biti upoznat sa svakim detaljem.“

„Dogovoreno. Ali drži policiju podalje od ovoga.“

„U redu. Imat ćeš samo Mustafu kao pratnju.“

„Zašto njega?“

„Treba ti nečija pomoć. Ne možeš to sam obaviti. Mustafa je discipliniran momak, ne zabada previše nos, ponašat će se kako mu ti kažeš.“

Pomoću Mustafe me želi držati pod kontrolom, no nemam se vremena zamarati takvim detaljima. Stvari koje je stric rekao o Mine zaista su mučne. Pomisao da je špijunka, da je sve što smo imali bila laž...

„Shvaćaš li“, započne stric, „da mi još uvijek nisi rekao u kakvim si odnosima s Mine.“

„Vjerojatno možeš pretpostaviti“, kažem.

„Nisam znao da si tako emotivan“, reče. „To je loša osobina za jednog obavještajca.“

Ustajem bez riječi, pogled mi se ponovno zaustavlja na *Matadoru*; sjeta u njegovim očima kao da je još dublja, ali je i dalje nepokolebljivo odlučan.

Šesto poglavlje

Naše stambeno naselje u Erenkoju nalik je velikoj betonskoj gromadi izbušenoj svjetlima. Moji susjedi koje uglavnom ne poznajem vjerojatno već večeraju. Gledam gore, na sedmi kat na kojem se nalazi naš stan. Netko je na prozoru našeg stana. Melike. U svim kritičnim situacijama zabrinuto me iščekuje na prozoru. Pitam se kako joj izgledam? Kao zapušten, nemaran čovjek u čijim se koracima naslućuje razočaranje... Ma ne, u Melikinim sam očima ja oduvijek bio muškarčina. A možda i voli ovo moje izmoždено, klonulo stanje. Tako mi se može lakše približiti, dobiti priliku da mi bude oslonac. Melike je oduvijek bila požrtvovna i pružala utjehu. Možda je i to njezino oružje; držati pod kontrolom svojom dobrohotnošću i požrtvovnošću. Nisu li te njezine kvalitete utjecale na to da je ne ostavim?

A možda je prepredena, možda je to samoodricanje i razumijevanje samo predstava koju izvodi da bi zadržala svog muškarca. Ne, ova žena me voli. I uvijek me voljela. A ja? I ja sam nju volio. A sada? I sada je volim. A što je s Mine? Ona je drugo. To kao da nije ljubav, nego osjećaj u kojem se prožimaju mržnja i požuda. To je nešto zamršeno... Neka vrsta mahnitosti. Možeš li mrziti osobu koju voliš? Takvo što nikada nisam osjetio prema Melike. Štoviše, u trenutku kad sam shvatio da me Mine ostavila jer se nisam rastao od supruge, nisam osjećao gnjev prema Melike. Zapravo, mrzio sam Mine i istovremeno smrtno žudio za njom. Smrtno? Ne samo to, bio sam spreman odustati od svega što je dragocjeno u mom životu. Pristati da uništim svoju obitelj, profesiju, pogazim svoje dostojanstvo.

A je li Mine voljela mene? Donedavno me voljela. Možda nije bila zaljubljena kao što sam bio ja, ali me voljela. Možda sam je podsjećao na oca kojeg je ostavila u Njemačkoj dok je bila dijete. Za taj Elektrin kompleks sam prvi put čuo od Mine. Možda je u meni vidjela nešto što studenti s njezina faksa nemaju. Djevojke sazrijevaju prije muškaraca. Možda ju je privuklo to što sam oženjen; trijumf mlade djevojke u otimanju muškarca udanoj ženi. Čudno, ostavila me zbog istog razloga, to jest zato što sam oženjen. A Fahri? Je li on utjecao na naš raskid? Nipošto. Da sam imao smjelosti razvesti se, Mine me ne bi ostavila. Ali na rastanku nije tako rekla. „Nije važno jesi li oženjen ili ne. Svaka veza mora doći svom kraju, pa tako i naša.“

Ona je ponosna djevojka. Nikada ne bi tražila da se rastanem, željela je da odluku o rastavi donesem sam. Čovječe, ne pretjeruj. Istina, ponosna je, ali je istovremeno i sebična. Da je odlučila ostati sa mnom, tražila bi da se rastavim. Ona je to obrazložila na takav način da joj nisi mogao proturječiti. A ja ionako nisam imao to pravo...

Izjedaju me te misli dok se liftom uspinjem do svojeg stana. Kad sam došao pred stan, vrata su se otvorila prije nego sam stigao pozvoniti. Ukazuje se Melikino zabrinuto lice.

„Brinula sam se“, reče. „Dosta kasniš.“

„Bio sam sa stricem. Odužio nam se razgovor“, kažem ušavši u stan. Blizanke nisu ovdje. Još je prerano za spavanje. Melike primjećuje moj upitan pogled, i odgovara: „Rješavaju domaću zadaću.“

Ove su godine krenule u školu. Natječu se koja će prije naučiti čitati. Vrata njihove sobe su zatvorena. Pokucam. Iza mutnog stakla nazire se silueta djevojčice. Je li to Ajča ili Gokče? Ispred mene stoji Gokče, izraza lica suviše ozbiljnog za njezinu dob.

„Nećete pozdraviti tatu?“

„Ali imamo puno domaće zadaće, tata“, uzvraća. Ajča mi prilazi kad začuje moj glas i za razliku od svoje sestre privija se uz mene. „Kako si, tatice?“ kaže i utisne mi sočan poljubac u obraz. Njih su dvije oduvijek takve. Ako jedna kaže da je more plavo, druga će reći da je crveno. Mrsco im je dijeliti majku, a pogotovo oca. Ipak, ponekad se tako dobro slažu da nas sve iznenade.

„Jeste li večerale?“ upitam.

„Odaavno“, reče Gokče.

„Zašto nisi ranije došao, tata?“ upita Ajča.

„Tata je imao posla“, Gokče se počne dodvoravati.

U pomoć mi priskače Melike.

„Djevojke, ne gnjavite tatu.“

Polako se izmigolje iz mog naručja. Izlazimo iz sobe ostavljajući ih za radnim stolom, među otvorenim knjigama.

„Skuhala sam ti bamiju u umaku od rajčice, dopast će ti se“, kaže.

Nije mi do jela, ali ne želim je povrijediti.

„Hvala“, odgovaram.

Dok Melike ulazi u kuhinju pitam je li dolazio Mustafa.

„Da, bio je ovdje prije par sati. Pitao je jesi li ozdravio. Dobar momak, brine se za tebe.“

„Je li štogod ostavio?“

„Da, nekakvu omotnicu.“

„Gdje je?“

„A da prvo sjedneš i malo odmoriš?“

„Odmarat ću se čitajući.“

Zajedno ulazimo u dnevni boravak. Otvara najdonju ladicu vitrine, vadi žutu omotnicu i pruža mi je.

„Mustafa će večeras biti kod kuće. Rekao je da ga zoveš ako ti što zatreba.“

„U redu“, kažem i uzimam omotnicu. Otvaram je hodajući prema svojoj radnoj sobi.

Iza sebe začujem Melikin glas. „Podgrijat ću jelo!“ kaže.

„Samo da bacim oko na ove dokumente.“

„To možeš poslije večere.“

„Za pola sata.“

Čak i kad se ne slaže s mojim prohtjevima, Melike ne navaljuje previše. Palim svjetlo u radnoj sobi i sjedam za stol od orahovine koji sam naslijedio od oca. U omotnici se nalazi izvještaj o Fahriju i njegovim prijateljima iz organizacije. Zapravo, jedan sam dio izvještaja već pročitao kad smo Fahrija priveli na ispitivanje nakon što je nestala Mine. Ponovno ga prelistavam.

Fahri je rođen 1958. godine u klinici za porodništvo vojne bolnice u Izmiru. Osnovnu je školu završio u Izmiru, a kad je njegov otac dobio premještaj preselio se u Istanbul. U Istanbulu je upisao klasičnu gimnaziju St. Joseph. Bio je nadaren učenik s natprosječnim ocjenama. Pisao je poeziju. U drugom razredu gimnazije uključio se u književni klub svoje škole. Ondje je postao ljevičar. Misli se da je pri završetku gimnazije postao član jedne terorističke skupine. Fahri je upisao studij engleskog jezika i književnosti na Sveučilištu Bogaziçi. Na prvoj je godini priveden, jedanput zbog sudjelovanja u ilegalnom prosvjedu, dok je tri puta privođen zbog lijepljenja zabranjenih plakata.

Nije pohađao drugu studijsku godinu. Počeo je voditi jednu terorističku ćeliju, uhvaćen je s pištoljem za vrijeme jednog sukoba ispred Istanbulske Sveučilišta. Odležao je samo dva mjeseca jer je pištolj imao čiste papire. Ta su dva mjeseca zatvorske kazne pospješila njegovo napredovanje u organizaciji.

Tih su se godina ljevičarske skupine međusobno nadmetale u prosvjedima. Fahrijeva je organizacija odlučila napasti jednu policijsku stanicu da ne bi zaostala za konkurencijom. Za taj su posao bila zadužena petorica pod Fahrijevim vodstvom. U napadu su ubijeni jedan policajac i dva terorista, a tri su policajca i jedan terorist ranjeni. Zahvaljujući iskazu ranjenog terorista, policija je uhapsila Fahrija i njegovog prijatelja Sinana. Bili su teško ozlijeđeni, dva su mjeseca proveli u bolnici a potom su poslani u zatvor na izvršenje doživotne kazne.

Sinan i Fahri su postali prijatelji u gimnaziji St. Joseph. Bili su zajedno u književnom klubu, iste su godine završili školu. Sinan je upisao studij na Odsjeku za književnost, ali nije dugo studirao, kao ni Fahri. Zatim je uslijedio napad na policijsku postaju i zatvor... Da nije Sinan moj napadač maskiran u prodavača pereca?

Prema izvještaju našeg doušnika, Fahrijeva je organizacija razrađivala plan bijega; ali u to se vrijeme događa državni udar pa zbog promjene vodstva u zatvoru i njihovi planovi padaju u vodu. Zanimljivo je da su ostali teroristi koji su sudjelovali u napadu na policijsku stanicu pogubljeni, dok su Fahri i Sinan izbjegli vješala. Naposljetku su njih dvojica osuđeni na doživotnu kaznu koju služe u zatvoru sve do 1991. godine kad su pomilovani i pušteni.

„Sedate, podgrijavam jelo“, dovikuje Melike.

„Još malo“, kažem. Još uvijek nisam pronašao odgovor na pitanje koje me kopka. Ionako sam znao većinu toga što sam dosada pročitao iz izvještaja. Prema izvještaju istog doušnika, Fahri se razilazi s organizacijom i sa Sinanom je izbačen iz članstva. Ima li koja Sinanova fotografija? Brzo pretumbavam po dosjeu, evo fotografija, ne, ovo je Fahri, snimljen kad je prvi put bio uhapšen, kako li je mlad, štogod, pustimo sad to. Tko je ovaj, ne, nije ni on. Evo ga, to je Sinan Dalja. Ali nije nimalo nalik tipu koji je pucao u mene. Možda griješim. Možda ga ne prepoznajem zato što je fotografija stara i loše snimljena. Na ovoj fotografiji Sinan ima izrazito gustu kosu, nije ćelav kao prodavač pereca. Možda mu je kosa otpala poslije? Možda nađem još koju fotografiju. Nastavljam tražiti po dosjeu. Konačno pronalazim jednu Sinanovu fotografiju u boji snimljenu 1987. godine kad je bio prebačen u zatvor Čanakale. Zgodan mladić, u njegovim je krupnim crnim očima prisutan trag ironije. To sigurno nije moj prodavač pereca. Ali tko je taj prodavač pereca ako nije Sinan? Možda neki Fahrijev poznanik iz zatvora? Ili netko koga je upoznao kada je pušten na slobodu?

Sinana bi valjalo još malo prostudirati. Pitam se što je radio nakon izlaska iz zatvora? Uzimam izvještaj o Sinanu i počinjem čitati.

„Jelo se posve ohladilo.“ Podignuvši glavu primjećujem Melike na vratima sobe kako me frustrirano gleda. Zatvaram dosje.

„Još se uvijek nisi oporavio, ne bi se trebao umarati“, kaže.

„Ne brini se“, kažem dok ustajem. „Dobro sam.“

Zapravo ne želim ni jesti niti razgovarati s Melike. Sve što želim jest da što prije dovršim ovaj izvještaj. Ali Melike je toliko mila da je ne želim povrijediti pa sam primoran poći za njom. Dočekuje me ugodan miris u kuhinji. To je miris cvijeća, ne hrane. Shvaćam odakle dopire vidjevši na stolu u velikoj bijeloj vazi žute frezije. Kao i uvijek, Melike je decentno postavila stol. Dva su tanjura prazna. Dok sjedam na čelo stola, upitam: „Zar ti nisi večerala s djecom?“

„Bilo mi je prerano, nisam bila gladna“, kaže dok mi u tanjur stavlja juhu od rajčice. Uzimam zalogaj vrškom žličice, izvrsna je. Primjećujem da sam ogladnio. Gledam Melike dok jede juhu.

Ima bore oko očiju, boja kosu da bi prikrila sporadične sijede, ali još je uvijek lijepa. Melike je Čerkeskinja. Ljepota joj je u genima.

Prvi sam je put upoznao u našem stanu. Ona je rođakinja strine Neriman, stričeve supruge. Privukla me njezina ljepota. Zapravo, bilo mi je i vrijeme da se oženim. Prošlo je pet godina kako sam završio studij prava, a dvije godine otkako je otac umro i majka se razboljela. Majka je najviše strahovala da će umrijeti ne dočekavši da se oženim. Melike nije imala nikoga, završavala je zadnju godinu na Učiteljskom fakultetu. Majka je govorila: „Ova je djevojka pravi dragulj, ne propustaj priliku, sine.“ Počeli smo hodati. Imala je plahu narav i bila je sramežljiva. Što sam je više upoznavao, to mi je postajala draža. Zaručili smo se nakon tri mjeseca hodanja i vjenčali iste godine kad je diplomirala. Postala je dobra supruga. Naša je profesija mukotrpana. Mogu nas nazvati usred noći i poslati na teren. Ponekad danima ne dolazimo kući. Ona je sve to trpjela, uvijek mi je pružala potporu. Možda je zato i nisam ostavio. Nisam mogao izdati njezino prijateljstvo, cijenio sam njezinu dobrotu i požrtvornost.

„Dok te nije bilo, navratila je Minina majka, gospođa Sevim“, reče Melike stavljajući mi u tanjur bamije u umaku od rajčice. „Da pravo kažem, navraća svakodnevno. Jadnica je utučena. 'Da barem znam da je mrtva. Ne bih se toliko žalostila', kaže. Želi razgovarati s tobom.“

Melikine su oči sumnjičave. Gleda me kao da zna da nešto skrivam od nje.

Ne odgovaram.

„Nema vijesti, zar ne?“ ne odustaje Melike.

„Nema“, kažem. „Nema nikakvih vijesti.“

„Mislili su da je radila za vas, zar ne?“

„Odakle ti to?“

„Od gospođe Sevim. I tebe su zbog toga htjeli ubiti.“

„Neki tako misle.“

„Krvnici. Nesretnica je bila tako mlada.“

U ustima mi nestaje okus hrane, mučim se progutati zalogaj, posežem za čašom vode da si olakšam.

„Je li preljuto?“ upita Melike.

„Ne, fino je. Ruke ti se pozlatile“, kažem.

Pijuckam vodu, gutljaj po gutljaj. Godi mi. Dok mi Mine pruža tanjur, kažem: „Neću više.“

„Moraš“, odgovara ona. „Inače se nećeš oporaviti.“ Stavljam ruku na tanjur. „Ne želim više“ kažem.

Ne ustrajava, ali vidjevši kako vadim kutiju cigareta, progunda, „Mogao bi na neko vrijeme ostaviti te cigarete.“

„Ne pušim puno. Je li gospođa Sevim rekla još nešto?“

„Ah, skoro zaboravih. Minin otac, gospodin Metin, nedavno je došao iz Njemačke. I on želi razgovarati s tobom. Ostavio je broj telefona hotela u kojem je odsjeo.“

Ova me vijest uznemiri. Dakle moram se sastati s Mininim ocem. Očajan roditelj u potrazi za svojim djetetom. Je li mu Madam rekla da sam dolazio u njezin stan?

Što ću reći tom čovjeku? Ako se ne sastanemo, neće me puštati na miru. Nije lako, čovjeku je nestala kći. Možda da pošaljem Mustafu. Ne, ne. Ovo moram sam obaviti. Nervozno ustajem od stola.

„Hoćeš da ti donesem kavu u sobu?“ upita Melike pospremajući stol.

„Sada mi se ne pije. Možda poslije.“

„Dobro“, kaže ona ponizno i počinje slagati tanjure sa stola u perilicu za suđe. Ja krećem prema radnoj sobi, želim čim prije pregledati Sinanov dosje. Ali zaustavlja me otvaranje vrata sobe i Ajča koja utrčava u suzama.

„Što je bilo, dušo?“ zaustavljam je.

„Gokče je uzela moju gumicu za brisanje“, reče dok joj se suze slijevaju niz crvene obraze.

Zajedno ulazimo u sobu. Gokče me uvrijeđeno gleda.

„Uzela si sestrinu gumicu“, kažem.

„Ona je moju izgubila“, odvraća prkosno.

Okrećem se Ajči. Još nisam ni stigao upitati, a ona će: „Nisam je ja izgubila, zaboravila ju je u razredu.“

„Sram vas bilo“, kažem. „Trebale biste se ponašati kao sestre. Čak ni gumicu ne znate dijeliti.“

„Ali, tata...“ usprotivi se Ajča.

„Ne želim čuti ni riječ“, kažem strogo. „Dijelit ćete gumicu. Gokče, sutra si kupi novu.“

Obje ušute i gledaju ispred sebe. Uvjerivši se da sam uspostavio red, vraćam se u sobu pročitati izvještaj.

Izvještaj o Sinanu po formi je sličan Fahrijevom. Jednaki pasusi, isti broj redaka. Uvjeren sam da je napisan na istoj pisačkoj mašini.

Sinan potječe iz imućne obitelji. On je praunuk Revnak-efendije, koji je nekoć opskrbljivao uljem osmanski dvor. Revnak-efendija je bio vlasnik deset dućana na Tahtakaleu, jednog starog konaka na Bejogluu i stana na Nišantašiju. Njegovi potomci nisu se iskazali kao trgovci, što ih ipak nije spriječilo da uživaju u bogatstvu koje je stvorio njihov djed. Sinanov otac, gospodin Azmi, bio je pravi raspikuća. Nakon završetka gimnazije St. Benoit otišao je u Pariz i po čitave dane visio s umjetnicima. Nakon što mu je dojadi boemski život, vratio se u Tursku. Prodavši sva četiri dućana koja je dobio u nasljedstvo, bacio se u poduzetništvo. Ponadavši se da im se sin napokon primirio, roditelji su mu našli lijepu djevojku za ženidbu. Sinan je rođen prve godine tog braka. Potaknut rođenjem sina, siroti se Azmi u potpunosti posvetio poslu, ali manjak sreće i talenta za trgovinu pridonose neuspjehu u njegovu poslovnu životu. Nakon par godina zatvorio je dućan i uzdržavajući se od rente vratio se boemskom životu. Budući da je bio široke ruke, salijetali su ga što poznati što opskurni slikari, pjesnici, književnici, kritičari. G. Azmi nije vidio ništa loše u tome da u to društvo uvede svog sina koji je tek ušao u pubertet. Izvještaj navodi da je Sinan prvi put došao u kontakt s ljevicom u tom društvu koje je voljelo popiti, a u tim se danima počeo zanimati i za umjetnost. Sinan je vjerojatno bio taj koji je utjecao na Fahrija, kojem kao djetetu vojnog lica ljevičarske ideje nisu bile bliske. S druge strane, Sinan je odrastao u miljeu u kojemu su se svakodnevno vodile ljevičarske rasprave. Sinan je Fahriju govorio o idejama koje bi čovječanstvo trebale odvesti u bolju budućnost, a Fahri se s mladenačkom zanesenošću poistovjetio s njima.

Zatim se pridružio organizaciji. Možda je Sinan otpočetak bio u organizaciji. Ma ne, sumnjam da bi se među tim boemskim umjetnicima našao neki aktivan član organizacije. Oni su kukavice, ne bi se olako odrekli pijuckanja svojih rakija s ledom i laskanja lijepim ženama. U to je vrijeme politička situacija već eskalirala. Ljevičarske su organizacije u svakoj školi imale svoje ogranke. Rekrutirali su Fahrija i Sinana čim su primijetili da ovi ga je simpatije prema ljevici. A i velika je vjerojatnost da se to dogodilo za vrijeme njihove aktivnosti u književnom klubu...

Sinan i Fahri maturiraju iste godine. Sinan na Filozofskom fakultetu upisuje studij književnosti koji ubrzo prekida. Vrijeme provodi u udruzi za mlade koju organizacija koristi kao paravan. Piše propagandne tekstove za jedan ljevičarski časopis. Prevodi časopis koji izlazi u Francuskoj i koji opisuje aktivnosti gerilskih skupina koje se bore za nezavisnost u Africi. Ali sve to nije dovoljno da se dokaže, pa organizacija od njega i Fahrija traži da organiziraju napad na policijsku postaju pod Fahrijevim vodstvom. Zbog toga su odležali u zatvoru do 1991. godine. Tijekom boravka u zatvoru Sinan se razilazi s organizacijom i s Fahrijem odlazi iz komune. Razlog njihova odlaska nije odustajanje od socijalizma već obrana teze da se revolucija treba voditi načelom kulturne hegemonije umjesto hegemonije proletarijata. To je teza talijanskog komunista Gramscija. Načelo kulturne hegemonije ne poklapa se sa shvaćanjem organizacije koja predlaže oružanu borbu. Fahri i Sinan su odmah izbačeni iz komune. Da stvar bude zanimljivija, i organizacija se raspušta nakon godinu dana. Ali grupica od deset ljudi koji nastavljaju zastupati ideju oružane borbe osnivaju vlastitu ćeliju. Pažnju mi zaokuplja ime jednog njezinog člana: Ozer Jilki. Gdje li sam čuo to ime? Ozer Jilki... Ozer Jilki... Tko je to? Odjednom mi sine. Čovjek kojeg smo identificirali u mrtvačnici. Terorist kojeg je Mustafa ubio misleći da ovaj sprema atentat na mene.

Znači da nema poveznice između tog Oзера Jilkija i Fahrija. Prema izvještaju našeg doušnika iz zatvora, jedanput su se čak i potukli. Da se ostali zatvorenici nisu umiješali, Fahri i Sinan bi izvukli dobre batine.

Zanimljivo, to znači da je Fahri raskinuo s organizacijom u zatvoru. U tom slučaju nema smisla pretpostavka da je Mine sumnjičio da špijunira za organizaciju i zbog toga je kaznio. Je li moguće da je na ovo gledao kao na pitanje morala? Je li mislio da je djevojka u koju je zaljubljen policijska doušnica? To je težak udarac za nekoga tko je u zatvoru proveo jedanaest godina i drži da mu je policija uništila život. Gubi živce, želi ubiti Mine, mene, možda čak i sebe.

Pretpostavimo da je bilo tako, ali tko je onda tip koji je bio s njim? Plaćeni ubojica? Fahri nije imao novca da unajmi ubojicu. Osim toga, plaćeni ubojice ne žele

se upuštati u rizik ubojstva pripadnika obavještajne službe. Tko je onda taj čovjek? Iznova čitam izvještaj.

Sinan u zatvoru piše priče i šalje ih časopisima, ali ih objavljuju samo oni naklonjeni ljevici. Vjerojatno nije bio pretjerano talentiran za pisanje, kao ni njegov otac za trgovinu. Možda se vratio organizaciji shvativši da nema talenta za umjetnost. Izvještaj kaže da nema veze ni sa jednom političkom organizacijom. Možda je preveslao one koji su ga uhodili. Je li moguće? Ovo je zanimljivo: nakon izlaska iz zatvora s preostalim novcem koji je naslijedio od oca otvara knjižaru pod imenom *Font*.

Zatim izdaje časopis pod istim imenom: *Font*. Ne bi me čudilo da je nedugo zatim otvorio i izdavačku kuću. Što bi rekao njegov pradjed, gospodin Revna, da je znao kako je bogatstvo koje je stekao velikim trudom zahvaljujući daru za trgovinu spiskano jer je njegove nesposobne unuke zasvrbilo da se bave umjetnošću? I ime časopisa je interesantno; *Font*. Taj je Sinan s aktivizmom započeo u srednjoškolskom književnom klubu, sada se okušao s *Fontom*, možda opet nešto mulja? Čini se da je Sinan jedina osoba koja mi može pomoći da odmotam ovo klupko. Ali kako ću ga natjerati da progovori? Izvještaj navodi da Sinan ima poprilično čvrst karakter. Oba puta kad je priveden na ispitivanje nije odao niti jednu korisnu informaciju. Možda ni ponovno privođenje na ispitivanje neće uroditi plodom. Je li *Font* legalan časopis? Hmm... Da, evo i papira koji to potvrđuju. Sve je uredno, ali čekaj malo, kakvo je ovo bilješka? Upozorenje. Trebalo je slati po deset primjeraka od svakog broja na policiju, a u tri navrata nisu poslani.

Ovo je jako dobro, kažem samom sebi. Konačno znam kako uspostaviti kontakt sa Sinanom. Ustajem i krećem prema telefonu. Melike je u dnevnoj sobi, gleda jedan od onih nasilnih reality-showova. Jako joj se dopadaju. Čudno, ne razumijem što mirna žena poput nje nalazi u tim emisijama. Dok podižem slušalicu, iz dječje sobe dopire smijeh. Toliko od učenja. Inspektor Nadži podiže slušalicu na treću zvonjavu: „Halo, izvolite?“

„Zdravo, Nadži, Sedat je.“

Kad je čuo s kim razgovara, Nadži odmah počne sa zadirkivanjem.

„Al' si brz. Još jučer si bio prikovan za krevet.“

„Nisam ja mlakonja kao neki. Jučer u bolnici, danas na poslu.“

„Sigurno se nadaš povišici.“

„Aha, sljedeći put očekujem četiri, umjesto dva metka.“

„Srebrna?“

„S pozlatom, s četverokaratnim dijamantima na vrhu.“

„To je za princeze poput tebe. Nama jadnicima ne preostaje drugo nego da zaradimo tetanus od krhotina čelika.“

„Nego, hvala, dobio sam izvještaj koji si dao Mustafi.“

„Nema na čemu, gospodine, to mi je dužnost. Ostavio sam svoj posao, sada samo radim za vas.“

„Znaš, da se radi o tebi ni mi ne bi zabušavali.“

„Dobro, stari, zafrkavam se.“

„U izvještaju se spominje neki Sinan, Sinan Dalja, Fahrijevi prijatelji. Trebam razgovarati s njim.“

„Kako?“

„Pusti sada kako, zovi Sinana. Ostalo prepusti meni.“

„Lako za to, ali na osnovu čega ga privodimo?“

Sada je na meni red da uzvratim zafrkanciju.

„Nemaš pojma što ti se zbiva pred nosom“, kažem kao da mu prigovaram. „Taj je Sinan izdavao časopis pod imenom *Font*. Trebao je nekoliko primjeraka od svakog broja slati na policiju, ali nije. Napisali ste upozorenje, ali ste poslije zaboravili. Očito se radi o nekim ilegalnim aktivnostima.“

„Stvarno ozbiljna situacija“, kaže sarkastično. „Uhvatimo ga i odvedimo pred streljački vod.“

„Eto, to će biti tvoj posao, a ja ću glumiti dobrog murjaka“, kažem smijući se.

Uozbilji se.

„Misliš da će tip nasjesti na to?“

„Morat će. Nemamo drugog izlaza.“

Opet krene sa sprdačinom.

„Dobro, naredniče“, kaže posprdno. „Sutra ujutro prvo se bacam u potragu za Sinanom.“

„Javit ćeš mi kako je prošlo.“

„Na zapovijed, naredniče“, odgovara zafrkantski.

Sedmo poglavlje

Minin otac je odsjeo u Grand Hotel de Londres koji gleda na malen trg na Tepebašiju. Recepcionar me spaja s telefonskom linijom u njegovoj sobi. Gospodin Metin ima mladenački glas. Kad doznaje tko sam, iz njegova tona osjetim da je uzbuđen. Zapravo, i ja sam prilično nervozan, ali nastojim govoriti smirenim tonom. Večeras se vraća u Njemačku i svakako želi da se nađemo. Ne mogu ga odbiti.

U hotel dolazim u 11 sati, prema dogovoru. Ovo je prilično otmjen hotel. To je jedan od dva identična konaka koja su dala izgraditi dva brata Talijana prije stotinjak godina. Nakon mnogo godina ovaj je konak pretvoren u hotel.

Ovdje sam bio prije tri godine, kad smo slijedili jednog bugarskog tajnog agenta. Čovjek je unajmio jednu od soba na gornjem katu. U sobi smo mu postavili uređaj za prisluškivanje. Bio je povezan s nekim Turčinom, imigrantom iz Bugarske. Locirali smo mjesto gdje se sastaju, zatekli ih na djelu i obojicu uhapsili. Bugarski tajni agent razmijenjen je za turskog agenta. Drugi je nitkov još uvijek u zatvoru.

U predvorju sjedi nekoliko turista. Za stolom pokraj njihovog sjedi jedan sijedi, prilično ružan čovjek. Čini se da me gleda, ali mu ne pridajem pažnju. U predvorju mi nijedan čovjek ne sliči Mininom ocu. Kažem recepcionaru, „Imam sastanak s gospodinom Metinom.“

„Eno ga ondje“, odgovara arapskim naglaskom. Okrenuvši se u smjeru koji mi pokazuje, prepoznajem čovjeka koji je maloprije gledao u mene. Približavam mu se. Ustaje. Čudi me da je Minin otac toliko star. Njezina majka ima četrdeset i pet godina, ako i toliko.

„Zdravo“, kaže čovjek pružajući mi ruku.

Dok se rukujemo, ne izdržim a da ne upitam, „Jeste li vi gospodin Metin?“

„Da, izvolite sjesti“, kaže primijetivši da sam iznenađen. „Očekivali ste nekoga mlađega, zar ne?“

Dok sjedam u naslonjač kojeg mi pokazuje, odgovaram, „Da budem iskren, da.“

Gospodin Metin se smiješi.

„Razumijem“, kaže. „Kad smo se Sevim i ja vjenčali, između nas je bilo petnaest godina razlike.“

„Ne, krivo ste me shvatili“, kažem pažljivo promatrajući njegovo lice u nadi da ću zapaziti nešto što me podsjeća na Mine. „Zavarao me vaš glas preko telefona“, kažem.

„Uvijek je tako“, reče.

Ne, ovaj ružni čovjek ni po čemu ne nalikuje Mine. Posve je jasno da je Mine svu ljepotu naslijedila od majke.

„Žao mi je što se nismo ranije našli“, kažem. „Bio sam u bolnici.“

Najednom se uozbilji.

„Znam“, kaže. Zatim uperi oči u mene i upita: „Gdje mi je kći, gospodine Sedate? Kruže svakojač glasine, ali nitko nema pouzdanu informaciju.“

Izgleda kao da više traži pomoć, nego pojašnjenje.

„Mislimo da je Mine oteta“, kažem.

„Radila je za vas?“

Dakle, on ovako tumači našu vezu.

„Ne bih tako rekao“, promrmljam. „Povremeno nam je dostavljala informacije.“

„Slušajte, ja sam domoljub. Kad su lani Nijemci pokušali staviti embargo na robu iz Turske, povukao sam svoj novac iz Njemačke i prebacio ga u tursku banku. Ali ipak ne razumijem zašto ste uvukli moju kćer u te stvari.“

„Nismo joj davali takve zadatke. Možda vam je gospođa Sevim spomenula da je jedanput imala problem s policijom. Pomogao sam joj. Živjeli smo u istoj zgradi, susretali se, razgovarali. Teroristi su to interpretirali kako su željeli.“

„Vi ste iskusan policajac. Trebali ste znati da bi moglo doći do ovoga.“

„Imate pravo, ali nismo uvijek točni u procjenama“, kažem.

„Da vam je Mine kći, biste li je na ovakav način doveli u opasnost?“

Na trenutak ostanem bez riječi pa se saberem.

„I mene ovo pogađa koliko i vas.“

„Ne vjerujem, ne znate što je gubitak djeteta dok ga ne doživite.“

„Nisam htio da se ovo dogodi.“

„Onda je pronađite.“

„Trenutno činim sve što je u mojoj moći. Nadam se da će uskoro biti nekakvih rezultata.“

„Rezultata?“ gleda me u oči. „Morate je pronaći živu“, kaže, a glas mu osjetno podrhtava. „Razumijete li, ne možete riskirati život moje kćeri u namjeri da uhvatite teroriste.“

„Ni ne pomišljajte na takvo što. Naći ću je živu.“

Gleda me kao da želi procijeniti koliko sam iskren. Primjećujem kako mu krutost u pogledu iščezava.

„Zabrinuti ste za nju“, kaže. Čekam da upita, „U kakvom ste bili odnosu?“ ali moja bojazan ubrzo nestaje.

„Ne zamjerite mi ako sam bio grub.“

„Molim vas, potpuno vas razumijem.“

Neko vrijeme obojica šutimo. Ali znam da će progovoriti. Prepun je boli, mora je izbaciti iz sebe.

„Nitko osim terorista vam ne pada na pamet?“ upita.

Gledam ga nastojeći dokučiti na što misli. Zna li ovaj čovjek nešto što ja ne znam?

„Što želite reći?“ pitam.

„Znate, Mine je stanovala s očuhom.“

„Da?“

„Čovjek je dodijavao Mine, odbila ga je, pa sam zato pomislio...“

„Da je tako, ne bi li gospođa Sevim to spomenula?“ prekinem ga.

„Ne znam“, reče. „Vjerojatno bi.“ Ni sam nije siguran što da misli. „Ljudima se događaju svakojake nesreće“, dodaje. „Ali najgore od svega je što ih sami uzrokuju.“

„Kakve to ima veze s vama?“ upitam.

„Ima“, kaže. „Jako sam pogriješio u vezi s Mine.“

„Možete li biti konkretniji, molim vas?“

„Kad sam se rastao od supruge, nisam joj trebao prepustiti Mine. Trebala je ostati sa mnom. Mislio sam da će joj biti bolje s majkom jer je djevojčica. Trebao sam znati da će se Sevim udati čim se vrati u Tursku. Trebao sam pretpostaviti da će imati drugu djecu i zapostaviti Mine.“

Glas mu sve više podrhtava. Oči mu se pune suzama.

„Ispričavam se, mogu li znati zašto ste se rastali od gospođe Sevim?“

Podiže glavu, moje ga pitanje trgne se iz zamišljenosti.

„Želite znati zašto?“

Osjećam kako mu glas postaje krut. Ova ga tema očito uznemirava.

„Zašto sumnjate na Minina očuha?“ pitam.

Opet šuti, zatim odgovara s odsutnim izrazom lica: „Mine je ista kao i njezina majka u mladosti.“

„Što to znači?“

„Sevim brzo stari. A Mine je mlada, mogla ga je privući.“

„Nepravedni ste. Nema dokaza koji upućuju na takvo što.“

„Ali ne znate što je bilo prije.“

„Onda mi ispričajte.“

Gleda me kao da mi želi reći: Ako ne sumnjaš na tog čovjeka, zašto onda želiš znati moju priču o rastavi?

„Ako mi ne želite reći, neću vas prisiljavati.“

„Ne, ispričat ću vam“, odgovori. „Učinit ću sve da pronađete moju kćer...“

Duboko udahnuvši započne priču:

„Prije nego sam otišao u Njemačku, prodavao sam na tržnici voće i povrće. Nakon završetka srednje škole pronašao sam taj posao uz pomoć muža moje tete. Već u zoru išao sam na tržnicu i radio sve do večeri. Živio sam sa starom majkom. Teško smo preživljavali s očevom mirovinom i mojom plaćom. Nakon što mi je majka umrla, shvatio sam da s ovakvim poslom neću nikada napredovati. A i godine su mi prolazile. Tada sam doznao da se traže radnici u Njemačkoj. To je bilo prije trideset i pet godina. Ništa me nije zadržavalo ovdje. Prijavio sam se za rad u Njemačkoj. Podmitio sam ljude, pronašao vezu i ubrzao proceduru. Bio sam jako ambiciozan. Bio sam spreman na sve kako bih se u Tursku vratio kao bogat čovjek. Nijemac ne daje novac tek tako. Najbolje plaćeni su bili rudari. Većina radnika iz Turske imala je samo osnovnu školu. Iako sam završio srednju, radi dobre zarade počeo sam raditi u rudniku ugljena u gradu Gelsenkirchenu. Radio sam kao luđak tisuću metara pod zemljom. No kada sam bio gotov s poslom, tražio sam zabavu. Njemice nisu bile nimalo nalik Turkinjama. S njima sam lako uspostavljao komunikaciju. Isprva sam bio šokiran njihovim slobodnim ponašanjem, događalo se i da ih prezirem zbog toga, ali poslije sam se navikao; najzad, bio sam mlad, a one lijepe. U Tursku bih odlazio svake dvije do tri godine. Moji prijatelji ionako su se razišli na sve strane, i nisam imao drugu rodbinu osim stare tete. Osim toga, bilo je mnogo toga što sam priželjkivao u Njemačkoj. Ali vrijeme je letjelo i počele su se

osjećati posljedice petnaestogodišnjeg teškog rada u rudniku ugljena. Iako sam imao trideset pet godina, izgledao sam kao starac. Moje je tijelo odašiljalo znakove za uzbunu. Obolio sam od akutnog reumatizma. Počeo sam se plašiti da ću jednog dana umrijeti a da to nitko neće primijetiti. U istom je rudniku radio moj prijatelj Ekrem. Primijetio je da sam utučen i počeo me ispitivati pa sam mu rekao što me muči.

„S čim se ti zamaraš, „reče. „Oženi se i dobro.“

Kao da je jednostavno oženiti se. S kime da se oženim, gdje da nađem ženu?

„Ne misliš se valjda oženiti Njemicom“, kazao je moj prijatelj. „Obitelji u Turskoj jedva čekaju da udaju kćeri za njemačke Turčine.“

To mi se činilo razumnim; trebao bih naći pristojnu, čestitu tursku djevojku, oženiti se i imati djecu dok ne bude kasno. Tog smo ljeta skupa otišli u Istanbul. Ekrem je već bio pisao svojoj majci, želeći mi pomoći u ovom sretnom poduhvatu. Zahvaljujući teti Emine koja se smjesta dala u potragu, našli smo par djevojaka zrelih za udaju. Kad bismo išli gledati djevojke, svaki put sam se brinuo da im se neću svidjeti. Znam da nisam lijep čovjek, uz to sam rano ostario, zašto bi me neka mlada djevojka željela? Ali dogodilo se potpuno suprotno; većina djevojaka se željela udati za mene, ali ja nisam bio zagrijan ni za jednu od njih. Kako bih mogao provesti ostatak života s nekom prema kojoj ne osjećam nikakvu privlačnost? Počeo sam vjerovati da neće biti ništa od toga, kadli se najednom dogodio neočekivan obrat. Spomenuo sam vam moju tetu. Zbog strke oko traženja žene, nisam je stigao posjetiti. Jedne nedjelje odlučio sam otići do nje.

Moja je teta živjela sama na Kodžamustafapaši u povećem stanu koji joj je ostao od muža. Nisu imali djece pa sam joj ja bio poput sina. Pritisnuo sam zvono, a otvorila mi je mlada djevojka. Iznenađen, pomislio sam da sam pozvonio na pogrešna vrata. Pogledao sam broj stana i vidio da sam na pravoj adresi. I djevojka je bila zbunjena i začuđeno me gledala.

'Izvolite, koga tražite?' upitala je.

'Došao sam gospođi Emini.'

Nasmiješila se, kao da se poznajemo. Bila je lijepa, simpatična.

'Vi ste sigurno njezin nećak,' kazala je.

'Da, odakle znate?' upitao sam.

'Često vas spominje.'

Kad je čula moj glas, teta je pohitala na vrata da me pozdravi. Ušli smo u stan. Teta nije prestajala govoriti obuzeta radosnim uzbuđenjem ali meni je na pameti bila

samo djevojka. U razgovoru sam doznao da se zove Sevim. Nije dugo ostala. Čim je otišla, upitao sam tetu tko je ona.

'Kći gospođe Nurten s gornjeg kata.'

'Lijepa je.'

'Da je makar imala sreće koliko ljepote.'

'Što joj se dogodilo?'

'Imala je nesretan slučaj. U srednjoj školi zaljubila se u jednog dečka.'

'Što je tu loše?'

'Bili su intimni. Jadnica je zatrudnjela.'

'I što je bilo zatim?'

'Oboje su tek maturirali. Dečko je primljen na fakultet strojarstva u Ankari, otišao je ostavivši je u drugom stanju.'

'Što je bilo s djetetom?'

'Pobacila je, ali je otada na lošem glasu. Šteta.'

'Stvarno šteta. Jako je lijepa.'

'Nije samo lijepa, dobrodušna je i vrijedna. Ali život joj je uništen. Nitko se više ne želi njome oženiti.'

'Trebala je biti malo opreznija,' kazao sam ljutito. Ta zašto se ljutim? Što mi je učinila djevojka koju ne poznajem? Možda me ljuti što sam propustio priliku. Djevojka koja bi bila zrela za udaju, a to joj se nije ostvarilo. Pitam se bi li ona mene prihvatila? Možda ranije ne bi, ali sada bi me rado prihvatila. Ali želim li ja takav brak? Dobro, nisam ni ja čist kao suza, spavao sam s Njemicama, ali osoba s kojom čovjek želi stupiti u brak bi ipak trebala biti malo čednija, zar ne? Tako su nas učili naši roditelji.

Naslućujući moju nedoumicu, teta me upita o čemu razmišljam.

'Ni o čemu,' rekoh.

'Ne izvlači se. Svidjela ti se Sevim, zar ne?' rekla je. 'Ako je uzmeš za ženu, učinit ćeš dobro djelo, sinko. Pogriješila je iz neznanja.'

'Kako će to izgledati, teta?' rekao sam.

'Bit će dobro, sinko' kazala je. 'Ne brini se.'

'Ali što će na to reći ljudi?'

'A tko će znati, sinko? Odvedi djevojku u Njemačku, i ako ne želiš, više se ne vraćaj ovamo.'

'A hoće li se ona htjeti udati za mene?'

'Hoće, zar će naći boljeg od tebe?'

'Trebam malo razmisliti, teta,' rekoh.

Razmišljao sam dva dana. Kao i svaki Turčin, i ja sam želio da mi nevjesta bude djevica. Ali nijedna mi se nije svidjela kao Sevim. Ona je bila djevojka za kojom sam žudio, a slučaj je htio da je bila okaljana tim nesretnim događajem. S druge strane, ono što je kazala moja teta bilo je točno. Ta tko će znati njezinu prošlost?

Povrh svega, ako uzmem Sevim za ženu, učinit ću joj veliku uslugu.

No ipak nije bilo lako donijeti odluku. Proveo sam dvije besane noći. Vidjevši kako se mučim, Ekrem je navaljivao da mu kažem što se događa. Nisam mu ništa rekao, naravno.

Trećeg dana sam posramljeno priopćio teti svoju odluku. Bila je oduševljena. Iste večeri otišao sam kod Seviminih zaprositi je. Njezina obitelj je bila zadovoljna. Sevim nitko nije ni pitao za mišljenje. A ona, pak, nije rekla da ne želi taj brak. Zar je i mogla? Teško. Začudo, nakon vjenčanja me više nije smetala Sevimina prošlost. Da budem iskren, njezina je ljepota sve brige gurnula u drugi plan. Točnije, ne toliko njezina ljepota koliko privlačnost. Možda je neki nisu smatrali lijepom koliko ja, ali u mojim je očima ona bila najprivlačnija žena na svijetu. Možda vam je odbojna pomisao da toliku važnost pridajem ljepoti. No nemate pojma koliko je ljepota važna nekomu tko cijeli život zna što znači biti ružan i vidi to u očima ljudi koji se zgražaju i odvrćaju pogled. Moj je najveći san bio da moje dijete ne bude nalik meni. S tom sam strepnjom promatrao Mine kada se rodila. Preda mnom je bio uplakan smežurani smotuljak. Koliko god da sam bio radostan što sam postao otac, plašila me mogućnost da će moja kći biti ružna. Ali moje su strepnje nestale nakon par tjedana. Mine je brzo rasla i svakim danim bivala sve ljepša. Što je više rasla, to je više sličila majci. Volio bih da nije.

„Zašto?“ prekidam gospodina Metina.

„Možda u tom slučaju Mine ne bih prepustio majci. Možda joj se ne bi dogodila ova nesreća.“

„Niste htjeli da ostane s vama zato što sliča na majku?“

„Iako zvuči glupo, to je istina.“

„Podsjećala vas je na vašu suprugu. Još uvijek ste je voljeli.“

„Nakon svega što mi je učinila?“

„Što vam je učinila?“

„Ispričat ću vam. Ispočetka je naš brak dobro funkcionirao. Znao sam da Sevim nije zaljubljena u mene, ali me bespogovorno poštovala i to mi je bilo dovoljno. Čak sam se nadao da bi me jednog dana mogla zavoljeti. Odakle sam mogao znati da će se opet otvoriti rane od prije četrnaest godina? Mine je navršila četrnaesti rođendan. Krajem proljeća te godine bio sam na operaciji bruha koja je bila uspješna, ali je oporavak potrajao. Mine je imala ljetne praznike i kao svake godine Sevim je bila ushićena zbog odlaska u Tursku. Ali ja sam se osjećao iscrpljeno i predložio da ove godine ne idemo u Tursku. No Sevim nije htjela ni čuti za to. Rekla je da želi vidjeti roditelje koji su ostarjeli i prilično onemoćali. 'Onda idite vas dvije', reko, a one su prihvatile. Osobno sam ih otpratio. U Turskoj su trebale ostati petnaest dana, a ostale su tri tjedna. Sevim me nazvala i rekla da joj je majka bolesna i da želi još malo ostati. Nisam nimalo posumnjao u to. Učinilo mi se razumljivim. Vratile su se za tri tjedna. Dočekao sam ih u zračnoj luci. Jako sam nedostajao Mine, to je bilo posve očigledno. Ali ne bih isto mogao reći za Sevim. Bila je poprilično hladna prema meni. Kao da su tri tjedna provedena u Turskoj u jednom mahu izbrisala četrnaest godina našeg braka i pretvorila Sevim u strankinju. Možda me krivila što sam je odveo daleko od njezinih roditelja? Možda se zasitila braka? Dok mi je kroz glavu prolazilo mnoštvo takvih misli, ni na trenutak nisam pomislio da bi se mogla sresti s ljubavnikom koji ju je odavno napustio i da bi se stara ljubav mogla opet rasplamsati. Nakon što se vratila iz Turske, Sevim je postala nervozna. Vikala je na Mine bez povoda i durila se na mene. Jedne noći ostavili smo Mine kod kuće i pošli u šetnju. Bila je sparna ljetna večer. Uputili smo se do obližnjeg parka. Opojan miris svježeg pokošene trave iz parka prožimao je zrak. Sjećam se da sam je gledao s divljenjem.

Pitao sam posve nevino, 'Krasno je, zar ne?'

'Jo, svašta. Pa to je samo pokošena trava,' odbrusila je. Tada sam shvatio da me Sevim nikada nije voljela i da me nikada neće voljeti. Udala se za mene jer je morala i rodila je Mine. A da je bilo do nje, mene nikada ne bi izabrala. U Turskoj se dogodilo nešto što ju je navelo da shvati svoju pogrešku. No niti sam je ja mogao otvoreno pitati što se dogodilo, niti je ona smogla hrabrosti da mi to kaže.

Trebalo je proći mjesec dana da saznam zašto se toliko promijenila.

U Njemačkoj smo živjeli u istoj zgradi kao i Ekrem. Jedne noći u gluho doba probudila me vika i galama iz Ekremova stana. Ekrem se svađao sa ženom. Kakva je to bila svađa! Prozorska stakla pucaju, psovke na sve strane. Brzo sam se obukao i pokucao im na vrata. Očiju razrogačenih od straha, mali Ali je otvorio i kad me ugledao povikao: 'Striče Metin, tata će ubiti mamu.' Ušao sam u stan.

Ekrem je bacio suprugu Hulju na pod i ubijao boga u njoj. Jedva sam mu je otrgnuo iz ruku.

'Stani, čovječe! Jesi lud? Ubit ćeš ženu!'

'Neka crkne, kučka, mene će varati, je li?' vikao je pokušavajući je udariti preko mene.

'Kunem se, Metine, nisam ništa učinila' zapomagala je jadnica. Potom se okrenula prema Ekremu i zajecala: 'Kunem ti se mrtvim djetetom da pismo nije moje!'

'Ubit ću te, kurvetino! Čuj ti u što se ona kune!'

Jedva sam umirio Ekrema i odveo ga u naš stan. U jednom trenutku pogled mi se zaustavio na Sevim; lice joj je bilo izobličeno, a ruke su joj drhtale. Hulja joj je bila dobra prijateljica, sigurno ju je pogodilo što je pretučena.

'Pođi k Hulji, budi uz nju' rekoh joj.

Čim je otišla, Ekrem nastavi urlati:

'Zar sam to zaslužio, Metine? Da mi žena nabije rogove?'

'Čekaj malo. Odakle ti to?'

'Pronašao sam pismo.'

'Bilo je upućeno Hulji?'

'Bilo je u njezinoj ladici.'

'Kako to misliš? Piše li za koga je pismo?'

'Počinje s draga, treba li išta više?'

'Bog ti pomogao, Ekreme. Možda je stvarno namijenjeno nekomu drugome. Je li potpisano?'

'Neki gad Džejhun Oren. Piše iz Istanbula.'

To mi je ime bilo odnekud poznato, ali tada se nisam time zamarao, bilo je važno smiriti Ekrema.

'Što bi u našoj kući radilo pismo namijenjeno nekoj drugoj osobi?'

'Stari, da nije od neke djevojke koja živi u susjedstvu? Hulja je dobrodušna. Možda je sakrila pismo namijenjeno nekoj djevojci koja se boji svoga oca.'

Ekrem je zamišljeno piljio u mene. Počeo je vjerovati da bi to mogla biti istina.

'Tko bi mogla biti ta djevojka?'

'Prvo se smiri, poslije ćemo saznati,' rekoh.

CW & BU

Te je noći Ekrem prespavao kod nas, a Sevim kod Hulje. Naredne večeri za jelom se otvorila ta tema.

Otvoreno sam pitao Sevim kome je napisano to pismo. Sevim je spomenula neku djevojku koja stanuje dvije ulice niže. I baš kao što sam ja rekao Ekremu, djevojka se bojala reakcije obitelji; zato je pismo sakrila kod Hulje.

'Znači da je jadna žena dobila batine nizašto', rekao sam. 'Zašto taj tip nije onda napisao ime te djevojke?'

Mine je s velikim zanimanjem slušala razgovor. 'Ali tata, čovjek je htio zaštititi djevojku.'

'No zato se nije ustručavao napisati svoje ime; potpisao se kao Džejhun.'

Kad je čula Džejhunovo ime, Mine je bez razmišljanja ispalila kao iz topa:

'Mama, zar to nije ime tvog prijatelja iz srednje škole? Onog koji nas je dočekao u zračnoj luci...'

Odjednom je Mine sinulo. Neko vrijeme ostala je zatečena, baš kao i ja, možda zbog težine koju je proizvela ova situacija, a možda zato što nije znala kakvu su reakciju proizvele njezine riječi.

Ja sam se prvi pribrao, nastavio sam jesti kao da ništa nisam shvatio.

'Ruke ti se pozlatile, Sevim, jelo je jako ukusno,' rekao sam ne pogledavši je.

Sevim je šutjela. Obje su gledale u mene. Bezbrižno sam nastavio jesti. Vidjevši da nisam reagirao, Mine je odahnula. Ali Sevim je znala da sam sve shvatio. Činjenica da ne pokazujem nikakvu reakciju još ju je više uplašila, mislila je da ću je istući, možda čak i ubiti. Iskreno, prošlo mi je kroz glavu da nasrnem na nju i opalim joj koji šamar. Ali nešto me sprečavalo. Neki glas u meni govorio mi je da sam to zaslužio. Zašto? To se nisam usudio pitati.

Ti nisi dostojan te lijepe žene, poručivao mi je taj unutrašnji glas, a nisam smogao snage proturječiti mu. Kao da tisuću tona tereta leži na mojim grudima, gotovo da nisam mogao disati. Još uvijek se ne sjećam kako sam dovršio večeru i izašao na ulicu pod izlikom da idem zapaliti cigaretu. Moje su misli sa svakim korakom bivale sve teže. Kružio sam ulicama ne znajući što da radim.

Poslije mi je sinulo da sam ukućanima rekao da izlazim van kupiti cigarete. Otišao sam u obližnju tursku pivnicu i otamo nazvao kući.

'Sreo sam jednog prijatelja, nemojte me čekati' rekoh im. 'Nemoj dug', rekla je Sevim i u njezinom sam glasu osjetio mekoću kao nikada prije. Osjećao sam da je posramljena i utučena. Zastala mi je knedla u grlu. Istrčao sam iz pivnice. Ja, odrastao čovjek, sjeo sam na pločnik i počeo plakati kao ljuta godina. Nečija ruka mi

je dotakla rame. Podigao sam pogled i vidio nekog pijanog Nijemca kako stoji kraj mene. Pogledao sam ga ljutito kao da ću reći, A odakle si se ti stvorio?, no nije ni primijetio da sam ljut. Dodao mi je maramicu piljeći u mene svojim mutnim plavim očima i nešto mumljao. Izgledao je tužno više no komično. Uzeo sam maramicu koju mi je pružio. Zateturavši, srušio se pored mene. Odmahujući glavom, neprestano je ponavljao iste riječi. Nisam ga ništa razumio jer mu se jezik petljao. A onda sam skužio... 'Život je preglup da bi bio vrijedan plaća' govorio je. 'Imaš pravo' rekao sam i zagrlio sam ga nastavivši plakati.

Kući sam se vratio u ponoć. Sevim me čekala. Mine nije bilo na vidiku; očito je spavala. Kad sam otvorio vrata, Sevim je poskočila na noge i krenula prema meni. Nisam je htio pogledati u lice, ne zato što sam htio pokazati koliko je prezirem, nego tek tako. Ali ona me primila za ruku.

'Oprosti,' rekla je. 'Nisam htjela da ovako ispadne.'

Htio sam se maknuti od nje bez ijedne riječi, ali nije me pustila, zagrlila me i počela plakati. Nisam znao trebam li više žaliti sebe ili nju. Neko je vrijeme grcala od plaća, a onda sam joj obrisao suze. 'Život je preglup da bi bio vrijedan plaća,' rekao sam jer mi ništa bolje nije palo na pamet. I prije su naše svađe završavale ovako; Sevim bi briznula u plač, ja bih joj brisao suze, a potom bismo se pomirili strastveno vodeći ljubav.

Ali te noći nije mi bilo do vođenja ljubavi. Nisam bio siguran bi li i ona to više željela. Osjećao sam da ovo s njezinim bivšim nije samo prolazna afera. Da sam u to povjerovao moram priznati da bih možda i zažmirio na jedno oko da sačuvam obitelj. Međutim, znao sam da Sevimino trenutačno kajanje nije odraz ljubavi prema meni nego grižnje savjesti. Sevim je bila razapeta između nevoljenog supruga koji je već četrnaest godina obožava i ne uskraćuje joj gotovo ništa, i bivšeg ljubavnika koji je prije četrnaest godina pobjegao ostavivši je u očajnoj situaciji, ali u kojeg je još uvijek ludo zaljubljena. A možda i nije bila razapeta. Možda je donijela odluku istog trenutka kad je opet vidjela Džejhuna. Ili još gore, možda ju je donijela mnogo ranije, ali sam ja bio uzrok njezina oklijevanja. Nakon četrnaest godina još je uvijek voljela Džejhuna. Znao sam da je tako snažna ljubav neuništiva. Jedini način da prekinem tu ljubav bio je da ubijem Sevim. Ali nisam bio toliko zao niti toliko hrabar da nekoga ubijem. Jedini izlaz je bio da je ostavim.

Nije imalo smisla odugovlačiti, niti pretvarati svaki dan u mučenje. Ne trebam ni reći koliko mi je ova odluka bila bolna. Ali ja vjerujem u sudbinu. To mi je bila sudbina.

Tu noć nisam proveo u bračnom krevetu sa Sevim; umjesto toga razmišljao sam o svemu sve do jutra. Kada je Mine ujutro otišla u školu, rekao sam Sevim da želim rastavu. Nijemo me saslušala. Znam da se duboko u sebi radovala, ali je to dobro prikrivala. Rekao sam joj da sa sobom povede Mine, da je bolje da raste uz majku. Opet nije ništa rekla. Rekao sam da ću joj pomoći novčano i osigurati poveću svotu nakon rastave. Osjećao sam da je shrvana. Iskreno, to je godilo mom povrijeđenom ponosu. U tom sam trenutku zaboravio na odgovornost koju imam prema Mine. Učinilo mi se da neću moći podnijeti da je gledam svaki dan; bila je toliko nalik majci, a u tom času htio sam se osloboditi svega što me podsjeća na suprugu i što prije zatvoriti poglavlje u životu koje sam dijelio s njom.

Kad je čula da ćemo se rastati, Mine isprva nije ništa rekla. Možda je nakon incidenta protekle noći i sama pretpostavila da bi do toga moglo doći. Povukla se u sobu i svirala gitaru koju sam joj poklonio za dvanaesti rođendan. Prava uzbuna nastala je kada je Sevim rekla da će se vratiti u Tursku. Mine je podivljala. Prebacivala je krivnju na majku. 'Ne želim napustiti školu?', vrištala je. 'Što će biti s mojim prijateljima?'

Moram reći da sam ovu svađu sa zadovoljstvom prepustio njima dvjema. Kada sam se vratio kući, Mine mi je prišla: 'Što će biti sada, tata?'

'Rastat ćemo se, kćeri,' rekoh.

'A što će biti sa mnom?' upitala je.

'Za tebe je bolje da ostaneš s majkom dok ne završiš školu. Poslije se možeš vratiti u Njemačku i upisati ovdje fakultet,' odgovorio sam. Iako se to činilo smislenim, Mine me nije htjela slušati. Ali nije mogla ništa učiniti. Bila je dijete, a mi odrasli zapečatili smo joj sudbinu odlukom koju smo donijeli ne razmišljajući o njoj. Za mjesec dana preselila se s majkom u Tursku.

Ostatak znate. Džejhun ovaj put nije ostavio Sevim. Vjenčali su se i dobili dijete. Mine se u toj kući osjećala suvišnom. To se jasno moglo iščitati iz njezinih pisama. Tada sam shvatio da sam pogriješio. To ne bih učinio da sam mislio na kćer koliko na svoj povrijeđeni ponos.

Pozvao sam Mine u Njemačku, ali ona je već bila upisala fakultet i namjeravala ga je završiti. 'Možda dođem na magisterij nakon što diplomiram,' rekla je. Zbog potrebe da se makne od kuće, tražila je da joj pošaljem još novca. Možda ćete reći da pretjerujem, ali moja je prva misao bila da joj se Džejhun nabacuje. Odmah sam joj poslao novac da ode od kuće. Otišla je. Zatim sam kupio stan na Atakoju. Mislio sam da ću se jednog dana vratiti u Tursku i ondje živjeti s kćeri. Ali Mine se nije htjela

preseliti u stan na Atakoju. Bio je daleko od fakulteta. Htjela je ostati na Kurtulušu. Pristao sam na to. Međutim, bilo je prekasno da se bavim s kćeri.

„Prestrogi ste prema sebi.“

„Ne slažem se. Da sam bio pravi otac, ovo joj se ne bi dogodilo.“

„Niste mogli znati da će se to dogoditi... Nego, spomenuli ste taj problem s Džejhunom. Je li Mine u pismima ikad spomenula da je Džejhun uznemirava?“

„Nikada to nije otvoreno napisala. Ali je često izjavljivala da mrzi tog čovjeka.“

„Zašto ga je mrzila?“

„U sve je gurao nos.“

„To ništa ne dokazuje.“

„I nekoliko puta ga je uhvatila kako gleda kroz otškrinuta vrata.“

„Kroz vrata?“

„Dok se Mine oblačila. Razumijete?“

„Živjeli su u istoj kući. To može biti slučajnost. Kako god, ispitat ću to, ne brinite se.“

„Hvala vam, gospodine Sedate. Tek smo se upoznali, ali vi ste jedina osoba kojoj mogu vjerovati.“

„Bez brige, učinit ću sve što je u mojoj moći, kao da mi je...“ Umalo sam izgovorio 'kći' ali sam se na vrijeme zaustavio. „Kao da se radi o meni“, rekoh. „Kada se vraćate u Njemačku?“

„Nažalost, večeras“, reče on posramljeno. „Kao što znate, Nijemci drže do discipline. Moram se vratiti na posao. Ali nakon nekoliko dana opet ću tražiti dopust i vraćam se ovamo. Putem ću svratiti u Italiju. Minina dobra prijateljica Selin je ondje s ocem na praznicima. Ako razgovaram s njom...“

Ne sviđa mi se ovaj prijedlog. Selin mu može reći da smo Mine i ja bili u vezi. Situacija će se još više zakomplicirati.

„Ne vjerujem da će vam to biti od koristi“, pokušavam ga odgovoriti. „Razgovarali smo telefonski, rekla je da ništa ne zna.“

„Možda je uputnije razgovarati s njom licem u lice?“

„To je samo gubitak vremena. Da djevojka išta zna, rekla bi.“

„Kada se čovjek nađe u mojoj situaciji, ne zna što mu je činiti. Hvatate se za svaku slamku tražeći spas.“

„Nadam se da ćemo uskoro pronaći Mine i da to neće biti potrebno. Ostavite mi broj telefona. Ako bude novih saznanja, nazvat ću vas.“

Na poledini posjetnice ispisao je svoj broj i pružio mi je, rekavši: „Izvolite. Hvala na svemu što ste učinili.“

„Ne trebate mi zahvaljivati. To mi je dužnost“, odvratio sam i stisnuo mu ruku. Kako mu je ruka mekana. Nije li čovjek rekao da radi u rudniku?

„Još uvijek niste u mirovini?“

„Ne, imam još godinu dana.“

„Rad u rudniku mora da je užasno naporan.“

„Treba od nečega živjeti.“

U njegovim svijetlim očima zasvjetluca neka nejasna iskra; po prvi put u našem razgovoru primjećujem nešto što me podsjeća na Mine. Zamjećujem da je Mine od oca naslijedila svoje duge trepavice.

CW & BU

Osmo poglavlje

Na ulazu u stražarnicu izgrađenu od plastike i metala u kontrastu s masivnim kamenim zidinama stare palače dočekuje me stražar. Iako smo svega nekoliko puta razgovarali, prema tom srdačnom starijem čovjeku koji godinama radi ovaj posao gajim tiho prijateljstvo. Pita me zašto sam došao taksijem. Kažem mu da je staklo na mom Fordu razbijeno tijekom napada i da će popravak biti gotov do sutra.

„Izmakli ste pogibelji“, kaže suosjećajno ne zaboravljajući mi poželjeti brz oporavak.

U zraku se osjeća ugodan miris. Osjećam da mi tijelo osnažuje. Sve oko mene je pokriveno snijegom, osim staze po kojoj hodam. U igri ili potrazi za hranom, vrapci hitro poskakuju na drveću pokraj staze i raspršuju naslage snijega s grana. Asfaltna staza teče prema zgradi obavještajne službe poput crne rijeke usred snježne bjeline.

Smještena na samo tri kata da ne bi narušila arhitekturu palače, zgrada obavještajne službe podsjeća na stare turske šesterokutne jurte, jedino prozori od pleksiglasa narušavaju arhitektonski sklad. No dvorište je toliko prostrano i zidine su toliko masivne da to ne primjećuje nitko osim nas koji ovdje radimo. Naš je vrt uistinu čudesan. Izgrađen je za potrebe palače slavnog sultana Selima III.

S crvenim borovima poredanim podno zidina u pravilnim razmacima i posađenim s matematičkom preciznošću, kestenima gustih krošnji čije se sjene isprepliću i sa stoljetnim platanama bijelih stabala ovaj je vrt skriveni raj u srcu Istanbula koji se pretvorio u betonsku pustinju. Obavještajna služba je preseljena ovamo u vrijeme Nevzat paše. Abdulhamit II koji je bio ljubitelj detektivskih romana čitao bi u ovom vrtu romane francuskih i engleskih pisaca koje su prevodili njegovi podanici. Kad je to čuo, Nevzat paša, koji je i sam bio ljubitelj kriminalističkog žanra, predložio je da se Obavještajna služba prebaci ovamo. Prije nekoliko godina, u jednoj od onih noći koje smo provodili zatrpani poslom, Jildirim i ja sjeli smo da nakratko predahnemo klupi podno kestena koji se nalaze iza fontane. Pušili smo cigarete i uživali u toploj proljetnoj noći. Gledajući prirodu kako se naglo budi pred našim očima, rekao sam: „Ako ćemo iskreno, vojska više od nas civila drži do vrtova i cvijeća. Čak i u najsušnijem dijelu zemlje uvijek ćeš naići na vojarne u zelenilu, s

posadenim drvećem.“Jildirim me pogledao smiješeci se. „Imaš pravo, ali to nije razlog da im se prepusti obavještajna služba.“

Čim sam zakoračio u zgradu, kolege me dočekuju s dobrodošlicom. Vijest da sam došao širi se zgradom pa se oko mene okupljaju prijatelji i oni s kojima baš nisam blizak. Obasipaju me željama za brzi oporavak i upozorenjima da pazim na sebe. Svi su iskreni, čak i oni s kojima se nisam slagao prijateljski mi pružaju ruku i pitaju kako mi je. Prilično me ganula ova topla atmosfera. Ako još malo potraje, oči će mi se orositi suzama. Nakon što sam im zahvalio i utažio njihovu znatiželju općenitim odgovorima, priupitam ljepuškastu ali prenapadno našminkanu službenicu Fazilet za Mustafu.

„Ima pola sata kako je došao“, reče. „Vjerojatno je u vašem uredu.“ Ovo mi je izlika da se udaljim pa dobacivši okupljenima, „Imam važnog posla s Mustafom“, krenem prema stepenicama.

Dok se penjem, netko poviče za mnom, „Sedate!“ Okrenem se i ugledam Orhana. Nasmiješen je, ali mu se u očima nazire nervoza. „Brzo ozdravi“, kaže i zagrli me. Ne stižem ni zahvaliti, a on šaptom doda: „Što se događa?“

„Ne razumijem što pitaš“, odgovorim. Napeto se osvrće oko sebe. Vidjevši da su se ostali udaljili, hvata me pod ruku i silazimo skupa niz stepenice. Usput mi glasno dobacuje, „Dobro mi izgledaš.“ Zatim opet šapne, „Opet privode na ispitivanje sve koji su potpisali peticiju.“

„Ozbiljno?“

„Da, tražili su me izvještaj. Kažu da je naredbu za ispitivanje izdao gospodin Ismet. Znaš li ti išta o tome?“

„Ne. Prvi put čujem“, odgovorim.

„Mislio sam da je taj slučaj zatvoren“ kaže.

„Polako. Nemoj odmah paničariti. Možda novi ravnatelj želi biti informiran o slučaju.“

„Čini mi se da se ne radi tek o prikupljanju informacija. Sada kada je došao civilni ravnatelj žele se dočepati svih koji su bili umiješani u potpisivanje peticije. Žele nas se riješiti.“

„Smiri se“, kažem.

Orhan me gleda u čudu. „Kako možeš biti tako miran?“

„Samo je šef civil, ali sve drugo u službi ostalo je isto. Nema mjesta zabrinutosti. Radi se o pukom zastrašivanju. Ili o nečijoj paranoji.“

Zuri u mene kao da mi želi vjerovati. „Nadam se da je tako kako kažeš.“

„Naravno da jest. Ali ako budeš hodao uokolo u ovakvoj panici, mogli bi pomisliti da u službi postoji opozicija i onda stvarno početi s čistkama. Smiri se i razborito odgovaraj na njihova pitanja.“

„I ti budi oprezan i pripazi da te taj tvoj optimizam ne uvali u nevolje. Ne zaboravi što se dogodilo Jildirimu.“

„U redu, budi bez brige. Hvala na upozorenju.“

Kada smo došli na kat na kojem je moj ured, opet glasno kaže, „Želim ti brz oporavak! Čuvaj se“, i nestane.

Volim Orhana. Dok je Jildirim bio živ, skupa smo odlazili u akcije. Nije baš najhrabriji, ali je prilično inteligentan. Doduše, njegov strah i nije posve neutemeljen. Moj je stric prilično uvjeren u scenarij prema kojem je Minina otmica bila operacija usmjerena protiv obavještajne službe. Kako je moguće da jedan iskusni obavještajac dođe do takvih zaključaka bez ijednog dokaza u ruci? Zaokupljen tom mišlju ulazim u ured i zatječem Mustafu za stolom udubljenog u nekakav papir pred sobom. Nosi elegantan pulover bež boje i zlatnu narukvicu na kojoj je ugravirano njegovo ime.

„Kako ide?“ pitam.

„To ste vi, naredniče“, reče i ustane. „Pregledavam fotografije ljudi iz Fahrijeve organizacije. Tek sam ih se danas uspio dočepati.“

Dok stavljam kaput na vješalicu i uzimam fascikl koji mi pruža, kažem, „Dobro si obavio posao. Jesu li ovdje fotografije svih ljudi iz organizacije?“

„Tu su svi koji imaju policijski dosje“, odgovara. „Ne znamo što je s onima koji ga nemaju. Ali u izvještaju piše da se organizacija potpuno raspala. Zbog toga broj onih koji nemaju dosje ne bi trebao biti velik.“

„Nadam se da je tako, „kažem i krenem prema svojem stolu. Dok ja sjedam, Mustafa kaže:

„Naručit ću čaj. Želite li vi štogod?“

„Donesi i meni, dobro će mi doći.“

Mustafa izlazi iz sobe, a ja se bacam na fotografije. U ovom fasciklu nalaze se fotografije približno dvjesto ljudi, prosječna dob trideset pet godina. Uglavnom su studenti, ali nijedan nema završen fakultet. Njih dvadeset sedmero je mrtvo, a samo je jedan umro prirodnom smrću; imao je leukemiju. Dvadeset i jedan je poginuo u sukobima s policijom, dok je četvero umrlo od posljedica štrajka glađu. Prelistavam stranice s fotografijama umrlih. Preživjeli se nalaze u zatvorima služeći kazne od po najmanje pet godina. Pregledavam prvu stranicu, ali ne nalazim mog prodavača pereca. Brzo prelazim na sljedeću stranicu. Na svakoj je stranici po dvanaest

fotografija. Ispod fotografija stoji ime, prezime i ime roditelja. Stranica za stranicom, na svakoj nalazim novih dvanaest lica. Dvanaest mladića za koje bi se moglo reći da su još djeca gledaju sa strahom i mržnjom ispod namršениh obrva. Kako li samo nevino izgledaju. Kao da se ljute na svoje očeve koji im ne dopuštaju noćne izlaske. Teško da bi itko mogao povjerovati da su to teroristi. Među njima ima i onih koji nikada nisu uzeli oružje u ruke, ali je većina ili ubila policajca ili opljačkala banku. Ponovno uviđam koliko uvjerenje može biti destruktivno oružje. Kada vidim koliko su mogli dati ovoj zemlji da su ispravno usmjeravali tu svoju strastvenu osobnost, dođe mi ih žao. Otvaranje vrata mi odvlači pažnju. Mustafa ulazi u sobu držeći u rukama dvije šalice čaja.

„Nije bilo Rize pa sam ih sam donio“, kaže sa skromnim osmjehom.

Zahvaljujem mu i uzimam šalicu čaja koju mi pruža. Popijem gutljaj i ostavljam je po strani, a onda palim cigaretu i vraćam se fotografijama. Na posljednjoj stranici su fotografije Sinana i Fahrija, jedna kraj druge. U Fahrijevim očima se vide tuga i beznadnost pomiješane s bijesom. Sinan je pak prilično opušten, oči mu nestašno svijetle, samo što se nije počeo smijati. Ali našeg prodavača pereca nema na ovim stranicama. Dok zatvaram posljednju stranicu, netko pokuca na vrata i obojica pogledamo u tom smjeru. Iznenadjenje. U sobu ulazi moj stric. Ustajemo u znak poštovanja, no on nam rukom daje znak da sjednemo. Napravi par koraka i zastane usred sobe, na mjestu odakle nas obojicu može vidjeti.

„Dobro došao“, kaže pogledavši u mene. „Kako ide?“

„Dobro“, kratko uzvraćam.

„Neka. Sinoć sam razgovarao s ravnateljem, želi da ti prenesem njegove želje za brzi oporavak.“

„Hvala.“

„Ali nisam ovamo došao da bih ti poželio brz oporavak. Prije nekoliko tjedana izvršen je prepad na terorističku ćeliju u Uskudaru. Ubijeno je troje terorista.“

„Tu je operaciju vodio Nadži. Mustafa i ja smo se priključili kao promatrači.“

„Da, mislim na tu. Po novinama se pisalo da je ta operacija bila smaknuće bez suđenja. O tome se raspravljalo u Parlamentu. Ministarstvo unutarnjih poslova je pokrenulo istragu potaknuto napisima u medijima. Traže izvještaj od nas.“

„Mi smo bili vani kada je došlo do oružanog sukoba“, kažem.

„Znam, ionako nitko ne tereti vas. Pokrenuli su istragu protiv Nadžija. Poznaješ ga, zar ne?“

„Bio je godinu prije mene na pravu.“

„Znači ima diplomu. Mislio sam da je karijerni uspon počeo s dna ljestvice“, kaže stric. Ne shvaćam što želi reći i da li stvarno misli to što govori.

„Nadži vjerojatno ne zna za istragu. Jučer sam se čuo s njim, bio je raspoložen.“

„Saznat će ili danas ili sutra. Ali ti šuti. Bolje da ne sazna od nas.“

„Hoće li imati problema?“

„Ne vjerujem“, kaže. „Svi ubijeni su teroristi, ubojice policajaca. I vaš će izvještaj imati važnu ulogu, naravno.“

„Prema onome što smo mi vidjeli, sve je bilo po zakonu. Je li tako, Mustafa?“

Mustafa je malo nervozan.

„Bili smo vani, naredniče, kao što ste i sami rekli. Vi ste zapucali za teroristima koji su bježali. Jednog ste ranili. Drugi je nakon dva dana poginuo u pucnjava. Ranjeni terorist nije uhvaćen. To je sve što znamo.“

„Onda nema problema“, reče stric krenuvši prema vratima. „Očekujem vaš izvještaj.“

„Bit će na vašem stolu za dva dana.“

„Usput, razgovarao sam s nadležnima u policiji. Neće se miješati u tvoju istragu o nestaloj djevojci.“

„To su dobre vijesti. Hvala“, odgovorim.

„Doviđenja“, pozdravi stric i izađe iz ureda.

Zbunjen sam. Stric nikada ne bi dolazio u moj ured razgovarati o poslu. Uvijek bismo razgovarali u njegovu uredu. Njegov dolazak ovamo sigurno je nekakvo upozorenje. Kao da mi želi poručiti da pazim što radim, da nisam nezamjenjiv i da ima na stotine ljudi poput Mustafe koji bi mogli doći na moje mjesto. A osim toga, cilj njegova dolaska bio je podsjetiti Mustafu tko je ovdje pravi šef. Želi biti siguran da neće biti problema ako ga nekad bude morao iskoristiti protiv mene.

„Ne govorim ovo zato što je gospodin Ismet vaš stric, ali on je stvarno dobar čovjek“, kaže Mustafa i prene me iz razmišljanja.

„Dobar je, istina je“, kažem. „Što ga više budeš upoznavao, više će ti se svidjeti.“ Mustafa osjeti ironiju u mom glasu. Dok me pažljivo promatra pokušavajući shvatiti što sam mislio, zazvoni telefon. Da nije Nadži? Nestrpljivo podižem slušalicu.

„Halo, izvolite?“

„Halo, je li gospodin Sedat ondje?“

Prepoznajem je po naglasku, to je Madam Eleni.

„Izvolite Madam, Sedat je pri telefonu.“

„Gospodine Sedate! Dobro da sam vas dobila. Zovem vas zbog nečeg važnog.“

„Što je bilo? Saznali ste nešto o Mine?“

„Važno je. Ne mogu preko telefona...“

„U redu. Smjesta dolazim.“

Dok spuštam slušalicu, uhvatim Mustafin znatiželjan pogled.

„Nije rekla što se dogodilo. Zove me da dođem k njoj.“

„Da pođem i ja s vama?“

„Bolje je da ostaneš ovdje. Zvat će Nadži.“

Zapisujem broj telefona Madam Eleni i pružam mu ga.

„Ako me budeš trebao, možeš me dobiti na ovom broju. Ah, da. Uzet ću auto. Daj mi ključeve.“

Mustafa je malo povrijeđen što ga ne vodim sa sobom. Misli da mu ne vjerujem, i nije u krivu. Prije svega par minuta moj stric, on i ja djelovali smo kao složan trio. Možda je povjerovao da smo se počeli zbližavati i da sam ga počeo doživljavati kao člana obitelji.

Dok vadi ključeve iz džepa, kaže, „Pazite na kočnice, naredniče. Tu i tamo prokližu.“

„Hvala na upozorenju“, odgovorim.

Uvrijeđen je, ali ne želi to pokazati. Trebao bih se bolje ponašati prema njemu, da ga ne gurnem u stričeve ruke.

Deveto poglavlje

Prije nego ću pozvoniti na Madamina vrata, gledam prema Mininu stanu kroz otvor stubišta. Najednom mi se učini da vidim neku sjenu. Pažljivo osluškujem. Nema ni glasa. Penjem se još koju stepenicu. Na zavojitom dijelu stepenica ugledam žućkastu Van Goghovu glavu. Mačak se oglasi slabašnim mijaukom. Nakon što neko vrijeme zuri u mene svojim zelenim očima, prilazi mi i trlja mi se o noge. Saginjem se da ga pogladim, ali bježi. Izgleda napeto. Nakon nekoliko koraka vraća se i ponovno zamijauče kao da pita: Zašto je stan zaključan? Zašto nema Mine? Preostaje mi jedino da bespomoćno gledam u njega. Pokušavam mu se opet približiti, no ne dopušta mi. Uspevši se brzo uza stepenice nestane začas, kao što se i pojavio. Da krenem za njim... Ali čemu? Vraćam se i zvonim na vrata Madamina stana. Vrata se otvaraju nakon nekoliko sekundi. Očekujem da ću ugledati Madam, no umjesto toga na vratima se pojavi napeto lice mlađeg čovjeka neuredne brade i prorijeđene kose. Pitam se tko je on. Nakon što me sumnjičavo odmjeri pogledom, na licu mu primijetim olakšanje.

„Gospodin Sedat?“ upita.

„Da, ja sam“, odgovaram. „Madam Eleni nije kod kuće?“

„Ispričavam se, brate Sedate“, kaže on familijarnim tonom, kao da se obraća starome poznaniku. „U civilu si pa te nisam odmah prepoznao. Nemoj stajati na vratima, uđi.“

Predosjećam da je njegova srdačnost lažna, ali ga ne osuđujem. Ovakvim je tipovima važno da se ne zamjere policiji.

„Gdje je Madam?“ pitam dok ulazim u stan, držeći se kao da mu ne pridajem pozornost.

„U dnevnom boravku. Jako se prestrašila, jadnica“, reče zatvarajući vrata.

„Zašto? Što se dogodilo?“

„Htjeli su joj oteti kćer.“

Ustuknem i okrenem se prema čovjeku.

„Mariju?“

„Da, Mariju. Vidio sam na vlastite oči.“

„No ona je dobro, zar ne?“

„Dobro je, hvala Bogu. Ne bismo dopustili da djevojka iz susjedstva završi u rukama Cigana.“

„Cigana? Poznaješ ih?“

Kao da se usteže odgovoriti na moje pitanje. Raširivši ruke i nagnuvši glavu udesno, reče: „Odakle da ih znam, brate?“

„Kako onda znaš da su Cigani ti koji su htjeli oteti djevojku?“

„To je jasno kao dan, Sedate. To su oni podno Dolapdere. Svaki dan čujemo za njihove incidente. Tko prodaje drogu? Oni. Tko krade? Oni. Tko otima djecu i tjera ih na prosjačenje? Oni. To su oni, tko drugi...“

Njegove riječi prekida glas Madam Eleni koji dopire iz dnevnog boravka.

„Šerefe, sinko, tko je to došao?“

„Došao je Sedat, Madam.“

Bit će dobro da čujem što Madam ima za reći o incidentu. Zaputim se prema dnevnom boravku, a Šeref me slijedi u stopu. Madam me dočekuje na vratima dnevnog boravka.

„Ah, Sedate. Da samo znate što nas je snašlo.“

„Ne ponovilo se, Madam. Ne bojte se, sada ste na sigurnom.“

Jedan pogled na nju govori mi da se dogodilo nešto što ju je jako uzrujalo. Ipak, to je ne ometa u njezinim manirima.

„Ah, hvala vam, što ste odmah došli. Ispričavam se što vas nisam osobno dočekala... Još sam uvijek u šoku.“

„Šeref mi je nešto malo ispričao.“

„Ah, da nije sinka Šeref... Marija bi nestala kao i Mine.“

Zastanem na trenutak. Što ta žena govori? Gledam Šeref. Djeluje staloženo, oči mu ponosno sjaje jer je uspješno obavio važan zadatak.

„Moje dijete bi sada bilo u rukama ubojica i krvnika...“

Iz njezinih isprekidanih rečenica nemoguće je dokučiti što se dogodilo. Šeref mi priskače u pomoć. Okreće se Madam s opuštenošću nekoga tko zna što valja činiti u ovakvim situacijama: „Neka se Madam malo smiri, a brat Sedat malo predahne. Onda mu ispričajte što se dogodilo.“

„Ah, oprostite“, kaže Madam posramljeno. „Od ovog straha posve zaboravih što mi je činiti. Izvolite, molim. Skinite kaput. Mocar je, prehladit ćete se.“

Skidam kaput i stavljam ga na naslonjač sa strane. Zatim sjedam u naslonjač nasuprot njezinih invalidskih kolica, a Šeref opušteno sjeda kraj mene, kao da se poznajemo sto godina.

„Ispričat ću vam sve ispočetka“, kaže Madam. Zebnja joj se uvukla u oči, njezine mršave, od bolesti izobličene ruke drhte kao dva uvenula lista.

„Naša pazikuća gospođa Hasiba je otputovala. Neće je biti skoro još dvadeset dana. Kći joj je upravo rodila. Jadna ti sam, morala sam poslati Mariju da ide u kupovinu. A neki dan sam od sirotice tražila da pere stepenice. Doduše ona to voli raditi. Nisam vidjela kako je dolje, ali ispred našeg stana sve blista od čistoće. Da ne duljim, poslala sam Mariju u dućan, ali više puta sam je upozorila da se brzo vrati. Marija je otišla no nikako da se vrati. Obuzeo me neki nemir. Odvezla sam se u kolicima do prozora i počela osmatrati ulicu. Nakon nekog vremena pojavila se Marija sa Šerefom. Pao mi je kamen sa srca, ali sam predosjetila da je njezin dolazak sa Šerefom znak da se nešto loše dogodilo. Možda je opet zaboravila novac. Možda je zaboravila što treba kupiti. Ali ni na kraj pameti mi nije bilo da se dogodilo nešto tako jezivo. Pokušali su oteti Mariju, moju sirotu kćer...”

Ne može nastaviti, guši se od plača. Šeref me preduhitri: „Ne brinite se, Madam“, reče. „Prošlo je. Te propalice više neće dolaziti u našu četvrt.”

Madam izvuče maramicu ispod jastuka na kojem sjedi i obriše suze.

„Oprostite“, reče, okrenuvši se prema meni. „Uznemiri me i sama pomisao na to što joj se moglo dogoditi.”

„Ne brinite se“, kažem. „Više joj ne mogu nauditi. Stvarno... a gdje je ona?”

Šmrcajući poput malog djeteta, Madam pokaže prstom prema susjednoj sobi: „U sobi je. Bolje da nas ne čuje.”

„Mogu ja ispričati ostatak, ako želite“, ponudi Šeref. „Ipak sam ja taj koji je svjedočio događaju.”

Ali Madam mu ne daje priliku. „Ah, da vas nije bilo, tko zna što bi se dogodilo“, kaže, ovaj puta obasipajući Šerefa pohvalama.

„Da je netko drugi bio na mom mjestu, učinio bi isto, Madam. To je pitanje ljudskosti... A i tolike smo godine susjedi...”

„Ne, ne nikad vam se neću moći dovoljno odužiti za vašu dobrotu.”

Razgaljen pohvalama, Šeref se još više opusti i zavalj u naslonjaču, a na licu mu se pojavi tupav smiješak. Iako umirem od znatiželje da čujem što se doista dogodilo, moram čekati da se ovo uzajamno laskanje napokon privede kraju. Susrevši se s mojim mrzovoljnim pogledom, Šeref se nekako pribere.

„Dosta smo držali Sedata u neizvjesnosti. Ispričajmo mu napokon što se dogodilo. Znae, ja imam mali dućan koji sam dobio u nasljeđe od pokojnog oca. Vjerojatno ste ga vidjeli na početku ulice...”

„Da, znam gdje je to”, kaŹem.

„Bavim se prodajom namirnica i posredovanjem nekretnina. Vjerojatno nas se sjećate kao posrednika jer ste u izlogu naše prodavaonice mogli vidjeti oglase za prodaju i najam kuća i stanova.”

Smiješim se. Da, sjećam se tog dućana.

„Dok je moj otac bio Źiv, dućan je dobro poslovao. Ali čim su se pojavili supermarketi, narod je počeo kupovati u njima. A mi smo se onda osim prodaje namirnica počeli baviti i posredovanjem nekretnina. Da ne duljim, ja sam se u ovoj četvrti rodio i tu sam odrastao. Nema koga ne poznajem. Čak sam nekoliko puta i vas vidio. Nemojte mi zamjeriti, no raspitivao sam se kod Madam o vama...”

Dok razmišljam na što ovaj aludira, u razgovor se opet ubacuje Madam, koja je u međuvremenu prestala plakati.

„Da. Govorila sam mu o vama i o vašoj nećakinji Mine.”

Nećakinji? Odakle sada to? Zar Madam misli da smo stric i nećakinja? Ili je tako rekla da osujeti tračeve susjeda iz kvarta? Čudno.

Šeref nastavlja prepričavati: „Čuo sam od Madam, baš mi je Źao... Gospođa Mine je nestala. Zadnji put sam je vidio prije dvadeset dana. Vraćala se u stan. Bila je noć, oko devet sati. Došla je taksijem. S njom je bio neki mladić...”

Mora da je to bilo par dana prije nego što je nestala i vjerojatno je s njom bio Fahri, mislim si.

„Čovjek nije izlazio iz taksija. Nije ju dopratio do stana. Vidiš brate, ja znam sve što se događa u kvartu. Odmah nanjušim kada je netko stranac, kad nešto ne štima. Dakle, bilo je oko podneva, bijeli auto marke Šahin je prošao pored dućana. Što ne bi prošao, ovo je općinska cesta, je li tako? Prođe Šahin, prođe i BMW. Ali nakon nekog vremena eto opet Šahina, ide u suprotnom smjeru. A što ne bi, rekoh ja. Možda traŹi neku adresu, možda je ušao u slijepu ulicu? Dok si ja tako razmišljam, drŹ' ne daj, eto ti njega opet. Šerefe, sinko, ovdje nešto smrdi, pomislim ja i izađem napolje. Nemoj me krivo shvatiti, brate Sedate, ja nisam kriminalac. Ja pošteno zarađujem svoj kruh, hvala Bogu. Ali postao sam sumnjičav čim sam vidio da auto kruŹi uokolo. Ulica je poprilično zabačena, pomislio sam da tipovi Źele opljačkati dućan ili nešto slično. Izašao sam napolje da pogledam, auto se polagano spuštao niz ulicu, okrenuo i otišao. Uzalud si se uzjogunio, Šerefe, rekoh ja i vratim se poslu.

Oko podneva sam morao k muhtaru pokupiti svoj rodni list. Ostavio sam dućan mlađem bratu na čuvanje i izašao van, kad imam što vidjeti: naš Šahin parkiran na uglu. U njemu sjede trojica, puše cigarete i razgovaraju. Primijetili su me, ali su se pravili da ih nije briga da ne bi privukli pažnju. To pas s maslom ne bi progutao, naravno da nisam ni ja. Ali u tom trenutku mi nešto drugo padne na pamet. Što ako je u autu policija? To nije nemoguće, ti znaš bolje od mene što znači hvatati nekoga i te stvari... U civilu... Niže niz ulicu doselila su se tri homića. Prostitucija, tučnjave, skandali... Bave se svakakvim svinjarijama. Predložio sam susjedima da ih prebijemo i otjeramo iz kvarta, ali me nitko nije doživljavao. Pisali su žalbe policiji i slično. Rekoh ja, možda se policija konačno uhvatila posla pa sada prati te homiće. Istini za volju, laknulo mi je kada sam to pomislio. Za svaki slučaj, požurio sam i u jednom dahu bio kod muhtara. Naravno, naš muhtar stric Akif opet nije bio na poslu. Momak koji pazi na održavanje nije znao kada će se pojaviti. Nezadovoljan što ga nisam zatekao, izjadao sam se momku i vratio u dućan. Kad na povratku, imam što vidjeti; auto je promijenio smjer. Spuštao se polako iz slijepe ulice u kojoj se nalazi Madamin stan prema mom dućanu. Ljudi iz auta razgovarali su s nekim na pločniku. Pažljivo sam pogledao i uočio da razgovaraju s Madaminom kćeri. Tada mi je sinulo da to ne može biti policija i da sigurno žele nauditi Mariji. Odmah sam ušao u dućan, uhvatio nož za kruh i u isti mah istrčao napolje. Ljudi iz auta me još nisu primijetili. Kraj vozača je bila još jedna osoba. Čovjek koji je sjedio odostraga otvorio je prozor, i koliko sam shvatio iz njegova ponašanja pozivao Mariju da uđe u auto. Marija nije izgledala nimalo zastrašeno. Sirota nije ni mogla shvatiti što se događa. U tom trenutku se auto još više približio djevojci i čovjek koji je sjedio odostraga zgrabio je Mariju za ruku i vukao je prema autu. To je iznerviralo Mariju pa je istrgnula svoju ruku iz njegove. Čovjek ju je opet htio primiti, ali znate da je Marija snažna djevojka. Povukla ga je i čovjek je skoro do struka visio iz auta. Lica zgrčenog od bola nije mu preostalo ništa doli pustiti Marijinu ruku. Na to je auto stao. Baš kada je čovjek na suvozačkom sjedalu odlučno otvorio vrata i pokušao izaći van, potrčao sam prema njima mašući nožem u ruci i vičući: 'Vi, nevjernici, što hoćete od djevojke?'

Čovjek koji je pokušao izaći van na trenutak je ustuknuo. Zatim se brzo vratio u auto i zalupio vratima. Nešto je dobacio vozaču. Vidio sam kako vozač nešto mumlja; vjerojatno me psovao. Ja sam hodao prema autu psujući im sve po spisku. Nije bilo ni dva metra udaljenosti između auta i mene kada sam začuo buku motora i auto je nasrnuo na mene. Sva sreća da sam bio na rubu ceste pa sam brzo skočio na pločnik. Auto je projurio kraj mene prskajući me bljuzgom od otopljenog snijega. Trčao sam za njima, ali ih nisam mogao stići."

„Nisi zapisao broj registarske tablice?“

Lukavo se nasmiješio. „Što ti misliš o meni, brate Sedate, kako ne bih znao broj? Zapamtio sam ga kada sam po drugi put vidio auto: 34 KZ 763. Kada su tipovi zbrisali, došao sam do Marije. Jasno, sirotica se jako uplašila vidjevši u mojim rukama nož. Sklonio sam ga pod kaput. Pokušao sam je umiriti. Sva je problijedila. 'Dođi, rekoh, idemo u dućan.'

'Neću se igrati... Neću se igrati... Neću se igrati...' ponavljala je udarajući nogama o pod. 'Dobro, nemoj se igrati, odvest ću te kući', rekoh joj. A ona će opet: 'Neću se igrati... Neću se igrati... Neću se igrati...' Jedno pet minuta stajali smo nasred ceste a onda sam vidio papirić u njezinoj ruci i shvatio da ju je Madam poslala k meni. 'Što trebaš iz dućana?' upitam. Upalilo je.

'Kruh, čaj i...' Nije se mogla sjetiti. Uzeo sam papirić i pogledao: Sapun. 'Dođi, idemo po to' rekoh joj. Pošla je za mnom bez problema. Najednom je sve zaboravila.“

Zastanem na trenutak. Je li moguće da su oteli Mine misleći da je Marija? Pogled mi se sudara s Madaminim. Ona vjerojatno pomišlja isto. Nema šanse, nitko ne bi napravio takvu pogrešku. Uostalom, zašto bi netko oteo Mariju... Ako su ti tipovi oteli Mine, zašto bi se motali oko Marije? Iz razmišljanja me prene zvonjava telefona. Madam podiže slušalicu aparata koji stoji na stolicu pored njezinih invalidskih kolica.

„Halo? Izvolite, koga trebate... Gospodina Sedata? Trenutak, molim.“

Madam se okrene prema meni: „Za vas je“, reče.

Uzimam slušalicu.

„Halo, naredniče, Mustafa je.“

„Kaži, Mustafa.“

„Zvao je inspektor Nadži.“

„Je li ostavio poruku?“

„Sinan dolazi sutra u jedanaest sati. Trebate ondje biti rano ujutro. Spomenuo je da se trebate uvježbati. Tako nešto. Rekao je da ćete vi razumjeti o čemu se radi.“

„U redu, razumio sam. Ovdje je došlo do pokušaja otmice. Imaš zadatak. Pokušaj saznati tko je vlasnik bijelog auta marke Šahin, i ima li kaznenih prekršaja. Dat ću ti broj registarske tablice... Trenutak...“ Okrećem se Šerefu. „Koji je ono broj registarske tablice?“

„34 KZ 763“, reče naglašavajući svako pojedino slovo i broj.

„34 KZ 763“, kažem Mustafi. „Također, želim policijsku patrolu u Husam pašinoj ulici, i slijepoj ulici Girit broj 23. Uputi službeni zahtjev Odjelu za sigurnost.

„Primio na znanje, naredniče.“

„Dobit ćeš detaljnije informacije kad se vidimo.“

„U redu, naredniče, doviđenja.“

Poklopin slušalicu i okrenem se Madam.

„Uхватit ćemo ih“, kažem, ali u meni proradi crv sumnje. „Ne razumijem zašto bi htjeli oteti Mariju?“ upitam, ne znajući koga zapravo pitam. Madam, Šerefa ili sebe.

Šeref se zbuni, kao da ne razumije kako to uopće mogu pitati. „Pa to je bar jasno. Prisilili bi je na prosjačenje“, kaže on. „Vremena su loša. Domovina nam je puna kanibala.“

Nema što ljudi neće napraviti radi novca. Čuo sam na vlastite uši da otimaju djecu s epilepsijom i mentalnim poteškoćama i prisiljavaju ih da prose.“

„Znam, ali Marija nije dijete. To je odrasla djevojka.“

„Nemojte tako, gospodine Sedate“, reče Madam prigušenim glasom. „Možda tako izgleda, ali kakva je razlika između nje i trogodišnjeg djeteta?“

Samo želim reći da nije naročito prikladna za prosjačenje. Oni iskorištavaju djecu koja nemaju nikoga i koja su mlađe dobi. A najviše djecu koja su krhka i imaju nevina lišca. Osakate ih primitivnim zahvatima tako da se ljudi na njih sažale i daju im više novca.“

„Bože dragi... Bože dragi“, prošapće prestravljeno Madam i prekriži se nekoliko puta. Vidjevši jadnicu u tom stanju, požalim što sam to rekao.

„Zapravo, želim reći da to nije moguće u Marijinom slučaju. To su možda bile propalice koje su samo htjele dobacivati neprilične komentare.“

„Što to pričaš brate Sedate“, usprotivi se Šeref. „Zar bi je netko kome je stalo samo do dobacivanja cijeli dan vrebao i iščekivao?“

Ima pravo. Ali ne želim više uznemiravati Madam.

„Nikad se ne zna. U ovom poslu svašta vidiš i doživiš. Da ih vidiš, prepoznao bi ih?“, kažem pokušavajući promijeniti temu.

„Dok si rek'o keks. Samo ih pronađi.“

„Dobro, dat ćeš mi svoju adresu za slučaj da te moramo pozvati da ih identificiraš.“

Najednom, nakon što je cijelo jutro glumio heroja ulice, Šeref se prestrašeno povuče.

„Ali, brate, to su opasni ljudi. Ako saznaju da sam ih ja cinkao, nastradat ću.“

„Bez brige“, kažem podsmjehujući se ispod brkova. „Gledat ćeš ih kroz specijalno staklo. Ti možeš vidjeti njih, ali oni ne mogu tebe.“ Šeref je još uvijek uznemiren, ali mi ipak da je svoju adresu. Nakon što sam je zapisao, okrećem se Madam.

„A vi se nemojte plašiti. Čuli ste da sam javio centrali da od večeras šalju policijsku patrolu. Osim toga, imamo broj registarskih tablica. Uхватit ćemo ih u najkraćem mogućem roku.“

CW & BU

Deseto poglavlje

Dok autom ulazim u svoje stambeno naselje opet se počinju navlačiti oblaci. Ne znam zašto se ovako rano vraćam kući. Možda zato što nemam nekog osobitog posla; izašavši iz Madamina stana svratio sam do automehaničara pokupiti auto. Mustafi sam povjerio da istraži tipove koji su se nabacivali Mariji. Sutra ujutro imam sastanak sa Sinanom u Odjelu za protuterorističku djelatnost. Mogao sam svratiti do ureda, ali mi naprosto nije do toga da gledam svog strica niti ikoga drugog. Osjećam umor; čini mi se da je to više psihička nego tjelesna iscrpljenost. Iščezne dok radim, ali čim ostanem sam sa svojim mislima iznova se vraća. Mislim da prolazim kroz najgore razdoblje u životu.

To zapravo nije ništa novo; počelo je sa Jildirimovom smrću, ali postupno postaje sve gore. Jildirimova smrt bila je udarac od kojeg se nisam oporavio. Možda se nisam trebao zatvoriti u sebe već nastaviti gdje je on stao. Što bih time dobio? Možda bi me kao i njega jednog jutra ubili ljudi kojima se ne može ući u trag? Zar je vrijedno toga?

Kada sam upoznao Mine, u glavi mi se vrtjelo slično pitanje: „Je li vrijedna toga?“ Pod njezinim sam utjecajem stalno odgađao odgovoriti na to pitanje. Ona je za mene bila bijeg. Kad sam bio s njom nisam mislio na Jildirima, uz nju sam uspio potisnuti strah. Što je još važnije, zaljubio sam se u nju. Počeo sam uživati u malim zadovoljstvima, udisanju zraka, hrani, ljubljenju, šetnjama uz obalu mora, u jednostavnim životnim radostima.

Naša profesija je vrlo zahtjevna; traži cjelokupno čovjekovo vrijeme i energiju. Bračni partneri, djeca, ljubavnici, sve to pada u drugi plan. Njihovi se životi podređuju našem poslu. Taman i da želimo biti dobri supružnici, osjećajni očevi i romantični ljubavnici to nam teško polazi za rukom. Mine me je spasila od opsjednutosti poslom. Omogućila mi je da se opet vratim u normalan život. Možda nisam ispunio ciljeve koje smo si Jildirim i ja postavili, možda sam izgubio vjeru u posao, ali sam stekao radost življenja. Sada kada Mine nema, osjećam se opet izgubljeno. Osjećam istu tjeskobu...

Nakon što sam parkirao auto i izašao van, ljubazno me dočekuje pazikuća Nedžati. Nisam ga uopće primijetio, odakle se stvorio taj čovjek?

„Brz oporavak, gospodine Sedate“, reče plaho. „Jako mi je žao zbog onoga što vam se dogodilo.“

„Hvala, Nedžati“, odgovorim zalupivši vratima auta.

„Jeste li dobro?“ upita hodajući uz mene prema ulazu.

„Dobro sam, dobro sam...“

„Dobro izgledate, Bogu hvala.“

Došavši pred dizalo, upitam: „Kako su vaša djeca?“

Lice mu se smrači, ali unatoč tomu ne propušta uslužno otvoriti vrata dizala.

„Kako bi bila? Znae i sami, gospodine Sedate.“

Ima sina od sedamnaest godina i dvije kćeri, jednu od jedanaest i drugu od osam godina. Sve troje su retardirani. Oženio je blisku rođakinju, kćer svoga strica.

Čeka pred vratima da uđem u dizalo. Dok zatvara vrata, s poniznom udvornošću dobacuje: „Ugodna vam večer.“

Prošle godine stanari zgrade htjeli su ga otpustiti. Bio je nemaran, kasnio je na posao. Založio sam se da ga ne otpuste. Sada je mnogo točniji. Otuda njegova ljubaznost, a možda ga malo plaši i to što sam policajac. Da, stanari zgrade me poznaju kao policajca. Da prikrijem da sam obavještajac, mogao sam reći i da sam odvjetnik ili biznismen, ali odlučio sam se predstavljati kao policajac da bih znatiželjнике držao na odstojanju. Dok pritišćem tipku za sedmi kat, razmišljam o pazikućinoj djeci. Nemaju škole, nemaju posla, po cijele dane sjede u suterenskom stanu s malenim prozorom s kojeg se može vidjeti tek pločnik ispred zgrade, i gledaju noge prolaznika. Ponekad ih majka sve troje povede u šetnju. Sreo sam ih par puta na ulici i malo promatrao. Svako dijete je gledalo u svom smjeru, u očima im nije bilo ni razumijevanja ni radoznalosti, dok su se trome gegali po ulici.

Dok se dizalo podrhtavajući uspinje, na pamet mi pada razgovor u Madaminoj kući: „Otimaju djecu s mentalnim poteškoćama i prisiljavaju ih na prosjačenje.“ More li i mog pazikuću takve brige? Možda misli da se njegovoj djeci takvo što ne može dogoditi. Možda bi mu laknulo da ih netko otme. Mora da je teško uzdržavati toliku obitelj s tako malo novca... O čemu ja razmišljam! Zar bi netko samo zato što ne može uzdržavati djecu poželio da ih netko otme? Kako se Madam tresla od straha zbog svoje kćeri. Kako se jadnica uplašila da bi je netko mogao oteti... Što ako je Madamina zebnja opravdana? Što ako su zaista oteili Mine misleći da je Marija? Nisam li čak i ja zamijenio Mariju za Mine? A kada su shvatili da Mine nije djevojka

koju su htjeli oteti, možda su je ubili i negdje zakopali. Ne, ne... To nije moguće. Marija je prestara da bi je netko natjerao na prosjačenje, osim toga ona ima majku i obitelj koji bi je tražili. Tipovi su se uplašili da će si navući probleme. A onda onaj pokušaj atentata na mene. Fahri... Drugi terorist kojeg smo ustrijelili... Nema šanse, to je nemoguće.

Dok se dizalo zaustavlja, još uvijek razbijam glavu razlozima za otmicu, iako sam svjestan da je to glupo.

Otvaram vrata i izlazim u hodnik. Hodnik je mračan, automatski pružam ruku prema prekidaču za svjetlo. Možda su Mariju htjeli oteti ne zato da je natjeraju na prosjačenje, nego zbog trgovine organima za bolesnike iz bogatih zemalja. Ta koliko bi dugo policija tragala za djetetom s mentalnim poteškoćama. Nikakvu razliku im nije predstavljalo što djevojka koju su oteali nije Marija nego Mine. U svakom slučaju, za prodaju su im mogli jednako tako poslužiti Minini organi. Pred oči mi dolazi njezino raskomadano tijelo. Zatresem glavom da otjeram taj prizor.

O čemu ja razmišljam... Takvo što je nemoguće.

Čak ni ne znam postoji li u Turskoj slučaj otmice radi trgovine organima. Moram saznati. Ma zašto bih morao saznati, pa to je čista nebuloza. Trgnem se kad shvatim da naglas razgovaram sam sa sobom. Dobro je da u hodniku nema nikoga.

Melike se obraduje što sam došao ranije. Jedino je muči što jelo još nije gotovo. Blizanke sjede u dnevnom boravku pred televizorom, gledaju crtić u kojem je glavni junak robot. Tako su se udubile u crtić da ni ne primjećuju da sam došao. U trenutku kada sam im se htio potihom prišuljati s leđa i čvrsto ih zagrliti, oglasi se Melike: „Opet je dolazila gospođa Sevim. Želi razgovarati s tobom.“

To me oneraspoloži. Opet će plakati i pitati za Mine. Ne želim je vidjeti.

„Naći ćemo se sutra“, kažem.

„Rekla je da je važno. Molila je da je nazoveš čim dođeš.“

Izgleda da i Melike želi da žena dođe. U glavi joj se roji puno pitanja. Iako se trudi da to preda mnom sakrije, siguran sam da nešto naslućuje.

„Je li ti nešto rekla?“

„Ne. Doduše, nisam je ni pitala, ali bila je jako napeta.“

„Napeta?“ Uhvati me znatiželja.

„Da nisu neke loše vijesti?“

Melike lagano slegne ramenima.

Pogledavam kćeri koje gledaju televiziju u dnevnom boravku. Izgubio sam želju da ih zagrlim.

„Onda je nazovimo“, kaŕem.

Dok Melike podiŕe telefonsku sluŕalicu, ja krećem u kupaonicu osvjeŕiti lice. Zaŕto nisam otiŕao do djece? To nije racionalna odluka, već više afektivna reakcija. No postoji jednostavnije objaŕnjenje: vaŕnije mi je saznati neŕto o Mine. Vjerujte mi, to mi je potrebno i zato da bih bio opuŕteniji prema djeci. U meni se stvorila neka bizarna ravnoteŕa. Na jednoj je strani Mine, a na drugoj Melike i djeca. Minin je nestanak tu emocionalnu ravnoteŕu poremetio, kao da sam s njom izgubio i Melike i djecu. Moŕda zasluŕujem osudu ŕto nisam osjećao ni najmanju krivnju dok sam bio s obje; ni prema Mine, niti prema Melike.

Kao da mi je bilo sasvim normalno ŕivjeti s dvije ŕene. Jildirim je najvjerojatnije imao pravo kada je govorio da su muŕkarci poligamni. No on nikada nije bio zaljubljen ni u koga osim u svoju ŕenu. Zadovoljavao bi se upuŕtanjem u prolazne veze, no svaki bi se put vraćao svojoj ŕeni. S druge strane, nisam ćuo da je moj stric imao ijednu takvu vezu. On je muŕkarac privrŕen domu, iako bi toćnije bilo reći da je privrŕen poslu. Jer u njegovim je oćima i dom dio obavjeŕtajne sluŕŕbe, ŕto je moju strinu svodilo na nekog tko mu pruŕa logistićku potporu. Kako li bi se samo naljutio da mu to kaŕem. Odmah bi poćeo govoriti o svetosti obitelji. No nije li istina da svima nama koji se bavimo ovim poslom supruŕe sluŕe tek kao logistićka potpora? Zapravo ne razumijem zaŕto ŕene to trpe. Zaŕto nas ne ostave? Moŕda i njih privlaći misterioznost tog posla. Prihvaćaju svoju sudbinu s osjećajem inferiornosti u odnosu na nekoga tko obavlja vaŕne poslove. Iako nas to potiće da ih joŕ više volimo, zadovoljni ŕto nam omogućuju prostor liŕen briga, zadovoljstvo ćesto zamjenjuje osjećaj zasićenosti. S vremena na vrijeme nam dosadi miran obiteljski ŕivot kao protuteŕa naŕoj burnoj profesiji. Sjećam se da sam se zasitio supruŕe prije nego sam poćeo vezu s Mine. Bilo je ćak trenutaka kad sam mislio da je meću nama nestalo ljubavi. No na poćetku moje veze s Mine, i moj brak kao da je na neki ćudan naćin oŕivio. Na Melike sam poćeo gledati sasvim drugim oćima. Mislim da je i Melike kod mene uoćila promjene, ili je to barem naslutila ŕenskom intuicijom. Naŕe voćenje ljubavi koje se s vremenom pretvorilo u rutinu postalo je vatrenije. Moŕda je za osudu biti s dvije ŕene, ali ja sam u tome poćeo uŕivati i osjećati neku vrst ponosa. U jednu sam bio zaljubljen, a drugu sam volio. S obje sam bio sretan. Jedini problem je bila nemogućnost da objema objasnim kako se osjećam. Iako to ni samom sebi nisam htio priznati, mislim da je to bio i razlog ŕto se nisam rastao od Melike. U ogledalu iznad umivaonika gledam lice umorna ćovjeka koji pokuŕava shvatiti samog sebe. Smijeŕim se pomalo usiljeno, ŕto mom licu daje patetićan izraz.

Otvaram slavinu, šum vode odzvanja mi u ušima. Punim dlanove vodom hladnom kao led. Drhtim, mislim da će me trnci povratiti u formu pa snažno polijevam lice vodom. Tijelom mi pulsira ogoljeni nagon. Još jedanput, još jedanput; sada mi je puno bolje. S užitkom posežem za ručnikom. S mekog ručnika u koji omatam lice širi se ugodan miris. Lavanda? Ne, to je Melikin miris. Na svemu što dotakne, ostavlja taj miris. Mirišući ručnik po drugi put začujem zvono na vratima. Čini se da je gospođa Sevim došla prije nego smo je očekivali. Očito nosi neke važne vijesti.

Užurbano izlazim iz kupaonice. Na vratima zatječem Mininu majku. Kao i Mine, i ona je malena i lijepo građena, i već se na prvi pogled zamjećuje da podsjeća na svoju kćer. Oblik njezina čela, prćast nos i pune usne isti su kao u Mine. Ali Mine je drugačija iako ne nužno ljepša; kako da kažem, njezino je lice izražajnije, geste sugestivnije.

„Dobro došli“, kažem, pružajući joj ruku.

Ženino lice je napeto, primjećujem da joj podrhtava donja vilica.

„Moram razgovarati s vama“, kaže.

„Naravno, izvolite“, kažem pokazujući joj svoju radnu sobu. Dok hodamo, prema vratima ne mogu se suzdržati pa je upitam: „Što je bilo, gospođo Sevim? Ima li vijesti od Mine?“

„Ne“, kaže beznadno odmahujući glavom. „Da barem ima.“

Ušavši u sobu sjeda na naslonjač koji se nalazi u kutu ispod prozora, a ja se spuštam na tabure preko puta nje. Melike se koleba, ne zna bi li otišla ili ostala. Gledam gospođu Sevim, oteže sa započinjanjem razgovora. Jasno je da ne želi da Melike čuje o čemu ćemo razgovarati.

„Možeš li nas malo ostaviti same, draga Melike?“ kažem obzirno da je ne uvrijedim.

„Naravno“, trgne se Melike. „Želite li da vam skuham kavu?“ upita, kao da je to razlog zašto se zadržala u sobi.

„Hvala, draga. Ne bih ništa“, odlučnim glasom odgovori gospođa Sevim.

Na trenutak pomislim da je žena saznala za Mininu i moju vezu i da me došla napasti. Zato ne želi Melike u sobi.

Nakon što je Melike zatvorila vrata i otišla, žena bijesno upita: „Što vam je Metin ispričao?“ Na trenutak nisam u stanju shvatiti o čemu govori.

„Metin?“

„Metin, Minin otac...“

„Aha, gospodin Metin! Da, razgovarali smo jutros. Trebao se vratiti u Njemačku.“

„Točno. Sada bi trebao biti u avionu. Zvao me iz zračne luke. Opet je pio. Optužuje me da sam ja odgovorna za Minin nestanak. Izgovorio je neke laži o Džejhunu...“

Dok govori sve joj više raste bijes. Podiže ton, gotovo da više.

„Tvrdi da se Džejhun zaljubio u Mine... a ona ga je odbila. Rekao mi je da vam je sve ispričao. Ne vjerujte mu. Želi nam zlo.“

Osjetim olakšanje nakon ovoga što je rekla. Znači, sva je njezina ljutnja upućena gospodinu Metinu, ne meni. No ostajem na oprezu.

„Nije mi se uopće činio kao čovjek koji bi nekomu želio zlo.“

„Tako se doima, netko bi pomislio da se radi o uglađenom čovjeku. Ali potrebno je živjeti četrnaest godina s njim da shvatite kakav je.“

„Bio je grub prema vama?“

„Pustite to. To nema veze s našom temom.“

„Svaki detalj kojem dosad nismo pridavali pažnju može biti presudan u nastojanju da je pronađemo“, kažem.

Na trenutak me gleda oklijevajući, kao da se dvoumi bi li mi rekla ili ne. Zatim odustane odmahujući glavom. „To je nešto sramotno.“

„Iza zločina se obično skrivaju sramotne stvari.“

„Što želite reći?“

„Ništa. No kada bih znao što se dogodilo, mogao bih puno bolje prosuditi.“

Nakon dužeg promišljanja, konačno kaže: „U redu. Reći ću vam. Ali to mora ostati među nama.“

„Možete se pouzdati u mene.“

„Metin vam je ispričao kako smo se vjenčali. Bila sam u jako teškoj situaciji. Mi tada nismo imali slobodu kakvu ima današnja mladež. Čim biste jednom izašli s nekim mladićem, odmah bi vas počeli ogovarati.“

Džejhun i ja bili smo zaljubljeni jedno u drugo od trećeg razreda srednje škole. U zadnjem razredu smo se još više zbližili, i iako ja to nisam željela, pustila sam Džejhunu na volju i spavali smo skupa. Nakon dva mjeseca sam saznala da sam trudna. Džejhun je bio jako mlad. Nije se mogao suprotstaviti obitelji, ostavio me i otišao studirati u Ankaru.“

„To znam. Ispričao mi je gospodin Metin.“

„Da, kasnije se pojavio gospodin Metin. Bio je jako ružan čovjek. Svidjela sam mu se na prvi pogled. Njegova me teta pitala hoću li se udati za njega. Prvo nisam htjela, ali kada sam razmislila, shvatila sam da je to prilika da se izbacim iz roditeljske kuće. Moj se život pretvorio u pakao. Otac me svaki dan ponižavao, čak mi je rekao da bi mi bilo najbolje da se ubijem. Ponekad sam strahovala da će me on ubiti. Prihvativši Metinovu ponudu, mogla sam se spasiti. Iako nije bio zgodan, Metin je bio dobar čovjek.

Kao što znate, vjenčali smo se. Prvi tjedan nakon vjenčanja proveli smo u Istanbulu. Sve je bilo lijepo. Odjednom se promijenio odnos mojih roditelja prema meni. Opet sam bila njihova mezimica. Naš smo drugi tjedan proveli u kući u Njemačkoj. Bili smo u krevetu...”

Gospođa Sevim pogne glavu.

„Zašto ste ušutjeli?” kažem.

„Sramim se ispričati”, odgovara.

„Nemate se čega sramiti. Zamislite da razgovaramo o poslu.” Podigne glavu i gleda me plahim očima. Ne mogu točno procijeniti je li njezina plahost iskrena ili samo glumi. Napokon odlučuje nastaviti:

„Metin te noći nije mogao obaviti posao. Bio je slabašne građe, često se razbolijevao. Bilo mu je strašno neugodno, tješila sam ga. Rekla sam mu da to nije važno. Narednih noći situacija se počela popravljati. No broj noći u kojima smo imali odnose se postupno smanjivao. Nakon nekoliko godina više uopće nismo spavali zajedno. Metinu je u početku zbog toga bilo neugodno, no s vremenom kao da se privikao na tu situaciju, ili je postao malodušan nakon tolikih neuspjeha u krevetu pa više nije htio ni pokušavati. Samo je jedanput bio rekao, 'Moram se maknuti iz tog rudnika.' Direktor rudnika je bio dobar čovjek. Rekao je Metinu da neće dopustiti da netko poput njega trune u rudniku, nešto slično tomu.

'Uskoro izlazim iz rudnika,' rekao je. I bilo je tako. Metina su maknuli iz rudnika i zaposlili u odjelu za sigurnost.”

„Odjel za sigurnost?”

„Nešto poput privatne zaštitarske tvrtke koja čuva rudnik.”

„Zanimljivo. Koliko je godina radio ondje?”

„Oko četiri-pet godina. Godinu dana je radio u tajnosti, prikupljajući informacije o rudarima. Potom je izašao iz rudnika.”

„Je li još uvijek u tom specijalnom odjelu za sigurnost?”

„Da, u tome je važnu ulogu odigrao taj Nijemac.”

„Znate li kako se zove?“

„Zvao bi ga Rolfi, ali pravo mu je ime bilo Rolf Schmitz.“

Zapisujem ime u notes. Ne mislim da je to osobito važna informacija, ali korisno ju je istražiti.

Vidjevši to, gospođa Sevim upita, „Je li moguće da su oni oteli Mine?“

„Ne, ne, to je malo vjerojatno. Samo prikupljam informacije. A je li se vaš odnos na kraju popravio?“

„Ne, nije bilo nikakve promjene. Da budem iskrena, to mi u početku i nije bilo važno jer nisam voljela Metina. Nije mi pružao ni djelić naslade kakvu sam osjetila s Džejhunom. Posvetila sam se odgoju svoje kćeri. Čak smo i krevete razdvojili, spavala sam s Mine. Nisam osjećala ni najmanju želju da imam odnose s njim.“

„Kako se gospodin Metin ponašao prema vama?“

„Pa rekla sam, ponašao se kao da se ništa nije dogodilo. Bilo mu je dovoljno što ima ženu i dijete. A možda je u meni vidio svoju majku. Bio mu je dovoljan doživljaj toplog doma. To je trajalo sve dok nisam sreća Džejhuna. Da budem iskrena, čim sam ga vidjela oborio me s nogu, kao da sam ona ista mlada djevojka koja je bila ludo zaljubljena u njega. No nisam imala razloga nadati se. Misli sam da je oženjen. Kratko smo porazgovarali i svatko je otišao na svoju stranu. Sljedeći dan me pronašao i rekao mi da me još uvijek voli. Nije se ženio, godinama je živio s osjećajem krivnje. Ispričao se. Malo sam mu zamjerila, ali zašto bih lagala, i ja sam još uvijek osjećala strast prema njemu. Naša ljubav ponovno se rasplamsala. Na povratku u Njemačku, baš kada sam o tome htjela razgovarati s Metinom, dogodio se onaj incident s pismom.

Metin se ponio vrlo zrelo, ali bilo mi je jasno da osjeća ogroman bijes prema meni i Džejhunu. Pristao je na rastavu bez imalo problema. Bio je toliko velikodušan da sam čak osjećala krivnju. Ali nisam ga voljela i bila sam još uvijek mlada.“

„A vaša kći?“ Znao sam da Mine ne voli Džejhuna. Govorila bi da je ne razumije i da je bolesno škrt. Mine se zapravo čudila što se njezina majka mogla zaljubiti u tog čovjeka.

„Nakon što smo se vjenčali, Džejhun je zavolio Mine kao da je njegovo dijete. Bio je pažljiv prema njoj, htio ju je zaštititi. Ali Mine je stalno izazivala svađu i stvarala probleme. Gledajte, Mine mi je kći, ona je moja krv i meso, ali da budem iskrena, ponašala se vrlo bezobzirno i iznevjerila je moje povjerenje. Bila je promiskuitetna djevojka. Još u srednjoj školi imala je hrpu momaka. Bila je prilično raspuštena.“

„Ali“, rekoše „provela je djetinjstvo u Njemačkoj. Odrasla je s drugačijim običajima.“

„Istina. Obje smo iskusile poteškoće prilagodbe. Samo Bog zna što sam sve prolazila dok je bila u srednjoj školi. Kad je krenula u školu svako bi malo plakala da se vratimo u Njemačku. Jedva bih je smirila. Trudila sam se pomoći joj da se prilagodi, a s druge sam strane pokušavala udovoljiti Džejhunu. Bila sam rastrgana između njih dvoje. Ali sada mi se čini da je Mine bila nepravедna. Za nas je Njemačka bila gotova priča, trebala je zaboraviti na život ondje. Džejhun je jako držao do časti. Isprva je bio obziran prema njoj, ali ona ga je provocirala; a kada bi je kaznio, onda je bio loš očuh. Ja poznajem svoju kćer, te su joj svađe bile izgovor da izvuče novac od Metina. Htjela je živjeti bez osjećaja odgovornosti. Toliko sam je puta upozoravala: 'Nešto će ti se dogoditi, kćeri,' ali nije me slušala. Krenula je još gorim putem kada je upisala fakultet. S novcem kojeg joj je poslao otac unajmila je onaj stan na Kurtulušu. 'Koristi taj stan kao atelje, ali živi kod nas' rekla sam joj, ali nije me poslušala.

Glas gospođe Sevim počinje drhtati. Na kraju se dogodilo čega se bojala. „Ne znam je li živa ili mrtva, neću znati ni gdje joj je grob...” zajecala je.

„Smirite se, pronaći ćemo je“, tješim je ali me ne sluša. Primijetivši da ustajem, okreće svoje uplakane oči prema meni.

„Donijet ću vam čašu vode“, kažem.

Dok rukom briše suze, odgovara: „Hvala, ne treba.“ Kao da je nestala ona bijesna žena od maločas, a na njezino je mjesto došla majka zabrinuta za svoje dijete.

„Nemojmo više uznemiravati Melike“, kaže šmrcajući. Ne želi da je Melike vidi kako plače.

Počinjem je žaliti, a žaljenju se pridružuje težak osjećaj krivnje.

„Ponekad mislim da je sve ovo neka ružna šala“, kaže. „Čini mi se da ću se jednog dana probuditi a Mine će biti kraj mene.“

„Nadam se da će biti tako.“

Dok ustaje ne zaboravlja podsjetiti: „Nećete miješati Džejhuna u ovo, zar ne?“

„Bez brige, nema razloga da ispitujemo vašeg supruga.“

„Hvala vam, gospodine Sedate“, kaže.

„Prvo ćemo vam vratiti vašu kćer živu i zdravu, onda nam možete zahvaliti.“

Izlazimo iz sobe i nalazimo Melike u kuhinji. Uopće ne izgleda kao da se uvrijedila. Ili to ne pokazuje.

„Mogli ste ostati na večeri, gospođo Sevim“, kaže.

„Hvala, draga. Muž mi se uskoro vraća kući. Moram se požuriti da mu nešto spremim za jelo. Nakon što isprati gospođu Sevim, Melike ne ispituje o čemu smo razgovarali. Vraća se dovršavanju večere.

„Da iscijedim limun za salatu?“ upitam.

„Dobra ideja“, kratko odvrća. Među nas se uvlači tišina. Dok režem limun osjećam potrebu da prekinem šutnju.

„Ona i njezin bivši muž prebacuju krivnju jedno na drugo.“

Melike neko vrijeme šuti, a onda kaže dok postavlja tanjure: „Kad se muž i žena ne razumiju, stradavaju djeca. Jadna Mine. Kao da su se udružili da joj unište život.“

Glas joj je pun emocija. Izgleda kao da će se rasplakati. Danima to nakuplja u sebi, ne bi me čudilo da sada olakša dušu. Dok cijedim limunov sok po salati i mislim kako će se danas preda mnoom rasplakati i treća žena, Gokče mi priskače u pomoć. Onako sićušna zastane ispred kuhinjskih vrata i zacvili, „Mama, gladna sam.“

„U redu, dušo“, kaže Melike i načas izađe iz tmurnog raspoloženja. „Večera će odmah biti spremna.“

Duboko udahnem i zagrlivši Gokče pitam: „Je li moja kćerkica jako gladna?“

„Kada si došao, tata?“

„Dok ste vi gledale televiziju. Gdje ti je sestra?“

„U sobi, gleda reklame.“

Odlazim u sobu noseći Gokče u naručju. Ajča je oslonila obraz na desnu ruku i gleda neku reklamu za šampon.

„Nije ti već dosadilo gledati te reklame, kćeri?“ kažem.

Okrene se uzvikne, „Ah, došao je tata“, pa potrči prema meni raširenih ruku. Strah me podići ih obje najednom. Liječnici su mi rekli da neko vrijeme ne podižem ništa teško. Spuštam Gokče i grlim ih obje na podu. Dok se igram s kćerima, na televiziji počinju vijesti. Prva je vijest da je istanbulska policija izvršila prepad na teroristički stožer. Trojica terorista koji su ubili policajca ustrijeljeni su. Ostavljam djevojke i sjedam u naslonjač. Ajča prepričava nešto vezano za školu, no tek je napola slušam. Misli su mi usmjerene na vijesti. Najednom mi sine da nisam napisao izvještaj o akciji koju je vodio Nadži. Razmišljam kako bih to trebao obaviti večeras, dok ekranom promiču krvavi prizori ubijenih terorista.

Jedanaesto poglavlje

Nadžijev ured je na kraju dugačkog hodnika na drugom katu zgrade u kojoj se nalazi Odjel za protuterorističku djelatnost. Na ulazu stoje tri policajca u službenim uniformama i čavrljaju. Dok prolazim pokraj njih načujem da razgovaraju o svojim kolegama koji su prebačeni na istok zemlje. Koračam hodnikom. Neki čovjek od četrdesetak godina na komu se vidi da je običan građanin, što po bojazni koja mu se očitava na licu, što po dokumentima koje nezgrapno nosi u rukama, ulazi neodlučno u ured koji se nalazi s desne strane. Promatram ga kroz vrata koja je ostavio odškrinuta; približava se službeniku koji sjedi za stolom. Iako ne vidim čovjekovo lice, kao da čujem plahe riječi koje izgovara. U trenutku dok okrećem glavu, gotovo se sudarim s trojicom ljudi koji hodaju jedan pored drugoga. Odmah zapažam da se radi o dva policajca i osumnjičeniku. Iz radioprijemnika policajca s desne strane dopire iritantno krčanje. Osumnjičenik neobrijane brade ima opušten izraz lica; vjerojatno je upravo izašao s ispitivanja.

Nikad nisam poželio biti policajac. Daleko od toga da omalovažavam ono što rade. Iako su mnogi od njih tek činovnici koji tek obavljaju svoj posao ponašajući se po principu „pognut ću glavu i izvršiti naredbu“, vjerujem da sve u svemu rade koristan posao za našu zemlju. Ali, kako da kažem, oni ne postavljaju pravila igre, njihove ovlasti nisu veće od ovlasti lutaka na koncu. Čak i oni najsposobniji, poput Nadžija, igraju ulogu u igri čija su pravila postavili drugi. S nama je situacija drugačija; obavještajci sami postavljaju pravila svoje igre. Iako smo i mi državni službenici, uživamo pravo da se u svom poslu ponašamo poprilično autonomno.

Međutim, da me sada pitaju želim li biti obavještajac, ne bih to prihvatio s oduševljenjem kao u mladosti. Volio sam taj posao, možda ga još uvijek volim. Ali sve više primjećujem da se pomalo izgubila razlika između nas i sitnih činovnika koji preko volje odrađuju rutinske poslove zaboravljeni u hladnim uredima visokih stropova, i sve više shvaćam koliko smo svoju nekadašnju autonomiju uzimali zdravo za gotovo. Onoga dana kada sam stupio u službu, stric me je postavio pred se i ponosno rekao: „Ovo ovdje je jedinstvena državna institucija u kojoj ćeš moći koristiti svoju inteligenciju i hrabrost za dobrobit svoje zemlje i naroda. Privilegija je

doći ovamo. Služba ti pruža sve mogućnosti da se dokažeš. Svi putevi su ti otvoreni, možeš slijediti vlastita pravila. Bez brige, nitko te neće sputavati.“ Ali jesu; ne samo mene, nego i Jildirima i sve koji su htjeli unaprijediti i modernizirati obavještajnu službu. Ozračje koje je počelo nagrizati državu uvuklo se i među nas, zatrovalo nas. Proširilo je neku vrstu staračkog virusa. Možda nije uništilo obavještajnu službu, ali ju je osudilo na vegetiranje.

„Opet si za dlaku izbjegao smrt, ha?“ Okrenuvši glavu, ugledam glavnog inspektora Fuata. Stoji ispred susjednih vrata i promatra me. U njegovom pogledu razabirem neku vrst divljenja pomiješanog s poštovanjem. Ili bih tako želio misliti. Vjerojatnije je da je ljubomoran.

„Ubio si svog anđela smrti“, reče. „I još iz auta koji je bio u pokretu.“

„Pretjeruju“, odvracam nehajno.

„Znači, to je laž?“ reče glasom prepunim nade. Izgleda kao da želi da je to laž. Prije četiri godine Jildirim, Fuat i ja zajedno bismo odlazili na poligon vježbati gađanje. On je uvijek pokazivao više simpatija prema Jildirimu nego prema meni. No iz nekog razloga ni njemu ni meni nije najbolje sjeo. I to se nismo ustručavali pokazati. Bio je patološki obožavatelj oružja. Ja to nisam vidio, ali prema onome što je rekao Jildirim u kući je imao popriličnu zbirku pištolja. Zapravo je dobro baratao oružjem. Mogao je biti izvrstan strijelac da nije bio tako nervozan i napet.

Često bismo se natjecali no Fuat se nikako nije mogao riješiti trećeg mjesta. Nismo malo riba pojeli na njegov račun na Kavaku. Čini se da ga još uvijek bole ti dani. Čekaj, ovime ću ga pogoditi u slabu točku pomislim i kažem:

„Obojica smo pucali, pobijedio je brži.“

„Govorilo se da si gadno ranjen.“

„Očito nije tako gadno.“

„Jutros ti se ništa ne može reći da se ne nafrnjiš.“

„Probaj opet za par sati. Tu sam do podneva.“

„Imaš nekog posla s Nadžijem?“

„Da. Pripremamo izvještaj o brbljavim inspektorima.“

„U pravi trenutak. Nadži je prilično izvan sebe.“

„Zašto, što je bilo?“

Fuat se namršti, prestane se bahatiti, očito je da je zabrinut za kolegu.

„Priča o smaknuću bez suđenja. Jadnik, nastradat će.“

„Neće mu se ništa dogoditi.“

„Nadam se da će biti kako ti kažeš. Ali teško... Ništa, pozdravljam te.“

„Vidimo se.“

Dakle, Nadži je ipak saznao da je pod istragom. Pitam se zna li i da sam ja napisao izvještaj? S tom mislju ulazim u njegovu sobu. Unutra se ne vidi ni prst pred nosom od dima cigareta. Sam je u sobi. Isključio je radioprijemnik i naslonio se laktovima o stol, turoban i zamišljen. Ugledavši me, ustane.

„Uđi, Sedate“ kaže s uzdahom.

„Što ima?“ upitam. „Kakvo je to lice, kao da su ti sve lađe potonule?“

Gleda me ispod oka.

„Kao, nisi čuo za ono?“

„Za što?“

„Za babino brašno“, kaže iznervirano. „Za prepad na teroristički stožer na Uskudaru. Operaciju koju ste nadgledali ti i onaj tvoj novak.“

„A to.“

„E to, da. Još se praviš blesav.“

„Čuo sam za istragu, da. Ali odakle sam mogao znati da je to ono što te muči.“

„Čovječe, što je važnije od toga? Završit ću u zatvoru.“

„Neće ti se ništa dogoditi.“

„Samo ti misli tako. Pogledaj novine.“

Uzimam sa stola novine. Čitam vijest u dnu naslovne stranice pod naslovom: „Sukob ili smaknuće bez suđenja?“:

„Proteklih se dana pojavljuju tvrdnje da su tri ubijene osobe u organiziranom prepadu na stožer na Uskudaru među kojima je i Gulizar Nesim, jedna od medicinskih sestara iz bolnice Zejnep Kamil, pale kao žrtve smaknuća bez suđenja. Obitelj Gulizar Nesim na tiskovnoj je konferenciji izjavila da ljudi koji su se nalazili u stožeru nisu otvorili vatru na snage sigurnosti, no unatoč tomu policajci koji su izvršili prepad na stožer ustrijelili su ih umjesto da ih privedu na saslušanje. Još jedna činjenica koja pobuđuje sumnje jest da je oružje pronađeno samo kod dvojice od troje ubijenih terorista. Doznajemo da je Ministarstvo unutarnjih poslova započelo opsežnu istragu o incidentu.“

Podigavši glavu s novina, susrećem Nadžijev zabrinuti pogled.

„Tražili su moje pismeno očitovanje. Ovaj sam put nadrapao.“

„Ne vjerujem“, kažem dok sjedam u fotelju preko puta njega nastojeći sačuvati staloženost. „Nemaju nikakvih dokaza.“

„Da nije medicinske sestre i ja bih mislio kao i ti.“

„Zar ta žena nije teroristkinja?“

„Jest, ali nije iz organizacije kojoj su pripadala dvojica ubijenih tipova.“

„Kako nije, zar nisu svi bili u istom stožeru?“

„Da, ali nisu iz iste organizacije. Ona je pet mjeseci odležala u zatvoru.“

„Vjerojatno ne zbog nekog sitnog prekršaja?“

„Naravno, osuđena je kao pripadnica druge terorističke organizacije.“

„Pa, mislila je da joj je stara organizacija pasivna i prešla je u drugu“, našalim se da Nadžiju odagnam brige.

Moja mu šala nije zabavna.

„Nije tako“, kaže poraženim tonom.

„Ne razumijem“, odvratim, uozbiljivši se. „Ispričaj mi sve ispočetka.“

„Kao što znaš, sve je počelo organiziranim napadom na vozilo policijskih snaga na Zindžirlikuju. Ubijena su dvojica naših kolega, a sedmorica su ranjena. Odmah smo krenuli u akciju. Počeli smo pratiti dvojicu terorista koje smo otprije poznavali. Naš je cilj bio da nas odvedu do ostalih ćelija pa da onda kompletno rasturimo organizaciju. No tipovi su se uznemirili i napustili sigurnu kuću u kojoj su se skrivali. Nastavili smo ih pratiti tako da nas ne primijete. Htjeli smo da misle da su nam pobjegli. Nakon što je obišao nekoliko terorističkih skrovišta, jedan od njih je trećeg dana posjetio na poslu muža te medicinske sestre. On radi u općini. Razgovarao je s njim i poslijepodne su otišli u njegovu kuću.“

„Dakle, teroristi nisu bili prijatelji te žene već njezina muža.“

„Tako je. Tip je stari simpatizer, nije bio aktivan u organizaciji, ali joj je često pomagao. Kada su se tipovi koje smo pratili našli u nevolji, otišli su k njemu. Htjeli su kod njega ostati dva dana. Tip je pristao.“

„Odakle sve to znaš?“

„Rekao nam je.“

„Jeste li ga uhapsili?“

„Da, u zatvoru je. Nakon što je doveo teroriste kući, opet se vratio na posao. Pokupili smo ga u općini. Priznao je da su mu u kući teroristi. Rekao je da ni njegova žena ni on više nisu aktivni članovi organizacije nego samo simpatizeri.“

„Znači, žena nije upletena u to?“

„On je tako rekao.“

„Pokušavao ju je zaštititi.“

„Mislim da je bio iskren. Rekao je sve što zna. Usporedili smo njegov iskaz s dokazima koje imamo, većina iskaza je točna.“

„Ali tajio je da u podrumu postoji prolaz do obližnjeg stožera.“

„Tako je. I zatvorili smo ga pod optužbom za kolaboraciju. No medicinska sestra je poginula u sukobu.“

„Kako se može znati tko je kriv a tko nevin u tom metežu i pucnjavi?“

„E, to se nekima ne može objasniti“, reče Nadži. „Tipovi su otvorili vatru na nas, zar smo ih trebali zasuti ružama? I sam si pročitao, teroristi tobože nisu pucali, mi smo navodno upali unutra i izrešetal ih.“

„Ma jasno, bio sam tamo. Pucali su na nas.“

Na trenutak ne shvaća zašto sam to rekao kad zna da nisam vidio što se unutra zbivalo. Jer Mustafa i ja smo cijelo vrijeme bili vani. No obojica dobro znamo da policija nigdje na svijetu ne pokazuje milost prema ubojicama policajaca i da smatra da je dopušteno ubiti ih; među pripadnicima sigurnosnih snaga to je nešto poput prešutnog sporazuma. Pa ipak osjećam potrebu za pojašnjenjem:

„Dvije su osobe pobjegle iz prizemlja.“

„Da, a poslije smo jednoga od bjegunaca ubili na Balmumdžu.“

„Pronašli ste i pištolj kojim je pucano na mene. Zid iza mene bio je izrešetan.“

„Da, devetmilimetarski Browning. Ali drugi počinitelj je nestao.“

„Znači da su se razdvojili nakon što su pobjegli.“

„Ili si ti pogriješio. Te je noći bilo vrlo mračno, k tome je bila i magla. Sve čahure koje smo skupili pripadaju Browningu. U incidentu nije korišteno drugo oružje.“

„Možda drugi tip nije imao pištolj uza se. Siguran sam da nisam pogriješio. Bile su dvije osobe. Mustafa je bio kraj mene, i on je to potvrdio. Vidjeli smo dvije siluete u magli. Prvo smo mislili da nisu teroristi, jer nismo mogli pretpostaviti da će itko izaći iz te kuće.“

Misleći da ga okrivljujem, Nadži me prekine i stade objašnjavati: „Sve se tako brzo odvijalo. Nismo mogli znati da postoji drugi izlaz iz susjednog stana.“

„Znam. Nego, oni su bili na petnaest metara ispred nas. Kad sam ih ugledao pomislio sam da bi to mogli biti stanari iz susjedstva. Za svaki slučaj povikao sam 'Stanite!' ali nisu stali. 'Stanite!' ponovio sam. Nisu poslušali, pa sam ispalio tri metka. Oni su uzvratili paljbu. Bacili smo se na tlo. Kada su prestali pucati, nismo odmah krenuli za njima. Kao što znaš, bila je magla. Pričekali smo par trenutaka a onda potrčali, ali su nam pobjegli. Tražili smo ih u sporednim ulicama no nismo ih našli.“

„Možda su se sklonili u jednoj od kuća u susjedstvu.“

„Možda, ali jednog sam upucao. Na zemlji je bilo krvavih tragova.“

„Onda su stvarno bila dvojica. Zato što dečko na Balmumdžu nije bio ranjen. Znači da si ti pogodio onog drugoga. Pitam se je li mrtav.“

„Ne vjerujem. Da je tako, iskoristili bi to za propagandu protiv nas.“

„Moguće je da nisu željeli da to znamo.“

„Hoćeš reći da su odnijeli tijelo i negdje ga zakopali? Mislim da je to nemoguće. Smrt je za njih političko pitanje. Zbog toga su kadri ubiti a da ne trepnu.“

„Tu imaš pravo. A nas optužuju za smaknuće bez suđenja ako pokušamo braniti vlastiti život.“

„Zbog toga te nitko nema pravo osuđivati.“

„Ali vidiš što piše. Ako mediji budu nastavili s hajkom, skinut će mi glavu.“

„Vlada to neće dopustiti. Na snazi je oštra politika borbe protiv terorizma.“

Nadži pali cigaretu i nakon dubokog udaha uz zajedljiv osmijeh kaže: „Čim političari zapadnu u probleme, mi ćemo biti prvi koje će žrtvovati.“

„Što šef policije kaže na to?“

„Našao se s novinarima medija koji nas podržavaju. Pokušava dogovoriti pisanje članka koji nama idu u prilog. Ali i on misli kao i ti. 'Malo će dizati buku, a poslije će se sve stišati', kaže.“

„Ima pravo. Neće te dirati.“

„Kako možeš biti tako siguran?“

Dim cigareta me peče za oči, prije nego što ću odgovoriti ustajem otvoriti prozor. Umjesto svježine, zapuhuje me smrad. Vani se otapa snijeg. Dvorište je natopljeno bljuzgom. Dvojica policajaca izlaze iz vozila i idu prema ulazu

poskakujući preko lokvi i bljuzge. Osjećam kako me peku nosnice. Odmah zatvaram prozor. Smrad nikotina u uredu puno je bolji od smrada sumpora što dopire izvana.

„Znaš li nešto što ja ne znam?“ ustraje Nadži.

Okrećem se i vidim kako ukipljen stoji na metar od mene.

„Vani je odvratno vrijeme“, kažem, praveći se da ga nisam čuo. Zatim iznova sjedam u naslonjač. Nadži se sav pretvorio u uho, pomno promatra moje ponašanje. Nervozno sjeda na naslonjač pored moga, i kaže: „Od vas su tražili izvještaj, zar ne?“ Prvi put vidim tračak nade u njegovim očima. „Naravno“, dodaje, ne čekajući moj odgovor, i desnom šakom opali u lijevi dlan. „Od koga drugog bi mogli tražiti informacije? Vi ste bili ondje.“

„Čitavo vrijeme ti govorim da se ne brineš.“

Moj siguran ton načas umiri Nadžiju, ali ne zadugo.

„Koliku će važnost pridati tvom mišljenju?“ kaže dok nam se pogledi ukrštavaju. Gleda kao da će reći: Znam da trenutno nisi u milosti. Zatim s nelagodom skrene pogled.

„Nisam očekivao da ćeš biti toliko pesimističan“, kažem.

„Shvati me, Sedate. Ove godine smo starijoj kćeri platili koledž, a mlađa je tek krenula u školu. A tek rate za stan... Što ću ako mi daju otkaz?“

„Neće.“

Pažljivo me promatra, mora da zvučim uvjerljivo.

„Nadam se da si u pravu“, kaže. „Hvala ti za sve što činiš.“

„Nema na čemu. Na istoj smo strani, tko će nas podržati ako nećemo jedni druge.“

„Hvala“, ponovi i potapša me po ramenu. Možda je htio dodati još nešto, ali ga prekida zvonjava telefona. Podigavši slušalicu, kaže: „Halo? Mene želi vidjeti? Dobro, neka dođe.“ Potom se obrati meni: „Došao je tvoj čovjek.“

„Sinan?“

„Da. Ali još se nismo dogovorili kako ćemo to odigrati.“

„Rekao sam ti na telefon, ti ćeš igrati lošeg, a ja dobrog policajca.“

Nakon nekoliko trenutaka netko odlučno pokuca na vrata. To mora da je Sinan. Ja sjedim za stolom, a Nadži se pretvara kao da pretura po fasciklima koji se nalaze u stražnjem dijelu sobe u ormariću od čelika.

Vrata se polako otvaraju, u sobu ulazi oniši plavokosi čovjek odjeven u tankericu. S lenonicama i prosijedom bradom sliči kakvom pseudointelektualcu. To

je izgled ljevičara preobraženog u umjetnika. Krajičkom oka gledam Nadžija, lagano je podigao desnu obrvu i mrko ga odmjerava. Nadžijev posao je lak, proleti mi kroz glavu. Uopće ne mora glumiti da prezire takve tipove. Ali Sinan ne izgleda nimalo uznemireno. Samouvjerenim koracima približi se stolu i ležerno kaže: „Trebao bih razgovarati s glavnim inspektorom Nadžijem.“

„Što si me trebao?“ progundā Nadži.

Sinan zbunjeno pogleda mene pa Nadžija. Vjerojatno je mislio da sam ja Nadži. Brzo se pribere.

„Pa vi ste mene zvali“, kaže smireno.

Nadži se s fasciklima u ruci približava stolu.

„Ovamo dnevno pozivamo pedeset ljudi. Odakle da ja znam tko si ti?“

„Jučer smo telefon...“

Ne dopustivši Sinanu da nastavi, Nadži baci fascikle na stol.

„Opet on s tim telefonom. Prvo se predstavi, čovječe!“

Sinan se namršti, duboko udahne.

„Ja sam Sinan Dalja“, kaže malo uzdrman.

Nadži se pravi kao da razmišlja pa nakon par časaka kimne glavom kao da se sjetio: „Ah daaa, Sinan Dalja. Priča s ilegalnim izdavaštvom.“

Sinan je u stanju šoka. „Ilegalno izdavaštvo?“

„Da. Ilegalno izdavaštvo. Zar ti nisi Sinan koji izdaje onaj časopis bizarnog naslova?“

„Font.“

„Da, taj.“

Iz Sinanovog zbunjenog smiješka može se iščitati *To mora da je neka pogreška*. „Ali, Font nije ilegalan časopis. Svi papiri su čisti, možete prekontrolirati“, kaže.

„Nemoj se sa mnom nadmudrivati“, zareži Nadži. „I ja znam da su vam papiri čisti. Ali časopis je ilegalan.“

Sinan se zacrveni kao rak. „Kako časopis sa savršeno urednom papirologijom može biti ilegalan?“

„Vidite li vi ovo, naredniče?“ kaže Nadži pogledavajući u mene. „Još se k tomu pravi pametan.“

Opet se okrene Sinanu. „Trebao si nam slati po deset primjeraka od svakog broja časopisa. Ali ti ih nisi slao. Jasno, niste htjeli da saznamo što sve u njemu piše. Što radite s tim časopisom? Osnivate organizaciju?“

„Ne osnivamo nikakvu organizaciju“, kaže Sinan šireći ruke u čudu. Potom pogleda u mene kao da traži pomoć. „*Font* je kulturno-umjetnički časopis“, objašnjava.

„Kulturno-umjetnički časopis“, posprdno se zacereka Nadži.

Sada je najprikladniji trenutak da se ubacim.

„Trenutak, Nadži, smiri se“, kažem. „O čemu se radi?“

Nadži s mržnjom promotri Sinana, kao da pred njim stoji okorjeli ubojica. „Izdaju časopis, ali ga kriju od nas.“

„Ne, ne krijemo ga ni od koga“, ubacuje se Sinan. „Nije na nama da šaljemo brojeve koji izlaze. To je dužnost tiskare. Trebate razgovarati s njima.“

„Ma daj, on bi da razgovaram i s tiskarom. Gospodin bi da izdaje časopis, a ja neka smišljam kako mu ući u trag.“

„Nisam to rekao. Pokušavam pojasniti da je *Font* legalan časopis.“

Baš kad se Nadži sprema uzvratiti, ušutkavam ga podigavši ruku.

„Dobro je, Nadži. Shvatili smo.“

Okrenuvši se prema Sinanu koji još uvijek ukipljen stoji ispred stola, kažem, „Izvolite sjesti.“ Dok Sinan sjeda u naslonjač preko puta mene, nastavljam razgovor u očinskom tonu. „Časopis nam mora dolaziti. To je možda posao tiskare, ali ako primjerci ne dopiju do nas, onda ćemo vas držati odgovornima. Razumijete li?“

„Znači, moramo nadzirati one u tiskari?“

„Da... To se samo tako može riješiti.“

Neko vrijeme obojica šutimo. Sinan je napet. Trebao bih malo omekšati atmosferu.

„Kakvo se sve štivo objavljuje u vašem časopisu?“ upitam.

„Književnost. Izdajemo poeziju, priče, eseje“, odgovara odsutno.

Okrenem se Nadžiju i kažem. „U ovome nema ništa pogrešno, Nadži. I ja volim književnost. Čak sam u srednjoj školi bio drugi na natjecanju u pisanju poezije.“

„Ali, naredniče“, kaže Nadži. „Književnost, umjetnost, sve je to paravan. Pitanje je što stoji iza toga. To je najvažnije.“

„Jesi li ga čitao?“ upitam.

„Nisam morao, sve mi je jasno kao dan.“

„Nemoj, Nadži. Kako možeš prosuđivati a da nisi pročitao o čemu se radi?“

„Znam ja o čemu se radi“, presiječe me Nadži. Furiozno se iznova vraća do ormarića od čelika i nastavlja pretumbavati po fasciklima.

Odmahujući glavom kao da se ne slažem s Nadžijem, upitam Sinana: „Objavljujete li i pjesme Orhana Velija? Obožavam *Osluškujem Istanbul*.“

Sinanu kao da je malo laknulo.

„Nažalost, većinu prostora posvećujemo radovima pjesnika mlađe generacije. Ali prije dva broja objavili smo zanimljivu studiju o pjesničkom pravcu *Neobično*.“

„Zanimljivo. Kao što rekoh, i ja sam nekoć pisao poeziju. Sada više ne, naravno. Ali volim je čitati.“

„Teško je pisati poeziju. Ja je nikada nisam pisao.“

„Što vi pišete?“

„Priče. Trenutno pišem roman.“

„Htio bih ga pročitati“, kažem.

„Naravno, poslat ću vam“, reče.

„Koji se pisci čitaju u današnje vrijeme?“

„Suvremeni pisci sa Zapada. Dosta su u modi knjige koje kritiziraju modernu. Neki post-moderni romani također privlače pažnju.“

Kritika moderne, postmodernizam... Iskreno, u to se nimalo ne razumijem.

„Dobro poznajete svijet književnosti.“

„To mi je posao, s obzirom na to da sam i pisac i vlasnik knjižare.“

„Stvarno?“ kažem kao da se čudim. „Onda kod vas mogu kupovati knjige.“

Neko vrijeme ne odgovara. Potom mu se na usnama ukaže osmijeh u kojem se nazire zbunjenost.

„Zašto ne?“ kaže. „Pripremit ću set knjiga za vas.“

Možda ga muči što misli da će mi knjige morati dati badava. „Bit će mi drago“, kažem. „Gdje je knjižara?“

„Bejoglu, ulica Mis 27. Knjižara *Font*.“

Iz džepa kaputa vadi posjetnicu i pruža mi je.

„Javite mi kad točno dolazite da bih vas mogao osobno dočekati.“

Uzmem posjetnicu i zahvalim, a on pita:

„A što ćemo s časopisom?“

Na trenutak se pravim da razmišljam.

„Nadopunite brojeve koji nedostaju. Kad dođem i njih ću pokupiti.“

Napetost u Sinanovim crnim očima odjednom nestaje. „Hvala“, kaže. „Puno ste mi pomogli.“

Bacim kratki pogled na Nadžija, a onda šapnem Sinanu kao da ne želim da ovaj čuje.

„Zapravo nema potrebe za tim. Ali što da se radi, takva su pravila.“

Pomno me gleda i odvaguje jesam li iskren. Teško je znati do kakvog je zaključka došao. Zatim polako ustane. „Doviđenja“, kaže pružajući ruku.

„Vidimo se sutra“, kažem dok se rukujemo.

„Čekam vas“, uzvрати i zaputi se prema vratima ne uputivši Nadžiju nijednu riječ. Čim je Sinan izašao, Nadži mi priđe pakosno se cerekajući.

CW & BU

Dvanaesto poglavlje

Vozim prema zgradi obavještajne službe asfaltnom cestom što se počinje sušiti pod suncem koje već dobrano grije. U dvorištu se snijeg brzo topi. Otvaram prozor auta i duboko udišem. Zrak kao da se pročistio. Čuje se krckanje mokrih grana što se lagano bljeskaju pod suncem. S borova padaju nakupine snijega.

Nakon što sam parkirao auto, krećem prema zgradi i ugledam Orhana kako ispred ulaza puši cigaretu. Prilazim mu, a on mi pruža kutiju Camela koju je izvadio iz džepa.

„Zapali jednu“, kaže.

Izgleda zabrinuto. Pitam se kakve će mi sada paranoične ideje iznijeti, ali ne odbijam cigaretu koju mi nudi. Dok sprema kutiju u džep i pali mi cigaretu sjajnim Zippo upaljačem, šapne: „Stvar se zahuktala.“

„O čemu govoriš?“

„Ispitivanje. Jučer, nakon što si ti otišao, gospodin Ismet me pozvao k sebi. Htio je da svoja razmišljanja o obavještajnoj službi stavim na papir.“

Pravim se da ne razumijem zašto se uzrujava.

„Dobro, pa napiši mu to.“

Moj nehajan stav razbjesni Orhana. Dok nervozno zatvara poklopac upaljača, kaže: „Vidi ti njega. Kao da ga nije briga. Zar ne shvaćaš da nas žele uništiti.“

„Zašto bi to htjeli?“ kažem. „Postoji li neki novi razvoj događaja u vezi s peticijom?“

„Ne znam. Ali žele nas držati u šaci.“

„Zar je nemoguće da stvarno žele poboljšati funkcioniranje obavještajne službe?“

„Tako što žele čuti mišljenja samo onih koji su potpisali peticiju?“

„Možda su shvatili da smo bili u pravu.“

Živcira ga moj ironičan stav.

„Ne prepoznajem te“, kaže. „Da nisi i ti upleten u te igrice?“

„Ne lupetaj“, kažem i prijateljski ga potapšam po ramenu. „Pokušavam ti reći da nepotrebno paničariš. Tu nema nikakve disidentske grupe. Čak i da je ima, mi nismo dio nje.“

„Ali gospodin Ismet i ekipa tako ne misle. Zabrinuo ih je i dolazak civilnog šefa na čelo obavještajne službe. Boje se da će izgubiti fotelju.“

„Što tebe briga boje li se oni ili ne?“ kažem. „Ti nastavi raditi svoj posao kao da se ništa nije dogodilo.“

„I ostali kolege su zabrinuti.“

„Ostali? Koliko su ljudi zvali na razgovor?“

„Za sada petoricu, ali svi koji su potpisali peticiju očekuju poziv.“

„Jesu li im postavljali ista pitanja?“

„Manje-više, ali mene su pitali za tebe.“

Zastanem. „Za mene?“

Orhan slavodobitno kimne glavom, pa kao da želi reći, *Jesi li sada shvatio ozbiljnost situacije?* doda: „I za tebe i za Jildirima.“

„Što su pitali?“

„Kako mi je raditi s tobom? Kakav je obavještajac bio Jildirim?“

„Što si ti rekao?“

„Rekao sam da mi je čast raditi s tobom. Da si dobar kolega. Za Jildirima sam rekao da je bio dobar obavještajac i da je njegova smrt za sve nas veliki gubitak.“

Među nama zavlada kratka tišina.

„Jesam li krivo učinio?“

„Ne, sve je u redu“, kažem. „Na svako pitanje odgovaraj smireno i jasno. Nemojmo raspirivati njihove paranoje.“

„Misliš da je to paranoja?“

„Sigurno. No kad ona zahvati visokorangiranog šefa, onda cijela obavještajna služba plaća cijenu.“

„Ciljaš na svog strica?“

„Zaboravi na koga ciljam. Reci kolegama da se smire. Nastojte izbjegavati da vas vide zajedno, koliko je god moguće.“

Nervozno pogledava oko sebe. Pogledom prelijeće zrcalna prozorska stakla koja skrivaju unutrašnjost zgrade. A onda, prošapće: „Što je loše u tome da dva prijatelja stoje i puše?“

„Ništa. Slažem se“, odgovorim i ugasm ni dopola popušenu cigaretu u mramornu pepeljaru.

„Vidimo se“, kažem.

„Šteta cigarete“, reče.

„Pušenje čovjeka čini nervoznim, doktor je rekao da smanjim.“

„Bilo bi dobro da si i ja nađem takvog doktora.“

„Dat ću ti njegovu adresu“, doviknem na odlasku.

Ovaj čovjek nekoć nije bio ovoliko plašljiv. U obavještajnu službu došli smo iste godine, to su bila vremena kada smo se svim srcem posvećivali poslu i postizali uspjehe. Orhan ima analitički um. Briljantno bi rješavao čak i najteže slučajeve. Zato je dobio nadimak „Algebričar.“ Jildirimova smrt ga je jako uplašila. Svoju inteligenciju više nije usmjeravao na posao, nego na brigu za vlastitu sigurnost; što je najgore od svega, izgubio je kontrolu. Strah mu je sputao inteligenciju. Sada samo razmišlja o opasnostima koje bi ga mogle ugroziti, a budući da brzo misli, neke vjerojatnosti mu se počinju priviđati kao stvarne. Trebao bi iznaći način da se smiri. U svakom slučaju, stric će nakon nekog vremena odustati od ovoga.

Na ulasku u zgradu dočekuje me iznenađenje. Stric stoji leđima okrenut centrali i gleda u mene. Znači, promatrao nas je. A možda je ovo samo slučajnost. Nasmiješim mu se, kao da nisam svjestan što se događa. Ne uzvraća mi osmijeh, samo značajno kimne glavom. Potom se okrene i nešto govori djevojci na centrali, no dok pokušavam proći pokraj njega, zaustavlja me. „Čekaj, moram ti nešto reći.“ Daje djevojci neke upute u vezi s telefonskim pozivom, a ja se nadam da ga Orhan nije primijetio jer bi se još više uspaničio.

Dok Orhan vani puši, stric mi prilazi i gledajući na sat kaže: „Podne je. Hajdemo na ručak.“

„Može, i ja sam ogladnio“, kažem. Krećemo prema kantini koja se nalazi u prizemlju.

„Je l' ono vani Orhan?“

„Da, uzeo je pauzu za pušenje.“

„Čini se kao da ga nešto muči.“

„Muči ga što ne može pušiti u zgradi. Bojim se da ćemo se u ovakvim uvjetima svi razboljeti.“

Stric se zlobno osmjehuje.

„Pa, niste li vi tražili da se obavještajna služba modernizira? Sada ćete morati malo trpjeti.“

„I ja to kažem. No pustimo sad to.“

Na ulasku u kantinu susrećemo dvojicu kolega. Hladno nas pozdravljaju. Oni su također potpisali peticiju i sad su očito krivo protumačili moje pojavljivanje u društvu sa stricem.

Gledam strica. Izgleda poprilično zadovoljno. U tom trenutku shvatim zašto me pozvao na ručak. Dok potpisnike peticije privodi na ispitivanje, pojavljujući se u društvu inicijatora cijele priče – a to sam ja – želi ih zbuniti i demoralizirati. Odmah zamjećuje promjenu u mom ponašanju, ali to ne želi pokazati.

Stolovi u kantini simetrično su postavljeni, a u središtu prostorije uzdiže se stablo kaučukovca. Dok sjedamo s lijeve strane kaučukovca, za jedan od stolova gdje nas svi mogu vidjeti, stric upita: „Kako ide istraga?“

„Još uvijek nema značajnijih pomaka“, kažem s nelagodom koju ne mogu prikriti.

„Razgovarao si s ocem djevojke.“

„Kako znaš?“ sumnjičavo upitam.

„Zvao sam te jučer ujutro. Rekla mi je Melike. Kakav joj je otac?“

Dok razmišljam kako bih trebao upozoriti Melike da pazi što govori ovom čovjeku, kratko odgovaram: „Običan čovjek“, izbjegavajući tu temu.

„Čujem da je radio u jednoj službi za sigurnost u Njemačkoj.“

Što hoće ovaj čovjek? Vodim li istragu ja ili on?

„Interesira li se još netko za ovo?“

„Ne, do te sam informacije sam došao.“

Uzaludno pokušavam otkriti govori li istinu dok zurim u njegove ledenoplave oči. Jako dobro prikriva što misli. Da ga ne poznajem, povjerovao bih da je on samo stric koji je sretan što objeđuje sa svojim nećakom.

„Informacija ti je točna, ali kakve to ima veze s Mininim nestankom?“ upitam.

„Ne shvaćaš to ozbiljno, zar ne? Je li slučajnost da je čovjek radio za stranu službu sigurnosti?“

„To zapravo i nije služba za sigurnost, nego tek obična zaštitarska služba.“

„Čovjek koji je na čelu te zaštitarske službe jedno je vrijeme radio za njemačku obavještajnu službu. Kada je pala željezna zavjesa, ostao je bez posla i prešao u privatni sektor.“

„Što to dokazuje? Mnogo je obavještajaca ostalo bez posla nakon završetka Hladnog rata. On je samo jedan od njih.“

„Samo ti tako misli. Po meni, gubiš vrijeme na gluposti. Trebao bi istražiti oca te djevojke. Gdje je on sada?“

„Vratio se u Njemačku.“

„Vratio se u Njemačku? Čudno. Kći mu je nestala, možda je i mrtva, a čovjek se vraća u Njemačku kao da se ništa nije dogodilo.“

„Toliko su mu dali dopusta. Njemačka disciplina. Doći će opet za tjedan dana.“

„Misliš da će doći?“ kaže s lukavim osmijehom, kao da o tome zna više od mene.

Dok mu pokušavam objasniti da Metin nije netko tko bi mogao biti obavještajac, dolazi konobar noseći u ruci pladanj s jelom.

„Dobro došli, gospodine. Kako ste?“

„Hvala. Što je danas na meniju?“ upita stric.

„Juha od rajčice, mesne okruglice s rižom, salata i riža na mlijeku.“

„Ja bih samo salatu“, kaže stric.

„Imamo i ukusnu čorbu.“

„Počeo sam se debljati. Moram paziti na prehranu. Smanjio sam cigarete na pet dnevno.“

Konobar shvati da ne može nagovoriti strica pa se okreće meni.

„Ali vas treba dobro nahraniti.“

„U redu“, kažem s osmijehom. „Uzet ću sve što si nabrojao.“

Nakon što je spretno posložio po stolu tanjure krcate hranom, konobar nas upita želimo li još nešto.

Zahvaljujemo i otpravljamo ga.

„Dobar je ispao ovaj mali“, kaže stric. „Spretan i brz.“

Gledam ga, na licu mu je zadovoljan izraz. Na ovdašnje osoblje gleda kao na vlastitu djecu. Krišom uživa u tome da se bavi njima, da im pomaže i da ih ponekad ukori. Usrećuje ga uloga oca, strogog ali pravednog. Želi li da ga pamte kao dobrog čovjeka? Možda. A možda se samo želi malo opustiti od bavljenja iscrpljujućim problemima, ostvariti normalnu komunikaciju s ljudima. Možda želi da ga se pamti kao dobrog rukovodioca. No prema nama koji smo potpisali peticiju nije bio osobito tolerantan. Postavio se kao da smo neprijatelji; i prema Jildirimu je bio netrpeljiv. Meni je čak i prijetio. No donekle ga razumijem. Boji se da bi mogao izgubiti sve što je postigao. Nije se lako pomiriti s tim da te u poslu kojem si posvetio čitav život

zamijene mlade i neiskusne kolege, da odeš u mirovinu s osjećajem da je sve što si radio bilo pogrešno...

„Što si se tako zamislio?“ upita stric.

„Razmišljam o Mininu ocu“, kažem dok uranjam žlicu u čorbu.

„Po meni i trebaš razmišljati o njemu. On je ključan.“

„Ne mislim tako“, kažem dok prinosim žlicu ustima. „On je kao naš konobar, krotak kao janje.“

„Još bolje, bit će ga lakše uhvatiti.“

„Godinama je radio u rudniku ugljena, to je star i slab čovjek narušena zdravlja“, kažem.

„Takva je većina ljudi koje regrutiraju“, presiječe me stric.

„Nemoj tako striče!“ kažem odlažući žlicu u tanjur. „Govorimo o rudaru. Zar će netko takav biti pripadnik njemačke obavještajne službe?“

„Možda ne trebaš razmišljati samo o njemu. Što je s njegovom kćeri? Provela je djetinjstvo u Njemačkoj. Svako je ljeto išla k ocu. Možda su prvo regrutirali nju, a ona je onda nagovorila oca da se i on uključi.“

„Ne zvuči uvjerljivo.“ Dok mu pokušavam objasniti da griješi, prilazi nam Mustafa i s poštovanjem se nakloni poželjevši nam dobar tek.

Oči mu uzbuđeno svjetlucaju, čini se da je pronašao vlasnika vozila.

„Sjedni“, kaže stric pokazujući na stolac pokraj sebe.

Sjedajući, Mustafa ponosno kaže: „Identificirali smo onog čovjeka. To je okorjeli kriminalac Nedžmetin Karanfil, poznat kao Nedžo Kopile. Počinio je niz kriminalnih djela, od otmice djeteta do oružane pljačke.“

„A zašto vas on zanima?“ ubacuje se znatiželjno stric.

„To je čovjek koji je pokušao oteti Madaminu kćer“, objašnjava mu Mustafa. Čudi se kako stric ne zna za taj incident.

„Onu mentalno zaostalu djevojku? Nju su pokušali oteti?“

„Da, jučer poslijepodne.“

„Ali zašto?“

„Upravo to istražujemo. Mogla bi postojati poveznica s Mininim nestankom.“

Podignuvši obrve, stric upita: „Kakva poveznica?“

„Možda su Mariju htjeli oteti misleći da je Mine.“

„Jesu li njih dvije jako slične?“

„Ne, ali nose istu jaknu. A budući da je zima, nitko nije obraćao pažnju na lice.“

Zbunjen je. Teško mu je shvatiti o čemu govorim.

„Čekaj, samo malo! Zašto bi htjeli oteti djevojku?“

„Da je prisile na prosjačenje.“

„Koliko joj je godina?“

„Negdje oko dvadeset pet.“

„Malo je prestara za prosjačenje.“

„A možda su joj htjeli izvaditi organe i prodati ih bogatim Europljanima“, kažem.

„Prodati organe?“ kaže zamišljeno. „Hm... Dobro, ali ako su radi toga oteli onu drugu djevojku, postigli su svoj cilj. Zašto bi se vraćali?“

„Taj dio ne shvaćam ni ja.“

Stric odloži vilicu i nakon kratkog razmišljanja kaže: „Mislim da ste na krivom tragu. Ne znam zašto bi ti ljudi pokušali oteti Mariju, ali između ta dva slučaja nema nikakve poveznice.“

Mustafa se zacrveni kao rak. Mislio je da je dobro odradio posao, a sad mu njegov nadređeni govori da je u krivu. Ni meni nije jasno zašto to tako odlučno tvrdi, ali ne želim ulaziti u raspravu s njim držeći Mustafinu stranu.

„Moramo provjeriti taj trag“, kažem.

Gleda me, i ja gledam njega. Skreće pogled.

„Onda provjerite.“ Uzima opet vilicu i prinosi je tanjuru za salatu. „Ali uzalud se trudite.“

Mustafa je u nezavidnoj situaciji. Ne smije se upuštati u raspravu s nadređenima pa sjedi ne znajući što bi rekao.

„Naručit ću ti nešto za jelo, Mustafa“, kažem da promijenim temu.

„Naručio sam na dolasku“, kaže potišteno. „Ali konobar nije znao da ću sjesti za ovaj stol.“

„Bez brige, pronaći će te“, kaže stric. Izgleda kao da mu je popustila napetost. „Jeste li barem priveli tog tipa?“

„Večeras ćemo ga uhvatiti“, kaže Mustafa pogledavajući me krajičkom oka.

„Dobro“, kaže stric, a u tonu mu se nazire neodobravanje. „Ali vidjet ćete da nema ništa od toga.“

Trinaesto poglavlje

S tiješnjeni između trošnih zgrada na Tarlabaši, u jednoj od ulica koje su slabije osvijetljene, dvije policajke u civilu, Mustafa i ja čekamo u autu. Policajke su napadno našminkane. Na prednjem sjedalu, pokraj mene, sjedi Meral. Kaže da je ove godine završila policijski koledž. Ispod teške šminke skriva dražesno, gotovo djetinje lice. Mora da je stara kao Mine. U drugačijem je filmu, nije baš nalik policajkama koje sam navikao gledati. Mladost pršti iz njezina govora i ponašanja; tako je opuštena, tako bezbrižna. Godine je još nisu načele. Misli da je u ovom poslu očekuje bezbroj mogućnosti. Ima crvenu minicu i metalik jaknu. Dok razgovaramo, ne mogu obuzdati pogled koji klizi duž njezinih bjeloputih, prilično lijepo oblikovanih nogu. I ona to zamjećuje, ali čini se da je nimalo ne dira. Straga kraj Mustafe sjedi Ajšin odjevena u duboko dekoltiranu večernju haljinu izvezenu šljokicama i tamnu jaknu. Sramežljivija je od Meral pa stalno jaknom prekriva grudi. No čini se da Mustafi nimalo ne smeta pogled koji mu se nudi. Tu i tamo se našali kako bi se opustila, ali djevojka nikako da se otarasi nervoze.

Auto je parkiran ispred jednog noćnog kluba. Zagasito crvena svjetla što se pale i gase na ulazu donekle osvjetljavaju unutrašnjost automobila.

Hotel Pandorosa u kojem ćemo izvesti operaciju stotinjak je metara ispred nas. U krčmi koja se nalazi preko puta Pandorose su tri policajca u civilu koji poznaju Nedžu, dok druga dvojica nadziru donji ulaz u ulicu. U međuvremenu razmjenjujemo dojave putem radioprijemnika. Izgledaju službeno i ozbiljno, ali siguran sam da nas u sebi psuju jer su najljepše djevojke iz Drugog odjeljenja s nama. Naša doušnica koja nam pomaže da sredimo Nedžu, „Zavjesničarka“, radi kao čistačica u krčmi.

Čekamo da nam da znak da možemo započeti s operacijom. Ponoć je, ali ulica je prilično živa. Grupice ljudi prelaze preko pješačkog prijelaza; većina njih vraća se doma, a neki se u namjeri da nastave sa zabavom zapućuju u kupleraje ili hotele gdje se pružaju seksualne usluge. I Pandorosa je jedan od takvih hotela. No ponuda se uglavnom odnosi na mušku prostituciju. To mjesto preferiraju pederasti. Kao

posebna ponuda izdvaja se dječja prostitucija. Nedžo Kopile kojeg čekamo vodi ovaj posao zajedno s vlasnicima hotela.

Iako još nije prešao trideset i petu, naš Nedžo Kopile ima impresivan kriminalni dosje. Kao što mu se može iščitati iz nadimka, Nedžina je majka bila prostitutka i rodila ga je izvan braka. Nedžo je prvi put uhićen s četrnaest godina dok je krao kokoši iz susjedova kokošinjca. Godinu dana nakon što je izašao iz zatvora uhićen je dok je mažnjavao kazetofon iz auta. Budući da je bio maloljetan, nije dugo bio u zatvoru. No nedugo zatim uhvaćen je s heroinom. Bio je u zatvoru, a kad je izašao van tri godine nije napravio nikakvo kazneno djelo, sve dok nije uhvaćen u krađi novčanika umirovljenom inspektoru. U zatvoru je bio umiješan u preprodaju heroina, no nije mu se mogla dokazati krivnja. Po izlasku iz zatvora opet nije mirovao. Bio je upetljan u pucnjavu u jednom baru. Odležao je dvije godine. Kad je izašao, opet nije bio dugo na slobodi; ovaj je put uhićen pod optužbom da je sudjelovao u krivotvorenju dolara, no kako nije bio organizator bande, nije dobio veliku kaznu. Nakon što je izašao iz zatvora rekao je da se pokajao te je otišao na Ejup Sultan i prinio kurban, a njegov stric mujezin zaposlio ga je u pučkoj kuhinji u svojoj džamiji. Ali nakon dva mjeseca nestao je bez traga s tri najskuplja čilima iz džamije. Šest mjeseci kasnije uhvaćen je pri pokušaju silovanja njemačke turistice.

Nakon izlaska iz zatvora preuzima vođenje jednog javnog zahoda u okolini Taksima. Teško je procijeniti je li do tog posla došao reketarenjem ili su mu to omogućile veze s mafijom. Za vrijeme vođenja javnog zahoda došao je u kontakt s djecom s ulice. Shvatio je da se u tom poslu okreće velik novac. Ubacio se u bande za prosjačenje, ali nakon dvije godine biva uhićen na temelju iskaza sedmogodišnjeg dječaka s osakaćenom rukom i nogom. Ponovno je završio u zatvoru pod optužbom da je otimao siročad, sakatio im udove, silovao ih i prisiljavao ih na prosjačenje. U zatvoru su ga zatvorenici htjeli linčovati, izvukao se s teškim ozljedama. Nakon izlaska iz zatvora vratio se starom zanatu. Prema Mustafinim informacijama, napustio je prosjačenje i započeo daleko unosniji posao: podvođenje djece s ulice bogatim pederastima.

Djevojke koje su s nama ne znaju ništa o sadržaju operacije. Budući da smo je mi organizirali, predosjećaju da to nije uobičajena operacija razbijanja lanca prostitucije. Ali ništa ne zapitkuju.

Nakon deset minuta začuje se šum na radioprijemniku, zove netko od policajaca u civilu koji dežuraju u krčmi.

„Pivopija zove Noćnog stražara. Noćni stražaru, čuješ li me?“

„Pivopijo, prijem. Ovdje Noćni stražar“, odgovaram uzevši prijemnik u ruke.

„Došli su ljudi koje čekamo“, kaže Pivopija. „S njima je dvoje djece.“

„Prijem, Pivopijo. Čekajte Zavjesničarku. Prijem.“

„Noćni Stražaru, možeš li ponoviti naredbu?“

„Neka gosti uđu unutra. Držite na oku četvrti kat. Čim dobijete znak od Zavjesničarke, zovite nas. Prijem.“

„U redu, Noćni Stražaru. Prijem.“

Vjerojatno da su i ovi s donjeg kraja ulice čuli Pivopiju. Rekao sam im da drže upaljene radioprijemnike, ali nije naodmet provjeriti.

„Noćni Stražar zove Uličnu Lampu.“

Uskoro stiže odgovor.

„Prijem, Noćni Stražaru. Ulična Lampa te sluša.“

„Ulična Lampo, jeste li čuli Pivopiju?“

„Jesmo, Noćni Stražaru.“

„Budite spremni za pokret. Prijem.“

„U redu, Noćni Stražaru. Prijem.“

Stavljam radioprijemnik u krilo.

„I mi bismo trebali biti spremni“, kažem dok vadim pištolj i punim spremnik mecima. „Sumnjam da će izbiti sukob, ali neka vam pištolji budu nadohvat ruke.“

Djevojke uzimaju svoje torbice i vade pištolje. Okrećem se Mustafi, koji stavlja metke u pištolj.

„Prvo idemo Meral i ja. Vi budite odmah iza nas.“

„Znamo li u kojoj će sobi biti ti ljudi?“ upita Mustafa.

„Prema Zavjesničarkinim informacijama, bit će u sobama 21 i 27. Nadam se da neće doći do izmjena u posljednji čas. Trebali bismo ih zateći u krevetu s djecom.“

Na Meralinom se licu pojavi izraz gađenja. „Koliko traje ova prljava trgovina?“

„Otkako je otvoren ovaj hotel. Oko pet godina“, kaže Mustafa.

„Ako dođe do pometnje, ne zaboravite. Meta je Nedžo“, kažem presjekavši ovaj suvišan razgovor. „Ne smijemo dopustiti da nam izmakne iz ruku.“

Pozorno me slušaju. Čudno, čini se da je Ajšin sada puno opuštenija. Vjerojatno je tek sada shvatila što joj je posao. Primijetivši da je promatram, kaže: „Bez brige. Neće nam uteći.“

„Onda dogovoreno“, kažem dok spremam pištolj u korice.

„Nadam se da nećemo predugo čekati“, gundā Mustafa. Ovaj momak zbilja ima slabe živce, pomislim. Iritira me što gundā pred djevojkama. Gledam u pravcu hotela.

„Vidiš li bijeli Šahin?“ upitam.

Uspravlja se na sjedalu i pogleda prema hotelu.

„Tamo je crni BMW i Opel krem boje“, kaže.

„Šahina nema na vidiku?“

„Možda ga koriste za druge poslove.“

Djevojke nam se ne pridružuju u razgovoru. Čvrsto stežu torbice, čekaju znak za pokret.

Prvo se začuje pištanje s radioprijemnika, a nakon toga glas Pivopije.

„Pivopija zove Noćnog Stražara. Noćni Stražaru, čuješ li me? Prijem.“

Smjesta odgovaram.

„Da, Pivopijo. Čujemo te. Prijem.“

„Zavjesničarka je tri puta upalila i ugasila svjetlo u sobi na četvrtom katu. Prijem.“

„U redu, Pivopijo. Krećemo u akciju. Nakon što mi uđemo u hotel, krenite za nama. Prijem.“

„U redu, Noćni Stražaru. Prijem.“

„Da izađemo?“ upita Mustafa.

„Javimo i ovima što čekaju na ulici“, kažem, ali bespotrebno, jer oni već uspostavljaju vezu s nama.

„Ulična Lampa zove Noćnog Stražara. Prijem.“

„Čujemo te Ulična Lampo. Mi krećemo. Dogovorite se s Pivopijama kad trebate upasti. Prijem.“

„Dogovoreno, Noćni Stražaru. Prijem.“

Izlazimo iz auta. Vani nije hladno, prije bi se moglo reći da je mlako; vjetar je okrenuo na sjeverozapad. Snijeg koji je padao tri dana otopio se u par sati. No zemlja je još uvijek vlažna. Meral teško hoda u visokim potpeticama pa me hvata ispod ruke. Idemo prema hotelu. Zamjećujem da drhti. Pogledam je.

„Hladno mi je“, kaže.

„Je li ti ovo prva operacija?“ upitam.

„Da“, kaže. Glas joj podrhtava. Znači, sva ona opuštenost bila je gluma.

„Smiri se“, kažem očinski. „Neće biti problema, vidjet ćeš.“

„Dobro“, kaže zahvalno.

Koračamo po mokrom pločniku osvijetljenom mutnim svjetlima što dopiru iz hotela. Prati nas zvuk Mustafinih i Ajšinih koraka. Kad dođemo pred vrata zastanemo i pričekamo njih dvoje. Na trenutak bacam oko na prozor krčme preko puta. Opažam jednog od naših ljudi. Ne možemo si odašiljati signale. Gledam niz ulicu. Mora da su i drugi negdje tamo i gledaju nas. U trenutku kada Mustafa i Ajšin dolaze do nas, povlačim se u stranu i otvorivši vrata puštam djevojke da uđu, a nakon njih upadamo i mi.

U malom predvorju hotela nema ni žive duše. Da nije napadne tapete s motivima pejzaža koja u cijelosti prekriva zid s desne strane, moglo bi se reći da se radi o nenametljivom predvorju. Hodamo prema recepciji. Iza pulta sjedi neki debeljko, nakrivio je glavu udubljen u novine ili možda u račune. Točno iza njega na povećoj tabli arapskim slovima piše *Bismillahirrahmanirrahim*. Primijetivši nas, mladić naglo poskoči na noge kao da smo ga uhvatili nesprenog. Ima napet izraz lica. Nismo još ni kazali što želimo, a on nas obavještava: „Žao mi je, nemamo više slobodnih soba.“

„Stani, nemoj nam odmah kvariti raspoloženje“, kažem. „Shvati u kakvom smo položaju“, dodam pokazujući glavom na djevojke.

„Shvaćam, ali nemamo praznih soba, gospodine.“

„Nemoj ti meni 'gospodine' nego pitaj šefa“, kažem strogim tonom.

Mladić baci pogled na lijevu stranu, na drvena vrata odmah pored stepenica. Znači šef je ondje.

„Ne, ne, on ne može ništa učiniti“, kaže odrješito.

Mustafa iz džepa vadi svežanj novčanica po tisuću lira i pokazuje ih mladiću.

„Pusti šefa. Riješimo to među sobom. Možda nam ti možeš pronaći dvije prazne sobe.“

Mladić uhvati pogledom novčanice, a zatim opet pogleda prema šefovom uredu. Nakon kratkog oklijevanja, kaže, „Novac nije važan“, ali očito je da je silno nesretan što ga ne može uzeti. Izgleda kao da misli, Da makar šef nije ovdje.

„Stvarno smo puni.“

Krajičkom oka pogledavam napolje. Ekipa iz krčme se približava hotelu.

„Ništa, onda idemo“, kažem gledajući Mustafu u oči. „Ima i drugih hotela na Kodža Bejogluu.“

Mustafa se okreće debeljku. „Ipak, hvala“, kaže i pruži mu ruku.

Debeljko odahne jer nas se riješio, ali pokunjeno pruža ruku jer je izgubio novac.

Mustafa uhvati debeljkovu ruku i povuče je svom snagom prema sebi, a ovaj se zatečen prevrne na recepcijski pult. Bacam se na mladića. Dok mu lijevom rukom pritišćem glavu o stol, s cijevi pištolja koji držim u desnoj ruci zatvaram mu usta napola otvorena od zaprepaštenja. Sagnuvši se, šapnem mu na uho: „Mi smo policija. Samo zucni i prosut ću ti mozak. Jesi li razumio?“

Mladić u strahu kimne glavom. Mustafa ne prepušta stvari slučaju. Brzo se prebaci iza pulta i zalijepi mu široku vrpču preko usta pa ga polegne potrbuške na pod.

„Pripazi na njega“, kažem Meral. Ona izvadi pištolj iz torbe i preuzima debeljka od Mustafe.

„Ti drži stražu na vratima“, kažem Ajšin. „Ne dopusti da itko uđe unutra.“

U tom trenutku ulazi i ekipa izvana. Dajem im znak da budu tihi. Zovem k sebi ćelavog murjaka iz ekipe Pivopija koji poznaje Nedžu.

„Mi ćemo hvatati Nedžu. Vi krenite u dvije grupe na kat. Znate brojeve soba?“

Ekipa kimanjem potvrdi da su razumjeli naredbu.

„Imate minutu. Nakon toga upadamo u sobu uprave.“

Dobivši upute, počinju se penjati uz stepenice brzim ali tihim koracima. Posljednji put bacam pogled na djevojke. Meral drži na nišanu debeljka na podu, a Ajšin s rukom na pištolju koji skriva ispod jakne stražari na vratima. Čini se da je sve pod kontrolom. Sada možemo u posjet Nedži.

Približavamo se vratima uprave hotela. Minuta još nije istekla. Mustafa prilazi vratima s desna, ćelavi murjak s lijeva. Približavam se i osluškujem zvukove iznutra. Čuje se nekakva graja, ali ne razumijem što govore. Pitam se koliko ih je unutra. Začuje se povlačenje stolica. Da ne izlaze van? Pogledavam na sat, ima još petnaest sekundi do isteka minute. Ovima gore svaka je sekunda važna. Ali začuje se približavanje koraka. Vjerojatno netko od njih izlazi van. Zastaje, nešto govori. Sada razaznajem što.

„Sutra ujutro ću doći po djecu“, kaže. To mora da je Nedžo Kopile. Ima još par sekundi do isteka minute, ali više nije važno. Dajem znak kolegama i otvorivši vrata upadamo unutra.

„Stoj! Policija!“

Čovjek za kojeg pretpostavljam da je Nedžo Kopile stoji zatečeno nasred sobe. Prosječne visine, tamnoput, čistog lica mekih crta, moglo bi se reći da je zgodan. Da

budem iskren, nisam zamišljao da ovako izgleda. Da ga vidite na ulici, nikada ne biste pretpostavili da se bavi ovakvim stvarima. Točno preko puta nas, za masivnim stolom sjedi podeblji čovjek u srednjim godinama, s tankim brkovima i naočalama debelih stakala. To mora da je vlasnik hotela. Nedžo Kopile prvi se pribere.

„Što se događa“, poviče.

„Stavi ruke na potiljak“, kažem pokazujući pištoljem. Nedžo bez riječi posluša.

„Što smo skrivili?“ upita prezirno kriveći svoje lijepo oblikovane usne.

Nedžina drskost ohrabri i vlasnika hotela.

„Imate li nalog za pretres?“ upita povišenim tonom. Stakla na naočalama su mu toliko debela da mu oči izgledaju kao zrna leće. Diže glas nadajući se da će tako upozoriti bogate pedofile na katu na prepad policije.

„Na noge“, kaže Mustafa čovjeku.

„Prvo pokažite nalog za pretres“, zagalami Nedžo.

„Samo ti galami“, kažem prislanjajući mu pištolj na trbuh. „Možda te mušterije čuju.“

Nedžo digne ruke uvis, stavi ih na potiljak i nevoljko pogleda prema gore. Čovjek za stolom naglo promijeni pristup.

„Ovo je pošten hotel. Znaju za nas i iz policijske uprave. Dosad nismo učinili nikakvo kazneno djelo.“

„Siguran sam da je tako, ali prvo ustanite od tog stola“, kaže Mustafa i skine mu naočale. Čovjek se baci da zgrabi naočale, ali Mustafa je brži.

„Vrati mi naočale“, kaže čovjek dok škiljeći pokušava fokusirati pogled. „Nemojte primjenjivati silu. Dogovorit ćemo se.“

Mustafa se okrene i znakovito me pogleda. Vidjevši da ne odgovaramo, čovjek se ponada da ćemo pristati na dogovor.

„I prije smo ovako rješavali ove stvari.“

„Mislim da to ne dolazi u obzir“, kaže Mustafa prislanjajući tipa licem o zid.

„Ne činite gluposti“, ubacuje se Nedžo. „Ništa nam se ne može dogoditi.“

„Vidjet ćemo ubrzo što će se komu dogoditi“, kažem gurnuvši Nedžu uza zid.

Nedžo je zbunjen, pokušava shvatiti što se događa.

„Iz koje ste postaje?“ upita.

„Mi smo iz FBI-a“, kaže Mustafa duhovito.

Čelavi se murjak smije, a ja pritišćem Nedžu licem o zid zadržavajući ozbiljnost.

„Nasloni ruke na zid“, kažem.

Nedžo posluša. „Samo se vi zabavljajte.“ kaže. „Namjerili ste se na krivog čovjeka.“

„Doista?“ odgovaram dok ga pretražujem. „Ni godina dana ne bi bila dovoljna da se nabroje sva tvoja kaznena djela.“

Nedžin glas poprimi zabrinut ton.

„Zamijenili ste me s nekim.“

„Tako ćemo te fino izmijeniti da te više nitko neće prepoznati“, kažem.

„A što je ovo?“ Mustafa nas prekine u razgovoru. Gledam ga. S podrugljivim iznenađenjem pokazuje pištolj marke Beretta koji je ponašao kod vlasnika hotela. „Imam dozvolu, pogledajte u ladicu, tamo su dokumenti“, kaže čovjek brzo. „To mi je za osobnu zaštitu.“

„Od koga?“ upita Mustafa.

„Od lopova, bijednika...“ kaže čovjek zamuckujući.

„Ima li većih bijednika od vas?“

„Činite nam nepravdu“, kaže čovjek.

„Ti ne nosiš oružje?“ upitam Nedžu dok ga pretražujem.

„Ja se ne bavim tim prljavim poslovima.“

„Pa da, djecu nije potrebno plašiti oružjem“, ubacuje se ćelavi murjak.

Okrenuvši glavu, Nedžo dobacuje ubitačan pogled ćelavom murjaku.

„Gledaj preda se“, upozorim ga. Ne obazire se. Misli da može izigravati opakog frajera. Ja pak jedva čekam da ga naučim pameti.

Treba ga malo smekšati prije ispitivanja. Dlanom desne ruke lupim ga u potiljak. Lice mu udari o zid.

„Joj... Zašto me udaraš,“ zacvili. Udaram ga još jednom.

„Ne udaraj me“, više. Možda je shvatio moje namjere, ne želi mi davati povoda.

Udaram još jedanput, ovaj put jače. Začuje se tresak o zid.

„Ne udaraj me“, zaurla Nedžo.

Zadajem mu snažan direkt u desni bubreg. Gubi dah. Pada na koljena. Lice mu je iskrivljeno od boli, pokušava se okrenuti prema meni.

„Reci još jednom“, kažem.

Nedžo je žilaviji nego bih očekivao. „Jebi se“, procijedi kroza zube. Odmaknuvši se dva koraka unatrag šutnem ga svom snagom u bok. Kad se cijelom dužinom stropošta na pod šutnem ga još jednom. Zatim mu se približim i šapnem na uho, „Reci još jednom.“

Pogledavajući u isprebijanog Nedžu, vlasnik hotela zavapi: „Nemojte, ne tucite ga.“

„Ti se ne miješaj“, kaže Mustafa i pritisne ga uza zid.

Nedžo više ne psuje. Ali ja se ne mogu suzdržati, još ga jednom šutnem u trbuh koji pokušava prekriti rukama. Rasturi se pod naletom udarca pa se ponovno sklupča. Više ne ispušta ni slovo. Čujem buku izvana. Ostavljam Mustafu i ćelavog murjaka s kriminalcima i izlazim u predvorje.

Dvojica lijepo obučениh tipova – jednome je oko trideset i pet godina a drugi je već odavno prevaleo pedesetu – silaze s policajcima niz stepenice pognutih glava. Iza njih su dva dječaka. S kratkim frizurama i šarenim haljinicama za djevojčice na tanašnim tijelima čine potpunu suprotnost onoj dvojici. Nalikuju jedan drugomu. Da nisu braća? Pažljivije ih promatram i shvatim da ih sličnima čini napadna šminka na očima i ustima. Čudno, na licima dječaka nema ni traga stida. Nepristojno se smiju, a onda pokazuju jezik i oblizuju usne poput trećerazrednih porno zvijezda.

Policajac pokazuje glavom na djecu, i kaže: „Ušlagirani su, obojica.“

Stariji pederast mi priđe.

„Slušajte, inspektore“, kaže. „Ovdje je došlo do zabune.“

Odmjerivši ga od glave do pete, pitam, „Jesu li ovo tvoja djeca?“

„Nisu.“

„Rođaci?“

„Ne“, odgovara drsko.

„Što si onda radio s njima u istoj sobi?“

Ubacuje se mlađi.

„U redu“, kaže. „Napravili smo sranje. Ali ako za to doznaju naše obitelji i okolina...“

„Da sam na tvom mjestu, ne bih razmišljao o obitelji nego kako ću se spasiti od linča u zatvoru“, presiječem ga. „Gadno ste najebali unutra, obojica.“

Njihova lica crvena od srama preplavi strah. Okrenem glavu a pogled mi se sudara s Meralinim. Još uvijek stoji ukopana kraj debeljka s recepcije, ali više nije uplašena. Među tamnim trepavicama ponosno sjaje njezine svijetle oči.

Četrnaesto poglavlje

Policijska postaja za javni red i mir živne našim dolaskom. Okruženi smo dvojicom pederasta koji još uvijek moljakaju da ih pustimo, vlasnikom hotela koji uporno traži da mu vratimo naočale i pozovemo odvjetnika, dječacima koji se histerično smiju i znatiželjnim policajcima. Srećom, inspektor iz ove smjene vrlo brzo situaciju dovodi u red. U odvojene sobe na donjem katu odvodi vlasnika hotela, dvojicu pederasta i djecu. Nakon kratkotrajnog gundanja ustupa nam malenu sobu bez prozora na drugom katu u kojoj ćemo ispitivati Nedžu.

Za stolom na sredini sobe koja izaziva anksioznost, zgrčen i tih sjedi Nedžo i čeka što će mu se dogoditi. Modrica nastala od udaraca čelom o zid ističe se poput mrlje na njegovom lijepom licu. Drsko ponašanje u hotelu zamijenila je plašljiva pokornost. Ipak, bilo bi naivno pomisliti da se predao i da će progovoriti čim mu postavimo prvo pitanje. Sam vrag zna što mu se vrti po glavi.

Nakon što smo riješili sitne komplikacije s postajom za javni red i mir, možemo početi s ispitivanjem. Mustafa stane iza Nedžinih leđa i ostane stajati, a ja sjedam na stolac. Nedžo povlači ruke sa stola u neobjašnjivoj gesti povezanoj s nekom vrstom obrambenog mehanizma i spušta ih na koljena.

„Čuj, Nedžo“, kažem. „Ja ne volim mlatiti ljude. Nećemo ti ništa ako ne budeš radio probleme kao u hotelu. Ali ako nam budeš tratio vrijeme...”

Nedžine zjenice boje lješnjaka prošarane zelenim pjegama unezvijereno se pomiču.

„Nemam veze s tom djecom“, upada mi u riječ. Pritisnuvši mu vrat kažiprstom, Mustafa ga oštro prekida: „Ne budi nepristojan. Inspektor nije dovršio rečenicu.“

„Ispričavam se, inspektore“, kaže. Znači sada sam „inspektor“. To obećava. Nedžo postaje mekši. Ali i napet, jer ne vidi Mustafu, pa u strahu da bi u svakom trenutku mogao dobiti udarac odostraga neprestano okreće glavu.

Mustafino lice postaje sve napetije. Snažno pritišće kažiprstom Nedžin vrat.

„Nije ti dosta batina koje si popio u hotelu?“ upita.

Nedžo hitro okreće glavu prema meni. Nekoliko časaka gledamo se oči u oči, a onda skreće pogled s mene i spušta ga na sjajnu površinu stola.

Nudim mu cigaretu. Vjerojatno to nije očekivao. Nesigurno je prihvaća. Vadim iz džepa upaljač i pripalim mu je. Duboko uvlači dim.

„Zapravo, ne zanimaju nas djeca“, kaŕem.

Nedŕo raširi oči u čudu, kao da se pita, *A zašto ste me onda uhitili?*

Umjesto odgovora otvaram plavi fascikl na stolu smišljeno usporenim pokretima. Moja sporost čini ga nervoznim. Iz fascikla vadim Marijinu fotografiju s osobne iskaznice i pruŕam mu. Nedŕo još uvijek ne shvaća što se događa. Paŕljivo uzima fotografiju pogleda uprtog u mene. Pokazujem mu rukom na fotografiju. Nevoljko baca pogled na nju. Neko je vrijeme promatra, ali lice mu ničim ne odaje da poznaje Mariju. Podigavši glavu, kaŕem: „Nemoj ni slućajno reći da je ne poznaješ.“

Ponovno pogleda fotografiju.

„Ali ne poznajem je.“

„Poznaješ je.“

„Ne, nju ne poznajem“, kaŕe odlučno.

„Rekao sam ti da nam ne tratiš vrijeme.“

Raširi oči u čudu i razjapi usta. „Što mi to pokušavate prišiti?“

Diŕem pogled prema Mustafi pretvarajuć se da me ne zanima što govori.

„Imao si pravo“, kaŕem. „Ovaj tip razumije samo jezik batina.“

„Ćekajte. Ćekajte!“ kaŕe naglo. „Ćinite veliku pogrešku.“

Opazam da mu se ruke poćinju tresti. Zubima poŕutjelima od cigareta grize mesnate usne. Iako se to na prvi pogled ne primjećuje, kada počnete razgovarati s njim ili pobliŕe obratite paŕnju na njegove geste, uoćit ćete na njemu nešto ŕenskasto. I Mustafi se ćini da je Nedŕo homoseksualac. U zatvoru je dugo vremena proveo s najokrutnijim zatvorskim nasilnicima. Je li na odnose s njima pristajao pod prisilom ili dobrovoljno, nije jasno. Mustafa je mislio da se prostituira, no ja u to ne vjerujem. Trudi se sakriti svoju homoseksualnost. Mogao bih ćak reći da je u tome uspješan.

Bojom glasa i pokretima jedva se razlikuju od normalnog muškarca. Uroćenu homoseksualnost teško je prikriti. U tom svijetu u kojem svatko svakoga poznaje traćevi se šire munjevitom brzinom. A on to ipak uspijeva prikriti, da mu se ne naruši autoritet. Jasno, pедера se ne boje ni djeca.

Dok pokušava shvatiti u kakve se nevolje uvalio, Nedŕu obuzima sve jaća nervoza. Napustio ga je osjećaj samopouzdanja otkako smo ga uhitili. Popušivši

cigaretu nervozno je gasi u pepeljari. Izvlači ruke preda se, prvo lijevu stišće dlanom desne, zatim ih zamjenjuje. Očekuje da nešto kažem, da ga za nešto optužim. Naša ga šutnja plaši.

„Vjerujte mi, ja ne poznajem tu djevojku“, kaže. Samo što nije počeo preklinjati. Kao da predosjeća o čemu razmišljam, Mustafa se sagne Nedži na uho i šapne, „Ne laži.“

„Ne lažem“, kaže Nedžo odmičući glavu od Mustafe. „Nisam nikada vidio tu djevojku.“

Nakratko zavlada muk. Nedžin prestravljen pogled kruži mojim licem.

„Mrtva je?“

Dok postavlja pitanje, tjeskobna znatiželja koja mu se očitava na licu i ton glasa toliko su uvjerljivi da na trenutak pomišljam da smo uhvatili krivog čovjeka. No Mustafa ne dijeli moje mišljenje.

I dalje stojeći iza Nedžinih leđa, lijevom rukom povuče ga prema sebi. Ovome se tijelo trese od straha, ali se ne opire. Vjerojatno iz iskustva zna da opiranjem neće ništa postići. Pritišćući ga o naslon stolca, Mustafa se sagne i prišapne mu na desno uho: „Počnimo napokon.“ Nedžo oči razrogačene od straha upire u mene preklinjući da mu pomognem, no ja se ne obazirem. Vadim paketić cigareta iz džepa, uzimam jednu i stavljam je u usta. Dok ja vadim upaljač, Mustafa desnom rukom u pravilnim razmacima udara Nedžu po uhu.

„Jao!.. Nemojte. Ja nisam taj kojeg tražite.“

Na Mustafinom licu nema ni bijesa ni srdžbe. Ravnodušno niže udarac za udarcem. Njegova zlatna narukvica pri svakom se udarcu zanjiše, kao klatno. Sa svakim udarcem Nedžino se lice sve više grči od bola.

„Nisam je ja ubio!“ ponavlja zapomažući. Rukom dajem znak Mustafi da prestane.

Nedžo duboko udahne.

„Odakle ti to da je djevojka mrtva?“ upitam.

Dok rukom trlja pocrvenjelo desno uho, kaže: „Što bi drugo moglo biti? Kad god se dogodi neko sranje a počinitelj se ne zna, uvijek ja najeblem.“

„Postoji svjedok.“

Nedžino lice izobličiti polusmješak, kao da ne vjeruje.

„Zezate me“, kaže.

„Prestani izigravati klauna“, zaprijeti mu Mustafa.

Nedžo me molećivo gleda.

„Vidjeli su te s tom djevojkom“, kažem.

„To je laž“, očajnički prosvjeduje. „Kleveta.“

„Gdje si bio jučer ujutro?“

„Jučer ujutro?..“ Malo razmišlja.

Mustafa se i dalje poigrava sa svojim plijenom. „Što je ovo, postao si dementan u tako ranim godinama?“

„Pokušavam se sjetiti. Pa da, bio sam u zahodu. Od jučer ujutro sve do podneva. Bio sam u zahodu.“

„Imao si proljev?“ kaže Mustafa cerekajući se.

„Moj je posao vođenje javnog zahoda.“

„Mislili smo da si makro.“

„Možete pitati vlasnika bifea pokraj zahoda“, kaže Nedžo praveći se da ne čuje.

„I on je u bandi?“ upita Mustafa.

„U kakvoj vražjoj bandi“, Nedžo izgubi živce. „Brat Nuri je čovjek koji drži do vjere.“

„Sada i njega želiš upetljati u ovo?“

„Zašto mi ne vjerujete?“ kaže Nedžo u očaju. Ako ga još malo pritisnemo rasplakat će se.

„Ja to nisam učinio. U redu, nisam anđeo. Ali nisam ubio tu djevojku. Zašto da trunem u zatvoru zbog tuđe krivnje?“

„Svjedoci kažu drugačije“, kažem hladno.

Nedžo kipti od bijesa. „Tko su oni, neka dođu da ih vidim.“

„Gdje ti je auto, Nedžo?“ dobaci Mustafa.

Nedžo je zatečen.

„Auto?“

„Tvoj auto. Onaj bijeli Šahin. Koja je ono oznaka na registarskim tablicama?“

„34 KZ 763“, kaže Nedžo.

„Da, ta.“

„Što vi hoćete od mene?“

„Gdje ti je auto?“

„Ne možete mi prišiti krivnju“, kaže. „To je bila nesreća. Skrivio ju je vozač kamioneta.“

Mustafa i ja pogledavamo se u čudu.

„Što lupetaš? Kakva nesreća?“ ubacujem se.

„Pitali ste me za auto pa vam objašnjavam. Prije tri noći na ulazu u Čaglajan udario je u mene kamionet koji je prevezio jogurt. Cesta je bila mokra. Sletio sam u jarak. Auto je gotovo skroz uništen.“

„Samo ti izmišljaj, Nedžo“, odmahuje Mustafa glavom.

„Ne izmišljam“, kaže Nedžo samouvjeren. „Ako želite provjeriti, pitajte u prometnoj upravi na Šišliju. Došao je neki debeli policajac, sastavio je zapisnik.“

„Gdje je sada auto?“

„A gdje bi bio? Na popravku.“

„Koliko je već tamo?“

„Pauk ga je pokupio nakon nesreće. Popravit će ga za tjedan dana.“

„Govorimo o bijelom Šahinu, zar ne?“

„Nemam drugi auto“, kaže. Čini se posve iskren. Ili govori istinu, ili je jako dobar glumac.

„Dobro me slušaj, Nedžo“, kažem upirući kažiprstom prema njegovu licu. „Ako si nas naumio preveslati, prebit ću boga u tebi.“

„Zašto bih vas htio preveslati? Možete u pola sata saznati istinu“, kaže Nedžo. Zatim posegne rukom u džep i dok mi pruža posjetnicu koju je izvadio, doda: „Evo vam posjetnice automehaničara, nazovite ga i pitajte. Ili još bolje, otidite sami i pogledajte auto.“

Uzimam posjetnicu. Na kartonu loše kvalitete tamnozelenim slovima piše: Automehaničar Ismet, 4. Levent, naselje Sanaji. Naveden je privatni broj telefona i onaj s posla. Dok gledam posjetnicu, mislim na Šerefa. Zašto bi nam Šeref lagao? I kako to da poznaje Nedžu toliko dobro da zna broj registarskih tablica njegova auta?

Ni Mustafi nije jasno što se zbiva. Gleda u mene kao da očekuje pojašnjenje. Pružam mu posjetnicu.

„Nazovi i provjeri je li bijeli Šahin ondje?“

Pokazujući na sat na svojoj ruci, Mustafa pita, „Zar sada?“

„Da, ne smijemo gubiti vrijeme. Nazovi i prometnu upravu, netko je još sigurno ondje. Pitaj je li se prije tri noći dogodila prometna nesreća na Čaglajanu.“

Mustafa uzima posjetnicu i izlazi iz sobe. Nedžo je, čini se, odahnuo.

Iako još ne zna što se događa, očito je shvatio da auto u svemu tome ima važnu ulogu i da će se izvući jer postoje dokazi da nije kriv.

„Mogu li dobiti još jednu cigaretu?“ pita sad već puno opušteniji.

Pružam mu kutiju s cigaretama i upaljač i pitam: „Gdje stanuješ?“

„Na Dolapdereu. Na raskršću, odmah iza kavane koja se nalazi na početku uzbrdice koja izlazi na Elmadag. U kući pokojna oca“, kaže paleći cigaretu.

„Mislio sam da nemaš oca.“

Najradije bi mi nešto oštro odbrusio, ali zna da mu je bolje da se obuzda.

„A koji čovjek nema oca?“ kaže. „Hvala Bogu imam ga i ja, kao i svatko drugi“, doda i duboko uvuče dim.

„Ideš li kada na Kurtuluš ili na Ferikoj?“

„Kako ne. Tamo sam odrastao.“

„Znaju li te ondje?“

„Neki me znaju, neki ne. Imam tamo nekoliko starih prijatelja. Naganjali smo se ondje cura kad smo bili mladi.“

„A što su na to rekli momci s Kurtuluša?“

„Oni su obični šupci, svi do jednoga. Nismo se nikako slagali. Gledali su me s prezirom, kao da nisam čovjek.“

„Zato što si Ciganin?“

„Da, iako ja zapravo nisam Rom“, kaže naglašavajući „Rom“.

„Odakle si?“

„Rođen sam i odrastao u Istanbulu. Mog su pokojnog oca poznavali svi koji su zalazili u stare krčme na Bejogluu. Slavni klarinetist Raif. Crnomanjast, visok. Sve su se kurve palile na njega.“

„A tvoja majka?“

Opet duboko uvlači dim cigarete.

„Nisu je ostavljali na miru“, kaže zamišljeno dok ispuhuje dim. „Bila je lijepa žena. Imala je jednu izreku koju nikad neću zaboraviti. 'Ljepota donosi puno neprijatelja, sinko', govorila bi. Imala je još jednu: 'Crna je sudbina lijepih.' Ispalo je kako je rekla. Nakon što se udala za tatu, ostavila je posao i postala kućanica. Ali oteli su je usred bijela dana. Na Dolapderu, pred očima sviju. Tražili smo je posvuda. Tata je obišao sve policijske postaje. Nismo ništa doznali. Prijatelji su mi govorili, 'Mama ti je kurva, pobjegla je svojevolumno.' Nisam im vjerovao, klevetali su je.“

Nakon pet godina smo čuli da je mrtva. Izboli su je nožem u bordel u Marašu.“

„Kao u turskom filmu“, kažem.

„Kao u filmu“, kaže s gorkim osmijehom, i to kinemaskopu.“

Pogne glavu. Nisam siguran skriva li suze ili glumata.

„Jesi li imao kakvih kaznenih djela na Kurtulušu?“

Pokušava prokljuviti kamo smjeram s tim pitanjem i istodobno smišlja odgovor koji će mu najmanje naštetiti.

„Zašto bih to skrivao od tebe? Optužen sam da sam sudjelovao u oružanom napadu na jednu od krčmi gdje se okupljaju kockari, u jednoj od sporednih ulica blizu zadnje autobusne stanice. Ali kunem ti se Bogom, nisam imao veze s tim. Nisu me dugo držali u zatvoru.“

Na trenutak mi padne na pamet da ga pitam za Šerefa, ali odmah odustajem. Ako Nedžo laže, time bi ugrozio našeg doušnika.

Otvaram fascikl pred sobom i praveći se da čitam, kažem, „Bio si upetljan i u kidnapiranje djece.“

Nedžo se ponovno uznemiri.

„Ne, brate, ne radi se o tome. Ta su djeca siročad. Žive na ulici. Preostaje im jedino da prose. Ali gdje da prose kad su sva dobra mjesta već zauzeta. I tako su došli k meni i tražili me da im pomognem, a ja sam ih uzeo pod svoju zaštitu.“

„Dijete koje nam se potužilo ispričalo nam je sasvim drugu priču. Taj nam je dječak rekao da si ga oteo, slomio mu obje ruke i lijevu nogu, iskrenuo mu kosti pretvorivši ga u bogalja i još ga k tomu opetovano silovao.“

„To je sve čista laž“, reče, kao da nema apsolutno nikakve veze s tim jezivim zločinima. „To što si rekao djelo je zloglasne bande. Odлучili su mi se osvetiti zato što sam pomagao toj djeci. To je dijete ionako kasnije promijenilo svoj iskaz.“

„Ti si dakle pomagao djeci, je li?“

Ili ne razumije da sam ironičan ili se pravi blesav.

„Upravo tako, brate.“

„Za prosjačenje uvijek koriste djecu?“

„Ja nemam veze s tim“, brani se. No ne želi da steknem dojam kako odbija surađivati. „Koliko sam čuo, odabiru tamnoputu, mršavu djecu, siročad bez ikoga svog. Djecu krupnih crnih očiju.“

„Krupnih crnih očiju?“

„Kako bih rekao, na njihovim se licima vidi beznadežnost i tuga, shvaćaš? Kada ih ljudi vide sažale se, peče ih savjest pa im daju novac.“

„Tjeraju li i stariju djecu na prosjačenje?“

„Ne, brate. Starija djeca nisu za taj posao. Za krađu i provale da, ali...“

„A što je s mentalno zaostalima?“

„Oni nisu u stanju potaknuti sažaljenje. Ljudi ih ismijavaju. Misle da je davanje milodara retardiranima uzalud bačen novac.“

„A otmice? Za trgovinu organima i to.“

Nedžo bulji u mene kao da ne razumije što govorim.

„Kakva trgovina organima?“

„Za bogate strance, srčane bolesnike, ili one kojima treba bubreg.“

„Prvi put čujem za to. Ako takvo što i postoji, ja o tome nemam pojma... Znači, raskomadaju naše ljude i njihove organe prodaju nevjernicima. Majko mila, ne mogu vjerovati!“

Dok Nedžo karikirano odmahuje glavom praveći predstavu od svojeg zgražavanja, u sobu ulazi Mustafa kisela izraza lica.

„Auto je kod automehaničara“, kaže. Jasno je da ga ova vijest nimalo ne veseli.

„A prometna policija?“

„Oni su potvrdili iskaz. Auto je prije tri dana sudjelovao u sudaru.“

„Vidiš brate, ja ne lažem“, kaže Nedžo sav sretan što se potvrdilo ono što je rekao. „Sve što sam rekao je istina, od riječi do riječi.“

„Začepi“, zareži Mustafa. „S tobom još nismo gotovi.“

Nedžo se pokunio zbog Mustafinih prijetnji. U sobi zavlada muk. Razmišljam o Šerefu. Zašto bi nam lagao? Možda i nije bilo pokušaja otmice. Možda ima neraščišćenih računa s Nedžom pa je iskoristio tu laž da ga uvali u probleme. Ne, to nije uvjerljivo. Mora postojati drugi razlog. Da nije nešto što ima veze s Mininim nestankom?

„Znaš li čovjeka po imenu Šeref?“

„S Kurtuluša?“

„Da. Ondje ima dućan.“

„Bavi se i kupoprodajom nekretnina?“

„Da, bavi se posredništvom.“

„Posredništvom? Bolje reći razbojništvom.“

„Dakle, poznaješ ga.“

„Koji je to pokvarenjak.“

„Jeste li u svađi?“

„Ne, ne petljam se s njim. A i on se drži podalje od mene.“

„Ne voliš baš Šerefa?“

„Kako možeš voljeti tipa koji pljačka mrtvace?“

„A ti si tobože čist kao suza“, progundā Mustafa.

„Pljačka mrtvace?“ upitam ne obazirući se na Mustafu.

„Još gore. Znaš one starce Grke, ljude koje su vlastita djeca napustila i otišla u Grčku. Zastrašivanjem ih tjera da mu prodaju svoje kuće i stanove za bagatelu.“

„Možeš li biti malo jasniji?“

„Recimo da potječeš iz grčke obitelji. Imaš svoj stan, ili što ja znam, neku kuću na tri kata. Taj te bestidnik počne uznemiravati. Noću ti baca kamenje u prozor, išara ti zidove, šalje anonimna prijeteća pisma i slično. Ali dobro pazi da ga ne otkriju. To je tobože djelo nekih nasilnika, a on se ponudi da će pomoći izigravajući dobrog susjeda iz kvarta. Savjetuje ti da prodaš imovinu i odeš živjeti u grčku zajednicu u Balikliju, ili ako imaš rodbine da se preseliš u Grčku. Ako naš Grk nasjedne na to, ovaj mu mazne kuću za sitne pare i na njezinu mjestu uskoro nikne zgrada s novim stanovima.“

„Zašto ga ne tuže?“

„Većina njih ne shvaća što se događa. A i što bi im koristilo da se žale? Nije prekršen zakon. Ti su ljudi uplašeni.“

Podižem glavu, pogled mi se sudara s Mustafinim. Čini mi se da i on misli isto.

„Je li taj Šeref u još nešto upetljan?“ upitam Nedžu. „Nanošenje ozljeda, ubojstvo i slično?“

„Ne, on se ne bi u to upuštao. Prevelika je kukavica... Zašto pitate za Šerefa?“

„Ma ništa, nije vezano za ovo“, kažem nehajno. Nedžo me sumnjičavo pogleda. „Da nije on taj koji me kleveće?“ pita lupivši desnom šakom o lijevi dlan. „Pa jasno, on mi je priredio tu pizdariju“.

„Ne prostači“, upozorava Mustafa. Nedžo ga ignorira. „Vidiš li, brate? Nisam kriv. To su sve klevete tog pizdeka“, kaže, a Mustafa ga iznenada iz sve snage opali šakom u potiljak.

„Rekao sam ti da ne prostačiš.“

Nedžu udarac zatekne nesprenog pa mu glava odleti naprijed, samo što licem ne udari o stol.

„Prestani me tući. Što sam ti sad učinio?“

„Smrade! Pita što je napravio? A ova djeca od večeras? I njih je Šeref podvodio?“ izdere se i počne šamarati Nedžu po licu zamahujući lijevo-desno, kao da ne može prestati. Skačem na noge i obuzdavam ga. Da on vodi ovu operaciju, Nedžo bi odavno završio u bolnici.

„Smiri se“, govorim tresući ga.

„Ovo nam kopile laže u lice“, kaže dahćući. Ne želim mu pred Nedžom reći da je to što radi pogrešno.

„Prvo se smiri“, ponavljam.

Moj upozoravajući ton konačno dopire do njega i on se povlači.

„U redu“, kaže uvrijeđeno. „Miran sam.“

Nedžo nas prestrašeno promatra štiteći glavu rukama.

CW & BU

Petnaesto poglavlje

Ostavljamo za sobom gužvu i metež stanice za javni red i mir i izlazimo u mirnu noć. Ja vozim. Mustafa zamišljeno sjedi na suvozačevu sjedalu. Htio bi razgovarati o tome kako je prošlo ispitivanje i čuti što mislim o njegovom doprinosu, ali nema hrabrosti pitati. Ja se pretvaram da to ne primjećujem. Mičem desnu ruku s volana i zavlačim je u džep, vadim notes i pružam ga Mustafi.

„Daj pogledaj koja je adresa tog tipa.“

Ne vidi u mraku. Otvara pretinac i traži baterijsku lampu. Lista stranice držeći notes pod svjetlom.

„Trebalo bi pisati negdje pri kraju“, kažem.

„Da, tu je. Šeref Kuru, Dževizli ulica, broj 3/3 Bomonti... Uhapsit ćemo Šerefa?“

„Pod kojom optužbom?“

„Prijetnje, oduzimanje nekretnina na prijevaru.“

„Nemamo ni kaznenih prijava ni dokaza.“

„Imamo Nedžin iskaz.“

„To ništa ne vrijedi na sudu.“

„Pa što ćemo onda?“

„Zastrašit ćemo ga.“

„Znači prebit ćemo ga?“

„Još bolje od toga.“

Ulice su puste, tu i tamo prođe tek pokoji auto. Ubrzo stižemo pred Šerefov stan.

Zgrada je u mraku; čini se da svi čvrsto spavaju. Pada mi na pamet da pošaljem Mustafu da ga privede ali odustajem od te ideje. Ne poznaje ga pa će možda odbiti da pođe s njim. Ovo trebamo obaviti mirno i oprezno. Izlazim s Mustafom iz auta. Vrata zgrade su zaključana. Pronalazimo Šerefovo ime na parlafonu i zvonimo triput zaredom. Nakon nekoliko sekundi na drugom katu se pali svjetlo. Začujemo

otvaranje prozora, ukazuje se žena s feredžom i staračkim glasom znatiželjno pita: „Koga tražite?”

„Šerefa.”

„Što hoćete od Šerefa u ove sate? Tko ste vi?”

„Mi smo mu prijatelji, teta. Objasniti ćemo vam kada otvorite vrata.”

Žena se povlači s prozora a malo kasnije pojavljuje se pospano Šerefovo lice.

„Tko je?”

„Ja”, kažem i podigavši desnu ruku ohrabrujući mu mahnem. „Inspektor Sedat. Prepoznaješ li me?”

„Brate Sedate!” Srdžbu u glasu zamijeni znatiželja. „Što je bilo? Nešto se dogodilo?”

„Ništa osobito važno. Otvori vrata da porazgovaramo.”

„U redu. Odmah ću.”

Začujemo zujanje i gurnemo vrata a potom se penjemo na drugi kat. Šeref nas čeka na ulazu u stan.

„Ispričavamo se što te ometamo, Šerefe, ali trebaš identificirati onog tipa.”

„Uhvatili ste ga?” zaprepašteno promumlja Šeref.

„Naravno. Zašto se čudiš?”

„Ma ne, ne čudim se. Samo nisam mislio da ćete ga se tako brzo dočepati.”

„Sad sam se stvarno uvrijedio, Šerefe. Omalovažavaš tursku policiju.”

„Ispričavam se, inspektore. Nisam tako mislio.”

„Tko su ti mladići, Šerefe?” začuje se iza vrata starački glas.

„Policija”, kaže Šeref s nelagodom u glasu. Ali brzo se pribere. „Ne brini se, to su moji prijatelji. Idem u postaju dati izjavu kao svjedok i odmah se vraćam.”

Vrata se odškrinu i na njima se pojavi stara žena glave prekrivene bijelom maramom koja uokviruje skladno lice. Oči su joj zabrinute.

„Zar ćete sada ići?”

„Pravda ne može čekati, draga gospođo”, kažem.

„Kakvo davanje izjave? Zar se dogodilo kakvo zlo?”

„Ne, ništa takvo. Zahvalni smo Šerefu što nam pomaže.”

Šeref me pažljivo sluša, vrebajući najmanju promjenu na mom licu. Moj razgovor s njegovom majkom donekle ga smiruje.

„Dolazim odmah, samo da se obučem”, kaže i odlazi u sobu.

„Uđite unutra, djeco“, kaže žena. „Ako imate vremena, skuhat ću vam kavu.“

„Hvala, ne želimo vas uznemiravati u ovaj kasni sat.“

„Ja sam ionako već ustala, dijete. Bliži se jutarnji namaz.“

„Bog vam uslišao molitve“, kažem.

Starica se nasmiješi. „I svima nama“, kaže, a potom doda: „Jeste li vi ovako svake noći na ulici?“

„Onda kad to posao traži.“

„Bog podario strpljenje vašim roditeljima i supruzi, dijete“, kaže žena. „Vaš je posao težak.“

Dok nam Šeref prilazi, ženino lice iznova postaje zabrinuto.

„Nemoj dugo“, upozorava sina.

Šeref me upitno pogleda.

„Budite bez brige, bit će kod kuće za par sati“, smirujem je.

Na izlasku iz zgrade pružam ključ Mustafi, i kažem: „Ti voziš.“

Mustafa sjeda za volan a ja otvaram stražnja vrata i pozivam Šerefa da uđe u auto. Dok ulazim za njim, na prozoru opazim njegovu majku. Starica maše, ali Šerefova je glava previše zaokupljena mislima da bi je primijetio.

Krećemo. Neko vrijeme svi šutimo. Šeref sumnjičavo promatra ulicu uronjenu u tminu. Shvativši da krećemo na zaobilaznicu a ne na Šišli, zabrinuto pita kamo idemo.

Primaknem kažiprst ustima dajući mu znak da šuti. Shvativši da smo promijenili ploču Šeref umire od straha, ali se ustručava bilo što pitati. Mustafa i ja nastavljamo šutjeti. Dok se približavamo zaobilaznici Šerefova nelagoda raste. Budući da se ne usudi izravno pitati što se događa, pribjegava lukavstvu.

„Brzi ste, inspektore“, kaže ulagivački. „Pronašli ste ga za tren oka.“

„Duhovi su mi priskočili u pomoć.“

Ne razumije što to govorim, ali mu je laknulo što sam se udostojio da mu odgovorim pa se bedasto smijulji. Vjerojatno pokušava iz glave izbaciti scenarije s lošim ishodom.

„Duhovi?“

„Baš tako. Duhovi ljudi čije su kuće oduzete na prevaru.“

Šeref počinje shvaćati da se događa ono čega se pribojavao. „Nemam pojma o čemu govorite“, kaže.

„Uskoro ćeš shvatiti“, odrežem.

Panično se osvrće oko sebe.

„Kamo idemo?“ ponovo pita.

„Jesi li se oprostio s majkom?“ pitam kao da ga nisam čuo.

„Što... Što time želite reći, inspektore?“

„Hajde, Šerefe, nisi toliki idiot.“

„Nisam ništa skrivio, inspektore... Kunem se. Kopile Nedžo laže.“

„Kopile Nedžo? Tko je pak taj?“ kažem šireći ruke. Zatim potapšam Mustafu po ramenu. „Znaš li ti tko je taj Nedžo Kopile?“

„Nikad čuo za njega“, kaže Mustafa ne skrećući pogled s ceste.

„Niste čuli za njega?“ očajnički promumlja Šeref. „Nismo. A da nam ti ispričaš tko je taj?“ kažem.

„Ja nisam ništa skrivio, inspektore“, ponavlja Šeref bespomoćno. „Oni su htjeli oteti djevojku.“

„Ali Marija tako ne kaže.“

„Nije prisebna. Svi znaju da je djevojka luda.“

„Prestani trabunjati. Reci mi, imaš li remen?“

„Što? Što ste rekli?“ prestravljeno promuća.

„Imaš li remen“, ponavljam.

Kao da ni sam nije siguran, Šeref pogleda prema dolje. „Imam, evo ga“, potvrdi.

„Skini ga“, kažem hladno.

„Remen?“

„Da, odmah ga skini.“

„Što kanite?“

„Nemoj da ti govorim dvaput. Skidaj remen.“

Šeref brzo čini što sam rekao. Uzimam remen.

„Sada ispruži ruke prema meni... Tako. Spoji zapešća... Fino.“

„Griješite, inspektore“, kaže preklinjućim tonom dok mu vežem ruke.

„Ti si taj koji griješi. Ja nisam inspektor.“

U šoku je. „Pa tko ste onda?“ pita.

„Pusti ti nas. Radije nam reci nešto o sebi. Otkada radiš za GOS?“

„Za koga?“

„Za organizaciju koja te plaća. Ne glumi da ne znaš.“

„Nemam blage veze o čemu govorite. Kunem se Bogom da nemam veze s teroristima.“

„Ne znaš za GOS – Grčku obavještajnu službu?“

Šeref samo što ne poskoči s mjesta.

„Što to govoriš, brate? Bože me prosti, ta ja sam Musliman. Kako bih mogao raditi za Grke?“

„Dobro te plaćaju.“

„To je laž, brate. Neka umrem na mjestu ako to nije laž.“

„Instruirali su vas da zastrašivanjem natjerate Grke u Istanbulu da špijuniraju za njih.“

„Kleveću, brate. Zar bih se ja upustio u takvo što?“

„Imao si pravo. Seronja neće priznati“, kažem Mustafi.

„Rekao sam ti“, Mustafa prihvaća igru. „Poznajem takve tipove. Trebamo to srezati u korijenu. Čemu se mučiti s ispitivanjem i sudovima?“

„Stanite, ovo je velika pogreška. Ja ne surađujem s Grcima.“

„Vidi ga, i dalje misli da nas može vući za nos.“

„Kunem se da ne lažem, brate“, kaže. Primjećujem da mu glas podrhtava. „Ne čini to, brate. Ja nisam izdajnik“, grca u suzama.

„Daj prestani cmizdriti“, kažem. „Pokaži malo hrabrosti. Ako trebaš umrijeti, umri kao muško.“

Šerefa uhvati panika kad spomenem umiranje.

„Smiluj se, brate“, kaže grabeći me za ruku. Odgurnem ga svom snagom. Odleti u prozor ali ne odustaje.

„Učinit ću što želiš, brate. Samo me nemoj ubiti. Bit ću vam doušnik do kraja života.“

„Ali ti radiš za Grke“, kažem.

„Zašto mi ne vjeruješ, brate? Ne radim za Grke. OK, htio sam zastrašiti Madam. OK, izmislio sam onaj incident s Nedžom Kopiletom. Ali ja nemam veze s Grcima, brate.“

„Koliko je obitelji zbog tebe ostalo bez doma? Nemoj slučajno slagati.“

„U redu, brate“, kaže šmrcajući. „Nema laganja... Tri... Ne, četiri. Jedna armenska, tri grčke...“

Nakratko zašuti, a zatim doda: „Da, napravio sam tu gadost, ali vjerujte mi da s Grcima nemam nikakve veze.“

„Ali oni to koriste za svoju propagandu. To im je argument pri regrutiranju naših sugrađana da surađuju s njima, primjer koji koriste da bi Turke prikazali kao zle ljude.“

„Stvarno nisam znao, brate. Zar bih to učinio da jesam?“

„Ne bi?“ upitam.

„Ne bih, brate“, uvjerava me. „Jebeš mi mater ako bih to učinio. Ako treba, dao bih i život za ovu zemlju.“

Jedva se suzdržavam da ne prasnem u smijeh. Opet se okrećem Mustafi.

„Što ti kažeš na Šerefove riječi?“

„Ne zvuči mi uvjerljivo“, kaže Mustafa nastavljajući igru. „Čak i da nema veze s Grcima, ovaj tip neće prestati s reketarenjem.“

„Hoću, brate, odmah ću prestati. Dođi sutra i provjeri, skinut ću sve oglase za kuće i nekretnine. Bit ću prodavač u dućanu. Samo to. Prodavat ću kruh, sir i deterdžent, brate.“

Jedno vrijeme šutim. Šeref sa zebnjom zuri u mene iščekujući moju odluku.

„Dat ću ti još jednu šansu“, kažem naposljetku. „Ali najprije ćeš se zakleti vlastitom smrću.“

„Čime?“

„Vlastitom smrću. Odbijaš?“

„Ne odbijam, brate. Zaklet ću se na bilo što.“

„Polako. Ne srljaj. Zakletva smrću je zakon. Ako je prekršiš, potpisat ćeš si smrtnu presudu.“

„Prihvaćam. Zaklet ću se čim god želite.“

„Dovoljno je da se zakuneš vlastitom smrću.“

„U redu. Ako ikad više učinim neku takvu gadost, ubijte me.“

„Nadam se da za to neće biti potrebe, Šerefe“, kažem.

„Ne, brate, neće biti potrebe. Odsada više nisam u tim mutnim vodama.“

„Vidjet ćemo“, progundā Mustafa.

„Vidjet ćete. Postat ću uzoran čovjek.“

„Ako je tako, ispruži ruke.“

Raspetljavam remen s njegovih zapešća. Odahne.

„Bog te blagoslovio, brate“, kaže. „Nećeš požaliti.“

„Još nešto. O ovome nećeš nikome ni pisnuti. I nemoj ništa pokušavati objasniti Madam o tome što se dogodilo. Ja ću razgovarati s njom.“

„Kako želiš, brate Sedate. Ionako se stidim pogledati joj u lice.“

Opet dodirujem Mustafu po ramenu.

„Odvezimo Šerefa kući da mu se majka ne brine.“

„Nema potrebe, brate. Ostavite me ovdje. Ionako sam vam zadao dosta glavobolje.“

„Hoćeš li naći prijevoz?“

„Snaći ću se, brate. Dosta je da me ostavite na ovom uglu.“

„Dobro. Kako hoćeš.“

Mustafa skrene s ceste i zaustavi auto, a Šeref brzo iskoči.

„Ne zaboravi što si obećao“, kažem.

„Ma kako bih zaboravio, brate“, kaže. „Bog vas blagoslovio, pokazali ste mi ispravan put.“ Zatvori vrata uz naklon i krene hodati u smjeru iz kojeg smo došli.

Uz lukavi smiješak na usnama, Mustafa gleda kako se Šeref udaljava. Ja izlazim iz auta. Jedno vrijeme promatram Šerefa s leđa. Udaljava se poskakujući kao netko tko je sa sebe skinuo ogroman teret. Otvaram prednja vrata.

„Ako želiš, možemo zamijeniti mjesta. Ionako ti izlaziš prvi“, kažem.

Mustafa izlazi van i oslobađa mi mjesto za volanom pa sjeda na suvozačko sjedalo. Dok palim auto, Mustafa posprdno komentira, „Čovječe, koja kukavica.“

Smiješim se gledajući krajičkom oka kako me pažljivo promatra. Ne mogavši izdržati, napokon upita: „Zar stvarno postoji ta zakletva smrću?“

„Što ti misliš?“

Malo razmišlja, a zatim se počne smijati.

„Ne, naravno... Hoće li nastaviti po starome?“

„Neće barem godinu dana. Što će biti poslije toga, ne znam.“

Obojica načas šutimo, a onda Mustafa najednom kaže: „Naredniče, htio bih vam se ispričati.“

Okrećem se prema njemu i upitno ga pogledam.

„Zašto?“

„Zbog svog ponašanja kad smo saslušavali Nedžu.“

Nisam siguran želi li se doista ispričati ili ga samo zanima što mislim o njegovom pristupu.

„Tip je pravo smeće, zar ne?“ kažem pogleda usredotočena na cestu.

„Totalno. Još se besramno drznuo davati lekcije o moralu.“

Jasno je da Mustafi nije bilo do isprike. Kad bih mu još malo povlađivao, rekao bi mi da je njegovo ponašanje bilo opravdano. „Ponekad se događa da nas ponesu emocije“, kažem. „Na kraju krajeva, ljudi smo.“

„Da“, kaže Mustafa. „Pogodilo me kada sam vidio onu djecu.“

Gledam ga krajičkom oka. Zadovoljan što je pronašao alibi za svoje ponašanje, s olakšanjem vraća pogled na cestu.

„Mustafa, nešto ću ti reći, ali nemoj se uvrijediti“, kažem.

„Naravno, naredniče. Samo recite.“

„Zapravo, nisi pobjesnio na Nedžu zbog djece.“

Već je htio po navici kimnuti potvrđujući da se slaže sa mnom, a onda je shvatio.

„Zbog čega bih drugog pobjesnio?“

„Zato što smo pogriješili.“

CW & BU

„Pogriješili?“

„Da. Mi smo čitavu istragu temeljili na pretpostavci o Nedžinoj krivnji. Ali ispalo je da on nema veze s pokušajem Marijine otmice. Pomisao da je sav naš trud ispio uzaludan navela te da iskališ svoju frustraciju na Nedži.“

„Ali sve je ukazivalo na njega.“

„Istina. Teško je bilo zamisliti vjerojatnijeg krivca. Upravo nam ga je zato Šeref tutnuo pod nos. A mi smo nasjeli na tu priču. Iskreno, nasamarili su nas. Ali nema smisla iskaljivati bijes na Nedži. Uostalom, i odbacivanje pogrešnih tragova je jedan od načina da se približimo rješenju. Sve u svemu, ne trebamo na ovo gledati kao na potpuni neuspjeh.“

Mustafa me sluša bez prigovora.

„Imate pravo“, kaže, no vidi se da mu nije po volji. Dok razmišljam kako bih mu trebao pobliže objasniti što time mislim, iz pokrajnje ulice u punoj brzini izlijeće crni BMVV. Panično kočim uz oštru škripu guma i jedva uspijevam izbjeći sudar. Trojica u BMW-u se ne obaziru. Psujem i trubim kao lud no potpuno me ignoriraju. Vozač BMW-a pritišće gas i odjuri. Mora da je to jedan od pripadnika novog sloja

bogataša koji su se obogatili na burzovim špekulacijama i koji posljednjih godina niču kao gljive poslije kiše.

„Uhvatimo ih, naredniče“, kaže Mustafa u bijesu.

„Zaboravi“, kažem. „Nemojmo gubiti vrijeme na njih. Idemo malo odspavati.“

Auto ispred nas je ionako toliko brz da nam je već nestao s vidika. Šutimo dok se vozimo prema Mustafinom stanu na Tešvikije. Mustafa, pomalo uvrijeđen, možda čak ljut na mene, sjedi u svom kutu. Kad stignemo pred zgradu u kojoj stanuje, kažem: „Slušaj, Mustafa, ovo što sam maloprije rekao nije bilo zato da te okrivljujem. I nisam ljut zato što si tukao tog nitkova. Ali kao što sam odgovoran onima gore, odgovoran sam i za tebe. Dužnost mi je da te uputim. Možeš ili ne moraš prihvatiti ovo što govorim. To je na tebi.“

„Razumijem, naredniče“, kaže. „Sve što ste rekli jako je poučno za mene.“

Još uvijek ne shvaćam misli li iskreno ili se samo trudi izvući iz neugodne situacije.

„Onda se vidimo sutra“, kažem.

„Doviđenja“, kaže izlazeći iz auta. Možda je cijeli problem u tome što nema povjerenja u sebe. Misli da će svaka pogreška koju učini dovesti do smaka svijeta. Dok on žustro korača prema vratima zgrade, ja krećem prema Nišantašiju. Pozdravlja me podigavši desnu ruku.

Mustafa živi na trećem katu ove ne baš nove zgrade zajedno sa starom majkom. Stan im je ostao od oca koji je bio direktor banke. Jadnik, umro je od srčanog udara prije mirovine. Mustafa je sin jedinac, kao i ja. Završio je mušku gimnaziju u Istanbulu gdje je iskusio strogu njemačku disciplinu. Mislim da njegova beskompromisnost otuda potječe. A zatim pravni fakultet... On pripada generaciji koja je u obavještajnu službu došla preko novinskih oglasa. Regrutiranje u obavještajnu službu preko novinskih oglasa! Stari, novi, svi se podsmjehuju tim klincima. Omalovažavaju ih, vjerojatno u neku ruku misle da nisu dio ekipe. Zašto? Većina ih ulazi u posao radi avanture ili karijere. A mi? Kod nas i generacije prije naše osjećaj patriotizma bio je puno snažniji. Tako i treba biti. Ta nije to posao u koji se ulazi radi zarade. Nama je država i domovina nešto značila. Znači li i njima? Vjerojatno znači, ali kod Mustafe ne vidim ushićenje kakvo sam ja osjećao kada sam prvi put počeo s poslom. Pitam se je li ga moj stric vidio kod mene? Sigurno jest. Zar bi inače inzistirao da uđem u obavještajnu službu? Usprkos razlikama u mišljenju, između nas i generacije prije naše bilo je puno više razumijevanja. Ova nova generacija je posve drugačija. A možda tako i treba biti. Svijet se ubrzao. To je ono što moj stric ne razumije. Došlo je do velike promjene u percepciji dobrobiti za

zemlju, patriotizma, pa prema tome i obavještajne službe. Pa ipak, mi ćemo naše komunikacijske satelite tek ove godine lansirati u svemir. Amerikanci već godinama na ovaj način prisluškuju svijet. Možda će nova generacija obavještajnu službu dovesti u red... Oni će uspostaviti strukturu koja odgovara zahtjevima vremena jer ne vide državu i zemlju kao isključivo svoje vlasništvo. Možda imaju činovnički pristup, no nije li to logično? Nismo li svi mi državni činovnici? Ne daje li nam država plaću? Ono što nas razlikuje od drugih proizlazi iz prirode našeg posla. Moramo biti informiraniji, požrtvovniji i razboritiji. To je sve. Neće li ti novi klinici podleći ambiciji? Neće li ih zvesti moć koju drže u rukama? Oni puno više pozornosti posvećuju novcu i karijeri nego mi. Ne čini li ih to podložnijim pogreškama? Njima manjka naš entuzijazam. Žrtvovanje za posao, za državu... Ali postoji li više išta vrijedno žrtvovanja?

No najgore je od svega slabljenje generacijskih spona u obavještajnoj službi. Negativni utjecaji se odražavaju i na administrativnom i na psihološkom planu. S vremenom će nam biti sve teže pronaći zajednički jezik. Svi ćemo komunicirati na stranom jeziku koji će nam biti nametnut. Jildirim i ja smo se već dotakli toga u prijedlogu reorganizacije koji smo pripremili. Pobrojali smo redom sve nedostatke, posve otvoreno. Kako li smo samo bili glupi! Pitam se hoće li netko iz ove nove generacije biti spreman napraviti istu glupost godinama poslije? Netko od tih klinaca koji su dobili posao preko novinskog oglasa? Teško. No možda ne i nemoguće. Oni su klinici novog doba. I znaju svoja prava kao i svoje dužnosti. Možda se među njima pojavi netko neustrašiva duha...

Smijem se sam sebi. Može li Mustafa dovršiti ono što smo mi započeli? Unijeti u obavještajnu službu svježu krv, obnoviti je. Ma niti slučajno. Ali zašto ne, on je revan momak. Osim toga, mlad je i beskompromisan. No to mu je ujedno najveći hendikep. Prije svega mora shvatiti da nitko nije savršen. U protivnom, ne samo da neće dovesti u red obavještajnu službu, nego ni njemu neće biti spasa. Mustafa ima zaručnicu, odvjetnicu koja radi u jednom velikom holdingu. Sreli smo se jedanput, šarmanтна djevojka. Ali u očima joj se vidi koliko je prepređena. Već je na prvi pogled jasno da je ovaj naš do ušiju zaljubljen u nju. Bdi je nad njom kao da se boji da će mu je netko preoteti. I djevojka to primjećuje i ne propušta priliku da to iskorištava. Možda ga ne voli koliko on nju. Ali u ljubavi ionako nema ravnoteže. Katkad pretegne jedna strana vage, katkada druga. No ako ćemo pravo, gotovo uvijek jedna strana voli više od druge.

Sa mnom i s Mine bilo je drugačije. U početku je Mine bila zagrijanija, a ja sam bio ponešto rezerviran. A kad sam ja izgubio glavu, ona se povukla. Da nije srela

Fahrija, možda bi ishod bio drugačiji. Ali ne vjerujem, Fahri je bio tek posljedica, Minini osjećaji su se promijenili. Kao što je i sama rekla, ljubav je nestala, trebao bih to napokon shvatiti...

Dok se autom približavam raskršću na Osmanbeju, shvatim da mi se uopće ne odlazi kući, niti mi se spava. Pusta ulica preda mnom poziva me na Kurtuluš i ja se pokoravam tom pozivu. Ne okrećem volan, nego produžujem ravno, cestom koja će me odvesti do Minine adrese. A ako me netko vidi dok budem ulazio u stan? Pa što. Mine više nema. Nema sjenke koja me čeka na prozoru. Nema tijela koje me strasno grli dok ulazim u stan. Možda je više nikad neću vidjeti. Dok posežem za kutijom cigareta na komandnoj ploči shvaćam koliko je ova pomisao blizu istine. Otvaram kutiju i prinosim cigaretu ustima. Vadeći upaljač iz džepa, pitam se zašto na to već dosada nisam pomislio. Da ne izgubim nadu? Palim cigaretu i duboko uvlačim dim. Ili sam sebe zavaravam?

CW & BU

Šesnaesto poglavlje

Parkiram svog Forda na početku mutno osvijetljene slijepe ulice. Na lokvama se stvorio tanak sloj leda. Lagano puca dok koračam po njemu. Dok se približavam Mininoj zgradi, pogledom tražim njezin stan. Nema nikakvih naznaka života. Čini mi se da vidim neku sjenku na prozoru Madamina dnevnog boravka. Naprežem pogled, no vidim samo stari prozor prekriven zavjesama od tila. Stigavši pred zgradu vadim ključ iz džepa, no ustanovim da su vrata odškrinuta. Čudno! Vjerojatno ih je Marija zaboravila zaključati, pomislim. Madam bi umrla od brige da zna da su vrata otvorena. Pogurnem ih rukom, teška su i nevoljko se otvaraju. Upalim svjetlo i krećem prema stepenicama. Zakoračivši na prvu, začujem nekakvo brujanje. Osluškujem. Brujanje se i dalje čuje, kao da negdje radi neki motor. Silazim do stepenica koje vode u podrum i osluškujem. Ne, zvuk ne dolazi odozdo nego iza susjednih vrata. Ali ovdje nitko ne stanuje. Nakon što je zatvorio tavernu, Koči je bilo žao prodati namještaj pa ga je preselio ovamo. Približavam se vratima i osluškujem. Nisam bio u krivu, zvuk dolazi iznutra. Podsjeća me na ujednačeno, kontinuirano brujanje motora. Što bi to moglo biti? Odjednom mi sine. Madam je rekla da je čistačica prije odlaska na selo u posjet kćeri koja treba roditi hladnjak napunila zalihamu za dva mjeseca. Vjerojatno buči taj hladnjak.

Počinjem se tiho penjati dotrajalim kamenim stepenicama. Blistaju se, madam je bila spomenula da ih je Marija oprala; stvarno se potrudila. Ali kao da se jače osjeća smrad plijesni u zgradi. Očito je da su ventilacijski otvori već neko vrijeme zatvoreni. Sirota Madam, kako će održavati zgradu prikovana za invalidska kolica? Kada bi se ono čistačica trebala vratiti iz posjeti kćeri?

Dok prolazim pored vrata Madamina stana, koračam što je moguće tiše. Stariji ljudi imaju lak san. Iskreno, ne bih volio da me vidi u ovaj kasni sat. Minin je stan pust, kakvog smo ga i ostavili. Zatvorim ulazna vrata i zaputim se u smjeru spavaće sobe. Iako si to ne želim priznati, još uvijek gajim neku besmisleni nadu da ću je zateći kako spava u krevetu. U sobi je mračno, ali ne toliko da ne bih vidio kako je krevet prazan. Nema je, Mine nema... Krećem prema dnevnom boravku. Nijemi predmeti obavijeni tamom i slike na zidu koje skupljaju prašinu djeluju sablasno.

Hodam do fotelje. Na stalku pokraj prozora stoji napola dovršen pejzaž. Ulje na platnu. Približavam se i dodirujem sliku. Primičem prst nosu. Boja se odavno osušila, ne osjećam miris. Izlazim iz dnevnog boravka i ulazim u kupaonicu... Zamišljam da se Mine iz šale sakrila u neku od prostorija pa će svaki čas odnekud iskočiti. Nakon što obiđem sve prostorije, ponovno se vraćam u spavaću sobu i razmičem zavjese. Pepeljastosivo svjetlo koje prodire u sobu vraća predmetima uronjenim u mrak njihove stare obrise.

Minin krevet je još uvijek rasporemljen. Rubovi popluna s uzorkom crvenih cvjetova vuku se po podu. Jastuk je presavijen napola i tako ostavljen. Prisjećam se kako je Mine voljela čitati u krevetu. Nikada je nisam vidio da čita knjige za stolom. „Da možeš i slikala bi u krevetu“, zadirkivao bih je. „Što da radim, volim se izležavati“, sa smijehom bi uzvraćala. Sjedam na rub kreveta. Opruge tiho cvile. Često smo govorili da bismo trebali zamijeniti taj krevet no nikako da to i učinimo. Bojali smo se da bi nas Madam mogla čuti dok vodimo ljubav. Katkad bismo postavili madrac na podu i ondje se seksali, a katkada bismo to činili na fotelji u dnevnom boravku. Bili smo ludi. No da budem iskren, vođenje ljubavi s mojom ženom ispunjavalo me dubljim zadovoljstvom.

Možda zato što su nam se tijela tako dobro poznavala. Vođenje ljubavi s Mine bilo je uzbudljivo; kad bih ljubio njezine senzualne usne i dodirivao njezino čvrsto tijelo drhtao bih od strasti. Ali ta ekstaza rijetko se mogla mjeriti s istinskim osjećajem ispunjenja. Možda naša tijela nisu bila usklađena. Možda nas je kočila krivnja koju smo potajno osjećali. Pa ipak sam je ludo želio. Možda zbog toga što nikada nisam posve shvatio što je to u njoj što u meni izaziva takvu požudu. Ponekad sam maštao o Mine čak i dok sam vodio ljubav sa svojom ženom. U tim trenucima iskusio bih neopisiv seksualni užitak, osjećaj beskonačnosti isprepletene sa smrću.

Lagano mi se zavrti u glavi. Ovo su sati kada se umor najjače osjeća. Skidam kaput i sako, odvezujem kravatu. Dok izuvam čizme, ispod kreveta ugledam Minine krpene papuče. Uzimam ih u ruke i lagano milujem. Zatim se ispružim u krevetu i pokrijem poplunom. Ježim se od hladnoće pa uronim glavu u jastuk u nadi da ću se ugrijati. U nosnice mi ulazi neki neodređeni miris. Zatvaram oči i pokušavam ga identificirati. Da, ne varam se, to je miris jasmína.

Prepoznao bih taj miris bilo gdje. Lakši je od Melikinog i diskretniji. Čudim se da se tako dugo zadržao na jastuku. Duboko uranjam nos u jastuk da bih ga bolje osjetio. Pitam se kada ga je posljednji put stavila. Vjerojatno onaj dan kada smo se posljednji put vidjeli. Je li bila srijeda? Da, sjećam se da sam ga osjetio kada sam je

poljubio u kafiću. Tog je dana Mine bila nepokolebljiva. Nije se obazirala na moje inzistiranje. Samo što nisam počeo preklinjati, ali nije mi pomoglo. „Ne želim te povrijediti, ali više ne možemo biti zajedno“, rekla je. „Potrebno nam je vremena, razmislimo još malo“, rekao sam. Nije prihvatila. „To je zbog onog dečka koji je bio u zatvoru, zar ne?“ rekao sam u bijesu. „On s time nema ništa“, odgovorila je mirno. „Daj shvati više, gotovo je.“ Nije me toliko izludilo to što je rekla, koliko njezina mirnoća, gotovo ravnodušnost. „Bludnice“, povikao sam. Ušutjela je i pognula glavu, a ja sam nastavio s mržnjom u glasu: „Reci mi samo kako uspijevaš biti s obojicom?“

Podigla je glavu i pogledala me u lice. Bila je na rubu suza, ali nije zaplakala.

„Nemaš pravo tako govoriti“, rekla je drhtavim glasom. „Uopće nemaš pravo tako govoriti. Ti, koji već dvije godine spavaš sa svojom ženom i sa mnom.“

Jedva sam se suzdržao da je ne ošamarim. Ustao sam i izašao iz kafića i nekoliko dana izgubljeno bauljao uokolo poput luđaka. A onda sam shvatio da nisam imao pravo ljutiti se na nju. To što je rekla bilo je točno; dvije sam godine bio sa svojom ženom i s Mine. Možda sam još uvijek imao šanse? Možda je to radila samo da me učini ljubomornim? Morao sam konačno donijeti odluku, morao sam izabrati između njih dvije. Napokon sam shvatio da neću moći odustati od Mine. Nazvao sam je. Nije se javila. Opet sam je zvao navečer, opet se nije javila. Pokušao sam nešto doznati preko Melike ispitujući je je li nedavno vidjela gospođu Sevim i njezinu obitelj. Mislio sam da se Mine možda vratila k majci. „Danas je navratila na čaj“, rekla je Melike. „Zabrinuta je za kćer. Otišla je a da se nikome nije javila, nije dolazila kući već dva dana.“ Pomislio sam da je otišla nekamo van grada da se smiri nakon naše svađe. A onda mi je palo na pamet da bi mogla biti s Fahrijem i krv mi je jurnula u glavu. Ponovno sam joj telefonirao da Melike ne vidi. Nije mi se javila. Preostalo mi je samo čekati. Čekao sam tjedan dana izjedajući se od ljubomore. No od Mine i dalje ni traga ni glasa. Jednu večer k nama je svratila gospođa Sevim i rekla da je strašno zabrinuta, a ja sam iskoristio tu priliku da je nagovorim da nazove Fahrija. Nazvala ga je, ali nije bio kod kuće. Saznali smo da je već tjedan dana u Antaliji s obitelji. Zvali smo u Antaliju. Javila se Fahrijeva majka. Rekla je da njezin sin tu ali da s njim nije nikakva djevojka. Pao mi je kamen sa srca. Znači, nije otišla Fahriju. Onda sam pomislio da je kod Selin u Italiji. Prošle ju je godine pozvala da je posjeti, ali Mine nije otišla jer je preko praznika željela biti sa mnom. Kad smo nazvali Selin i saznali da nije ni kod nje, poprilično sam se uplašio. Opet mi je na pamet pao Fahri. Priveli smo ga čim se vratio iz Antalije. Ali momak je imao čvrst alibi. Nakon provjere pokazalo se da je dan prije Minina nestanka, dakle dan kada

sam se posvađao s njom, doista bio s obitelji u Antaliji. Uvjerljivo je odgovarao na pitanja. Zateklo me koliko ga je pogodio Minin nestanak. Kao da je istinski bio očajan.

A možda se Mine htjela na neko vrijeme maknuti od svega. Nije se nikom javila, no to se od nje moglo očekivati. Mine je bila djevojka sklona impulzivnom ponašanju. Nije ju bilo briga što nas dvojica zaljubljenih idiota premiremo od brige zbog nje. Fahrijevo lice kao da je naglo ostarilo tijekom tih nekoliko sati saslušanja. Sažalio sam se nad njim, čak sam prema njemu osjetio izvjesnu bliskost.

No sve je izašlo na vidjelo kada me Fahri pokušao ubiti... Iako, ima nešto što nikako ne razumijem. Zar bi si politička organizacija dopustila da bude umiješana u privatni obračun? Mislim da ih je Fahri obmanuo. Prevario ih je skrivajući svoj motiv. Siguran sam da je inzistirao da sam izvede atentat. To objašnjava činjenicu da je koristio očev pištolj. A organizacija ga je bila spremna žrtvovati. Privukla ih je veličina poduhvata. To bi odjeknulo u javnosti i proslavilo organizaciju. Do ove je točke sve jasno, ali zašto kasnije nisu preuzeli odgovornost za atentat? Saznali su pravu istinu o motivu, koji nije bio u skladu s njihovim revolucionarnim principima...

Nemirno se prevrćem u krevetu; pokraj mene se nalazi polica s knjigama. Pogled mi privlače hrbati knjiga poredanih jedna uz drugu. Jedva razabirem naslove: Gombrich *Povijest umjetnosti*, Croce *Estetika*, Vasilij Kandinski *O duhovnom u umjetnosti*, Paul Eluard *Pjesme*. Zatim umjetničke monografije: *Simbolizam*, *Romantizam*, *Realizam*... Kraj police za knjige nalazi se glazbena linija. Glazba je za Mine bila važna koliko i slikarstvo. „Da nisam odlučila postati slikarica, trudila bih se postati glazbenica“, govorila bi. Kad god bih došao k njoj, svirala bi glazba. Jako je voljela jazz.

Uspravljam se u krevetu i potražim pogledom kabel glazbene linije. Ukopčan je u utičnicu. Pritišćem tipku *play* na CD *playeru*. Sobu ispunjava zvuk klavira, a potom se začuje meki glas žene koja pjeva na engleskom.

Znam ovu pjesmu. Jednom smo je bili slušali dok smo vodili ljubav. Zapravo ne volim jazz, ali ova pjesma mi se sviđa. Ispružim se na krevetu i slušam... Sklapam oči i pjesma me odvodi...

Kroz prozor mi u lice tuče svjetlo boje meda. Jutro je već odavno svanulo. Polako ustajem iz kreveta. Trljajući oči odlazim u kupaonicu. Puštam obilan mlaz vode na lice. U kupaonici nema ručnika. Nakon što sam se obrisao toalet papirom, palim cigaretu i ulazim u dnevni boravak.

Na niskom stoliću pokraj fotelje nagomilani su časopisi. Pozornost mi privuče jedan za kojeg sam čuo: *Font*. Nije li to časopis kojeg objavljuje Sinan? Nikad ga prije nisam prelistavao. Znatiželjno ga uzimam u ruke, zanimljiv je. Dizajn mu nije kao u časopisa za kulturu koje smo navikli gledati. I formatom se razlikuje, tanak je i izdužen. Na svakoj je stranici fotografija. Tiskan je u jednoj boji, ali ne crnoj već u sepiji. To mu pridaje starinski štih i fotografijama daje neku atmosfersku i dublju smisao. Obraćam pažnju na imena pisaca. Nijedan nije poznat. Čitam Sinanovo ime; napisao je priču pod naslovom *Noć, samo noć*. Okrećem stranicu i suočavam se fotografijom Mine. Mora da je snimljena prije šest mjeseci, nakon što je skratila kosu. Lagano se smješka, oči su joj tamne, blage, pogled topao. Ispod fotografije je pjesma. Naslov: *Fotografija*. Čitam.

Dvije kapljice kiše su joj naušnice;
u kosi joj opojni poslijepodnevni povjetarac;
trepavice poput čipke od noći bez mjesečine;
na usnama joj leptir ružičastih krila;
njezina koža boje žita na jutarnjem suncu;
iz očiju joj zrači duboka tamna čežnja...
Nagni malo glavu, lagano se nasmiješi, tako.
Svjetlo je dobro, biti će to sjajna fotka;
još da u pozadini nije ova gubava zemlja!
Ah, taj siloviti dimnjak nad isušenim morskim dnom!
Ah, taj brod od kruha koji prevozi gladne putnike
Volim tvoju mirnoću, ne pomiči se!

Gledam potpis ispod pjesme: „Fahri Erturk.“ Osjetim knedlu u grlu i vraćam časopis na stol. Ja nikada nisam napisao Mini pjesmu. Nisam joj čak ni šaptao slatke besmislice. Žene ih vole čuti čak i kada je sve laž. Tko zna koliko joj je ovakvih pjesama napisao. Oborio ju je s nogu. Sada mi je najednom mnogo jasnije zašto je inzistirala da raskinemo. Svalim se na fotelju i duboko uvlačim dim cigarete. Samo ti sanjaj da si ti onaj kojeg voli, pomislim; da je sve to napravila da se rastanem od žene. Koliko mi je puta jadnica otvoreno rekla, „Daj shvati više, gotovo je...“ Kako sam bio glup... No Mina je prošla puno gore. Oteo ju je čovjek kojeg je izabrala umjesto mene. Možda ju je i ubio. O čemu je razmišljala dok ju je Fahri prisilno odvodio? Vjerojatno o meni. Je li se pokajala? Kada je pronađem – ako je uopće

pronađem živu – što će mi reći? Kako će mi pogledati u lice? Je li to uopće važno? Ako me mogla ostaviti i otići, pokazati mi da je naša veza gotova... Ipak, možda opet možemo biti skupa... No može li sve biti kao prije? Možda još uvijek voli Fahrija, kao što je čovjek ponekad sklon voljeti one koji mu nanose bol. Naslutio sam tu sklonost u nekim Mininim postupcima. Kao da je puno više naklonosti pokazivala prema onima koji su je omalovažavali. Bio je jedan docent koji ju je kritizirao, kojem se nije sviđao njezin rad; gotovo ga je obožavala...

Uvlačim još jedan dim; okus duhana postaje sve gorči. Mršteći lice gasim cigaretu u pepeljari. Opet ustajem, odlazim do prozora. Pusta slijepa ulica obavijena je dubokim sjenama. Sunce se već dobrano uzdiglo; bacam pogled na sat: 11:40. Morao bih poći k Sinanu da vidim hoću li ondje nešto otkriti. No prije toga moram svratiti do Madam.

Vrata Madamina stana otvaraju se na prvo zvono.

„Ah, to ste vi, gospodine Sedate!“ s olakšanjem kaže Madam.

„Uplašio sam vas?“

„Zabrinula sam se kad sam čula neke šumove na gornjem katu.“

Dok ulazim u stan, ona mrmlja u bradu pogledavajući na stepenice.

„Zašto te djevojke još nema?“

„Kamo ste je poslali?“

„U prizemlje“, kaže zatvarajući vrata. „Trebala je donijeti sir iz hladnjaka. Tko zna što ju je ovaj put zadržalo.“

Dok hodamo prema dnevnom boravku ona nastavlja:

„Jako voli biti dolje. Imamo jednog psihologa, obiteljskog prijatelja. On misli da je razlog taj što Marija ondje osjeća prisustvo oca.“

„Čudno“, mrmljam.

„Dolje je baš kao u taverni. Slike na zidovima, stolovi, sve je onako kako je bilo nekad. Samo nema gospodina Koče.“

Ulazimo u dnevni boravak. Madam mi pokazuje naslonjač u kojem uvijek sjedim.

„Izvolite.“

Dok sjedam, Madam kaže: „Izgledate mi malo umorni.“

„Noćas uopće nisam spavao. Pronašli smo čovjeka koji je uznemiravao Mariju.“

Na licu joj je izraz olakšanja pomiješanog s čuđenjem. „Ma nemojte!“, kaže. „Znači, ulovili ste ih? Kakva brzina! Bravo.“

„Ulovili smo ih, ali situacija nije onakva kakvu ste zamišljali.“

„Kako to mislite?“

„Nije bilo pokušaja otmice. Samo su je uznemiravali. To je sve.“

Zabrinutost produbljuje bore na njezinom licu.

„Šeref tvrdi drukčije.“

„Šeref je sve preuveličao. Izdaleka mu se učinilo da se radi o otmici.“

„Možda lažu kako bi se izvukli?“

„Ne, dobro smo ih pritislili. Rekli su sve kako je bilo. A i Šeref je potvrdio njihove iskaze.“

Gleda u mene zabrinutim pogledom. „Pustili ste ih na slobodu?“ kaže.

„Ne, ostat će još malo u pritvoru. Da dođu pameti.“

„Neće nam učiniti ništa nažao kada izađu van, zar ne?“

„Mislim da se više neće usuditi ni proći pokraj vaše zgrade. Silno su se uplašili.“

Madam odahne.

CW & BU

„Ah, hvala vam, gospodine Sedate. Nikad vam se neću moći odužiti za ovo što ste učinili.“

„Samo sam obavljao svoj posao.“

„Nemojte tako. Jako ste nam pomogli... Što ćete popiti? Imam svježi čaj od lipe. Skuhala sam ga prije pola sata.“

„Kako bih mogao odbiti šalicu lipova čaja“, kažem.

„Odmah ću ga donijeti“, reče i zaputi se u invalidskim kolicima prema kuhinji. Čim je otišla, koristim priliku da istegnem ukočen vrat. Nakon par časaka začujem kako me doziva iz kuhinje.

„Oprostite, gospodine Sedate. Možete li načas doći ovamo?“

Ustanem i zaputim se u kuhinju.

„Ispričavam se“, kaže držeći u rukama praznu staklenu posudu za šećer. „Nestalo nam je šećera. Na vrhu hladnjaka bi trebala biti jedna kutija. Možete li je dohvatiti?“

„Naravno“, kažem i pružim ruku, no hladnjak bež boje toliko je visok da mu ne vidim vrh. Pokušavam naći kutiju sa šećerom naslijepo tapkajući rukom.

„Kočo je volio ovako velike hladnjake“, pojašnjava Madam. „U njima je mogao s lakoćom pohraniti sve što želi. Jedan je bio za meso, drugi za meze, treći za voće, a četvrti za povrće. Naručio ih je iz Amerike. A tek da vidite onaj dolje u prizemlju!“

Ruka mi napokon napipa kartonsku kutiju, mislim da sam našao što sam tražio. Dohvatim je i vidim da sam imao pravo. U tom trenutku začuje se zvono na vratima.

„To je Marija“, kaže Madam.

Pružim joj kutiju sa šećerom i kažem: „Ja ću otvoriti.“

„Ispričavam se, gospodine Sedate. Došli ste u goste, a ja vas tjeram da radite.“

Dok idem prema vratima, ona nastavlja govoriti: „Gospođa Fatma je otišla u najgore vrijeme. Neće je biti još dvadeset dana. Ne može se vratiti dok beba ne napuni četrdeset dana.“

Otvorivši vrata, susrećem Marijin djetinjast pogled. Na tanjuru kojeg drži u rukama je komad sira. Zarumeni se ugledavši me.

„Zdravo, Marija.“

Obara glavu na djetinjast način koji je u neskladu s njezinom korpulentnom građom. Ukopala se na vratima i čeka. Ako ništa ne kažem, ostat će tako stajati.

„Uđi unutra“, kažem.

Dok ulazi gleda u mene smiješeći se. Prolazeći kraj mene prošapće s čudnim izrazom na licu: „Gospodin Sedat.“ U tom trenutku Madam izlazi iz kuhinje i začuvši što je rekla kaže: „Prepoznala vas je. U većini slučajeva ne prepoznaje nikoga.“

Marija majci pruža tanjur, a potom se saginje i nešto joj šapuće na uho. Razaznajem samo riječ „zec“. Susrevši moj upitan pogled Madam se nasmiješi. Ohrabren njezinim smiješkom, upitam: „Kakav zec?“

„Duga priča“, kaže Madam uzdahnuvši. „Izvolite ući, ispričat ću vam dok pijete svoj čaj od lipe.“

Zajedno s Marijom ulazim u dnevni boravak.

„Jako voliš zečeve?“ pitam dok se spuštam u naslonjač. No ona me više ne primjećuje, kao da nisam ondje. Uzima s poda lutku i povlači se u svoj kut. Dok je promatram, u sobu se s pladnjem na invalidskim kolicima vraća Madam.

„Uzalud se trudite“, reče. „Neće vam reći.“

„Zašto?“ upitam.

Dok mi pruža pladanj s čajem od lipe, objašnjava: „Ona i njezin tata imali su tajni dogovor... Izvolite, stavila sam vam dvije kocke šećera, no ne znam je li vam to dovoljno?“

„Da, hvala“, kažem dok uzimam čaj. Madam odlaže pladanj s čajem na niski stolić kraj sebe.

„Znate da je gospodin Kočo bio lovac. Donosio bi kući zečeve, prepelice, jarebice, sve što bi ulovio. Da se Marija ne bi uplašila, skrivao je da su životinje koje je ulovio mrtve. Govorio bi joj da spavaju. „A najljepše im je spavati u hladnjaku“, dodao bi. Povjerovala mu je pa se navikla divljač koju je donosio spremati u hladnjak. Njezin bi otac ostavljao divljač dolje, a ona bi je pohranila u hladnjak.“

„A poslije? Je li pitala što se dogodilo s tim životinjama?“

„Ne. Za deset minuta bi zaboravila na njih. Ako bi se nakon poduzetog vremena i sjetila i pitala za njih, mi bismo odgovarali da su se probudile i vratile u planinu ili šumu. Događalo bi se da se rastuži, ali to bi je ubrzo prošlo.“

„A tajni dogovor s ocem...?“

„Ah, to. Marija se jednom pohvalila djeci iz susjedstva da u našem hladnjaku spavaju zečevi i ptice. Naravno da su je ismijavali. 'Ne spavaju nego su mrtve, a ubio ih je tvoj tata.' Kad se vratila kući Marija je bila jako uznemirena. Otac ju je tada upozorio da više nikada nikome ne govori da u našem hladnjaku spavaju životinje, inače zečevi i ptice više neće dolaziti. I Marija od tog dana nije više nikome o tome govorila.“

„Zna li da joj je otac umro?“

„Ne zna. Misli da je tata otišao u lov. Ponekad pita kada će se vratiti, no ubrzo sve zaboravi.“

Gledam Mariju dok ispijam čaj. Odlutala je nekamo daleko, kao da se boji saznati istinu, i sada lutki koju je privila na prsa priča nešto o zečevima.

Sedamnaesto poglavlje

Na aveniji Istiklal prolazim kraj mlade mame koja u naručju nosi dijete. Dvije mlade djevojke s kratko ošišanim frizurama što izgledaju kao da su kreacija iste frizerke živahno čavrljaju s dva bradata mladića ispred francuskog konzulata. Ispred male mjenjačnice nasuprot konzulata proteže se red ljudi različitih dobnih skupina – od starica do učenika srednjih škola. Izgleda da su građani koji su dobili dojavu o rastu deviznog tečaja opet pojurili po devize. Od glave do pete u dronjcima, neko dijete s ulice snifa komadić pamuka umočen u razrjeđivač kojeg skriva u desnom dlanu, gleda gomilu i smije se. Sudeći po njegovu izgledu, dobro se zabavlja. Okrenuvši glavu gledam kako ispred mene ležerno hodaju dvije djevojke u mini suknjama. Da se ne lažemo, već neko vrijeme usklađujem svoj korak s njihovim da bi ih mogao promatrati. Dok hodam iza djevojaka, najednom začujem zvonce i bacam se u stranu. Pokraj mene protutnji tramvaj s dva vagona, dupkom pun. Tri mangupa koja vise s vrata uspješno su priveli kraju svoju smrtonosnu predstavu i mašu mi ponosno poput cirkuskih akrobata. Dolazim na početak ulice koja postrance presijeca aveniju, a zapuh vjetra iz nepoznatog smjera donosi mi mirise lavande. Svjesna da će tim mirisom privući svoje kupce, tamnoputa mršava žena koja sjedi prekriženih nogu ispred banke razbacuje lavandu amo-tamo u košari što je drži pred sobom.

Malo ispred, neki se čovjek prerušen u klauna popeo na stolac koji je postavio nasred ceste i pokazujući rukom dućan pored sebe, galami iz sveg glasa: „Sve po 150 000...!“ Primijetivši da se turistička grupa od desetak Japanaca zabavlja među sobom, zagalami još jače: „Sve po 150...“ Japanske se turistice smijulje zaklanjajući rukom usta. Spustivši se malo niže, prošavši kino Lale, ispred blještavih izloga pedantno uređenih velikih trgovina susrećem djecu koja prodaju papirnate maramice na tezgama koje su napravili od kartonskog papira. To su djeca od pet šest godina od kojih većina ne ide u školu, vjerojatno djeca ljudi koji raznose čaj i bave se održavanjem i čistoćom u obližnjim hanovima. Već sada su bačeni u borbu za život. Kako će to utjecati na njihovu osobnost? Hoće li u budućnosti postati predatori, uspješni ljudi čija karijera ide uzlaznom putanjom, ili besramni prevaranti?

Brišući šmrklje koje joj se sa sićušnog nosa cijede u usta, približava mi se malena djevojčica i pruža mi paketić papirnatih maramica.

„Vi ste mi prva mušterija, striko.“

Odmahujući glavom pokazujem da ih ne želim. Ali ne pušta me na miru.

„Zarađujem za školu, striko. 7 500 lira.“

„Ne želim“, kažem.

Naginje glavu u stranu namještajući pokisao izraz lica. Hodam ne obazirući se, no tad se za mene zakvači dečkić dražesna lica u plavoj ručno ispletenoj kapici.

„Striče“, reče nastojeći nadmašiti djevojčicu od maloprije. „Od mene kupiš dvije za 12 500 lira.“

Smiješim se. Dečkić se ohrabri.

„Imam i mirisne“, kaže.

„Hvala, sinko, ne želim“, kažem i ubrzam korak. Shvativši da od mene neće imati koristi, dečkić se pomiren sa sudbinom vraća za tezgu od kartona.

Bacam pogled na papirić s adresom koji sam izvadio iz džepa. Knjižara *Font*, ulica Mis broj 27. Pitam za upute starijeg čovjeka koji na uglu ulice prodaje listiće lutrije.

„Tamo je“, kaže pokazujući rukom na lijevo. „Malo naprijed.“

Ulazim u ulicu koju mi je čovjek pokazao i bez poteškoća pronalazim Sinanovu knjižaru. Nakon dvadesetak koraka ugledam tablu sa žutom podlogom na kojoj tamnosmeđim slovima piše „Kafić-knjižara *Font*“. Dakle, Sinan drži i kafić.

Približivši se knjižari začujem ugodnu glazbu. Mislim da je to ciganska pjesma; kao da sam je već negdje čuo. U knjižaru čiji su zidovi prekriveni knjigama ulazim kroz široko predvorje prekriveno policama. Na lijevoj su strani spiralne stepenice koje vode na kat, vjerojatno do kafića. Kratko bacam pogled na knjige i ulazim ravno u knjižaru. Ispred polica stoji neka ružnjikava mlada djevojka i odmjerava me kao da želi pitati, 'Kako vam mogu pomoći?'

„Je li gospodin Sinan ovdje?“ upitam.

Pokazujući rukom prema blagajni djevojka kaže: „Pogledajte ondje.“

Sinan sjedi za malenim stolom na kojem se nalazi blagajna i s izrazom dosade sluša što mu govori neka ljepuška djevojka u kožnoj jakni.

Priđem i pozdravim ga a on ustaje dobacujući mi bezizražajan pogled.

„Izvolite, dobro došli“, kaže.

Ne znam je li mu drago što me vidi ili mu se smračilo pred očima. No sigurno je da djevojci nije drago; maliciozno me odmjerava od glave do pete, kao da pita, 'Odakle si se sad ti stvorio?'

„Da ste makar nazvali“, kaže Sinan. „Pripremio sam knjige, ali nedostaje par brojeva *Fonta*. Pričekajte, poslat ću nekog u skladište da ih donese.“

„Nema veze“, kažem. „Imam vremena, mogu čekati.“

„Pretpostavljao sam“, kaže Sinan i dalje mi upućujući neodređen pogled. Ne obraćam pozornost na to.

„Nastavite s poslom, ja ću razgledavati knjige“, kažem.

„Ni govora“, usprotivi se i dovikne djevojci s kojom sam maloprije razgovarao. „Suna, Suna, možeš li načas doći?“

Dok Suna prilazi, Sinan otvara ladicu u stolu i vadi iz nje maleni notes.

„Skladište je ulicu niže, odmah će ih donijeti“, kaže i otrgnuvši list iz notesa pruža ga Suni.

„Daj ovaj popis Mahmutu. Neka pronađe u skladištu kutiju u kojoj se nalaze stari brojevi *Fonta* i donese po deset primjeraka od svakog broja s popisa.“

„U redu“, kaže djevojka i s popisom u ruci prilazi visokom tamnoputom mladiću koji stoji kraj vrata. Sinan se okreće prema meni.

„Dok čekamo, možemo popiti kavu, zar ne?“ kaže ljubazno, ali mu s lica ne nestaje jedva primjetna napetost.

„Naravno“, prihvaćam sa zahvalnošću.

Sinan se okrene djevojci u kožnoj jakni.

„Ispričavam se, Žale“, kaže. „Imam nekog posla s gospodinom. Razgovarat ćemo neki drugi put.“

Djevojka napravi grimasu i namršteno ustajući procijedi, „Neka ti bude.“ Zatim odrješito zgrabi platnenu torbu što visi na stolcu i prebaci je preko ramena, uvrijeđeno dobacuje Sinanu, „Doviđenja“, i odlazi ni ne pogledavši me.

„Čini se da smo naljutili tvoju prijateljicu“, kažem i nasmiješim se.

On odmahuje rukom kao da hoće reći 'Ma zaboravi.' „Netalentirana je“, objašnjava, „a misli da je velika pjesnikinja. Hoće da u Fontu objavimo njezine pjesme.“

„Mora da je teško komunicirati s osjetljivim ljudima“, kažem.

„Njezin problem nije osjetljivost“, kaže. „Nego, tu su knjige koje sam pripremio za vas.“

Vadi malenu kutiju ispod stola i pruža mi je.

„Puno hvala“, kažem. „Koliko dugujem?“

„To je poklon“, kaže, no omalovažavajući izraz na njegovu licu kao da govori, 'Zašto pitaš za cijenu kad ionako ne kaniš platiti?'

„Ne dolazi u obzir“, usprotivim se. „Neću uzeti knjige a da ih ne platim.“

Čini se da je iznenađen, iako to pokušava sakriti.

„Kako želite“, odgovara usredotočujući se na blagajnu pred sobom. „To je 87 000 lira.“

Dok vadim novac iz novčanika i pružam ga Sinanu, prilazi nam Suna.

„Poslala sam Mahmuta u skladište, Sinane.“

Nakon što spremi novac, Sinan kaže Suni: „Imamo nekog posla. Ti preuzmi blagajnu.“

Dok ustupa svoje mjesto djevojci, pruža mi račun iz blagajne.

„Izvolite“, kaže. „Idemo na kat, tamo nas nitko neće ometati.“

„Ne bih vas htio odvlačiti od posla“, kažem.

Promatra me osmjehujući se ispod brkova, kao da je shvatio da sam to nevoljko izrekao.

„Posao može pričekati, a i ja sam htio razgovarati s vama. Izvolite“, kaže pokazujući stepenice koje vode do kafića. Počinjemo se penjati, ja naprijed, on iza mene. Došavši na polukat na kojem se nalazi kafić primjećujem da je prostor mnogo veći nego što se doima odozdo. Prilično je mirno, u ovo doba očito nema puno gostiju. U moderno dizajniranom prostoru u metalu i staklu od petnaest stolova samo su dva zauzeta. Ugledavši nas, jedan od mladih konobara požuri nam ususret.

„Izvolite, Sinane. Gdje želite sjesti?“

„Za stol pored prozora, Arife.“

Arif pohita obrisati stol na lijevoj strani kraj prozora, a kad smo se smjestili pita nas što ćemo popiti.

„Tursku kavu?“ upita Sinan i pogleda u mene.

„Da, molio bih srednje zaslađenu.“

„Meni može isto“, kaže Sinan i namigne konobaru. S prozora se vidi susjedni krov. To nije neuobičajen prizor, ali ono što me zapanji je ogromno stablo smokve što probija krov. Čini se da je vlasnik zgrade nije imao srca posjeći. Kako se samo nije osušila? Na iskrivljenim granama sjede dva vrapca i cvrkuću vrteći repovima.

„Neobično“, kažem. „Usred kuće tako ogromno drvo.“

„To nije kuća, nego obučarska radnja. Njezin vlasnik nije omiljen. Ne postoji nitko iz ove ulice s kim se nije posvadio. Ne voli ljude, ali jako voli ovo drvo. Njegovi radnici kažu da svako jutro razgovara s njim.“

„Ne bih nikad očekivao da ću vidjeti ovakvo drvo usred ovih trošnih zgrada.“

„A tek da ga vidite u proljeće kada se razlista“, kaže Sinan. „Ja najradije sjedim ispred ovog prozora, osobito kad se osjećam potišteno.“

„Imate pravo. Svatko bi odabrao ovakvo mjesto.“

„Ja imam bolje opravdanje.“

„Koje je to?“

„Ljudi koji duže vremena odleže u zatvoru ne vole zatvorena mjesta.“

„U zatvoru?“ upitam tobože osupnuto.

„Ma dajte, nemojte mi reći da niste pogledali moj dosje.“

Pogledi nam se sudaraju, gleda me crnim očima kao da mi čita misli. Nema smisla poricati.

„Aha... Onaj slučaj sa zatvorom.“

„Da, onaj slučaj sa zatvorom koji je trajao dvanaest godina“, kaže sarkastično.

„Napali ste policijsku stanicu...“

Neko vrijeme netremice gleda u mene, potom upita:

„Što zapravo želite od mene?“

„Ovo je bilo sve što sam htio“, kažem i pokazujem vrećicu punu knjiga koju sam odložio na stol. „I to sam dobio.“

„Razgovarajmo otvoreno. Dvaput sam bio u pritvoru. Prvi put pedeset i dva dana, drugi put osamdeset i sedam dana. Susreo sam se s onima koji igraju dobre policajce, s onima koji igraju loše i s onima koji tvrde da se trude biti nepristrani. proveli smo mnogo dana zajedno. Sve ih jako dobro poznajem. Ako je neki policajac dobar prema meni, znači da od mene nešto želi.“

„Ne vjerujete da postoje dobri policajci?“

„Ne vjerujem“, odvraća srdito.

„Griješite. Policajci su samo ljudi. Imaju obitelj koju nastoje prehraniti obavljajući svoju dužnost.“

„Slušamo na vijestima kako obavljate svoju dužnost. Mučite ljude i pretvarate ih u invalide... Bez suđenja ubijate ljude s izlikom da su teroristi, kao u onom napadu na stožer...“

„A ubijeni policajci?“

„To je stvar akcije i reakcije...“, kaže bijesno. Neko vrijeme šuti, potom uperi pogled u mene. „Nemojte me krivo shvatiti. Protivim se svakoj vrsti terora. Jer građanski je teror samo opravdanje za državni. Možda mi nećete vjerovati, ali žalim kada nastradaju policajci.“

„Zašto vam ne bih povjerovao? Sjedimo ovdje i razgovaramo kao dvojica razumnih ljudi.“

Pažljivo me promatra kao da se pita što smjeram.

„Ali vaš kolega ne misli isto kao i vi.“

„Nadži?“ kažem smiješeći se. „On je zapravo dobar momak. Prije dva dana su mu ubili jako dragog prijatelja pa se htio istresti na vama.“

„I mog su prijatelja ubili“, kaže glasom punim gnjeva. „Ali ja nisam zbog toga vrijeđao vašeg kolegu.“

„Žao mi je“, kažem, uočivši priliku koju sam tražio. „Kako se to dogodilo?“

„Mogao je biti jako dobar pjesnik“, reče kao da nije čuo moje pitanje. „Doduše, koga danas briga za pjesnike?“

„Tko ga je ubio?“

„Tko?“ kaže dok zuri u mene nepovjerljivim pogledom. Na trenutak pomišljam da će reći 'Ti', ali skreće pogled. „Policija, tko drugi.“

„Je li vaš prijatelj bio terorist?“

Sinan opet netremice gleda u mene.

„Htio sam pitati je li bio član kakve tajne organizacije?“ pojasnim.

„Nije“, reče s gorkim osmijehom. „Najsmješnije je od svega što nas je organizacija dok smo čamili u zatvoru proglasila izdajicama.“

„Znači, radilo se o pogrešci. Kako se zvao?“

Pogled mu se smekša.

„Fahri“, kaže potištenim tonom. „Fahri Erturk.“ Podigavši ruku sa stola, pokazuje zid iza mene. „Eno ondje njegove fotografije.“

Znatiželjno se okrećem u smjeru koji mi pokazuje. Na zidu iza mene visi crna ploča. Posred nje, s povećé fotografije u boji smiješi se Fahri. Ispod fotografije piše datum 1958-1995. Ispod datuma je katren:

Pun pritajenog bijesa

Borben ali krhak

Ne obazirite se na to što psuje kao kočijaš

Dijete se ogleda u njegovim suzama!

Ploča je okićena crvenim karanfilima koji su odavno potamnili. Na ploči se osim Fahrijeve nalaze još tri fotografije. To su grupni portreti. Izdaleka ne vidim lica.

„Mogu li pogledati izbliza?“ upitam i ustajem od stola. Sinan ne obraća pažnju na mene. Ali dok prilazim ploči, i on ustane i pođe za mnom.

„Naravno da možete pogledati, objesili smo tu ploču da je ljudi vide“, govori dok mi prilazi.

Pozornost mi prvo privlači crno-bijela fotografija velikih dimenzija iznad Fahrijeve. Na njoj je skupina od dvadeset i pet ili trideset učenika u đačkim uniformama koji se vedra lica smiješe u kameru. Mora da je snimljena prije dvadeset godina. Na fotografiji bih teško prepoznao čak i Fahrija i Sinana, a kamoli mog prodavača pereca.

„Koga tražite?“

Okrenuvši glavu ugledam Sinana kako ukočeno stoji iza mene.

„Pokušavam naći gdje ste vi.“

Nezainteresirano pokazuje jednog od učenika koji stoji.

„Da, prepoznajem vas“, kažem. Sinan zatim pokaže nekog mladića koji čuči ispred njega.

„A ovo je vaš prijatelj“, kažem.

„Imali smo petnaest godina“, objašnjava.

Pogled mi klizne na fotografiju pokraj ove. Na fotografiji su trojica ljudi.

To je fotografija u boji, ne bi trebala biti toliko stara. Odmah prepoznajem Sinana i Fahrija, a između njih je neki čovjek u kačketu. Prilazim fotografiji još bliže i gledam. To je visok čovjek, s brkovima, preko čela sve do nosa pada mu sjena od štitnika kačketa pa ne mogu jasno razabrati njegovo lice. Ima izraženu vilicu. Sa zapešća desne ruke mu visi tespih, drži se ponosno u nazočnosti ovih dvaju mladića. Da to nije moj prodavač pereca? Pokušavam u sjećanje prizvati njegov lik. Kao da kod ovog čovjeka s kačketom postoji nešto što podsjeća na njega.

„Ovaj čovjek...“, zaustim, ali mi Sinan upadne u riječ.

„Ne znam što ste nakanili, ali mogu vam reći da gledate pogrešnog čovjeka.“

Odvraćam pogled od fotografije i okrećem se Sinanu.

„Zašto ste to rekli?“

„On nije netko tko bi zanimao obavještajnu službu. Osuđen je za ubojstvo oca i supruge.“

„Kakve on ima veze s vama?“

„Služio je vojsku pod zapovjedništvom Fahrijeva oca koji mu je jednom učinio veliku uslugu. Zvao ga je, 'Moj pukovnik Nazmi.' Puno nam je pomogao kada smo prebačeni u zatvor u kojem je služio kaznu. A mi smo ga prihvatili kao svog.“

Mislim da sam pronašao svog čovjeka.

„Kao da sam ga negdje vidio“, kažem pokušavajući ga navesti da otkrije nešto više. „Ispala mu je kosa, zar ne?“

„Da“, začuđeno kaže Sinan. „Kako znate?“

„Kako se zove taj čovjek?“

Sinan postaje sumnjičav, promatra me kao da želi dokučiti što sam nakanio, zatim se samouvjereno nasmiješi.

„Džuma“, kaže s podsmijehom. „Džuma Dagli. Ali nećete ništa izvući iz njega jer jadnik služi doživotnu kaznu. Još je u zatvoru.“

„U kojem zatvoru?“

„Ne vjerujete mi?“

„Samo sam znatiželjan.“

„Zatvor na Gokčeadı.“

Opet gledam čovjeka s fotografije. Da, to je on. Nemam pojma kako je izašao iz zatvora, no siguran sam da je taj Džuma moj prodavač pereca. Bacam letimičan pogled na ostale dvije fotografije. Jedna je snimljena na suđenju, a druga u zatvorskoj ćeliji. Džume nema na tim fotografijama.

Baš me zanima hoću li ga zateći u zatvoru. Posljednji put gledam fotografiju Fahrija.

„Koja šteta“, kažem. „Bio je jako zgodan.“

„Istina“, kaže Sinan dok se odmiče od ploče i ponovno vraća za stol. „Znate, samo u romanima i filmovima možete susresti takve junake: zgodne, inteligentne, odvažne i požrtvovne...“

„Koja šteta“, ponavljam.

„Da, šteta“, kaže i nastavlja hvaliti Fahrija. Mora da je doista jako volio svog prijatelja. Nije mu lako, prijatelji su još od srednje škole. Nakon što smo se vratili za stol pa sve dok konobar nije donio kavu, Sinan ne prestaje govoriti o Fahriju. Konobar nam posluži kavu i dvije čaše vode i odlazi, a ja kažem: „Sjećam se tog

slučaja. Vaš je prijatelj organizirao oružani napad na policajca. Tada je ubijen, zar ne?”

Promatra me ozbiljna izraza lica. „Još uvijek igrate igru“, kaže. „Rekao sam vam da bih radije da budete otvoreni. Možete me pitati što želite. Nemam vam što skrivati. Niti radim išta ilegalno, niti sam povezan s ikakvom organizacijom.“

Posežem za kavom trudeći se ostati smiren. Sinan me pažljivo promatra, prati svaki moj pokret. Bistar mladić, sve razumije. Otpijam gutljaj kave.

„S puno pjene“, kažem. „Baš po mom ukusu.“

„U slast“, kaže napetim tonom. „Recite mi konačno što želite od mene.“

„Ništa“, kažem. „Niste li primijetili da vas zapravo nisam ispitivao. Sami ste osjetili potrebu za objašnjenjem. Sada mogu ustati i otići.“

„Ne možete otići. Ne možete. Zapravo, očekivao sam vas mnogo ranije. Odmah nakon što je Fahri ubijen.“

Otpijam još jedan gutljaj kave i tobože iznenađeno upitam:

„Zašto ste me očekivali?“

„Očekivao sam da ćete istragu o organizaciji koja stoji iza oružanog napada započeti sa mnom. Bio sam Fahrijevi prijatelj, bili smo članovi iste organizacije, zajedno smo odležali u zatvoru. Tko može bolje znati njegove tajne od mene? No niste došli. To me začudilo. Malo poslije sam doznao da je ubijen Ozer, jedan od mojih starih prijatelja iz organizacije.“

Na trenutak se ne mogu sjetiti tko je Ozer. Uočivši moju zbunjenost, Sinan pojašnjava:

„Ozer Jilki. Niste dopustili njegovoj obitelji da preuzme tijelo; zadržali ste ga neko vrijeme u mrtvačnici radi identifikacije.“

Pred oči mi dolazi slika leša iz mrtvačnice.

„Da, poginuo je u sukobu s policijom prije petnaest dana.“

„Nećemo sada o tome je li to bio sukob ili nešto drugo... Nego, čuvši tu vijest pomislio sam da ćete me ovaj put sigurno posjetiti. No opet niste došli. Moje čuđenje je raslo. Baš kada sam počeo misliti da je policija odustala od starih metoda rada, pozvali su me na razgovor. A zašto? Zato što smo trebali slati po deset primjeraka od svakog broja našeg časopisa, a nismo. Iz nekog su razloga ti propusti koji traju već neko vrijeme primijećeni tek nakon Fahrijeve smrti. Nakon saslušanja tijekom kojeg ste vi igrali ulogu dobrog policajca koji je povrh svega ljubitelj knjiga, počeo sam pomalo pretpostavljati što bi moglo uslijediti...“

Gledam ga s poluposprdnim divljenjem.

„Imate bujnu maštu. Rekli ste da pišete roman, je li? Vjerujte mi, bit ćete uspješni.“

„Volio bih biti uspješan. No vratimo se na vaše pitanje. Što želite saznati o Fahriju?“

„Nisam znao za vaše prijateljstvo s Fahrijem Erturkom, ali zanimljivo je to što ste rekli. Ono što ja ne shvaćam je sljedeće: Zašto bi čovjek koji nije član organizacije želio ubiti policajca?“

„Možda je razlog ljubav?“

Nasmijem se.

„Ma dajte, zar bi jedan revolucionar pokušao ubiti policajca zbog ljubavi?“

„Ne poznajete Fahrija. On je bio drugačiji. Kada bi se uz nešto vezao, posvećivao bi se tomu svim srcem.“

„Kao članstvu u organizaciji?“

„Imate pravo, jedno mu je vrijeme organizacija bila sve.“

„A vama?“

Načas me sumnjičavo gleda, ali nakon toga odgovori odlučno kao da ga nije briga:

„I ja sam bio poput njega. Ali on je bio puno gorljiviji. Nije volio raditi kompromise niti popuštati pred silom. Vjerovao bi u nešto do kraja, nije se bojao podnijeti žrtvu. Tako ga je odgojio otac. Stric Nazmi je bio impulzivan čovjek. Fahri je govorio da zato nije uspio dobiti viši čin od pukovničkog. Često bi dolazio u sukob s nadređenima. Kad bi Fahri u djetinjstvu dobio batina od djece s ulice, nakon toga bi ga još i otac istukao. Govorio bi mu 'Ne dolazi mi kući plačući', i na taj bi ga način poticao da se suprotstavi djeci koja su ga tukla.“

„Ti se nisi volio tući?“

„To nije važno. Ja sam bio privržen čitanju i pisanju. Fahri je bio otvoreniji, impulzivniji, odvažniji.“

„To bi trebale biti dobre osobine za jednog revolucionara.“

„Katkada...“, kaže zamišljeno, zatim doda: „Ali katkada je potreban i zdrav razum i logika. Ipak, nije da se ne slažem s vama. Tada nam je bilo jako važno znati se potući. Jer to je bio dio našeg načina života. I to nam se dopadalo. U tim je danima sve imalo smisla. Ne bih osjećao prazninu. Ne bih bio zarobljen među besmislenim zidovima stvarnosti. Takav život mi je pružao osjećaj dostojanstva... Mislim da je Fahri mnogo snažnije doživljavao taj osjećaj. Nije nas bilo briga za školovanje, obitelj, profesiju, ni za što od toga. Dani su nam brzo prolazili u vrtoglavom ushićenju zbog

prosvjeda koje smo organizirali. Onda su nas počeli hapsiti. Naša organizacija u koju smo polagali toliko nade bila je rasturena u nekoliko tjedana. Svi kadrovi pali su u ruke policiji i podvrgnuti intenzivnom saslušavanju i mučenju nakon čega je većina članova tri od četiri organizacije završila u zatvoru. Oporavivši se od prvog šoka brzo smo se prilagodili životu u zatvorskim uvjetima. Gdje god bio, revolucionar je morao znati pružiti otpor, nastaviti svoju borbu. Zatvor je bio važan test za revolucionare. Dijelili smo zatvorsku ćeliju s vođama organizacije, no već nakon nekoliko dana uočili smo neke stvari koje su nas iznenadile: Strastvene političke rasprave ustupile su mjesto svakidašnjim potrebama poput pranja rublja, kuhanja hrane, nastojanja da se utuče vrijeme koje sporo prolazi. Život u zatvoru je krajnje jednostavan i ogoljen pa su negativne strane našeg revolucionarnog identiteta brzo izbile na površinu. Među članovima komune počele su se pojavljivati razmirice; to je u nekoj mjeri bilo prirodno. Ljudi različitih karaktera bili su primorani velik dio vremena provoditi zajedno. Bilo je neminovno da će to stvoriti izvjesnu napetost. Ali važnije od toga je da su se manifestirale razlike u shvaćanju uloge organizacije između nas dvojice i ostalih članova komune. Možda su one postojale i ranije, ali mi ih nismo primjećivali u danima ispunjenim žarom borbe koji su brzo prolazili.

„Kakve su to bile razlike?“

„Jedna od bitnijih odnosila se na pitanje oružane borbe. Fahri i ja stavili smo na papir naše viđenje tog problema. Organizacija je polazila od pretpostavke da će oružane akcije oslabiti državu i utabati put narodnoj revoluciji. Ne bih pretjerao kad bih rekao da je to bila osnovna strategija na kojoj je organizacija temeljila svoje djelovanje. Ali iskustvo je pokazalo da se događa sasvim suprotno. Umjesto da država slabi, ona je postupno jačala. Naše su akcije postale opravdanje za policijski teror. Država je pojačala pritisak; angažirala je još više policajaca, stručnjaka za sigurnost, služila se sve naprednijim oružjem i metodama. Naše su im oružane akcije poslužile kao izlika. Sve dok je realnost bila takva nije imalo smisla govoriti o nastavljanju s oružanim akcijama. To smo detaljno obrazložili u našem izvještaju. Naglasili smo potrebu da organizacija osmisli novu strategiju. Izvještaj je uzburkao duhove. Optuženi smo za pacifizam. Rukovodstvo organizacije nas je ukorilo zbog stava koji je protivan revolucionarnim načelima. Nismo se povukli, tvrdili smo da imamo pravo reći što mislimo. Ali naši se drugovi nisu složili; proglasili su nas revizionistima, optuživši nas da se naši stavovi kose s marksističkim principom diktature proletarijata.“

„Zatim su vas izbacili iz organizacije?“

„Tako je.“

„Niste se usprotivili?“

„Ne bi nam pomoglo i da jesmo. Većina članova komune iz ovog je ili onog razloga podržavala rukovodstvo. Preostalo nam je jedino da prihvatimo njihovu odluku.“

„Izbacili su samo vas dvojicu?“

„Samo nas dvojicu. Možda je to bilo dobro. Konačno smo se mogli posvetiti programu kakav smo željeli. Iako, priznajem da je razlaz od drugova s kojima smo se godinama borili rame uz rame i uz koje nas je vezalo stotine gorkih i lijepih trenutaka u nama ostavio izvjesnu prazninu.“

„Niste razmišljali da se pridružite novoj organizaciji?“

„Jesmo. Ali nije bilo skupine koja je bila bliska našim stavovima. Nažalost, ljevičarske se grupe ne reformiraju tek tako.“

„A osnivanje nove organizacije u skladu s vašim shvaćanjima...“

„Pustite sad tu paranoju oko organizacija“, prekinuo me je. „Zašto ne želite shvatiti što govorim?“

„Ma nemojte se odmah ljutiti“, kažem. „I kava vam stoji netaknuta. Niste popili ni gutljaja.“

„Pustite kavu“, kaže. „Moj najbližiji prijatelj je ubijen. Mene se sumnjiči da sam član tajne organizacije.“

„Nitko vas ne sumnjiči. A što se tiče vašeg prijatelja, dokazi govore da je organizirao atentat... Uzgred, postoji li mogućnost da se Fahri bez vašeg znanja vratio u organizaciju?“

„Nema šanse“, kaže Sinan snuždeno uzdišući. „Bili smo skupa do posljednjeg časa. Nakon izbacivanja iz organizacije u potpunosti smo se posvetili književnosti. U zatvoru ljudi postaju emotivniji. Među političkim zatvorenicima gotovo nije bilo osobe koja nije pisala pjesme. Naše je pak bavljenje književnošću počelo još u srednjoj školi. Bili smo u književnom klubu. U zatvoru je bilo mnogo više vremena i mogućnosti za pisanje nego inače. Ja sam pisao priče, a Fahri pjesme. Moja prva priča i Fahrijeva prva pjesma objavljene su u jednom od časopisa za umjetnost bliskih našoj organizaciji, no nakon izbacivanja iz organizacije više ih nitko nije htio objavljivati. Za časopise koji su simpatizirali stavove naše organizacije bili smo 'prodane duše', a ostali su nas odbijali s obrazloženjem da pišemo 'zatvorsku književnost', iako vjerojatno nisu ni pročitali naše radove. Unatoč svemu nastavili smo s pisanjem, trudeći se da razbijemo taj začarani krug. S vremenom nam je zanimanje za politiku posve splasnulo. Lijegali smo s književnošću i budili se s njom.

Naši spisateljski pokušaji, u početku izrazito didaktičke naravi, postupno su sazrijevali i počeli dobivati literarni okus, u pravom smislu te riječi. To smo shvatili prema reakcijama ljudi iz naše okoline.“

„Je li jedan od ljudi iz vaše okoline bio i Džuma?“

„Da, bio je. Pokušavao nas je zaštititi koliko je bilo u njegovoj moći. Obećao je to Fahrijevu ocu.“

„Je li se još tko okušao u pisanju osim vas i Fahrija?“

„Još nekoliko entuzijasta“, kaže smijući se. „Ali kada su vidjeli koliko vremena i truda tome posvećujemo zadovoljili su se da svoje emocije pretoče u nabrzinu sklepane stihove kojim će ugoditi ukusu svojih drugova. Nakon nekoliko mjeseci većina njih se ostavila pisanja. Trend zatvorske književnosti je ionako bio prošao, no mi se nismo uspjeli riješiti etikete pripadnika tog trenda. I nakon što smo izašli na slobodu, nismo mogli izbjeći da nas se pogrdno naziva predstavnicima zatvorske književnosti. Zato sam osnovao *Font*. Fahri je imao drugačije interese, privlačila ga je akademska karijera pa je upisao fakultet. Bavljenje teorijom književnosti vidio je kao jamstvo da će te netko ozbiljno shvatiti...“

Slušam Sinana i sve mi je jasnije kako mi njegova priča neće otkriti ništa od onog što me zanima. Ako ga ne prekinem, možda će mi umjesto istine podvaliti neki dobro osmišljen scenarij.

„U redu, ali zašto mi sve to pričate?“ kažem s dosadom u glasu.

„Pa pitali ste me.“

„Što sam pitao?“

„Može li revolucionar ubiti čovjeka zbog ljubavi“, podsjeća me.

„Da, ali još se uvijek niste dotakli ljubavi“, kažem s podsmijehom.

„Upravo dolazim do toga“, kaže i nastavlja priču. „Čim je izašao na slobodu, Fahri je položio prijamni ispit i upisao je studij književnosti na Sveučilištu Mimar Sinan. Prvih je dana revno odlazio na fakultet, no to nije dugo potrajalo. Ubrzo je shvatio da mu je većina onoga što se podučava na faksu već poznato. Počeo se dosađivati među studentima koji su bili mlađi od njega i čije su mu navike i ponašanje bili strani. Fahrijev je cilj bio završiti faks i upisati magisterij. No nakon što je upoznao način rada asistenata, docenata i profesora razočarao se. Ocjenjivanje nije imalo nikakve veze s objektivnim kriterijima i vrijednošću znanstvenih radova nego s ulagivanjem i protežiranjem. Svaki put kad smo se sreli sve se više žalio. Baš kada sam počeo misliti da će odustati od studija, iznenada se sve promijenilo. Fahri me

posjetio nekoliko dana nakon otvorenja knjižare. Nije dugo navraćao pa sam se obradovao kada sam ga vidio.

„Gdje si, stari? Zaboravio si najboljeg prijatelja“, blago sam ga prekorio.

'Po cijele dane visim na faksu', rekao je, međutim u njegovu se ponašanju osjetila neka promjena. Bio je razdragan i opušten; napetost na licu zamijenio je blažen izraz čovjeka koji s optimizmom gleda u budućnost.

'Što se s tobom događa?' upitao sam znatiželjno.

'Ništa', rekao je s veseljem koje nije mogao prikriti.

'Kako ništa?' odvratih. 'Prštiš od radosti.'

'Upoznao sam jednu djevojku', rekao je stidljivo se smiješeći.

'Da?'

'Da. To je razlog.'

'Ne čini se da je samo to.'

Digao je glavu i pogledao me. Djevojka kao da ga je začarala; njegovo držanje, govor, osmijeh... Sve se promijenilo.

'E nećeš me se tako lako riješiti', rekao sam. 'Pričaj. Tko je ona?'

'Zove se Mine', rekao je. Dok je izgovarao njezino ime, cijelo mu se lice preobrazilo. Prošaptao ga je gotovo pobožnim glasom, kao da izgovara molitvu. U tom sam trenutku shvatio da se zaljubio do ušiju. Da budem iskren, malo sam mu zavidio, ali ipak sam se radovao.

Djevojka je studirala likovnu umjetnost. Upoznali su se na predavanju o estetici. Fahri je nakon predavanja raspravljao s profesorom, a njoj su se njegovi stavovi toliko dopali da mu je na izlasku iz dvorane prišla i pitala ga neke stvari vezane za temu. Fahri je izgubio glavu za njom dok si rekao keks.

'A što ta djevojka osjeća prema tebi?' upitao sam.

Učinilo mi se da mu je licem prešla neka sjena.

'Vjerojatno se i ja njoj sviđam', rekao je, 'ali ponekad se ponaša tako čudno da mi se čini da između nas postoji neka tajna prepreka.'

'Zar niste o tome razgovarali?'

'Nismo', rekao je. 'Spavali smo skupa, ali nismo o tome razgovarali.'

Zbunjeno sam ga pogledao.

'Što?'

'Da, spavali smo, ali nismo razgovarali o našem odnosu niti smo odlučili što ćemo dalje. Mine je neobična djevojka. Po prirodi je neovisna. Ništa ne zapitkuje.

Nije da je ne zanima; sluša ako joj sam kažem. Ali ona samoinicijativno niti pita niti govori.'

Fahrijeve me riječi nisu osobito iznenadile. Mislio sam da Mine izvodi tipične ženske fore. Ali nakon petnaest dana, Fahri je došao k meni sav očajan.

'Što je bilo? Što ti se dogodilo?' upitao sam.

'Mine ima drugog', rekao je.

'Ma daj!' začudio sam se.

'Rekla je da želi raskinuti s njim.'

'Onda nema problema, sve će biti u redu.'

'Ali tip je murjak.'

'Murjak?' Odmah sam pomislio da djevojka možda radi za policiju. Mi smo 'recidivisti', postojala je mogućnost da nas još uvijek prate. Fahri me je pogledao kao da je shvatio o čemu razmišljam.

'Mine je rekla da je to samo prolazna veza. Prvo se ona zaljubila u njega, a onda je on poludio za njom. Mine se s vremenom ohladila, ali tip to nije mogao prihvatiti. Rekao je da će se rastati od žene ako to Mine zatraži.'

'Tip je oženjen?' upitao sam zapanjeno.

'I ima dvoje djece. Zasmetalo me što mi nije ranije rekla za svoju vezu s njim, da je oženjen i sve to. Posvađali smo se.'

„Fahri je zapravo tražio moj savjet, a ja nisam znao što da mu kažem. Da se radilo o običnom flertu, rekao bih mu, 'Stari, ostavi se te male', i gotova stvar. Međutim, on je bio beznadno zaljubljen. Osim toga, djevojka je možda govorila istinu. Što je čudno u tome da je nekoć voljela tipa a onda su joj se osjećaji promijenili? Nisu li sve ljubavi osuđene da prije ili kasnije završe na isti način?“

Sinan me pogledao kao da je pitanje uputio meni.

„Ne znam dovoljno o ljubavi“, kažem.

„Pitanje je bilo retoričko“, kaže Sinan.

Dok razmišljam je li posumnjao u mene, on nastavlja s pričom:

„Na kraju sam Fahriju rekao da problem neće riješiti ljutnjom na Mine. 'Idi i porazgovaraj s njom hladne glave', savjetovao sam mu.

'Bojim se da uopće neće htjeti razgovarati.'

'Možda će se malo nećkati, ali ako joj se doista sviđaš, na kraju će pristati.'

Fahri me je poslušao. Bio sam u pravu. Djevojka mu je obećala da će raskinuti vezu s oženjenim tipom. Fahri je opet bio sretan. Tip nije odustajao, no Mine je bila

odlučna i počela ga je izbjegavati. Kad sam ga nakon otprilike mjesec dana ponovo sreo, Fahri je bio neraspoložen. Djevojka je bila trudna.“

„Što?“ gotovo sam povikao.

Činilo se da Sinan nije primijetio moju neobičnu reakciju. „Bila je trudna“, ponovio je posve prirodnim tonom.

„S kim je ostala trudna?“

„Zašto vas to zanima?“

„Samo sam znatiželjan.“

„Odmah ću vam utažiti znatiželju“, rekao je jetko. „Fahri je prvo mislio da je dijete njegovo. Zato joj je predložio da se uda za njega. Ali Mine nije pristala.“

„Zašto?“

„Rekla je da je premlada da bude majka i da bi je to spriječilo da se bavi slikarstvom.“

„Pobacila je?“

„Htjela je, ali je Fahri bio protiv. Želio je da rodi to dijete.“

Kako bih prikrio zaprepaštenje onim što sam upravo čuo, usiljeno sam se nasmiješio i rekao:

„Taj je Fahri bio pravi obiteljski čovjek?“

„Nije u tome stvar. Fahri je zaista volio tu djevojku. Mislio je da će to dijete među njima stvoriti neraskidivu vezu.“

„Jer inače nije imao previše povjerenja u nju?“

„Nije baš tako. Svatko tko je zaljubljen strepi da bi mogao izgubiti svoju ljubav.“

„Je li se djevojka na kraju odlučila na pobačaj?“

„E to ne znam. Njih dvoje gadno su se posvađali i Fahri se povukao i otišao u Antaliju. A djevojka je nestala dva dana nakon toga.“

„Kako je nestala?“ pitam, pažljivo promatrajući Sinanovu reakciju.

„Nitko ne zna kako je nestala“, kaže Sinan mirno. „Nakon dva dana Fahri ju je nazvao iz Antalije, no nije bila kod kuće. Sutradan ju je ponovo nazvao, no nije se javila. Nije se previše zabrinuo, pomislio je da joj je telefon u kvaru. Nakon tjedan dana policija ga je nazvala u Antaliju. Razgovarali su s njegovom majkom, pitali su je koliko je dugo Fahri ondje i tome slično. Tek tada je shvatio da se događa nešto ozbiljno i smjesta se vratio u Istanbul. Otišao je do Mininog stana, no nije bila ondje. Razgovarao je s Mininom stanodavkom no ona mu je rekla da se Mine nije

pojavljivala već tjedan dana i da je njezina obitelj jako zabrinuta. Nakon toga je u panici dojurio k meni.

'Tip ju je ubio', rekao je. 'Sada će se htjeti riješiti i mene.'

'Zašto bi je ubio?' rekao sam.

'Možda je dijete bilo njegovo', promrmljao je utučeno. 'Nije Mine uzalud toliko inzistirala na pobačaju. Možda ju je on htio spriječiti. Možda se nadao da će ih dijete povezati. Ali Mine je bila čvrsto odlučila pobaciti. Posvađali su se i on ju je ubio, možda nehotice a možda i s predumišljajem. Vidjevši što je učinio negdje je sakrio tijelo. A sada planira ubiti mene.'

'Stani, nemoj odmah pomišljati na najgore', rekao sam. 'Možda je pobacila i sada se negdje oporavlja.'

'Ne vjerujem. Planirala je za deset dana otići ocu u Njemačku i ondje obaviti pobačaj.'

'Možda je ondje. Jesi li zvao Njemačku?'

'Zvala je njezina mama, ali nije tamo. Ne, ne griješim. Uvjeren sam da ju je ubio.'

'Ako je tako, najbolje da odemo na policiju i ispričamo što znamo', rekao sam.

Zabuljio se u mene kao da sam sišao s uma.

'Baš će povjerovati dvojici političkih zatvorenika! Ne budi dijete!... Taman i da povjeruju, misliš da će se htjeti umiješati u slučaj? Ne znam na kakvoj je funkciji taj tip, ali sudeći po onome što mi je rekla Mine, prilično je visoko pozicioniran.'

'Ali morali bismo nešto učiniti', rekao sam.

'Preostaje mi jedino da ga uklonim. Da ja ubijem njega prije nego što on pokuša ubiti mene.'

'Daj se smiri, samo ćeš se uvaliti u probleme', rekao sam.

'Ako je on ubio Mine, sada sam ja na redu. Bolje je da ga preduhitrim', rekao je.

'Lupetaš', pokušao sam ga smiriti. 'Moraš čekati. Mine je mogla otići na mjesto kojeg se nikada ne bismo sjetili.'

Uhvatio se za glavu obuzet crnim mislima.

'U redu', rekao je naposljetku. 'Pričekat ćemo još malo da vidimo što će se dogoditi.'

Te su ga noći priveli. Ispitivali su ga o Mine i grubo s njim postupali. Pustili su ga ujutro jer se ispostavilo da ima alibi. Nije imao kamo otići pa je došao k meni.

'Trebao si im reći za njezinog bivšeg ljubavnika', rekao sam mu kad mi je ispričao kako su se prema njemu ponašali tijekom saslušanja.

'Kome sam mogao reći kad me je možda upravo taj tip ispitivao.'

'Poznaješ li ga?' upitao sam.

'Jednom sam ga letimično vidio dok sam šetao s Mine', rekao je. Zatim je dodao: 'Taj tip me neće pustiti na miru.'

'Smiri se. Imaš čvrst alibi, ne mogu ti ništa. Uostalom, zašto ne ostaneš par dana kod mene?'

'Sutra sam planirao ići na Gokčeadu u posjet Džumi. Neće me biti dva dana. Svratit ću kad se vratim', rekao je.

Ali nije došao. Nekoliko sam ga puta nazvao, no svaki put bi mi rekao da se nemam razloga brinuti i da je dobro. Očigledno je tada planirao kako će ubiti tipa.

'Daj da se vidimo', inzistirao sam.

'Dobro, ja ću doći k tebi', rekao je. Ali nije došao..."

Dok Sinan nastavlja s pričom, ja razmišljam o Mine. Zašto mi nije rekla da je trudna? Zadnji put smo spavali mjesec dana prije raskida. Bili smo u njezinu stanu i nevoljko mi je uzvraćala poljupce, ali nisam odustajao. Ruka mi je kliznula u njezino međunožje. Počeo sam joj milovati još neovlaženo spolovilo. Mine je to obožavala. Osjetio sam kako joj se tijelo poda mnom izvija a onda mi je počela uzvraćati strasnim poljupcima. Vodili smo ljubav kao da nam je to zadnji put. No čim smo završili, Mine me je odmah odgurnula sa sebe, iako je prije voljela da ostanem u njoj, željela je tako spavati. Izgleda da je taj put ostala trudna. Trebala mi je reći. Imao sam pravo znati. To je moje dijete.

„Što vi mislite?“ trgne me Sinanovo pitanje.

„O čemu?“

„Ja mislim da je nešto pošlo po zlu tijekom pobačaja“, kaže upirući pogled u mene.

„Da je djevojka umrla pri pobačaju, tijelo bi odavno bilo pronađeno. Kada policija traga za nestalim osobama, prvo se raspituje u bolnicama i mrtvačnicama. Da je djevojka mrtva, tijelo bi se već sigurno negdje pojavilo.“

„A što ako se liječnik koji je obavljao pobačaj uplašio i negdje sakrio tijelo?“

„Male su šanse za to. U takvim se situacijama obično uspaniče, a oni koji uspiju sačuvati prisebnost ostave tijelo tamo gdje ga svi lako mogu pronaći. Uostalom, djevojka je htjela pobaciti u Njemačkoj, a ne ovdje. Ipak, valja sve još jedanput istražiti. Zapravo, stvar koja mene zanima jest zašto Fahri nije tražio vašu pomoć.“

„U vezi s čime?“ kaže Sinan ne shvaćajući što smjeram.

„U vezi s planom da ubije policajca.“

„Mislio je da ću ga natjerati da odustane. Osim toga, možda se ustručavao da me ne bi uvalio u probleme. Koliko sam shvatio čitajući iz novina, bio je sam.“

„Tako je“, kažem. Novine su namjerno prenijele pogrešnu informaciju, da bi se drugi osumnjičenik opustio misleći da ga ne traže.

„I sve vas je to uplašilo?“ pitam.

„A vi se ne biste uplašili da ste na mom mjestu?“

„Imate pravo. Ali ne postoji nijedan dokaz da ste pomagali Fahriju. Nitko vas ne može okriviti.“

„U ovoj zemlji ubijaju ljude bez suđenja i dokaza“, kaže rezignirano.

„Ne valja generalizirati, ti su slučajevi iznimka. Snage sigurnosti ne vode takvu politiku. Ipak, istražit ću to što ste rekli“, kažem gledajući na sat. „Kasno je, moram krenuti. Jesu li časopisi stigli?“

„Mislim da jesu.“

„U tom slučaju, ispričajte me“, kažem. Obojica ustajemo od stola.

„Ako budete imali ikakvih problema vezanih za časopis, obratite se meni“, kažem dok hodamo prema stepenicama.

„Hvala“, odgovara.

Gledam ga krajičkom oka, na licu mu se nazire duboka zabrinutost. Vjerojatno se boji da će mu se nešto dogoditi. Misli su mi rastrgane između čovjeka zvanog Džuma i Minine trudnoće.

Osamnaesto poglavlje

Odjeven u svoje omiljeno mornarski plavo odijelo moj stric sjedi za glomaznim stolom od orahovine koji se baš i ne uklapa u njegov nerazmetljiv ured. Izgleda da se priprema za sutrašnji sastanak. A možda želi biti spreman za slučaj da ga iznenada posjeti novopostavljeni ravnatelj. No zašto su mu oči tako zabrinute? U desnoj ruci među prstima drži elegantno crno nalivpero, poklon za uspjeh u radu od bivšeg ravnatelja. Umjesto da mi posveti pažnju, on se igra nalivperom. U načinu na koji pomiče zjenice, okreće glavu, pomjera ruke i povremeno mi dobacuje poglede, naslućujem nervozu kojoj nisam u stanju odgonetnuti uzrok. Na našem je posljednjem sastanku djelovao opušteno i samouvjereno, kao stari lisac koji vlada situacijom i kojeg ništa ne može iznenaditi. Da se u međuvremenu nije nešto dogodilo? Drži se pomalo distancirano dok zavaljen u naslonjač odsutno sluša što mu govorim. Kad sam završio s iznošenjem novih informacija o slučaju upita gotovo nezainteresirano, tonom čovjeka koji se pomirio s činjenicom da će uskoro izgubiti sve, koji shvaća da mu ne preostaje nikakva nada da promijeni situaciju: „I tvrdiš da je taj Džuma prodavač pereca koji je pucao na tebe?“

„Vjerojatno.“

Duboko uzdahne, kao da je sve što sam mu izložio hrpa besmislica, a ja netko tko mu uzalud trati vrijeme.

„Siguran sam da je on“, kažem odlučnije.

Pokušava se nasmiješiti, ali ne uspijeva. Izgleda da su problemi koji ga muče jako ozbiljni.

„Misliš da je to što si ti siguran dovoljno da se slučaj riješi?“ kaže. Plaši me poraženi ton njegova glasa i pogled u prazno.

„Fotografija baš nije jasna, ali ono što je Sinan rekao upućuje da je Džuma naš čovjek.“

„Ali on je u zatvoru.“

„Vjerojatno je našao način da pobjegne.“

„Pa se poslije vratio?“

„Ne znam. To ćemo tek saznati.“

„Želiš ga posjetiti u zatvoru?“

Potvrđujem kimajući glavom.

„Treba mi službeni nalog.“

Neko vrijeme šuti pa odsutno kaže: „Da, možda bi se trebao suočiti s njim. Kada si mislio ići?“

„Danas. Ali ne mislim voditi Mustafu sa sobom.“

Njegov prazan pogled oživi iskrica sumnjičavosti. Proučava me odlažući nalivpero na blok.

„Zašto ne?“

„Zato da ne da materijala za trač lajavcima iz obavještajne službe.“

Na tankim usnama ukazuje mu se usiljen osmijeh koji podsjeća na očev.

„Nije li na to trebalo prije misliti?“

„Tko prizna, pola mu se prašta“, kažem ne uzmičući. „Dopusti da riješim ovaj slučaj a onda ću ako želiš dati ostavku.“

Moje riječi tumači kao izazov. Primjećujem da mu se lice zacrvenilo, a plave oči zaiskrile bijesom. Najednom poskoči: „Kretenu!“ viče. „Kretenu, ako iza ovoga stoji neka tajna operacija, ne vrijedi mi kurca tvoja smrt, a kamoli tvoja ostavka!“

„Striče, daj se smiri.“

„Da se smirim...“, zlovoljno me gleda gundajući si u bradu. „Ravnatelj me pozvao na hitan sastanak.“

„Što je tu neobično?“

„Ne razumiješ? To je obračun sa starim kadrom. Možda će me otjerati u mirovinu...“

Znači, to je razlog njegove nervoze. Odlazak u prijevremenu mirovinu težak je udarac za obavještajca koji je toj profesiji posvetio čitav život.

„Možda nije ono što misliš“, tješim ga.

„Taman da i jest ono što mislim, kao da je tebe briga“, kaže jetko, tonom čovjeka koji se razočarao u nekog kome je najviše vjerovao.

„Nemoj tako, striče. Ne želim ti zlo.“

„To samo tako kažeš“, odgovara. „Predobro te poznajem.“

Možda bih se trebao uvrijediti, ali ne mogu. Naprotiv, užasno mi ga je žao. Za njega sam ja izdajnik, netko tko pokušava uništiti ono čemu je on posvetio život. I to njegov rođeni nećak, kojeg voli poput vlastitog sina.

Stric ustane i krene prema prozoru. Primjećujem da mu tijelo lagano drhti. Iskusni obavještajac, čovjek koji ni u najtežim operacijama nije izgubio hladnokrvnost, odjednom mi djeluje kao slomljeni starac.

Ustajem i prilazim mu, a on se odmiče od prozora i dobacuje mi pogled pun prezira.

„Oprosti mi što sam te doveo u tešku poziciju“, kažem pokunjeno. „Nisam htio da ispadne ovako. Ako jedan drugomu ne vjerujemo, kako ćemo uvjeriti...“

„Ja nikoga ni u što ne želim uvjeravati“, prekine me. „Ja želim istinu.“

„I ja ću je dokazati. Ali ne mogu dopustiti da se raspreda o mom privatnom životu.“

„Ah, Sedate!“ odmahuje glavom. Vidim bespomoćnost u njegovim plavim očima. Na trenutak mi se učini da će se rasplakati. „Zbog jedne djevojke? Sve ovo zbog jedne djevojke?“

Ne odgovaram. Težina njegova pogleda sve me više pritišće.

„Ne mogu vjerovati“, kaže. „Moj razum to ne prihvća. Da se čovjek poput tebe zateleba kao srednjoškolac kojemu se digne na svaku suknju.“

Stojim pred njim ne znajući što da kažem.

„Reci nešto. Zašto šutiš?“

„Istina je“, kažem odrješito. „Zatelebao sam se kao srednjoškolac.“

Oči su mu pune mržnje.

„Lažeš!“ kaže. „Lažeš. Ne vjerujem ti. Ljubav i slične gluposti, sve su to trivijalnosti. Profesija ti treba biti na prvom mjestu.“

„Bila je“, kažem povišenim tonom. „Ali promijenio sam se, vi ste me promijenili. Niste mi vjerovali. Vezali ste mi ruke, uništili mi ideale.“

„Trebaš biti strpljiv.“

„Strpljiv?... Mislim da sam dovoljno dugo bio strpljiv. Ali vaše me je nepovjerenje promijenilo.“

„Nismo razlog mi nego Jildirim.“

„Ostavi više Jildirima na miru. Što on ima s tim?“

„Znači, mi smo ti za sve krivi?“

Zaustim da odgovorim potvrdno, ali se suzdržim. Umjesto toga kažem:

„Važno je riješiti slučaj, a ne tražiti krivce. Svima u obavještajnoj službi u interesu je dobrobit države. Kopati jedan drugomu jamu zato što se razilazimo u mišljenjima... To samo koristi našim neprijateljima.“

„Točno, ali ovo nije Udruga za uljepšavanje Bejoglúa. Ako se svatko drzne reći što god ga je volja...“

„Zar ljudi nemaju pravo izreći svoje mišljenje.“

„Neka kažu, ali ne tako da sastavljaju peticiju i skupljaju potpise protiv dosadašnjeg načina rada službe kao što ste to vi učinili.“

„Cilj je bio osnaživanje obavještajne službe, bolja organizacija posla. No vi ste na to reagirali isključivanjem, otpuštanjem...“

„Nije bilo otpuštanja. Ako ciljaš na Jildirima, on je svojevolumno napustio službu. Molio sam ga da ne ide. Da me je poslušao ne bi se izložio opasnosti. Čim su ugrabili priliku, teroristi su ga likvidirali.“

„A obavještajna služba nije se potrudila istražiti njegovo ubojstvo, iako su iza njega godine uspješnog rada, iako je bio na najvišim funkcijama...“

„Nepravedan si. Ja sam osobno naložio da se otvori istraga.“

„I što se dogodilo?“

„Rekli su da je to u nadležnosti tajne policije.“

„Tko je to rekao? Vojska?“

„Zašto odmah optužuješ vojsku? Kao da civilna vlast ne radi pogreške.“

„Ali tada je vojska nadzirala rad obavještajne službe. Ljudi koji nisu imali pojma kako ona funkcionira.“

„Ne zaboravi da je upravo vojska utemeljila ovu obavještajnu službu.“

„Nije li krajnje vrijeme da je se stavi pod nadzor civilnih vlasti?“

„Upravo to se i događa“, kaže stric sa turobnim osmjehom. „Vidjet ćemo na sutrašnjem sastanku koje će biti posljedice.“

„Neće se ništa bitno promijeniti. Neće se promijeniti logika funkcioniranja.“

„A koja je to logika?“

„Znaš ti dobro.“

„Misliš da si jako pametan, je li?“

„I jesam. Ali obavještajna služba to nije znala iskoristiti.“

„A ti si onda digao ruke od svega i zaljubio se u onu djevojku.“

Bijesno zurim u strica. Plave oči podmuklo mu sjaje. S ovim čovjekom se ne može razgovarati. Šutke se vraćam do naslonjača i sjedam. Na komodi ispred mene stoji kutija cigareta; automatski posežem za njom, no kad sam htio zapaliti sjetim se da se ovdje ne smije pušiti. Dok vraćam kutiju na mjesto, stric kaže: „Zapali, nema veze. Daj i meni jednu.“

Uzima cigaretu. „To mi je danas prva“, kaže. Vadim upaljač i pripalim prvo njemu a zatim sebi. Duboko uvlači dim pa ga žmireći ispuhuje s očitim užitkom. Djeluje kao da se smirio.

„Nemoj me krivo shvatiti“, kaže bez ljutnje. „Ne pitam te zato jer te želim izazivati. Samo bih rado shvatio. Zašto si se zaljubio u tu djevojku?“

Promatram mu lice. Kao da je strogi nadređeni od maloprije iščezao, ustupivši mjesto stricu s kojim sam nekoć razgovarao kao s prijateljem.

„Ne znam“, kažem šireći ruke. „Vjeruj mi da ne znam. Prvo mi je bilo zabavno. Mlada djevojka, puna životne radosti... Drugačija od Melike... Bila je nestalna, privlačna, živjela je u drugačijem svijetu... Zaljubio sam se... Što da ti kažem? Zaljubio sam se...“

Stric me gleda u čudu, kao da ne razumije što govorim.

„Govorim ti istinu“, ponavljam. „Ne znam zašto, ali zaljubio sam se u nju.“

„Htio si je oženiti?“ upita. Naslućujem napetost u njegovu glasu; razmišlja o Melike, a možda i o djeci.

„Vjerojatno.“

Očekujem da će opet pobjesniti, no ne govori ništa, samo me promatra. U očima mu ne vidim prezir niti bijes. Gleda me gotovo suosjećajno, kao da doista želi razumjeti.

„Djevojka se poigrala tobom“, kaže. „Gadno si nasjeo.“

„Griješiš“, odgovaram. „Voljela me je.“

„Još je uvijek braniš“, kaže razočarano. „Kako možeš biti tako naivan? Kako ne vidiš da je sve to urota?“

„Oprosti, ali mislim da se varaš, striče.“

Gleda me s izrazom čuđenja, kao da ne može vjerovati što čuje. Potom obori pogled i kao da govori više sebi nego meni, kaže: „Djevojka je jako pametna. Iskoristila je i onog terorista. Oborila vas je s nogu i onda nestala kao da ju je progutala zemlja. Majstorski izvedeno. I njezin je otac Metin u ovome.“

„Griješiš, striče. Jadan čovjek, očajan je zbog nestanka kćeri.“

Podigne glavu kao da se trgnuo iz sna i pogleda me.

„Taj čovjek kojeg ti toliko žališ provodi vlastitu istragu u Italiji. Prije dva dana je bio u našem veleposlanstvu u Rimu. Htio se naći s Mininom prijateljicom.“

„Sa Selin?“

„Tako se zove? No da, s njom.“

„Jesu li se susreli?“

„Ne. Kada je za to doznao Selinin otac, uplašio se da njegova kći ne bi zapala u kakve nevolje. Zato je nije poslao u Tursku i nije dopustio da se sastane s Metinom. Ali Metin ne odustaje. Sada je u nekom hotelu u Rimu i svaki dan dolazi u veleposlanstvo.“

„Rekao sam mu da ne ide u Italiju.“

„Zašto bi te poslušao? Čovjek ima vlastite planove.“

„Možda u očaju ne zna što radi.“

„Ja mislim da on itekako zna što radi. U glavi mu je savršeno razrađen plan.“

„To su sve pretpostavke. Ne možemo saznati istinu dok ne razgovaramo s Džumom.“

„Ako razgovaraš s Džumom, doznat ćeš samo dio istine. Onaj koji je njemu poznat.“

„To ne možemo znati dok ga ne ispitamo...“

Duboko uvuče dim cigarete i kimne glavom: „Tu si u pravu.“

„Trebao bih krenuti što prije“, kažem.

Stric ustane iz naslonjača nasuprot mene i sjedne za stol. Kao da je odagnao napetost. Vidim da mu se plave zjenice zamišljeno i sporo pomiču. Opet uzima u ruke nalivepero, i nakon što još malo promisli, kaže: „Dovedimo Džumu u Istanbul. Ispitat ćemo ga ovdje.“

Jasno mi je da se ponovno vratio sumnjičavi nadređeni. Ne želi prepustiti kontrolu nad slučajem.

„Zar to neće biti gubitak vremena?“ kažem.

„Ništa se ti ne brini. Ovi iz Čanakale su sposobni momci. Tip će sutra biti u tvojim rukama.“

„U redu“, kažem. „Ali želim ga sam ispitati.“

Na trenutak razmisli, a onda kaže:

„U redu, momci će ga smekšati i predati tebi.“

„Dogovoreno“, kažem ustajući.

„Najbolje će biti da ga ispituješ u Čataldži. Tamo je mirno.“

„Dovest ćete Džumu onamo?“

„Da, ekipa će te obavijestiti.“

„Može...“ Napravivši par koraka prema vratima, okrenem se i kažem: „Ne brini, neću te razočarati.“

„Ako ne bude prekasno“, kaže tonom iz kojeg je jasno da nemam njegov pristanak.

Dok hodam hodnikom razmišljam kako će proći sutrašnji sastanak. Jesu li stričeve sumnje opravdane? To mi se ne čini vjerojatnim; ništa ne ukazuje na korjenite promjene. Mislim da će novo rukovodstvo zadržati postojeće stanje i da neće ići u čistku kadrova. Ali nikad se ne zna. U ovoj zemlji nijedna institucija nije pustila korijenje; čak i najmanje promjene na međunarodnom planu mogu dovesti do velikog potresa. Siđem dolje i ušavši u ured zatječem Mustafu i Orhana kako vatreno raspravljaju o utakmici Fenerbahče-Galatasaraj koja se treba odigrati krajem tjedna. Znam da je Mustafa fanatični navijač Fenerbahčea ali ne znam za koju momčad navija Orhan.

„Evo još jednog Fenerca“, kaže Orhan ugledavši me. Posve je očito da nije došao raspravljati o utakmici nego prikupiti informacije. Nadam se da Mustafa toga nije svjestan.

„Zdravo“, kažem hladno.

Mustafa odmah skoči da me pozdravi, a Orhan kao da mi uopće ne pridaje pažnju.

Raširivši prste desne ruke, kaže: „Zabit ćemo vam pet golova.“

„Sigurno“, odgovaram nezainteresirano.

„Vi Fenerci ste totalni fanatici“, kaže Orhan.

„Zašto, gospodine Orhane? Što smo učinili?“ upita Mustafa naivno.

„Ne biste navijača protivničke momčadi čak ni čajem ponudili.“

Mustafa je uljudan mladić, ne želi uvrijediti kolege starije od sebe.

„Ispričavam se, zanio sam se u raspravi. Sad ću ga donijeti“, kaže i uputi se po čaj.

Čim je Mustafa izašao, Orhan smjesta prilazi mom stolu. Na licu mu je zabrinutost nalik stričevoj. Razlika je u tome što se čini da je stric prihvatio moguće

posljedice i na neki način pobijedio zabrinutost, dok Orhan izgleda kao da mu se strah uvukao duboko u kosti.

„Čini mi se da smo ovaj put gotovi, Sedate“, kaže dok mu usta podrhtavaju. „Možeš početi pakirati stvari, maknut će nas.“

„Ma tko? O čemu govoriš?“

„Novi ravnatelj je za sutra sazvao izvanredni sastanak.“

„Pa što ako ga je sazvao?“

„Stari, zar ti nije jasno? Preuzet će nadzor nad obavještajnom službom. Poremetit će ravnotežu snaga među odjeljenjima u službi.“

„Što je u tome loše?“

„Zaboga, Sedate, ne pravi se lud. To znači novo kadrovanje. A stari kadrovi smo mi.“

Kao da traži rješenje, zabrinuto se okreće oko sebe, a onda pogled zaustavi na meni.

„Možda bismo trebali razgovarati s tvojim stricem“, kaže.

„S mojim stricem? O čemu?“

„O tome da kažemo da je Jildirim bio inicijator pobune.“

„O čemu ti to, Orhane?“ kažem u nevjerici. Zar se ovaj čovjek što sjedi preko puta mene kadar toliko srozati.

„Ti misliš da je to pogrešno, zar ne? Ali trebamo prije svega zaštititi sebe. Da je Jildirim na našem mjestu, siguran sam da bi učinio isto.“

„Ne bi“, kažem razjareno.

„Zašto se ljutiš? Pa, Jildirim je ionako mrtav. Više mu ne mogu učiniti ništa nažao. Ali mi smo živi. Ne preostaje nam drugo nego da pokušamo spasiti sebe. Možda će sutra situacija...“

„Ti si sišao s uma“, kažem upadajući mu u riječ. „Uzmi nekoliko dana slobodno, malo se saberi.“

„Bez brige, sutra će nas sve poslati na godišnji odmor.“

„Neka, možda se tako spasimo.“

Na tren me začuđeno gleda, a zatim se lukavo nasmiješi, kao da mi je otkrio slabu točku.

„Znači, prepustit ćeš obavještajnu službu njima. Jildirimovim ubojicama.“

„Goni se u kurac...“, kažem.

„Kako to razgovaraš, Sedate? Saberi se.“

„Ti se saberi. Pogledaj se. Usrao si se od straha.“

„Ne brinem se samo za sebe već i za tebe.“

„Okani se tih jeftinih trikova. Ili strpljivo čekaj što će se dogoditi ili razgovaraj s kim god želiš. Ali mene izostavi iz ovoga.“

„Što se odmah pjeniš?“

„Ne pjenim se... Ispričaj me, imam posla.“

„Zar nećemo zajedno popiti čaj?“ kaže drsko se cerekajući nakon svega što je izgovorio.

„Možeš ga ponijeti sa sobom, ja nemam vremena.“

„Znači, ne želiš sa mnom imati posla.“

Dolazim u iskušenje da mu zalijepim šamar posred lica.

„Takve gadosti čovjek može očekivati samo od ljigavaca kao što si ti“, kažem. „Ja ne izdajem svoje prijatelje, čak ni kad su mrtvi.“

„Naljutio si se na mene“, jada se cendravim glasom, poput žene.

„Hajde, Orhane. Za danas je bilo dosta“, kažem.

Baš kad je Orhan htio ustati, Mustafa ulazi u ured noseći u ruci čaj. „Odlazite?“ upita iznenađeno Orhana.

„Zovu me ovi dolje“, kaže Orhan.

„Ponesite barem čaj“, ponudi mu Mustafa.

„Hvala, neka ga popije Sedat.“ Na izlasku se okrene prema meni. „Ovaj razgovor će ostati između nas, zar ne?“ kaže gledajući me pokunjenim, gotovo molećivim pogledom.

„Dobro“, kažem nevoljko uzdišući. „Neću reći Mustafi da ste podmitili protivničku momčad.“

Na licu mu se ukaže usiljen smiješak. „Nemoj mu ni slučajno reći“, kaže smijući se. Otvara vrata i izlazi van.

Nisam znao da je ovaj tip tolika kukavica. Stvarno znam odabrati prijatelje.

„Namjestili su utakmicu?“ upita Mustafa stavljajući čaj na stol.

„Ma pusti ga. Gledajmo svoja posla“, kažem. „Želim da nabaviš popis svih državnih i privatnih bolnica ili mjesta u kojima se obavlja pobačaj. Posjeti svaku od njih i pitaj za Mine. Doznali smo da je djevojka bila trudna. Htjela je pobaciti. Možda je nešto pošlo po zlu tijekom pobačaja.“

Primijetim kako je u Mustafinim očima zabljesnula iskrica sumnjičavosti.

CW & BU

Devetnaesto poglavlje

Budi me zvonjava koja dopire izdaleka. Kao da sam opet ispred onog napuštenog ruševnog konaka, a zvonjava dolazi iz telefonske govornice koja se nalazi u blizini. Pomišljam da potrčim i da se javim. Želim se pokrenuti, ali se ne mogu ni pomaknuti. Što je moja nervoza jača, to je zvonjava sve bliže i bliže... Otvorim oči i ugledam Melike koja se nagnula nada mnom i gleda me. Iako je mrak, primjećujem joj strah u očima. Ne znam jesam li govorio u snu i pokušava li iz onoga što sam rekao doznati ono što se ne usuđuje pitati.

„Zvoni telefon“, kažem. „Zašto me nisi probudila?“

„Spavao si jako čvrsto“, kaže suosjećajno. „Nisam imala srca. Pusti telefon, tko god da je, neka zove sutra.“

„Čekam važne vijesti“, kažem i iskočim iz kreveta.

U sobi je hladno. Drhtim. Ne obazirući se na to krećem prema telefonu. Osoba koja me zove očito je uvjerena da sam kod kuće pa ne odustaje. Podižem slušalicu nakon što zazvoni četvrti put.

„Jesam li dobio gospodina Sedata?“ upita nepoznati glas.

„Da, izvolite!“

„Ja sam Tevfik iz Čanakala. Gospodin Ismet...“

„Gospodin Ismet? Aha... Slušam vas.“

„Ispričavam se što vas budim, ali gospodin Ismet je rekao da je jako važno.“

„Jeste li uspjeli pronaći Džumu?“

„Tu je, s nama.“

„Gdje ste vi?“

„Zovemo iz Čataldže.“

„Dakle, već ste stigli.“

„Ima sat vremena.“

„Bravo, brzi ste. Dolazim smjesta.“

Spuštam slušalicu, a Melike mi prilazi i prebacuje mi preko leđa frotirski ogrtač.

„Odlaziš?“

„Da, pronašli su čovjeka koji je pucao u mene“, kažem dok hodam prema ormaru s odjećom.

„Mogao si nešto prigristi prije odlaska“, kaže Melike slijedeći me.

„Nemam vremena, moram odmah krenuti.“

„Daj da ti barem podgrijem šalicu mlijeka.“

„Hvala, ne želim ništa.“

Umivam se i oblačim za manje od pet minuta. Melike mi na izlasku iz stana dovikuje da budem oprezan i da ne vozim brzo.

„Ne brini se“, kažem. „Hajde, vrati se u krevet.“

„Vidimo se“, kaže i zatvara vrata. Siguran sam da me promatra kroz špijunku dok čekam dizalo.

Jedinica za ispitivanje u Čataldži izgleda kao ladanjska kuća. Deset kilometara pred Čataldžom silazim s asfaltirane ceste i skrećem na zemljani put. Ovdje sam bio već dva puta; prvi put na ispitivanju bugarskog tajnog agenta, a drugi put kad smo skrivali sirijskog obavještajca koji je radio za nas. Samo što nije svanulo. U ovom dijelu Čataldže zemlja nije osobito plodna. To je vjerojatno bio razlog zašto su naši odabrali ovo mjesto daleko od očiju. Ovuda ne prolazi nitko osim lovaca. Nakon otprilike petnaest minuta vožnje po vlažnoj zemlji na koju se uhvatio jutarnji mraz, ukazuje se kuća koju tražim. Isprva je ne prepoznajem, jer je sa sve četiri strane opasana debelim zidovima obavijenim tamnim sjenama pred svitanje. Ispunjava me neki osjećaj otuđenosti, iako ne znam zbog čega.

Na željeznim vratima kapije dočekuje me stražar koji je uočio moj Ford s nekoliko kilometara udaljenosti. Farovi auta osvjetljavaju stražarevo lice. Ne prepoznajem ga. Pretpostavljajući da ni on mene ne poznaje otvaram prozor i pružam mu službenu iskaznicu.

„Ne treba, gospodine Sedate“, kaže.

„Jesmo li se već negdje sreli?“ upitam.

„Nekoliko puta“, kaže. „Zovem se Hajri. Nekoć sam radio s Jildirimom.“

„Žestoki Hajri“, kažem prisjećajući se.

„Taj sam“, odgovara pa autoironičnim tonom dodaje: „Najbolji strijelac obavještajne službe. Čak sam i Jildirima prešišao.“

Pažljivo ga promatram. Jako je mršav. Ako me sjećanje dobro služi, govorilo se da je jedno vrijeme bio teško bolestan. Čita li s mog lica o čemu razmišljam?

„Ostarilo se“, kaže. „To je bilo davno. Ti nisi bio tu dok smo Jildirim i ja žarili i palili.“

„Čuo sam priču“, kažem gledajući ga sa zavišću.

„To je bilo davno“, ponovi i doda pokazujući desnom ruku kuću: „Ovo je za mene posljednja stanica... Nema veze... Otvorit ću ti vrata da uđeš. Očekuju te.“

Dok hoda prema vratima opazim da šepa gotovo vukući desnu nogu za sobom. Pogođen je u koljeno u jednoj od operacija protiv armenskih terorista. Odonda više nije u aktivnoj službi.

Hajri odguruje vrata koja unatoč težini lagano kliznu duž utora. Ulazim autom unutra i parkiram kraj džipa zatamnjenih stakala s registracijom Čanakale koji stoji ispred širokih stepenica kuće. Dok izlazim iz auta, sustiže me Hajri i pokazujući glavom na džip kaže: „Ne znam ove mladiće. Nisu iz Istanbula?“

Sigurno zna da ne treba postavljati takva pitanja, ali ne ljutim se na njega.

„Nisu“, odgovaram. „Vidimo se“, kažem ulazeći u kuću.

Čovjek koji sjedi na početku dugačkog mračnog hodnika i gleda u dvorište ustane kad me ugleda.

Ne razaznajem mu lice u mraku; vjerojatno jedan iz službe sigurnosti. Kad priđem bliže vidim da je to Tahir, jedan od stričevih najpouzdanijih ljudi.

„Zdravo“, kažem.

„Dobro jutro, gospodine Sedate“, uljudno pozdravlja pa rukom pokazuje na stepenice koje vode u podrum. „Čekaju vas dolje.“

„U redu, hvala.“

Prolazi mi kroz glavu da bi i moj stric bio ovdje da ne mora prisustvovati sastanku kojeg je sazvao novi ravnatelj nakon što je pisao natuknice za govor do kasno u noć. No nije htio da se njegovo odsustvo primijeti pa je poslao jednog od svojih najpouzdanijih ljudi. Silazim niz stepenice i prolazim polumračnim hodnikom, a potom ulazim u osvijetljenu sobu. U sobi su trojica ljudi. Ugledavši me, prestaju s razgovorom i ustaju iz svojih naslonjača.

Prilazi mi krupan čovjek obrijane glave i pruža mi ruku.

„Ja sam Tevfik, čuli smo se preko telefona“, kaže.

„Zdravo, kako si?“ pitam.

„Hvala“, kaže. „Malo smo umorni, cijelu smo noć vozili.“ Gledam ove kraj njega. Niskog debeljka ne znam. Dok se rukujemo, kaže: „Ja sam Sadi.“ Trećeg prepoznajem; Hikmet, i on je jedan od stričevih najodanijih ljudi. Smiješi se vidjevši kako ga odmjeravam.

„Poslao me gospodin Ismet da vam pomognem“, kaže.

„Ne vjerujem da će tip raditi probleme“, kaže Tevfik samouvjereno, pokazujući kroz prozor susjednu sobu za ispitivanje. „Dobro smo ga smekšali unutra.“

Približim se prozoru i nasred sobe u daljini od otprilike jedan metar ugledam metar visoku metalnu kutiju koja podsjeća na blagajnu.

„Prevezli ste ga iz Čanakala u ovome?“ upitam u čudu.

„Ne iz Čanakala nego iz Gokčeade. Rekli su da je tip žilav. Navodno dobro podnosi batine, pa su predložili da pribjegnemo metodi koju ne očekuje.“

„Da nije umro bez zraka?“ kažem zabrinuto.

„Bez brige, gospodine Sedate. Nije prvi put da koristimo ovu kutiju“, kaže Tevfik.

„Jeste li razgovarali s njim?“

„Naravno da nismo. Što je dulja neizvjesnost, brže se slama otpor.“

„U redu, shvaćam, ali molim vas otidite odmah unutra i pustite tog čovjeka van.“

Tevfik mi dobacuje sumnjičav, gotovo preziran pogled, no ipak učini što sam mu rekao. Uzima Sadija sa sobom i odlazi u sobu za ispitivanje. Promatram ih kroz prozor. Dolaze do sanduka. Tevfik otključava metalnu kutiju ključem koji vadi iz džepa. Zatim polagano podiže poklopac. Čovjek s crnim povezom preko očiju uplašeno pomoli glavu iz kutije. Na prvi pogled ne bih rekao da sliči prodavaču pereca. Čelav je, ali ima bradu. Osim toga, povez mu prekriva ne samo oči nego i skoro pola čela. Čovjeka koji je pucao u mene vidio sam tek na djelić sekunde pa ne mogu sa sigurnošću reći je li to on. Lica gotovo zalijepljenog za staklo pažljivo promatram svaki njegov pokret. Čim je nestala početna bojažljivost, čovjek se pokušava izbaviti iz kutije u kojoj je bio zatvoren, ali ne uspijeva. Tevfik i Sadi mu pomažu. Zamjećujem da su mu ruke zavezane iza leđa. Tevfik nešto govori, a čovjek u strahu nakrivi glavu misleći da će ga udariti. U tom trenutku, dok drži nakrivljen vrat, učini mi se kao da ga prepoznajem. Dobro se sjećam, kada me je nastrijelio i kada sam počeo nasumce ispaljivati metke učinio je isti pokret. Ipak, da bih bio siguran moram mu vidjeti oči. Tevfik ga tjera da se uspravi ali noge su mu utrnule; ne može stajati, pada na pod. Tevfik se izdire na njega i ponovno ga tjera da ustane.

Čovjek se trudi, ali mu ne polazi za rukom. Tevfik mu nešto oštro govori. Ne mogu dokučiti što, ali mislim da psuje. Sada bi bilo dobro čuti o čemu razgovaraju.

Pokazujući na tipku pored stakla, kažem Hikmetu: „Uključi zvučnik.“

Odmah izvršava moju naredbu i u sobi odjekne Tevfikov glas.

„... te nabijem! Ustaj!“

Čovjek ne može stati na noge, ali bijesno procijedi kroz zube: „Ne psuj.“

Raširivši snažne ruke, Tevfik sugestivno zamahne glavom pa se okrene Sadiju i kaže: „Podigni ga.“

Sadi staje iza čovjeka na podu, hvata ga ispod pazuha i diže na noge. Ako ga ispusti, past će. Čovjek jedva stoji na nogama. Tevfik se približava.

„Što si to rekao?“ kaže.

„Rekao sam da ne psuješ“, odgovara čovjek, plaho ali odlučno.

„Dobro“, kaže Tevfik mekim glasom i lagano se odmaknuvši snažno ga opali šakom posred lica. Čovjeku glava odleti unatrag. Da se Sadi nije na vrijeme maknuo, pogodio bi i njega. Sadi se refleksno baca u stranu, a jadnik pada na leđa. Sadi Tevfika prostrijeli pogledom, no ovaj se ne obazire. Prilazi čovjeku koji se previja na podu.

„Je li ovo bolje od psovki?“

Čovjek se pokušava pridići na koljena, vidim kako mu iz nosnica prema ustima teče krv bojeći u crveno njegove sijede brkove.

„Puno bolje“, kaže čovjek jedva dišući.

Tevfik se nervozno smije.

„Vidi ti poštenjačine“, kaže. Odlučan je da ga dobro prebije. No meni je čovjek potreban živ i nema mi nikakve koristi od njegovog smrskanog lica. Smjesta odlazim do mikrofona koji ozvučuje sobu za ispitivanje.

„Obojica izađite van“, kažem mehaničkim tonom.

Moja naredba Tevfiku zapinje kao kost u grlu, ali jasno mu je da me mora poslušati. Dok oni izlaze iz sobe, čovjek se uspijeva pridići na koljena. Krv mu kapa iz nosa i stvara male crne lokve na podu. Iz ormarića za lijekove uzimam vatu i kolonjsku vodu, a Tevfik mi prilazi i kaže: „Nismo ga još slomili. Mislim da nije spreman za ispitivanje.“

„U redu je, Tevfiče“, kažem. „Puno ste učinili dovevši ga ovamo. Sada malo predahnite. Spavaće sobe su na katu. Malo odspavajte.“

Zatim se okrećem Hikmetu.

CW & BU

„Ako hoćeš, možeš i ti odspavati, ili zamijeni Tahira na straži.“

„Sami ćete ga ispitivati?“ upita Tevfik u čudu.

„Ne brini se ti za to“, kaŕem nehajno. „Dobro se naspavaj. Cijelu ste noć vozili.“

„Kako ŕelite, ali tip je tvrd orah. Iskasapio je oca i ŕenu a da nije trepnuo.“

„Hvala na upozorenju, bit ću oprezan.“

Najćudnije od svega je ŕto Hikmet ne inzistira da ostane. Sigurno mu je stric rekao da me pusti na miru.

„Ako me budete trebali, bit ću s Tahinom“, kaŕe.

„U redu, laku noć“, odgovaram. Ćim su izaŕli, zatvaram vrata da ne mogu promatrati ispitivanje. Kljućevi sobe za ispitivanje mogu biti jedino kod Ŗestokog Hajrija, a on ih ovima sigurno neće dati. Uzimam vatu i kolonjsku vodu i ulazim u sobu za ispitivanje. Ćuvŕi da se vrata otvaraju, ćovjek se trgne. Prilazim mu. Napet je, pokuŕava zaŕtititi lice.

„Ne boj se“, kaŕem. „Neću te udariti.“ Paŕljivo me sluŕa, ali i dalje je napet. Dok se pribliŕavam s vatom da mu obriŕem krv iz nosa, on u panici zabacuje glavu unatrag.

„Ne boj se“, ponovim. „Obrisat ću ti lice.“ Polako se smiruje osjetivŕi mekoću vate na ustima. Briŕem mu krv iznad usta vatom namoćenom u kolonjsku vodu. Radim dva tampona od vate za nosnice. Zatim mu pomaŕem da ustane i vodim ga do stola. Joŕ mu se nije vratio osjet u nogama, jedva hoda. Smjeŕtam ga u stolac za stolom. Nakon ŕto obriŕem ruke umrljane krvlju, primićem stolac i sjednem nasuprot njemu. Zamjećujem da panićno pomiće oćima ispod crnog poveza. Vjerojatno je shvatio zaŕto je ovdje. Paŕljivo mu proućavam lice. Sad ga prepoznajem, usprkos crnom povezu koji mu prekriva oći; to je prodavać pereca koji je pucao u mene.

„Jesi li za cigaretu, Dŕuma?“ upitam.

„Moŕe“, kaŕe. Vadim jednu iz kutije u dŕepu i stavljam mu u usta. Joŕ je uvijek preplaŕen.

Prinesem upaljać da mu pripalim cigaretu, no ne primjećuje da gori. „Povuci dim“, kaŕem. Duboko uvlaći dim. Ovo mora da je jedino ljudsko iskustvo koje je doŕivio u proteklih osam sati. Uvlaći joŕ jedan dim. Uzimam mu cigaretu iz usta i stavljam je na rub staklene pepeljare na stolu.

„Lisice su mi naŕuljale zglobove“, kaŕe.

„Ŗao mi je, ali ne mogu ti ih skinuti“, odvraćam odlućno. „No trudit ću se zavrŕiti s ispitivanjem ćim prije. Naravno, ako mi ti u tome pomogneŕ.“

„Hoću, zašto ne bih?“

„Znaš li zašto smo te doveli ovamo?“

„Ne“, kaže malo prebrzo.

„Zbog Fahrija“, kažem.

Ne odgovara ništa.

„Znaš Fahrija, zar ne?“ pitam.

„Znam“ kaže.

„Pokušali ste ubiti jednog našeg kolegu.“

„Ja sam bio u zatvoru“, kaže kao da se prisjetio.

„Stvarno?“

Ne znam primjećuje li u mom glasu dozu ironije; neko vrijeme šuti, a potom odmahne glavom i kaže: „Ja sam zatvorenik. Ovamo su me doveli iz zatvora.“

„Izgleda da će te i dalje boljeti zapešća. Ja ti pokušavam olakšati, a ti mi to otežavaš. Ipak, pokušat ću ti pomoći“, kažem ustajući. Stajem iza njega i odvezujem mu povez. Svjetlost ga zaslijepljuje. Ponovno sjedam nasuprot njega. U trenutku kad su mu se oči priviknule na svjetlo, primjećujem na njegovom priprostom seljačkom licu šokiran izraz, iako to pokušava prikriti.

„Prepoznaješ me, zar ne?“ upitam lagano se smiješeći.

Skreće pogled i gleda u cigaretu u pepeljari. Uzimam cigaretu i ponovno mu je prinosim ustima. Odmahujući glavom pokazuje da je ne želi. Ponovno stavljam cigaretu u pepeljaru i kažem mu smirenim tonom: „Čuj, Džuma. Nemoj se uzalud mrcvariti. Obojica dobro znamo gdje smo se sreli.“

„Ja tebe ne poznajem“, kaže.

„Poznaješ“, kažem gledajući ga u lice. „Dobro me poznaješ.“

Moja ustrajnost nema previše utjecaja na njega. Od udarca šakom ispod očiju mu se naziru podljevi krvi, a u pogled mu se uvlači strah.

„Nema smisla poricati“, kažem naslanjajući se na stolac. „Fahri nam je sve priznao prije smrti.“

Na licu mu se pojavi izraz razočaranja pomiješanog s čuđenjem.

„Priznao je?“ pita a zatim se počne lukavo smijuljiti. „Lažeš, Fahri je poginuo u pucnjavi“, kaže.

„Ono što je pisalo u novinama nije točno“, kažem. „Fahri je u pucnjavi teško ranjen, ali nije odmah umro. Ispitali smo ga. Ispričao nam je što se dogodilo.“

Pažljivo me promatra kao da mi s lica pokušava pročitati govorim li istinu. Očito je da sam ga pokolebao.

„Ja nemam veze ni sa čim. A ni Fahri ne bi rekao nešto ružno o meni.“

„A kako smo te onda našli?“ kažem. „Napravili ste savršen plan do posljednjeg detalja. Da nam Fahri nije rekao, ne bismo te nikada našli.“

„Ne vjerujem“, kaže. „Fahri mi to ne bi učinio.“

„Bio je ranjen, bespomoćan. Ispričao je sve u tančine.“

Razočaranje od maločas iznova mu se vraća na lice.

„Baš sve?“ upita i pogleda me u lice.

„Sve.“

„Ne vjerujem“, ponovi. „Ne vjerujem. Mora da je sišao s uma.“

Izgleda kao da ga više pogađa što mu se prijatelj slomio, nego što ga je otkucao.

„Možda“, kažem. „Metak mu je oštetiio lubanju.“

Čudno, s lica mu nestaje razočaranje.

„Fahri nikad ne bi progovorio“, kaže ponosan što ima pravo. „Da nije poludio ne bi progovorio.“

„Možda imaš pravo“, kažem. „Ali sada znamo što se dogodilo.“

„Zašto ste me onda doveli ovamo?“ upita lukavo. Toliko je očito da izaziva da se gotovo počinjem kajati što dobro postupam s njim.

„Izgleda da si zaboravio da si ispalio metak u mene...“, kažem ironično. „A ni djevojku još nismo našli.“

Lice mu se smrači a čelo nabora.

„Poznaješ je, zar ne?“ kažem. „Mislim na Mine. Fahrijevu...“

„Da, Fahri mi ju je spomenuo, ali...“ Naglo zašuti, no i dalje zuri u mene zamućenim očima ispod namrštenih obrva.

„Što ali?“

Čelo mu se još jače nabora.

„Zašto se ustručavaš? Slobodno reci“, potičem ga.

Duboko udahne, a zatim kaže: „Pa prema onomu što je Fahri rekao, ti si ubio djevojku.“

„Ja?“ kažem ne mogavši obuzdati bijes.

Džuma gleda kao da želi reći: *Pa pitao si me i ja sam ti rekao*. Pokušavam shvatiti igra li igru, ili ga je Fahri obmanuo. Djeluje mi iskreno. Tamponi od vate koje sam mu ugurao u nosnice natopljeni su krvlju, uskoro će mu krv opet zacrveniti sijede brkove.

„Zašto bih ubio Mine?“

„Jako si se naljutio kada te je ostavila i zaljubila se u Fahrija. Nisi mogao podnijeti što ti ju je Fahri preoteo. A nakon svega htio si prebaciti krivnju na njega.“

„Samo malo“, kažem. „Polako, ispričaj sve otpočетка.“

Na Džuminu se licu pojavi izraz zabrinutosti. Isprva mi se učini da će odbiti, ali umjesto toga tiho promrmlja, kao da mu je neugodno: „Prvo moram na zahod.“

„U redu“, kažem. „Ustani.“

CW & BU

Dvadeseto poglavlje

Kad se Džuma vratio iz zahoda, posjednem ga na stolac i zamjenjujem mu tampone u nosu. Iz nosnica mu još uvijek lagano curi krv. Iako su mu podljevi ispod očiju sve uočljiviji, izgleda puno opuštenije.

„Ima li vode?“ upita osvrćući se oko sebe.

Ustajem i donosim mu čašu vode. Ispija je naiskap.

„Mora da si i gladan.“

„Hvala, ne bih ništa“, kaže. „Samo želim da ovo završi i da me vratite u moju ćeliju.“

„Dobro, onda pričaj.“

„Pitaj me pa ću ti odgovoriti.“

„Zašto si pomogao Fahriju?“

„On je srčan momak“, kaže. „Ispravan...“

„Otac mu je bio pukovnik u vojsci.“

Čudi ga što to znam.

„To ti je Fahri rekao?“

„Tko bi drugi? Jako si volio njegova oca.“

„Pokoј mu duši, pukovnik Nazmi je bio čovjek kojem nije bilo premca.“

„Preko njega si upoznao Fahrija?“

„Moglo bi se tako reći. Fahrija poznajem od djetinjstva. Dok sam služio vojsku, on je imao osam-devet godina. Znao bih ga posjesti na konja i provesti ga po garnizonu. A kasnije smo se našli u istom zatvoru; u kantini smo toliko puta stajali rame uz rame jedan do drugoga, no nisam ga prepoznao sve dok ga za vrijeme posjeta nisam vidio u društvu pukovnika Nazmija.“

„Bili ste smješteni zajedno s političkim zatvorenicima?“

„Tako je bilo u zatvoru Čanakale. Bili smo izmiješani. U vrijeme posjeta svi bi se skupljali na jednom mjestu. U jednom od tih navrata sreo sam svog pukovnika

Nazmija. Mislim da je bio posljednji dan Ramazana. Ugledao sam ga na vratima, ostarjelog, ispijenog, ali pogled mu je još odavao nekadašnju strogost i odvažnost. Prišao sam mu i pružio mu ruku, a on me pogledao stisnutih očiju, kao da se pokušava sjetiti tko sam.

'To sam ja pukovniče, Džuma', rekao sam.

'Džuma Akčabeli, što ti radiš ovdje?' pozdravio me i nasmiješio mi se. Nekoć ga se rijetko moglo vidjeti da se smiješi, izgleda da mu je srce omekšalo sa starošću.

'Znate zašto sam tu, pukovniče', rekao sam. Zakoračio je korak unatrag i zagledao se u mene onako kako bi inače činio kada se nečega nije mogao odmah sjetiti. A onda mu se lice smračilo.

'Ubio si oca?' upitao je.

'Jesam', odgovorio sam. 'Ubio sam i njega i svoju ženu.'

'Šteta', rekao je. 'Šteta tvoje žene.'

'Nije', rekao sam. 'Nije onako kako misliš. Zaslužila je.'

„Stvarno si ih ubio?“ upitam u nevjerici.

„Zar bih inače služio doživotnu kaznu?“

„Pa zašto si to učinio?“

„Pitanje časti“, odbrusi Džuma.

Vadim cigaretu iz kutije i stavljam je Džumi u usta. Ne protivi se. Duboko uvlači dva dima, jedan za drugim. Uzimam mu cigaretu iz usta i držim je u ruci.

„Znači“, kažem, „tvoj je otac napastovao tvoju ženu?“

„Daj mi tu cigaretu“, reče. Opet mu stavljam cigaretu u usta, uvlači još jedan dim.

„I pukovnik Nazmi je pitao isto što i ti“, kaže. Muči se pokušavajući govoriti s cigaretom u ustima. Uzimam mu je. „Tada sam još bio u vojsci. Prošao sam četiri mjeseca temeljne vojne obuke, ostalo mi je još dvanaest mjeseci do kraja. Služio sam kod pukovnika Nazmija. Kad sam dobio pismo od ujaka o mojoj ženi i ocu ostao sam u šoku. Okaljati nekome čast prljav je posao, takve se glasine ne šire bez povoda.

Odmah sam otišao do pukovnika Nazmija. Situacija je takva i takva, rekao sam mu.

'Besramnik', promrmljao je. 'Ti si došao ovamo da bi štitio zemlju, a on baca oko na tvoju ženu. Nevjerojatno!'

'Dopustite mi da odem i riješim to, pukovniče', rekao sam. Nije ništa odgovorio, samo je otvorio čelični sef koji se nalazio iza njegovih leđa i izvadio iz njega pištolj. Stavio ga je na stol i izvadio iz džepa nešto novca.

'Uzmi to. Možeš biti na dopustu koliko treba. Riješi to i vrati se nazad. Ali pazi da te netko ne vidi. Ako te netko pita, nisi se micao iz garnizona', rekao je.

'Hvala, pukovniče', rekao sam i htio mu poljubiti ruku. Nije mi dopustio.

'To mi je dužnost. Tvoja je čast i moja čast', rekao je.

Istog sam dana sjeo na bus i stigao u kasabu kasno u noć. Nema puno od kasabe do našeg sela, pješice možda sat vremena. Stigao sam do sela oko ponoći da me nitko ne bi vidio, kao što mi je pukovnik savjetovao. Trebao sam srediti oca i vratiti se u garnizon. Ali plan se izjalovio. Dok sam hodao od kasabe prema selu, vidio me pastir Musa. Pa kud baš pastir Musa, ta on je najgori brbljavac u selu. Ma neka me vidi, pomislio sam, ja ću povratiti svoju čast. Koračao sam gledajući preda se i nisam mu uzvratio pozdrav. Zazvao me dvaput, a kad se nisam oglasio odustao je. Kad sam stigao u selo, jutarnji ezan samo što nije počeo. Na ulicama nije bilo nikoga. Ipak, bio sam na oprezu; stigao sam kući hodajući uz rub zidina. Odškrinuo sam drvena vrata kadli netko stoji uz bunar. Ugledam oca, uzima abdest, klanjat će namaz. Mjesečina je bacala nakrivljenu sjenu sve do mojih nogu. Moj otac nije nalik meni; za glavu je niži. Tamnopus i kržljiv, ružan čovjek. Što sam više zurio u njegovo pogrbljeno tijelo u polumraku, to me više obuzimao bijes. Iza pasa sam izvukao pištolj koji mi je dao pukovnik i bacio sam se na njega s leđa. Nije znao što ga je snašlo. Oborio sam ga na zemlju ispred korita pored bunara.

Pokušao je okrenuti glavu, no nisam mu želio vidjeti lice. Zagnjurio sam ga u blato.

'Besramniče jedan', rekao sam prislonivši mu pištolj na vrat, 'Kako čovjek može napastovati svoju snahu?'

'Džuma', povikao je, prepoznavši mi glas. 'Džuma, nemoj sine, nisam ništa skrivio.'

Kad je počeo zapomagati, moje je samopouzdanje naraslo. Okrenuo sam ga na leđa i pogledao ga u lice. Nikada u životu nisam vidio oca kako plače. Nije plakao čak ni kada je umrla majka. Pokolebao sam se. Ako ga još malo budem gledao ovakvog, neću ga moći ubiti. Okrenuo sam mu lice u stranu. Otac vidje da mu nema spasa pa počne moliti salavat. Neka prvo završi s molitvom pa ću povući obarač, pomislim, kadli se najednom upale svjetla u kući. Ukućane je probudila naša galama. Najednom svi izletješe van; prvo moj stariji pa mlađi brat, zatim njihove žene, ali moje nema na vidiku. Vidjevši me na ocu s pištoljem u ruci, uplašili su se da sam ga

ubio. U tom sam času zahvaljivao Bogu što mi je majka mrtva. Dobro da je mrtva i da nije ovo doživjela. Da ne duljim, braća su mi otrgnula oca iz ruku prije nego što sam stigao povući obarač. Zgrabio sam svoju ženu i odvukao je do kuće njezina oca. Nisam je mogao ostaviti u našoj kući. Putem sam je prebio na mrtvo ime. Predao sam je njezinu ocu. 'Evo vam vaše kćeri', rekao sam mu. Moj je punac problijedio. Mislio je da ću je se odreći. 'Bez brige, ona je moja obitelj', rekao sam. 'Vraćam vam je dok se ne vratim iz vojske. Vi ste odgovorni i za njezinu čast i za sve ostalo.' Sljedeći sam se dan vratio u garnizon. Došao sam pred pukovnika i predao mu pištolj. Ispričao sam mu kakva je situacija i što se dogodilo. Pukovnik me potapšao po leđima.

'Dobro si učinio, neka im Bog sudi', rekao je.

„A što je bilo poslije?“ upitam znatiželjno Džumu.

„Ugasio si cigaretu“, kaže pokazujući glavom na pepeljaru.

Dajem mu novu. Nakon što povuče nekoliko dimova zaredom, nastavlja s pričom.

„Odslužio sam vojni rok i vratio se kući. Ali više se nisam htio vratiti u selo. U kasabi se otvorila tvornica za obradu pamuka. Tamo sam se zaposlio uz ujakovu pomoć. Pokupio sam ženu i preselili smo se u kasabu.

Prošlo je tri-četiri godine, u međuvremenu smo dobili kćer. Ja sam brzo napredovao na radnom mjestu; uspeo sam se do ranga kvalificiranog radnika. Jednog je dana u kasabi eksplodirala trafostanica; posvuda je nestalo struje. U kasabi nije bilo nikoga tko bi popravio kvar pa se čekalo da dođu električari iz susjednog grada da ga otklone. Nismo mogli nastaviti rad u tvornici pa mi je predradnik, bliski prijatelj mog ujaka, rekao da ako želim mogu ići, i tako sam ranije pošao kući. Svratio sam na tržnicu, neću zaboraviti, bio je kraj svibnja i trešnje su tek dozrele. Uzeo sam trešnje za kćer i povrće za ručak. Došao sam do kuće i zatekao kćer Zohru kako sjedi na pločniku i plače.

'Zašto plačeš, kćeri?' pitao sam.

'Mama me ne pušta u kuću', rekla je.

Bože dragi, pomislio sam. Pa zašto žena ne pušta dijete u kuću? Podigao sam Zohru u naručje i pozvonio na vrata. Učinilo mi se kao da netko proviruje iza zavjesa. Zatim sam začuo nekakvu strku po kući. Kad je žena otvorila vrata, pitao sam:

'Što se to događa? Zašto je dijete vani?'

'Eto tako', rekla je uplašeno. 'Došao je gost.'

Ušao sam u kuću i pitao: 'Kakav gost?'

'Tvoj tata.' Kad je to rekla, ostao sam u šoku. Znači, moja se žena dobrovoljno upušta u ovo. Ipak, suzdržao sam se. Spustio sam kćer iz naručja. Ušao sam u kuću ne izuvši cipele. Nitkov je sjedio na minderu lica crvena kao rak.

'Sine Džuma', ustao je. Pogled mu je bio neljudski, kao da preda mnom stoji neka isprepadana divlja životinja. Najradije bi bio skočio kroz prozor, toliko se ustrtario. Zapravo ni meni nije bilo drugačije. Ali pokušavao sam to prikriti.

'Dobrodošao, oče', rekao sam. 'Nemoj ustajati, sjedni.'

Nije ga uvjerila moja smirenost, onako prestrašen počeo se glupavo cerekati.

'Sjedni, oče, samo ti sjedni. Ovo je tvoja kuća', rekao sam.

'Krv nije voda, sine', rekao je i sjeo. 'Idem do Džume', rekoh sam sebi, 'da više okončamo to neprijateljstvo.'

'Dobro si učinio', odgovorio sam, ali nemaš pojma koliko mi je bilo mučno. Tata je pričao i pričao. Što je više pričao, bivao je sve jadniji i ponizniji. Što je više pričao, to sam ja više razbijao glavu zašto je ova žena s mojim ocem koji je stariji i ružniji od mene. Razmišljao sam, ali nisam dokučio razlog. Možda se zaljubila. Ljepota je u oku promatrača. Kad je otac završio sa svojom pričom, rekao sam da idem na zahod i ustao. Ušao sam u kuhinju, na zidu je visjela sataru. Uzeo sam je i sakrio iza leđa. Ušao sam u sobu, otac me zabrinuto gledao. Prišao sam mu, još se uvijek glupavo cerekao. Bili smo udaljeni možda jedan metar. Podigao sam sataru i zamahnuo prema njegovoj glavi, no izmaknuo je glavu pa mu je sataru odrezala pola uha. Dok je grčevito pokušavao ustati zadao sam mu još jedan udarac u prsa. Pao je na leđa na minder a ja sam se bacio preko njega. Zario sam mu sataru u prsa i udarao ga kao da mi se pomračio um. Došao sam k sebi tek kad sam začuo vrištanje moje žene i vidio da se očeva glava pretvorila u krvavu masu mesa. Ustao sam i okrenuo se, a na vratima su stajale moja žena i Zohre i gledale me. Zohre je u ruci držala šaku trešanja, a žena je bila blijeda kao smrt.

'Pogriješila sam, Džuma, smiluj mi se', rekla je.

'Ne boj se', rekao sam. 'Ti si majka mog djeteta, zar bih ti mogao učiniti nažao?' Nije mi povjerovala. Nastavila me gledati očima razrogačenim od straha.

'Ne boj se', ponovio sam. 'Odvedi Zohre u sobu, a ti mi donesi vode da isperem s ruku krv ovog zlotvora.' Možda mi nije povjerovala, ali nije imala kud pa me poslušala. Ja sam se uputio prema kuhinji nadzirući vrata. Ako pokuša pobjeći, uhvatit ću je u trenu. Zatvorila je kćer u sobu i vratila se. Dok mi je prilazila, ja sam odložio sataru i s kuhinjskog pulta zgrabio nož. Uzela je vrč s vodom i prišla mi.

Pogledam, a ona se trese kao list na vjetru. Lijevom rukom sam je uhvatio za zapešće. Vrč joj je ispao iz ruke, voda nam je smočila noge. Godila mi je svježina vode. Ne znam zašto, nekako mi je ispunila srce. Pogledam, a moja žena drhti još jače.

'Nemoj drhtati', rekoh joj. Pogledala me molećivim očima.

'Tako ti naše kćeri, nemoj me ubiti', rekla je.

'Neću. Ali reci mi što to moj otac ima a ja nemam?'

'Ja nisam ništa učinila', pravdala se.

'Ne laži', rekao sam.

'Kunem se, nemam ništa s tvojim ocem.'

Više nisam mogao izdržati. Zario sam joj nož u prepone. Isprva nije primijetila da sam je ubo, a kad je shvatila htjela je zaurlati, no začepio sam joj usta drugom rukom i počeo je ubadati nožem. Prvo je pala na koljena, a onda se srušila na pod. Dotakao sam je nogom, bila je mrtva. Oprao sam ruke, promijenio odjeću. Uzeo sam kćer i uputio se ujakovoj kući. Zohre je pitala gdje je mama. Rekao sam da će doći navečer. Došao sam ujaku, objasnio mu situaciju i predao mu svoju kćer.“

Gledam Džumu zaprepašten onim što sam čuo. Kako li je samo smiren. Vjerojatno je otupio od svega. Bog zna koliko je već puta ispričao tu priču.

„Opet si mi ugasio cigaretu, inspektore“, uzdahnio je.

„Pobjegao si?“ upitam stavljajući mu novu cigaretu u usta.

„Kamo bih pobjegao? Tko bi me sakrio? Otišao sam ravno u policijsku postaju. Odmah su me uhitili. Ni na sudu nisam poricao. Prvo su tražili smrtnu kaznu, kasnije su mi dosudili doživotnu. Da sam i ženu ubio satarom kazna bi mi bila manja, jer ubojstvo počinjeno u naletu bijesa smanjuje kaznu. Tužitelj je rekao da je ovo bilo ubojstvo s predumišljajem.“

„Kasnije si u zatvoru sreo Fahrija?“

„Godinama poslije... Kada mi je kazna sa sto jedne godine zatvora smanjena na trideset i šest. Poslali su me u zatvor u Čanakale. Fahri i Sinan su došli nakon što sam tri godine bio ondje. Oni su bili politički zatvorenici, držali su se podalje od nas; viđao sam ih, ali sam Fahrija prepoznao tek kad sam ga vidio s pukovnikom.

'Džuma, ti si ovdje veteran, pazi na ovu djecu', rekao mi je.

'Na zapovijed, pukovniče', odgovorio sam, no uskoro sam požalio što sam se obvezao, jer sam nakon mjesec dana obolio od hepatitisa. Poslali su me u bolnicu. Prebolio sam ga, ali sam oslabio. 'Ako ne budeš pazio na sebe, umrijet ćeš', govorili su mi.

Kad sam se iz bolnice vratio u zatvor, Fahri i Sinan su me primili u svoju ćeliju. Oni su bili načitani momci, svašta su znali. Brinuli su se za mene i hranili me probranim jelima – od banana do ovčjeg sira. Sramota me reći, umjesto da ja pazim na tu djecu, ona su mene spasila od anđela Azraila. Da ti budem iskren, kad mi je pukovnik rekao da pazim na njih, strepio sam kako ćemo se slagati jer su oni bili revolucionari. Ali čim sam ih upoznao, shvatio sam da je moj strah bio neopravdan.“

„I ti si postao revolucionar?“

„Ne, ne razumijem se ja u te stvari, a ni pukovniku se to ne bi svidjelo. Uostalom, i mladići su se okanili toga i posvetili se književnosti. Danonoćno su čitali, bez prestanka. Nakon toga su počeli pisati. Dali su mi knjigu-dvije da pročitam. Bile su mi dosadne, nakon nekoliko stranica bih zaspao.“

„Nisu te primili u organizaciju?“

„Bilo je ondje puno političkih zatvorenika. Nijedan im nije bio ni do koljena. Ti su mladići bili odvažni. Doduše, Sinan je pomalo plah, ali Fahri je srčan kao i njegov otac. Bili smo tolike godine skupa u zatvoru, ali nikada nisam vidio da je učinio nešto neumjesno i nekontrolirano.“

„Ali nije mu bio problem uvući te u atentat“, kažem.

„Nije tako, inspektore“, reče odmahujući glavom. „Nije me on uvukao, sâm sam se ponudio. Nakon što su pušteni iz zatvora, ponekad bi mi dolazili u posjet. Poslije se Sinan udaljio, ali Fahri me nikada nije napustio. Dolazio bi svakih pet-šest mjeseci da pita kako sam i da mi ostavi nešto novca. Tada mi je umro ujak. Ujna je umrla tri godine ranije. Ujak nije imao djece. On i ujna odgojili su i udali moju Zohre, bila im je poput kćeri. Ujak je prije smrti pripremio oporuku; kuću u kasabi i nekoliko duluma zemlje ostavio je Zohre. No moja braća su se usprotivila, podnijeli su tužbu. Moj zet je miran i povučen, strašljiv čovjek. Da nisam reagirao, oteli bi im svu imovinu. Objasnio sam situaciju Fahriju. Odmah je pronašao odvjetnika i podnio protutužbu. Nakon nešto više od godinu dana došao je u zatvor da me obavijesti da smo dobili parnicu. Ali primijetio sam da je neraspoložen. 'Nešto nije u redu s tobom', rekao sam. Nije mi htio reći pa sam navaljivao. 'Zar nismo prijatelji?'

'Znaš onu djevojku o kojoj sam ti govorio?' rekao je.

Odmah sam se sjetio. 'Misliš na Mine.'

'Da, na nju. Nema je već deset dana.'

'Pojavit će se, ne brini se', rekao sam.

'Ne', rekao je. 'Stvari su malo kompliciranije. Ima jedan policajac, on je bivši Minin dečko. Prekinuli su. Kad je odlučila biti sa mnom, ovaj se nije htio maknuti. Učinio joj je nešto loše i sad hoće krivnju prebaciti na mene.'

'Što ćeš sada?' upitao sam.

'Ne znam, ali neće me ostaviti na miru', rekao je.

Fahri ne bi olako govorio o tako ozbiljnim stvarima. Sudeći po njegovim riječima, situacija je bila gadna. Nešto mi je palo na pamet. Rekao sam mu: 'Fahri, sredimo tog tipa prije nego ti nešto loše napravi. Ja imam pravo na izlazak. Izaći ću na pet dana; ti mi pronađi pištolj, a ja ću se potruditi da taj tip dobije što je zaslužio.'

Džuma ovdje staje s pričom i gleda u mene. „Oprosti, inspektore. Nisam ti htio nauditi, ali za Fahrija bih učinio sve“, kaže.

„Nema veze“, kažem. „Nastavi s pričom.“

„Fahri se isprva nije složio s mojom idejom. 'Ne dolazi u obzir', rekao je. 'To je moj problem. Već si toliko godina u zatvoru. Ne mogu te opet uvaliti u nevolje. Uskoro ćeš biti pomilovan, vidjet ćeš svjetlo dana.'

'Tko će znati da sam ja sredio tipa? Ja sam zatvorenik. Nitko neće posumnjati', rekao sam. Činilo se kao da neko vrijeme razmatra tu opciju, a onda je ponovio: 'Ne dolazi u obzir.'

Nego, da ne duljim, uspio sam ga nagovoriti i naposljetku je pristao.

'Nećeš moći sam. Tip je lukav. Ali, nas dvojica ga možemo srediti', rekao je.

'U redu', odgovorio sam. 'Čuvat ćemo jedan drugomu leđa i riješiti tu stvar.'

'Samo mi obećaj da ćeš me ostaviti i pobjeći ako budem pogođen', rekao je.

'Obećajem', odgovorio sam.

'Onda je najbolje da to obavimo što prije', rekao je Fahri. 'Znam gdje tip živi. Sredit ćemo ga kad ujutro bude išao na posao. Ti početkom tjedna zatraži izlazak i dođi u Istanbul.' Učinio sam što mi je rekao..."

Promatram Džumu dok prepričava što se dogodilo. Je li svjestan da si je ovim zapečatio sudbinu? Sigurno jest, ali ne želi izdati prijatelja. A možda se boji izlaska na slobodu. Proveo je više od petnaest godina u zatvoru. Je li moguće da laže? Sumnjam. Ima neku naivnu iskrenost u zakrvavljenim očima; čim ga čovjek vidi jasno mu je da ovaj ne zna slagati. Ipak, moram ga pritisnuti.

„U redu, ali gdje je Mine?“

Pogleda me u nevjerici. „Ti ne znaš gdje je Mine?“

„Naravno da ne znam...“, kažem i oštro ga pogledam. Na licu mu nema ni traga osjećaja krivnje. Gleda me kao da je zapanjen što ne znam, štoviše, kao da misli da lažem, i ja najednom osjetim potrebu da se branim, iako sam svjestan da to ne bih trebao činiti.

„Ja toj djevojci ne bih mogao učiniti zlo. Razumiješ li? Ne bih joj mogao učiniti zlo.“

„Zar nisi bio zaljubljen u nju?“ upita, a oči mu se načas zamagle od sažaljenja.

„Pusti sada to...“, zaustim, ali me prekida.

„Čovjek može ubiti nekoga koga voli“, kaže.

„Ne lupetaj. Zašto bi ubio nekoga koga voliš?“

„Zbog ljubomore. I još...“

„I još?“

„Zato što te ponizila.“

„Fahri je zato oteo Mine?“

„Oteo?“ Licem mu prijeđe izraz zabrinutosti, a onda se opet vraća turoban spokoj.

„Fahri nije ništa učinio toj djevojci.“

„Kako znaš?“

„Rekao mi je.“

„Lagao je.“

„Fahri ne bi lagao.“

„A ti?“

„Ja ni ne poznajem tu siroticu.“

„Ne poznaješ ni mene, ali te to nije spriječilo da u mene pucaš.“

„Ti si Fahrijeva neprijatelj.“

„A Mine?“

„Ona mu je bila djevojka.“

„A da ti je Fahri rekao da je ubiješ...“

„Ubio bih je. Ali nije mi to rekao“, odgovara bez imalo oklijevanja.

„Kako da znam da ne lažeš?“

„Pitaj upravitelja zatvora. Ja sam bio u zatvoru kad je djevojka nestala.“

„Možda ti je Fahri nešto rekao...“

„Kazao sam ti što mi je rekao. Za ostalo ne znam.“

„Slušaj, nećeš se izvući. Nijedno pomilovanje te neće spasiti.“

Čini se da moje riječi nemaju nikakvog utjecaja na njega, ravnodušno sluša moje prijetnje.

„Pa što onda?“ kaže nehajno. „Kao da vani nije isto sranje.“

CW & BU

Dvadeset i prvo poglavlje

Izlazim iz sobe za ispitivanje u hodnik koji je noćas bio posve mračan, a sada je lobasjan danjim svjetlom. Ranojutarnja magla nagovijestila je da će dan biti lijep. Tahir i Hikmet doručkuju za malenim stolom lijevo od ulaza. Ugledavši me, hitro ustaju.

„Jeste li za doručak?“ kaže Hikmet. Izraz uvažavanja na licu samo je maska, znam da nema nimalo povjerenja u mene.

I ja svoje mišljenje o njemu skrivam iza maske ljubaznosti dok odgovaram: „Ne mogu odbiti malo kruha i sira.“

Tahir reže sir i stavlja ga u četvrt kruha, a Hikmet u čašu toči čaj.

„Kako je prošlo ispitivanje?“ pita Hikmet.

„Dobro, ali nisam iz njega ništa izvukao,“ kažem uzimajući kruh koji mi pruža.

„Ovi iz Čanakale kažu da je tip žilav.“

Odgrizem komad kruha i gledam u hodnik. Nema nikoga osim njih dvojice.

„Ljudi iz Čanakale nisu ovdje?“ upitam nakon što sam progutao zalogaj.

„Još spavaju,“ kaže Hikmet pokazujući glavom na kat. „Izgleda da su se jako umorili... Ah, da ne zaboravim, zvala vas je žena. Važno je. Rekla je da je svakako nazovete.“

„U redu, hvala. Nazvat ću je,“ kažem.

„Imate telefon u sobi,“ kaže.

„Zvat ću je putem,“ odvrćam. Uvjeren sam da se taj telefon prisluškuje. Otpivši gutljaj čaja iz čaše koju mi je dodao Tahir, kažem: „Čim se probude neka vrate čovjeka odakle su ga pokupili. Ali ne smiju ga stavljati u kutiju. Na ispitivanju je bio pristojan.“

„Reći ćemo im,“ kaže Tahir.

„Baš po mom ukusu,“ hvalim čaj. „Tko ga je pripremio?“

„Hajri,“ kaže Hikmet. „Od sinoć je na nogama.“

Nakon doručka izlazim van i zastavši na stepenicama palim cigaretu. Hajri me vidio, prilazi mi.

„Odlaziš?“

„Gotov sam s poslom,“ kažem.

„Brzo si riješio tipa, ha?“

„Zapravo, nije ništa skrivao.“

Pod danjim svjetlom ova je kuća još dojmljivija. Zaklanja nas sjena mlade smreke. Hajrijevo umorno lice posve je u suprotnosti sa živahnim pjevom ptica na granama smreke.

„Ti uopće nisi spavao?“

„Ne mogu spavati nakon posla,“ kaže. „Uostalom, dovoljno spavam kad nikoga nema ovdje.“

Osjećam da je sretan što je ovdje, što ga nisu odbacili kao staru krpu, kao čovjeka koji je beskoristan.

Prati me do auta i zatvarajući vrata upita: „Jesi li uzeo kasetu?“

„Kakvu kasetu?“

Na trenutak zastane, shvati da se izlanuo.

„Ma ništa,“ kaže. „Prije tjedan dana bio je ovdje neki Bosanac. Pobrkao sam s njegovim ispitivanjem. Starost, što ćeš.“

„Nema veze,“ kažem. „Vidimo se uskoro.“

„Vidimo se,“ kaže pomalo postišeno.

Palim Ford i izlazim na cestu. Znači, stric je dao snimiti ispitivanje na videokasetu. Sad je jasno zašto su Hikmet i Tahir bili tamo. Trebali su uzeti kasetu i odnijeti je stricu, a on će je pogledati i donijeti odluku. Pitam se što se nada saznati? Što god da bilo, nemam se vremena sada time zamarati. Još nisam napravio ni najmanji pomak u potrazi za Mine. Vrtim se u krugu. Ali nije vjerojatno da iza ovoga stoji teroristička organizacija. Fahri ju je oteo, a možda i ubio zbog ljubomore. Možda mu je Mine rekla da nosi moje dijete. To ga je izludjelo. Kako li ga je tek pogodilo kad je saznao da sam policajac. No Mine je poštena djevojka. Usprkos svim problemima koje smo imali u zadnje vrijeme, ona mu nije odala čime se bavim. Znači da se nisam prevario u njoj. A možda je Fahri osjetio da mu nešto skriva u vezi sa mnom i pogrešno protumačio da radi za nas. Prema onome što je rekao Sinan, čovjek je fanatik. Ali treba mu odati priznanje da je prilično hrabar. Ako je i lukav koliko hrabar... Ako je na jedan dan došao iz Antalije u Istanbul i ubio Mine a potom se

vratio... Možda ju je pozvao u Antaliju i ondje ubio pa je kasnije nasamario Džumu ispričavši mu da sam je ja ubio i naveo ga da zajedno pokušaju ubiti mene.

A Džuma je pokvario igru; da se nije onako uznemirio i da je bolje nišanio, Fahri bi ostvario svoj cilj. Da, da, Fahri... Možda postoji i druga mogućnost... Recimo da je otišla nekamo da razmisli o svemu. No dosad bi se već vratila ili bi se nekom javila. Možda ne meni, ali Fahriju bi se svakako javila. A i toliko se već pročulo o ovome, nema šanse da nije čula... Još i taj pobačaj. Da joj se nešto nije dogodilo dok je bila na pobačaju? Ma nije, to bi se već odavno saznalo. A i zašto bi se toliko žurila da pobaci dijete? Nije trudna ni mjesec dana... Tu je i stričeva hipoteza da su Mine i njezin otac strani agenti. To mi ne zvuči nimalo uvjerljivo... Minin se otac boji i vlastite sjene. Pitam se kako je prošao sastanak u obavještajnoj službi?... Trebao je početi u devet sati. Bacam pogled na sat: 11:21. Mogao bi potrajati do podne. Baš me zanima kako će se sve to završiti.

Malo naprijed je benzinska postaja. Cesta je gotovo prazna, skrećem udesno i usporavam. Moram nazvati Melike da vidim što hoće. Parkiram vozilo ispred pumpe na kojoj piše *super*. Dajem ključeve zaposleniku i kažem da mi natoči do vrha, pa odlazim prema telefonu koji se nalazi ispred zgrade.

„Halo?“

Melike mi odmah prepozna je glas.

„Sedate, ti si?“

„Ja sam. Zašto si zvala?“

„Kako si?“

Ta me žena stvarno guši svojom brigom nakon incidenta s ranjavanjem.

„Dobro sam. Što je bilo?“

„Zvala je Jildirimova žena.“

„Gulserem?“

„Da, ona. Trebali biste se naći oko podne. Rekla je da je vrlo važno.“

„Bože, nije se valjda dogodilo nešto loše?“

„Nije mi ništa rekla. Ali po glasu se dalo primijetiti da je uzbuđena.“

„U redu, dušo. Nazvat ću je,“ kažem.

„Vrati se brzo, i mene zanima što je bilo,“ kaže.

Prekidam vezu i okrećem Gulseremin broj. Zauzeto je. Gulserem je ponosna i hrabra žena. Nakon Jildirimove smrti iz protesta nije prihvatila njegovu mirovinu.

Istina, njoj taj novac nije doista potreban, ali ne bi svaka žena tako postupila. Uplašila bi se, povukla... Zašto me je zvala? Opet je zovem. Opet je zauzeto.

Gledam oko sebe. Priroda je čarobna. Kao da nije zima nego proljeće. U kosi i na licu osjećam vlažan povjetarac koji puše s mora. S uzvisine se vidi obala Buyukčekmedžea. Plava jedrilica klizi morem prema obali. Neko vrijeme je promatram.

Ponovno zovem Gulserem. Zvoni.

„Halo?... Gulserem?“

„Sedate, ti si?“ kaže s olakšanjem. „Dobro da si nazvao.“

„Ja sam, nešto se dogodilo?“

„Moramo smjesta razgovarati.“

„Što je bilo?“

„Ne mogu preko telefona. Moraš doći ovamo.“

„U redu. Evo me začas.“

Vraćam se u auto i izlazim na cestu. Jildirimova obitelj živi na Ješiljurti, u zgradi koja gleda na more. Njihov sin jedinac Mete je u Londonu na magisteriju iz menadžmenta. Gulserem stanuje sama. Često bih je zvao da vidim kako je, no već dugo nisam navraćao. Ona je bila među prvima koji su me posjetili nakon ranjavanja. Što se dogodilo? Zašto me zove k sebi? Snažno pritišćem gas.

Gulserem me dočekuje na vratima. Stan joj je poput našeg, uredan i čist. Policijske supruge slične jedna drugoj. To je vjerojatno zbog stresnoga načina života kakvom smo ih izložili.

„Oprosti što sam te gnjavila da dolaziš sve dovde,“ kaže dok ulazimo u malu sobu i sjedamo u naslonjače. „Ali ti si jedina osoba s kojom se mogu posavjetovati.“

„Nemoj se ispričavati, Gulserem,“ kažem. „Kad god ti nešto zatreba...“

„Hvala,“ kaže. „Jildirim te volio kao vlastitog brata. Često bi govorio o tebi.“

Gledam je. Još nema pedeset godina, ali izgleda mnogo starije. Dok promatram njezino prerano ostarjelo lice na trenutak mi se učini kao da vidim Melike kakva će izgledati u njezinim godinama. Potom tjeram te misli iz glave.

„Ne znam što da radim. Treba mi savjet,“ kaže Gulserem molećivim glasom.

„Rado ću pomoći, ali ne znam o čemu se radi,“ kažem i nasmiješim se.

„Ne znaš?“ pita začuđeno.

„Ne!“

„Čudno,“ kaže. „Ja sam mislila da je to zbog tvog utjecaja...“

„Na što bih ja to utjecao?“

„Bože, pa ti zbilja ništa ne znaš. Čekaj da ti ispričam otpočetka. Dakle, jutros je zazvonio telefon i s druge strane žice javio se neki ljubazan ženski glas i predstavio se kao ravnateljeva tajnica.“

„Ravnateljeva tajnica?“ uzviknuh u nevjerici.

„Da. Pitala je imam li vremena da danas u 15 sati primim u posjet ravnatelja. Neko vrijeme nisam znala što da kažem. Na kraju sam rekla da slobodno dođe. Nakon što sam sklopila slušalicu obuzela me neka zabrinutost. Odakle najednom takav posjet nakon toliko vremena? Nazvala sam Metea. Ni njemu nije bilo jasno što se događa. 'Pitaj Sedata' rekao je. 'Možda on zna. Savjetovat će nam kako da se postavimo,' kazao je.“

„Nažalost, nisam znao za to,“ ponovim. „Ali zanimljivo. Nakon toliko godina obavještajna služba udostojila se sjetiti Jildirimove obitelji.“

Naslanjam lice na dlanove i razmišljam. Možda je stric imao pravo? Možda ga se stvarno žele riješiti. No nije bilo nikakvih naznaka da će se to dogoditi.

„Možda ti se žele ispričati,“ kažem.

„Nije li malo kasno za to?“ kaže prijekorno.

„Možda su shvatili da su pogriješili,“ kažem.

„Kome će to koristiti?“ odvraća suznih očiju.

„Ako misle iskreno, onda će to biti dobro i za obavještajnu službu i za državu.“

„Uopće me ne zanima. Nakon Jildirimove smrti...“

„Nemoj tako, Gulserem,“ kažem. „Da je Jildirim živ, bilo bi mu drago zbog toga.“

Kao da je ljutnja popušta.

„Dobro, što da radim? Kako bih se trebala postaviti prema ravnatelju?“

„Ne znam. No pokušaj ga barem saslušati. Treba vidjeti što se događa. Za par dana situacija će biti jasnija.“

„U redu,“ kaže pomirljivo. „Saslušat ću što mi ima reći, ali i pitati što je s Jildirimovim ubojicama.“

„Reći će ti da je taj slučaj riješen. Barem na papiru.“

„Samo na papiru.“

„U ovakvim slučajevima potrebna je dugotrajna istraga da bi se došlo do istine; do istine, i naravno, do ubojica.“

„Znači, nikada ih neće uloviti.“

„Teško,“ kažem.

„Ne shvaćam,“ odvrća. „Sve su vam mogućnosti na raspolaganju. Imate sve informacije. I opet ste nesposobni pronaći ubojice svog kolege.“

„To je malo zamršenije nego što misliš, Gulserem,“ kažem.

„Bi li i Jildirim zaključio da je to slučaj koji se ne može riješiti?“

„Što bi drugo mogao zaključiti? Sve smo poduzeli, no nažalost nismo uspjeli.“

„U redu, ali ne možete odustati,“ kaže tvrdoglavo. „Pitat ću ravnatelja što je poduzeo da bi se pronašle ubojice mog muža. Nije li njegova dužnost da se za to pobrine?“

CW & BU

Dvadeset i drugo poglavlje

Došavši u zgradu obavještajne službe doznajem da je ravnatelj završio s jutarnjim dužnostima i napustio zgradu. Što se mene tiče došao bih ovamo ranije, ali nisam mogao odbiti Gulserem i na njezino inzistiranje ostao sam na ručku. Slušao sam što govori, ali u mislima sam bio na sastanku koji je sazvaio novi ravnatelj. Razmišljao sam kakvi će biti zaključci. Hoće li otpustiti mog strica, ili će se, kako strahuje Orhan, pozicija starog vuka dodatno učvrstiti? Nakon ručka, ne čekajući kavu, istrčao sam iz Gulseremina stana kao da bježim.

U zgradi obavještajne službe je mirno. Zaposlenici su u svojim uredima. Izgleda da iza zatvorenih vrata komentiraju ishod sastanka. Na hodnicima vlada uobičajena dnevna rutina. Penjem se na kat. Imam sreće, Mustafa je u uredu.

„Zdravo, naredniče,“ kaže ugledavši me.

„Zdravo, što ima?“

„Zvao vas je gospodin Metin,“ kaže. „Nije li to Minin otac?“

„Da, što je rekao?“

„U Italiji je, ali večeras stiže avionom u Tursku. Čekat će vas sutra u deset sati ujutro u hotelu u kojem ste se već našli. Rekao je da svakako dođete, da je jako važno.“

„Važno?“ U Italiji se pokušao sastati sa Selin, pitam se je li saznao nešto što mi ne znamo.“

„Ne vjerujem, naredniče. Dvaput sam telefonski razgovarao sa Selin. Sirota djevojka nije ni o čemu imala pojma. Od nas je saznala što se dogodilo.“

„Moguće je da Metin pretjeruje. Znat ćemo sutra... Jesi li obišao bolnice?“ kažem vještajući kaput.

„Jesam, ali bez rezultata,“ reče. „Obišao sam točno dvadeset i tri privatne i državne bolnice u kojima se legalno obavljaju pobačaji. Ni u jednoj na popisu nema Mine. Nadležni liječnici ne sjećaju se da je djevojka koja bi odgovarala njezinu opisu napravila pobačaj. Osim toga, u državnim je bolnicama rizik da će pobačaj završiti smrtnim ishodom gotovo zanemariv.“

Nisam iznenađen ishodom Mustafine potrage.

„Ima li vijesti u vezi sa sastankom?“

„Nitko ništa ne govori, ali svi su zadovoljni.“

„Tko svi?“

„Gospodin Ismet, gospodin Orhan...“

„Odakle ti da su zadovoljni?“

„Vidio sam vašeg strica i gospodina Orhana dok su razgovarali. Djelovali su prilično raspoloženo.“

Znači da su postigli dogovor. Čini se da je novi ravnatelj prilično sposoban kad je uspio postići da i stric i Orhan budu zadovoljni.

„Kada je ravnatelj otišao?“

„Prije otprilike sat vremena. Čim je sastanak završio, vaš je stric k sebi pozvao Tahira i Hikmeta. Na putu k njemu svratili su ovamo i pitali za vas. Maloprije su izašli iz sobe vašeg strica. I gospodin Orhan je pred sat vremena pozvan u ured gospodina Ismeta,“ obavještava me Mustafa. „Još je uvijek unutra.“

„Kako znaš?“

„Gospodin Ismet me zvao prije pola sata. Pitao je za izvještaj u vezi s pucnjavom na Uskudaru.“

Na trenutak se ne mogu sjetiti.

„Optužbe protiv inspektora Nadžija o smaknuću bez suđenja...“ Mustafa osjeća potrebu da pojasni.

„Dobro, shvatio sam,“ kažem kimajući glavom.

„Vaš stric je pitao za taj izvještaj. Rekao sam da čekam vaš potpis. On je rekao da ga potpišete čim dođete i donesete njemu.“

„Gdje je izvještaj?“

„Tamo,“ kaže pokazujući rukom na stol. „U vašem fasciklu.“

Otvaram fascikl i uzimam izvještaj od tri stranice.

„Pišu li novine još uvijek o slučaju?“

„Nisam baš pratio, naredniče,“ izvlači se.

„Nadži se bezrazložno uzrujao. Pa dobro, bit ćemo kolegijalni,“ kažem i potpisujem se ispod izvještaja u kojem se navodi mišljenje da Nadži nije kriv. Najednom opazim da se Mustafa nije potpisao.

„Dobro, a gdje je tvoj potpis?“ upitam.

„Ja nisam vidio što se događalo u toj kući, naredniče,“ opravdava se. „Bio sam vani zajedno s vama. Čuo sam kad ste dvjema osobama koje su bježale viknuli da stanu i vidio da ste pucali kada se nisu zaustavile. U vašem izvještaju se navodi da je u kući izbila pucnjava. Ali ja nisam vidio kako je ta pucnjava započela i tko je prvi pucao. Zato sam napisao odvojen izvještaj i tamo opisao događaje kojima sam prisustvovao.“

Bijedna kukavica, ljutito pomislim.

„Nisam ništa loše napisao,“ kaže Mustafa. Shvaća da sam povrijeđen. „Imate jedan primjerak ovdje, možete ga pročitati ako želite,“ dodaje.

„Neka,“ odbrusim. „Nije važno.“

Uzimam izvještaj koji sam potpisao i uputim se prema vratima. Siguran sam da je Mustafu savjetovala ona njegova prepredena zaručnica, odvjetnica. Izlazim iz ureda bez riječi.

Pred oči mi dolazi Žestoki Hajri. Kako bi se on i Mustafa mogli uspoređivati? Ta nova generacija nema nimalo osjećaja za kolegijalnost i lojalnost. Samo misle na svoju guzicu. Baš me zanima što bi Mustafa učinio da se sutra on nađe u nevolji? Čini se da ovu profesiju brka s bankarskom strukom. Kada to s vremenom shvati, bit će kasno. Brzo će postati omražen među kolegama. Možda bih mu to trebao objasniti. Ali hoće li shvatiti? Razmišljam o tome dok hodam prema stričevu uredu. Dolazim do vrata i kad ih otvorim zatječem strica i Orhana kako sjede i opušteno čavrljaju. Na stričevu licu opažam izraz zadovoljstva. Nema ni traga jučerašnjoj zabrinutosti.

„Zdravo,“ kažem suzdržano.

„Sedate, dođi,“ kaže stric srdačno. „Baš smo se pitali gdje si se zadržao?“

Na Orhanovu licu vidim jednaku opuštenost i veselje.

„Kako si, Sedate?“ pita prijateljski. Ulizica, ponaša se kao da ga jučer nisam otjerao iz ureda.

„Hvala,“ odgovaram Orhanu pa pružajući izvještaj stricu dodajem: „Tražili ste ovo.“

„Dobro da si ga donio,“ kaže uzimajući izvještaj. „Suđenje je uskoro, želim ga poslati na vrijeme da ne ispadnemo neodgovorni. Sjedni, Sedate,“ dodaje. „Moram razgovarati s tobom.“

Sjedam na slobodni naslonjač nasuprot njemu. Orhan ustaje, sprema se otići.

„Ispričajte me, gospodine Ismete. Imam posla,“ kaže. Stric ustaje i pruža mu ruku.

„Dovršite onu stvar o kojoj smo razgovarali,” kaže.

„U redu, gospodine,” odvrća Orhan, dobacujući stricu urotnički pogled. Jedva se suzdržavam da se ne nasmijem. Nakon toga kaže: „Vidimo se, Sedate,” i kreće prema vratima.

„Čini se da sastanak nije ispao loš?” pitam strica poluironično.

Stric gleda Orhana, ne odgovara mi na pitanje. Nakon što je ovaj izašao, kaže:

„Nije ispalo kako sam se bojao,” reče. „Novi ravnatelj je iznimno kompetentan čovjek. Dobro je upoznat sa situacijom. Htio je ovaj sastanak sazvati mnogo ranije, ali je prvo htio upoznati obavještajnu službu. Nekoliko je mjeseci posvetio tom poslu.”

„Kakva je odluka donesena na sastanku?”

„Složili smo se da odsad više neće biti razmirica i grupašenja.”

„A prijašnje svađe i sukobi?”

„Sve ćemo zaboraviti. Ravnatelj je rekao da je zbog krize u kojoj se nalazi naša zemlja a i svijet općenito nužno postići slogu unutar obavještajne službe. Kaže da ako obavještajna služba u ovakvim vremenima nije u stanju očuvati unutarnje jedinstvo, neće moći na pravi način služiti interesima zemlje. Od srca sam se složio s ravnateljevim riječima... Usput, imam dvije vijesti koje će te obradovati. Za Jildirimima je imao samo pohvalne riječi. Želi učiniti sve da zacijele stare rane. Vjerojatno će popodne posjetiti Jildirimovu suprugu.”

„Obavještajna služba se ispričava, je li?” kažem kiselog izraza lica. „Nije li malo kasno za to?”

„Učinit će se što je potrebno. Nepravda se treba ispraviti.”

„Znači li to da će pronaći Jildirimove ubojice?”

„Nemoj opet o tome. To je odavno gotova stvar... Ako ćemo pravo, nema puno ljudi u ovoj službi kojima je Jildirim bio drag. Zašto? Zato što je radio ljudima o glavi. Bio je dobar i odvažan čovjek, ali pomalo paranoičan. Stalno se upuštao u tajne, nedopuštene operacije mimo znanja nadređenih. Eh, kako kažu naši stari, 'Tko pod drugim jamu kopa, sam u nju pada...' Ali sve je to sada prošlost. Više se neće dopuštati takve operacije. Ravnatelj će se za to osobno pobrinuti. Shvaćaš li da počinje novo vrijeme?” Potom mi lukavo namigne. „Ti ćeš s poslova na koje si se žalio biti prebačen na puno atraktivnije zadatke,” kaže. „Dobit ćeš što si htio.”

„Prvo moram naći Mine,” kažem.

Nervira ga ravnodušnost kojom reagiram na njegove riječi. Zavali se dublje u fotelju i nakon što me načas zamišljeno osmotri, kaže: „Moram priznati da sam pogriješio. Djevojka je ubijena.”

„Ne mogu vjerovati,“ kažem odmahujući glavom. „Iskusni obavještajac mijenja mišljenje nakon što je pogledao snimku ispitivanja koje nije urodilo nijednim dokazom u prilog teoriji da je ubijena.“

Uzrujan što sam ga razotkrio, stric zapita: „Odakle znaš za snimku?“

„Trebao bi svojim ljudima reći da budu oprezniji,“ kažem mirno. „Osobito onda kad imaju posla s nekim u koga nemaš povjerenja.“

„Ne radi se tu o nepovjerenju,“ kaže prepredeno. „Samo sam htio i iz drugih izvora doznati što se događalo.“

„Ionako otpočetak koristiš druge izvore.“

„Istina. Ali dobro je što sam tako učinio. Moje mišljenje zapravo nije promijenilo Džumino ispitivanje, nego rezultati istrage koju sam proveo u Njemačkoj. Raspitao sam se o Metinu. I on i djevojka su čisti.“

„Dakle, nisu agenti?“ nasmijem se.

„Zašto se smiješ?“ kaže uvrijeđeno. „Svaka teorija nosi sa sobom rizik od pogreške.“

„Kako god ti kažeš. Važno je samo da si shvatio da si pogriješio. Ali djevojci još uvijek nema ni traga, a ja ne želim preuzeti novu dužnost dok je ne pronađem.“

„Povodiš se za osjećajima. Prema svemu što znamo organizacija nema prste u djevojčinu nestanku. Čini se da je krivac Fahri. Kako ćeš je pronaći ako ju je ubio i negdje zakopao?“

„Ne znam. Ali neću odustati od slučaja.“

„Ja mislim da bi trebao. Trebaš zaboraviti ne samo ovaj slučaj, nego čitavu prošlost. Kako ne shvaćaš, obavještajna služba ulazi u novo doba. I ti bi trebao okrenuti novu stranicu.“

„Ne zanima me. Neću prihvatiti novi posao dok je ne pronađem ili barem saznam što joj se dogodilo.“

„Slušaj, i ja sam pratio slučaj, znam što si sve poduzeo. Što još možeš učiniti? Nema načina da saznaš gdje je djevojka. Koga ćeš pitati?“

„Pronaći ću nove tragove. Ako je potrebno, krenut ću s istragom ispočetka.“

Stric me bijesno gleda.

„Ti uvijek moraš praviti probleme, je li? Ne možeš prihvatiti da stvari idu svojim tokom.“

„Ovo je pitanje samopoštovanja.“

„Da imaš imalo samopoštovanja, nikad ovo ne bi učinio svojoj ženi i djeci.“

„Ne miješaj u to moju ženu i djecu.“

„Ti si ih već umiješao. I ne zaboravi, ja sam ti stric.“

„Ne trebaš me podsjećati. Još sam uvijek pri zdravoj pameti.“

„Mislim da nisi, inače ne bi odbio novu dužnost.“

„Ima dovoljno zainteresiranih,“ kažem. „Ponudi je Orhanu. Vjeruješ mu više nego meni.“

Moje riječi strica sasvim izbace iz takta.

„Proklet bio!“ izdere se. „Ti si nas uvukao u ovo sranje, a ja nas pokušavam izvući. I još uvijek dolijevaš ulje na vatru.“

„Što se može? Takav sam. Ako ti ne odgovara, izbriši me iz svog života.“

„Već jesam. Radi što hoćeš. Ali nemoj mi ni slučajno dolaziti kad zagusti.“

„Bez brige,“ kažem ustajući i izlazeći iz ureda. „Neću.“

CW & BU

Dvadeset i treće poglavlje

Dolazim pred Grand Hotel de Londres deset minuta prije dogovorenog sastanka i odmah s vrata bacam pogled na predvorje. Ne vidim Metina, sigurno još nije sišao. U pozadini čujem zveckanje noževa i vilica. Možda je na doručku. Raspitujem se kod recepcionara koji me znatiželjno promatra.

„Vi ste Sedat?“ pita.

Odgovorim potvrdno a on kaže da me gospodin Metin čeka u svojoj sobi. „Treći kat, soba trideset i devet,“ dodaje.

Pomalo sam začuđen što Metin nije sišao u predvorje, no ne pridajem tomu osobitu pažnju. Uspinjem se širokim stepenicama prekrivenim crvenim tepihom i dolazim pred sobu broj trideset i devet. Pokucam i kroz odškrinuta vrata bež boje proviri lice gospodina Metina. Prepozna me, s lica mu nestaje plašljivost pa širom otvora vrata i poziva me da uđem.

Ulazim u sobu i dalje ne obraćajući pozornost na Metinovo ponašanje. Nasuprot meni je prozor koji izvana izgleda mnogo manji no zapravo zauzima čitavu širinu zida.

Prišavši krevetu koji se nalazi nasred sobe opažam da prozor gleda na Zlatni rog. Dok se osvrćem tražeći gdje bih mogao sjesti, Metin zaključava vrata i prilazi mi pokazujući na naslonjač ispred prozora, a sam sjeda na stolac kraj ogledala.

Prije nego ću sjesti neko vrijeme promatram Zlatni rog.

„Imate lijep pogled na more“, komentiram.

Baci letimičan pogled i kaže: „Više sliči jezeru nego moru.“

Ima pravo. Zbog zgrada koje su natiskane jedna uz drugu ne vidi se gornja i donja strana Zlatnog roga. Vodena masa ispred nas nema širinu morskog prostranstva.

„Ipak je lijep,“ kažem.

„Imate pravo,“ zaključuje i prelazi na važniju temu. „Ispričajte me što sam vas pozvao ovamo,“ kaže. „Mislio sam da je sigurnije ako razgovaramo u sobi.“

„Čega se bojite?“ pitam iznenađeno.

„Prate me,“ kaže. „Stavili su ljude da me prate...“

To su vjerojatno ljudi mog strica; trebao bih ga umiriti.

„Da niste pogriješili? Ta zašto bi vas pratili?“

„Nisam pogriješio. Prijetili su mi dok sam razgovarao sa Selin.“

„Prate i Selin? Zar ona nije kod svoje obitelji u Italiji?“

„Jest, ali je pod prismotrom. Nisu mi dopustili da je vidim. Što li sve nisam poduzeo dok nisam napokon stupio u kontakt s njom. Prvo sam otišao u veleposlanstvo i našao se s njezinim ocem. Gospodin Raif je važna osoba u veleposlanstvu i uvijek je zauzet, no unatoč tomu odvojio je vrijeme za mene i saslušao me. Rekao je da mu je jako žao zbog Minina nestanka. 'Ali', rekao je, 'Selin nema nikakve veze s tim. Sve što je znala rekla je policiji. Selin je jako osjetljiva. Čim zapodjenete tu temu ona se uzruja, ne jede, uhvati je iracionalan strah. Bojim se da će to na njoj ostaviti psihičke posljedice. Moguće je da je ove godine neću poslati na faks.' Rekao sam mu da imam svega dva pitanja za nju. 'Žao mi je, ali to nije moguće', rekao je. Dosjetio sam se da u Mininu notesu potražim Selininu adresu u Italiji. Premda je bilo teško, pronašao sam gdje živi raspitujući se na lošem njemačkom. Počeo sam kružiti oko njezina stana. Bojao sam se da ću privući pažnju susjeda, da će pomisliti da sam lopov, no naposljetku sam ipak uspio ostvariti svoj naum. Kad je Selin poslijepodne izašla u šetnju sa svojom pudlicom, odmah sam joj pristupio.“

„Jeste li je poznavali otprije?“ upadam mu u riječ.

„Upoznali smo se prošlog ljeta kad je došla s Mine u Njemačku. To me poznanstvo i ohrabrilo da razgovaram s njom. 'Zdravo, Selin', rekao sam. Sirotica me nije odmah prepoznala, ustuknula je. 'Ne boj se', rekao sam. 'Metin je. Minin tata.' Kad me prepoznala, oči su joj zasuzile. Umalo se rasplakala.

'Jako mi je žao, striče Mete', rekla je.

'Što se dogodilo s Mine, kamo je mogla nestati?' upitao sam.

Skrenula je pogled.

'Ja ništa ne znam', odgovorila je.

'Ti si joj najbolja prijateljica. Je li ti rekla da misli nekamo otići?'

'Ne znam', odgovorila je. Činilo se kao da želi pobjeći od mene. Tada sam shvatio da nešto skriva.

'Slušaj, Selin. Neće ti se ništa dogoditi. Neću nikome reći da smo razgovarali. Molim te, nemoj skrivati ako nešto znaš', rekao sam.

Na trenutak me pogledala, kao da se dvoumi.

'Ima nešto, ali nisam sigurna smijem li reći', odgovorila je napokon.

'O čemu se radi?'

'Mine je bila trudna', prošaptala je lica crvena od stida.

'Trudna?!' ostao sam zabezeknut... „Možete li vi to zamisliti, gospodine Sedate? Dvadesetogodišnja djevojka. Nije još ni udana, čak ni zaručena, a trudna. Mi osuđujemo Nijemce, a nema nikakve razlike između Turske i Njemačke...” Neko vrijeme šuti kao da očekuje da i ja nešto kažem, no vidjevši da mu ne odgovaram nastavlja s pričom.

Naravno da joj nisam odmah povjerovao. 'Jesi li sigurna,' pitao sam.

'Mine mi je rekla,' odgovorila je.

'Je li dijete Fahrijevo?' pitao sam.

Govori li Metin sve ovo s nekom skrivenom namjerom? Pažljivo ga promatram, ali na njegovu licu nema nikakve naznake da sumnja u mene.

„Rekla je da dijete nije Fahrijevo. Prije njega imala je nekog drugog. Prekinuli su prije mjesec dana. Dijete je njegovo. Možete li vjerovati? Gdje joj je bila majka kad nije pazila na nju? Doduše, nisam ni ja u svemu tome bez krivnje...”

„Tko je taj čovjek?” upitam glumeći znatiželju.

„Rekla je da ga ne poznaje,” kaže Metin. „Ali ja mislim da ne govori istinu. Nisam previše navaljivao, jer sam se bojao da ću je preplašiti. Pomislio sam da bi tog čovjeka ljubomora mogla natjerati da Mine učini nešto nažao. Možda ju je oteo i negdje je skriva.”

„Što je Selin rekla o njemu?”

„Da ne vjeruje da bi joj mogao nauditi i da Mine nikada nije rekla ništa ružno o njemu. Ali spomenula je još jednu mogućnost. 'Mine je kanila pobaciti,' rekla je. 'Možda njezin nestanak ima veze s tim pobačajem. Zapravo, nije namjeravala pobaciti u Turskoj. Ali nazvala me je na dan kada sam odlazila iz Istanbula. Poslijepodne me trebala pratiti u zračnu luku, no rekla je da krvari i da će otići k liječniku. Upitala sam je kamo ide. Rekla je da u bolnici Zeynep Kamil radi Fahrijeva prijateljica, medicinska sestra po imenu Gulizar. Nazvala je tu Gulizar, a ona joj je rekla da smjesta dođe pa će je odvesti kod ginekologa po imenu Salih koji je stručnjak u svom poslu. Kako Fahri nije bio u Istanbulu, ponudila sam joj da odgodim putovanje da bih bila uz nju. Rekla je da ne vjeruje da je nešto ozbiljno, da je to tek prolazno krvarenje. Nazvala sam je kasno navečer kad sam došla u Italiju. Veselo se javila na telefon i rekla mi da je otišla u bolnicu, no kako nisu našle

gospodina Saliha, Gulizar ju je odvela drugom liječniku. Rekao joj je da ne podiže nikakav teret, da se odmara kod kuće, a ako bude nekih problema da se svakako javi. Uostalom, prestala je i krvariti. Laknulo mi je kada sam to čula. Kada sam nazvala sljedeći dan, Mine nije bila kod kuće. Nakon toga sam saznala da je nestala. Iako je to bilo malo vjerojatno, pomislila sam da je opet počela krvariti i otišla u bolnicu. Možda joj se tamo nešto dogodilo...'

'Moguće,' rekao sam Selin. Zapisao sam ime medicinske sestre i liječnika, ali zapravo sam htio doznati ime tog bivšeg ljubavnika. Dok sam razmišljao kako da je to pitam a da je ne prestrašim, najednom sam osjetio kako gubim tlo pod nogama. Dvojica golemih tipova prišli su mi s leđa i ščepavši me za ovratnik podigli me u zrak.

'Zašto uznemiravaš gospođicu?' izderali su se i pribili me na obližnji zid. Selin im je rekla da me puste, da nisam ništa učinio, pa su me spustili na zemlju. 'Ne želimo te više vidjeti ovdje,' rekli su. Nije mi preostalo drugo nego da se maknem odande. Što mislite, hoće li nam pomoći imena te medicinske sestre i liječnika?"

„Itekako,“ kažem. „I mi smo otkrili da je Mine bila trudna, ali ne i u koju je bolnicu otišla. Dobro je da ste to saznali. Zapravo, mene zanima zašto Selin to nije rekla policiji.“

„Jako se uplašila, jadnica,“ kaže Metin. „Njezina se obitelj nakon Minina nestanka i Fahrijeve pogibije prilično uspaničila. Kako je Fahri bio anarhist, pobojali su se da je i njihova kći bila upetljana u neke ilegalne aktivnosti, vjerojatno zbog informacija koje je proširio netko iz Turske. Selinin je otac jako utjecajan čovjek. Moguće je da je on angažirao nekoga da me prati.“

„Ne vjerujem. On samo želi zaštititi svoju kćer, a to najbolje može učiniti u Italiji. Zbog toga ne želi poslati kćer u Tursku. Opustite se, ovdje vas nitko ne prati.“

„Hoćemo li pronaći tog čovjeka?“ upita.

„Kojeg čovjeka?“ pitam praveći se da ne razumijem.

„Pa njezinog bivšeg ljubavnika.“

„Istražit ćemo to,“ kažem. „Ali najprije želim razgovarati s tim doktorom Salihom iz bolnice Zejnep Kamil.“

„Mogu li s vama?“ pita.

„To nažalost nije moguće. Civili ne mogu sudjelovati u istragama. Uostalom, vi ste nam već dosta pomogli.“

„Ali to je ponajprije moj problem. Moram naći svoju kćer...“ Na trenutak zašuti i zagleda se u mene. „Želim vas nešto pitati. Obitelji nestalih okupile su se u udrugu

i svakog se tjedna sastaju ispred gimnazije Galatasaraj. Mislio sam ponijeti Minine fotografije i pridružiti im se.

„Tko vam je to predložio?“ upitam sumnjičavo.

„Nitko,“ kaže. „Pročitao sam u novinama.“

„Ne vjerujem da će od toga biti ikakve koristi. Osim toga, iza većine tih okupljanja stoje politički motivi. To su prosvjedi na kojima se okupljaju ilegalne organizacije da bi ocrnile politiku države u borbi protiv terorizma. Mislim da biste trebali pričekati.“

„Dosada sam samo čekao. Ali to nije polučilo nikakve rezultate,“ kaže.

„Trebate se strpjeti,“ kažem. „Ovo je teže no što mislite.“

Hodam hodnicima bolnice u kojoj radi dr. Salih Kemer probijajući se kroz gužvu i graju pacijentica. Izgleda da je taj dr. Salih prilično poznat, jer mi postarija bolničarka koju sam pitao za njega odmah odgovara da gospodin doktor prima pacijente na drugom katu, u trećoj sobi s lijeva. Došavši u čekaonicu, primjećujem da je baš kao i hodnik krcata pacijenticama. Ako se odlučim čekati, možda čovjeka neću vidjeti do navečer. Prilazim mladoj medicinskoj sestri namrštena lica koja popisuje pacijente i pokazujući službenu iskaznicu, kažem da sam iz policije. „Trebao bih razgovarati s dr. Salihom. Iznimno je važno.“ Jedva trepćući trepavicama slijepljenima od pretjerane količine maskare, medicinska sestra me mrzovoljno gleda. „Moram pitati gospodina liječnika,“ kaže. „Onda pitajte,“ odgovaram. „Ali ne zaboravite napomenuti da je jako važno.“

Medicinska sestra ulazi u ordinaciju. Pacijentice me mrko odmjeravaju, no pravim se da to ne primjećujem. Shvaćam da nisu sretne što sam se progurao preko reda da ne bih čekao satima kao one.

„Vi ste dopratili pacijenticu?“ pita mršava žena srednjih godina koja sjedi pokraj stola.

„Nisam, moram razgovarati s liječnikom. Bez brige, neće dugo potrajati.“

„Takve bi se stvari trebale obavljati izvan radnog vremena. Odakle vam pravo da nam oduzimate vrijeme,“ dovikuje jedna iz gomile.

Pravim se da ne čujem. No gundanje u masi postaje sve glasnije. Srećom, medicinska sestra ubrzo izlazi iz ordinacije. „Liječnik vas čeka,“ kaže.

Ulazim u ordinaciju mimoilazeći se s pacijenticom koja izlazi. U pozadini gundanje postaje sve jače. Čujem kako ih medicinska sestra stišava.

Dr. Salih sjedi za stolom. To je naočit čovjek u četrdesetima, atletske građe. Izgleda prilično umorno. Upirući znatiželjno pogledom u mene pita kako mi može pomoći.

„Trebaju mi neke informacije o jednoj pacijentici,“ odgovorim.

Kao da postaje napet.

„Mogu li vidjeti vaše isprave?“

Pružam mu službenu iskaznicu a on je ravnodušno pogleda i kaže: „Izvolite sjesti. Je li ta osoba moja pacijentica?“

„Nisam siguran. Zove se Mine...“

„Pogledat ću u kartoteku,“ kaže.

„Moguće je da nema karton,“ kažem. „Došla je posredstvom medicinske sestre po imenu Gulizar.“

Primjećujem da se liječnikovo lice smračilo.

„Nešto nije u redu?“ upitam.

„Kada je ta pacijentica bila ovdje?“ pita preko volje.

„Ima oko mjesec dana. Zašto pitate?“

„Medicinska sestra Gulizar je mrtva,“ kaže. „To biste trebali znati.“

„Trebao bih znati? Zašto?“

„Ubile su je službe sigurnosti.“

„Policija?“

„Da, u pretresu njezine kuće na Uskudaru.“

Čovječe, kako sam to mogao zaboraviti, kažem sam sebi. Medicinska sestra koja je poginula zove se Gulizar.

„Sjećam se tog događaja,“ kažem, „no nisam znao da je riječ o vašoj medicinskoj sestri. Mine je ovamo došla po njezinoj preporuci. To je ova djevojka s fotografije,“ kažem pružajući fotografiju koju sam izvadio iz novčanika.

Liječnik uzima fotografiju. Pažljivo je gleda.

„Vidio sam je,“ kaže bez oklijevanja. „Gulizar ju je dovela one večeri kada je ubijena.“

„Jeste li sigurni da je ovamo došla baš te večeri?“

„Posve siguran. Dobro se sjećam. Bio je kraj radnog vremena. Djevojka je bila trudna i krvarila je. Bila je kod nas i dan ranije. Mene nije bilo pa ju je primio moj kolega. Rekao je da nije ništa ozbiljno. Kad je nastavila krvariti i sljedeći dan, ponovo

je došla u bolnicu i ja sam je pregledao. Krvarenje nije bilo obilno, ali bojao sam se da je pobačila. 'Možda bi bilo najbolje da odmah izvadimo dijete, za svaki slučaj,' rekao sam. Rekla je da je sljedećeg tjedna planirala otići u Njemačku i ondje napraviti pobačaj. Nije imala povjerenja u turske liječnike. Nisam previše navaljivao, budući da stanje nije bilo kritično. 'Čekat ćemo do sutra, a ako se krvarenje nastavi izvadit ćemo dijete,' rekao sam. Pristala je. Izgleda da je krvarenje prestalo, jer sljedeći dan nije došla. Tog sam dana primio vijest da je Gulizar ubijena..."

Sine mi što je Selin rekla Metinu. „Kada sam nazvala sljedeći dan, Mine nije bila kod kuće.“ Tog je dana Mine drugi put došla u bolnicu na pregled, a istog je dana organizirana operacija pretresa kuće na Uskudaru tijekom koje je ubijena Gulizar. Moj Bože, kažem samom sebi. Da nije i Mine te večeri bila u Gulizarinoj kući? Smjesta protjerujem tu suludu pomisao iz glave. Ma nije moguće, zašto bi Mine išla onamo?

„Gulizarine ubojice napravile su tragičnu pogrešku,“ kaže dr. Salih, ne primjećujući moju rastresenost. „Ona nije bila teroristica. Bila je kratko u organizaciji i izašla iz nje. To je sve.“

Nastoji u meni pobuditi grižnju savjesti. Ogorčeno govori o nepravdi nanesejoj njegovoj medicinskoj sestri koja se nikad neće moći ispraviti, no njegove mi riječi kroz jedno uho ulaze, a kroz drugo izlaze.

A što ako joj je Gulizar predložila da prenoći kod nje za slučaj da joj se krvarenje pogorša. Ne vjerujem da bi prihvatila takvu ponudu. Mine nije voljela noćiti kod nepoznatih ljudi. No s druge strane bila je jako posvećena brizi o vlastitu zdravlju. Što ako je pomislila da tu kritičnu noć ne želi provesti sama i da je bolje da prespava kod medicinske sestre? A i Gulizarina kuća je blizu bolnice.

„Gulizar nikad nikoga nije povrijedila,“ ogorčeno nastavlja liječnik. „Nije ubijala, nego je pomagala u rađanju novog života.“

Razmišljam je li Gulizar znala da se teroristi nalaze u kući. Prema onome što je rekao Nadži, teroristi su u kuću došli predvečer. Znači, Gulizar nije znala za njih dok nije došla kući. Ili je možda ipak znala. Da jest, ne bi pozvala Mine k sebi.

„Zar je zaslužila smrt, pa taman i da je skrivala teroriste u kući,“ kaže liječnik i načas me trgne iz mojih očajničkih nagađanja. „Mogli su je uhititi i ispitati, a ne odmah ubiti.“

Možda liječnik zna jesu li otišle zajedno, pomislim, ponadavši se da će mi reći ono što priželjkujem čuti. „Jesu li izašle skupa iz bolnice?“ upitam s tjeskobom.

„Što vam je, blijedi ste kao duh,“ kaže. „Donijet ću vam čašu vode.“ Primjećujem da mu je s lica nestala srdžba i da me zabrinuto gleda.

„Hvala, ne treba,“ kažem. „Samo mi recite jesu li izašle skupa iz bolnice.“

Pokušava se sjetiti.

„Bio je kraj radnog vremena. Možda se varam, ali čini mi se da sam vidio Gulizar i djevojku kako udubljene u razgovor zajedno izlaze van.“

„Mine je tu noć bila kod Gulizar,“ promrmljam kao u groznici.

„Što ste rekli?“ upita liječnik.

„Ma ništa,“ kažem. „Moram ići.“

Liječnik me začuđeno gleda, ne shvaća zašto tako naglo ustajem.

Dok izlazim iz ordinacije začujem kako sestra proziva ime pacijentice koja je na redu. Moram se izbaviti iz ove gomile žena. Pohitam prema vratima. U mislima mi je noć napada na kuću na Uskudaru od prije mjesec dana. Prizori mi se zapanjujuće jasno izoštravaju u glavi. Kao da opet vidim kuću i dvije sjene kako pretrčavaju preko mračnog dvorišta.

„Daj gledaj ispred sebe, čovječe,“ kaže punašna žena s kojom se sudaram na hodniku, samo nakratko prekinuvši moje misli. Iznova se vraćam onoj noći i sjenama koje protrčavaju kroz mrak.

Mustafa i ja stojimo u dnu dvorišta. Tako je hladno da obojica pušemo u šake da se zagrijemo. Želim zapaliti cigaretu, ali prsti su mi ukočeni. Podižem pogled prema pomalo oronuloj kući obasjanoj blijedim svjetlom koje dopire s prozora. Posvuda je tišina. Skrenuvši pogled s prozora ugledam sjenu kako brzo prolazi iza drveta koje se nalazi ispred nas. Iza nje se pojavljuje još jedna. Posežem za pištoljem. Viknem Mustafi da se baci u zaklon. Sjene se u mraku rasplinjavaju kao utvare. Stavljam prst na okidač pištolja i ispalim tri hica. Zatim se začuju još dva. Uzvraćaju pucnjavu. Mustafa i ja neko vrijeme ležimo u zaklonu. U tom trenutku začuju se hici iz kuće. Kada smo koji trenutak kasnije ustali i krenuli za sjenama, shvatili smo da su odavno iščezle bez traga. Tek ćemo kasnije po tragovima krvi na zemlji shvatiti da je jedan od bjegunaca ranjen. Je li moguće da su ti krvavi tragovi Minini...?

Na izlazu iz bolnice zapuhuje me vlažni vjetar. Počinje padati sitna kišica. Gode mi kapi kiše koje mi padaju na lice pa usporavam korak kako bi put do auta trajao što duže.

Ulazim u auto i palim cigaretu. Pokušavam srediti misli, ali ne uspijevam. Jedan za drugim, fragmenti sjećanja na onu noć uvlače mi se u misli i progone me.

Osoba u koju sam pucao te noći nije pronađena. No dva dana poslije u stanu u Balmumdžu pronađena je mrtva osoba koja je bježala zajedno s njom. Ali to ništa ne dokazuje; mogli su se sakriti u dvije različite kuće. Može biti da je policija locirala

jednu kuću, ali da drugu nije našla... Možda se negdje sklonila dok joj ne zacijeli rana... A što ako je mrtva? Ali u tom slučaju sigurno bismo dosad već pronašli tijelo. Teroristi ga ne bi imali razloga skrivati. Dapače, moglo bi im poslužiti u propagandne svrhe, kao dokaz policijske okrutnosti.

Prvo se moram smiriti, kažem sam sebi. Moram o svemu trezveno razmisliti. Kao da nisam ja taj koji je one noći pucao.

Idemo ispočetka. Je li moguće da je Mine otišla u onu kuću? Pretpostavimo da je tako. Ali kad je vidjela one ljude u kući, nije htjela ostati. Možda ju je netko od njih htio otpratiti do taksija... Ne, to nije logično, bojali bi se da ih ne vidi policija. Mora postojati razlog zašto su iz kuće izašli na stražnji izlaz. Inače bi koristili prednji.

Ja sam taj koji ih je opazio kako bježe. Pucam. Mine je ranjena. Ali može hodati, čak i trčati, jer brzo nestaje iz dvorišta. Zatim ulazi u neki auto. Zar joj rana ne krvari? Pretpostavimo da je samo okrznuta. Čovjek bi je možda htio odvesti u bolnicu, jer Mine nije iz organizacije i nema potrebe da se skriva od policije... A možda se uplašila i odbila. Kamo bi onda mogla otići? Mogla je nazvati mene! A što ako me vidjela kako pucam na nju? Što ako je pomislila da je namjerno želim ubiti? Zar je moguće da bi to pomislila? Zašto ne, kad je vidjela kako meci lete oko nje? Sigurno se jako uplašila. Čovjek koji je nekoć bio zaljubljen u nju sada je pokušava ubiti. Osim toga, bio sam prilično grub prema njoj kad smo se posljednji put susreli... Što ako ju je čovjek koji je bio s njom odveo u stožer organizacije? Ne vjerujem. Zašto bi on uopće preuzeo odgovornost za nju? Kako je mogao znati da djevojku jednog dana neće uhititi i da ona neće otkriti gdje se nalazi stožer? U tom slučaju morao je pitati djevojku kamo da je odveze. Dobro, kamo bi htjela otići? K majci. Ali zna da ja stanujem u toj zgradi. Možda ju je strah spriječio da ode onamo? Možda je htjela otići u svoj stan? Možda je pomislila da će joj Madam pomoći? Ali nije otišla...

Možda je čovjek odlučio odvesti djevojku u neku sigurnu kuću. Nakon što ju je doveo onamo, ukućani su se sažalili nad njom. Pomogli su joj da se oporavi, no kako su se bojali da ih ne oda, odlučili su je zadržati u kući. I Mine je još uvijek zatočena ondje! Zašto da ne, ima smisla.

Druga je pak mogućnost da je Mine mrtva. Ako je tako, gdje je onda tijelo? Organizacija ga je negdje zakopala. Zašto bi to učinili? Da zaštite svoje simpatizere. Ali svi iz kuće u Uskudaru su ubijeni, koga bi štitili? Vjerojatnije je da bi obavijestili medije gdje se tijelo nalazi i okrivili policiju da ju je smaknula. Ne, mala je vjerojatnost da je Mine mrtva, pa taman i da je bila u toj kući. Dakle, još uvijek mogu gajiti nadu da ću je pronaći. Ali dokle? Najednom mi na pamet padne još jedna

moćnost. Ako su je zadržali u stožeru, lako je moguće da ju je policija ubila u nekoj drugoj operaciji misleći da je teroristica.

Moram razgovarati s Nadžijem, pomislim, i trenutačno palim motor auta. Nadži bi mogao pronaći stožer u kojem drže Mine.

CW & BU

Dvadeset i četvrto poglavlje

Nadžija zatječem u njegovu uredu u Prvom odjeljenju. Sjedi i piše izvještaj prije saslušanja na koje će uskoro biti pozvan. Čini se da mu je donekle popustila zabrinutost. Ima prkosan izraz lica. Kaže da ga je nazvao ministar obrane osobno i ohrabrio ga rekavši da je uz policajce koji požrtvovno sudjeluju u borbi protiv terorizma. To mu je podiglo moral.

Nakon što sam ga saslušao, objašnjavam mu svoju teoriju o tome što se dogodilo Mine, pokušavajući koliko je moguće prikriti našu vezu. Iznenađeno me sluša, a potom kaže: „Uvjeran sam da organizacija ne skriva djevojku u svom stožeru.“

„Kako možeš biti tako siguran?“ upitam.

„Bavim se njima već pet godina. Poznat mi je cijeli njihov kadar, od djece simpatizera do visokorangiranih vođa. Dobro sam ih proučio. To nisu neiskusni klinci nego profesionalci dobro uvježbani u umijeću ubijanja. Terorist s kojim je izašla iz kuće ne bi nikad odveo ranjenu djevojku u stožer organizacije. Možemo se kladiti u što želiš.“

„Možda se sažalio nad njom kad je vidio da je pogođena...“

„Ne vjerujem,“ prekida me Nadži. „Ne bi doveo u opasnost organizaciju spašavajući život djevojke koju i ne poznaje.“

„Pretpostavimo da je to ipak učinio. Ljudi iz stožera su ga ukorili, ali su djevojku neko vrijeme ipak zadržali u stožeru.“

„Pretpostavimo da je bilo tako, no ne bi dopustili djevojci da tamo ostane. Možda je ne bi ubili, ali ne bi je zadržali da ne ugroze vlastitu sigurnost. No ponavljam, to je mala vjerojatnost.“

„Pa koja je onda tvoja teorija?“

„Djevojka je mrtva. Pucao si devet-milimetarskim pištoljem, rana je vjerojatno bila smrtonosna.“

„Ali uspjela je pobjeći, mogla je trčati.“

„Mogla je neko vrijeme izdržati, ali na koncu je vjerojatno podlegla ranama.“

„Dobro, ali tijelo nije pronađeno.“

„Zakopali su ga.“

„Zašto bi se upuštali u takav rizik?“

Nadži zamišljeno zuri u mene.

„Imaš pravo“ napokon kaže. „Zašto bi se upuštali u takav rizik?“

„Eto, zbog toga mislim da je djevojka još uvijek u njihovim rukama.“

Nadži odmahuje glavom.

„Organizacija o kojoj govorimo praktički je razbijena. U zadnjoj operaciji zadali smo im težak udarac. Sigurno su ostale neke ćelije, oni su prilično profesionalni. Osnovali su ih nekoliko i u inozemstvu. Kad se neka od njih raspadne, aktiviraju se nove. Pokušat će se ponovno organizirati, ali nakon ovog udarca trebat će im dugo vremena da se oporave. Ako je tvoja pretpostavka točna, morat ćeš biti strpljiv.“

„U redu, ali moram te zamoliti za uslugu. Ako otkrijete ćeliju koja pripada organizaciji, nemojte kretati u akciju bez mene. Možda drže Mine.“

„Budi bez brige,“ kaže Nadži. „Svakako ću ti javiti.“

„Hvala,“ kažem.

„Nema na čemu,“ odgovara dobacujući mi zabrinut pogled. „Ta ti je djevojka jako važna?“ pita.

„Da,“ kažem. „Kao da mi je kći.“

Ne ispituje me zašto, samo kaže: „Ne brini se. Moguće je da djevojka nije ni bila u kući.“

„Moguće je,“ kažem. „Ne znam samo što ću reći njezinim roditeljima. Da kažem: 'Oprostite, ja sam možda upucao vašu kćer?'“

„Nemoj im ništa govoriti. Možda samo da se ne smiju prestati nadati da će se uskoro pojaviti živa i zdrava.“

Dvadeset i peto poglavlje

Tješim gospodina Metina i gospođu Sevim da ću pronaći njihovu kćer živu i zdravu. Razgovaramo na Šišliju, na drugom katu kafića koji gleda na glavnu ulicu. Bojao sam se da će Sevim doći s Džejhunom, ali srećom nije. Čak i na sastanku koji se tiče života njihovog djeteta, bivši supružnici sjede podalje jedno od drugoga. Ne razgovaraju ako ne moraju, čak se izbjegavaju pogledati u lice. Melike mu je rekla da su se saznajući za Mininu trudnoću počeli međusobno vrijeđati i okrivljavati.

„Došli smo do nekih saznanja vezanih za Minin nestanak,” kažem, a oboje se pretvore u uho. Prenosim im o čemu je riječ izostavljajući sebe iz cijele priče. Šutke me slušaju. Na koncu im iznesem svoje pretpostavke.

„Nikad nisam vjerovala tom Fahriju,” kaže gospođa Sevim ljutito. „Da ga nije upoznala ovo se ne bi dogodilo.”

Metin kao da nema snage ni za ljutnju. Povukao se u sebe, čini se da će zaplakati.

„Kakva nesreća,” kaže. „Nismo ni sanjali da bi se ovakvo što moglo dogoditi.”

„Što je tu je,” kažem. „Sad moramo razmišljati trezveno. Ako je točna moja pretpostavka da neki ljudi iz organizacije drže Mine kod sebe, onda ćemo je spasiti, ali trebat će nam vremena da je pronađemo.”

„A što ako upadne policija i ubije nam kćer misleći da je teroristica?” zabrinuto se oglasi Metin.

„Bez brige, i na to smo mislili,” kažem. „Čim lociraju mjesto gdje je drže, meni će prvom javiti.”

Izgleda da nisam previše uvjerljiv. „Javit će vam?” sumnjičavo pita gospodin Metin.

„Nemojte se ništa brinuti, svakako će mi javiti.”

„Hvala, gospodine Sedate,” kaže Sevim. „Činite nam veliku uslugu.”

„Najvažnije je da pronađemo Mine živu i zdravu,” kažem.

„Sigurna sam da ćete je spasiti,“ govori kao da joj je odjednom laknulo. „Osjećam to kao što to samo majka može predosjetiti. Vratit ćete mi kćer živu i zdravu.“

„Uvjeren sam u to,“ kažem. „Ali svi moramo biti strpljivi. To je sve što vas molim.“

„Imate pravo,“ kaže Metin. „Moramo biti jaki. I moramo se početi bolje brinuti za Mine kad se pojavi.“

U Metinovim riječima osjeća se jetkost.

„Ovo ljeto idem u mirovinu. Odvest ću kćer sa sobom,“ nastavlja.

„Niste li malo zakasnili, gospodine Metine?“ podbada ga Sevim.

„Ja sam zakasnio, ali si zato ti uvijek bila uz nju,“ odvraća Metin sarkastično, ne ostajući joj dužan.

„Molim vas,“ kažem. „Umjesto da jedno drugom budete podrška vi se međusobno optužujete.“

Prestaju se svađati. Metin se okreće prema meni.

„Podstanar kojem sam iznajmio stan na Atakoju iselio se. Prebacit ću Minine stvari onamo.“

„Zašto se žurite?“ upitam.

CW & BU

„Njezin stan je mračan. Ako se ne upali peć, osjeća se vlaga. Sav će namještaj propasti. A i zašto bih uzalud plaćao najam. Kad se Mine vrati neka se preseli u stan na Atakoju. To je mnogo bolja četvrt.“

„To je trebalo odavno učiniti.“

„Misliš da nisam htio? Mine je odbila tamo stanovati tvrdeći da joj je fakultet predaleko.“

„Pustite sad to, nemojte jedno drugo žalostiti. Ako je stan na Atakoju prazan, možete onamo preseliti stvari. Volio bih da mi javite kada ih budete selili.“

Oboje me upitno gledaju, ne shvaćaju kakve to veze ima sa mnom. Osjećam potrebu da pojasnim.

„Možda pronađemo neki trag koji smo propustili.“

„Budite bez brige, javit ću vam,“ obećaje Metin. „Bivši podstanar ostavio je ondje nešto namještaja. Doći će po njega sljedeći tjedan. Nakon toga ću preseliti Minine stvari. Možda Mine dotle bude pronađena.“

„Nadam se da hoće,“ kažem.

„Hoće,” kaže gospođa Sevim okrenuvši dlanove prema gore, kao da moli. „Inšalah. Milosrdni Alah će nam je vratiti.”

Za stolom se osjeti dašak optimizma.

„A možda Mine uopće nije otišla u tu kuću,” kaže Metin. „Možda se sklonila kod prijatelja. Ili kod tog nepoznatog ljubavnika. Možda joj je on pronašao boljeg liječnika. Možda se odmara. Možda čeka da se oporavi. Vidjet ćete, pojavit će se kroz par dana.”

Gledam u oronulo, podjetinjelo lice starog čovjeka.

„Možda,” kažem. „Možda se i pojavi.”

CW & BU

Dvadeset i šesto poglavlje

Ali Mine se ne pojavljuje. Dani prolaze, a svaki sljedeći samo potvrđuje da su naše nade uzaludne. Zovem Nadžija nekoliko puta tjedno. Ne zna ništa. Obilazim mrtvačnice i bolnice. Gledam trupla djevojaka koje nemaju nikoga svog; ubijene hicem iz pištolja, izbodene, poginule u prometnim nesrećama, utopljene u moru... Nijedna ne sličి Mine. Želim dobiti informacije iz prve ruke. Sastajem se s upraviteljima mrtvačnica, nadležnima u bolnicama. „Ne,“ govore. „Nismo primili nikog nalik djevojci koju ste opisali.“ Ipak, ne odustajem od potrage. U trenucima kada je ne tražim, strepnja da sam je možda ubio izlazi iz kuta svijesti u koji sam je potisnuo i pritišće mi prsa. Kamo god da odem, ne mogu se osloboditi tereta tih misli.

Ponekad, kad ne uspijevam više potiskivati svijest o krivnji, govorim sebi: Ti si je ubio, prihvati to. Ali to nije bilo namjerno. Zar bih pucao da sam znao da je sjena u onom mraku bila Minina? Zar je ne bih pokušao zaštititi i spasiti? No sva ta opravdanja ne mijenjaju činjenicu da sam ja mogao biti taj koji je ubio osobu do koje mi je najviše stalo. Već sljedećeg trenutka tražim spas u novoj pretpostavci. Možda se varam, govorim si. Možda Mine nije otišla u onu kuću. Ali to je nemoguće znati dok je ne pronađem, živu ili mrtvu. Zbog toga pokušavam zaboraviti da sam je možda ja ubio. U suprotnom ću poludjeti...

Melike je osoba koju najviše pogađaju moje promjene raspoloženja, ali ništa ne govori niti ispituje. Prepušta me mom mjesječarenju i potajno pati. Nakon otprilike tjedan dana zove gospodin Metin. Prvo ispituje ima li kakvih novosti. Kada mu odgovaram da nema, razočarano kaže: „Sutra ću preseliti Minine stvari. Rekli ste da želite biti ondje.“

„Hvala, doći ću,“ kažem. Možda bi bilo bolje da ne dođem, pomislim nakon što spustim slušalicu. Zašto da idem onamo? Teško da će se među Mininim stvarima pojaviti kakvi dokazi. Ali mnogo me uspomena veže za taj stan. To mi je na neki način bio drugi dom. Ako već Mine nije ondje dok se stan prazni, trebao bih biti barem ja.

Noćas opet ne mogu zaspati. Razmišljam kako smo se polako navikli na to da je Mine nestala, da je možda i mrtva. Eto, sada praznimo i njezin stan. Jedno za drugim napuštam mjesta na kojima je Mine ostavila svoje tragove... Misli mi se vrtoglavo kovitlaju, u glavi mi se i dalje sukobljavaju različite pretpostavke. Nemirno se prevrćem u krevetu. Primjećujem da je i Melike nemirna. Tiho se privija uz mene. Načas se začudim, jer sam mislio da je odavno zaspala. Suosjećajno me grli. Mislio sam da neću moći podnijeti njezin dodir, no začudo njezino mi milovanje godi. Provlači mi ruke kroz kosu, dodiruje mi lice. Njezini su dodiri tako ljekoviti; kao da sve što ne može izraziti riječima govori vršcima prstiju. Osjećam toplinu njezinih ruku; kao da je kraj mene majka, neki obazriv prijatelj na kojeg se uvijek možeš osloniti. Oči mi se pune suzama, kao da s njima konačno izbacujem sve boli, ljutnje, strepnje, sumnje i strahove koje sam danima nakupljao. Više se ne mogu obuzdati. Počinjem plakati kao dijete. Čvrsto me zagrli... Kad sam se malo smirio, pita zabrinutim glasom: „Je li Mine mrtva?“

„Ne znam,“ odgovaram.

„Ne daj, Bože,“ kaže brišući mi suze. Kao da želi reći, 'Znam da je voliš, ali opraštam vam.'

Gledam je, no ništa ne govorim. Izgleda mi još ljepša u polumraku. Riječi joj zvuče iskreno. Nimalo ne sumnjam da me ova žena voli. Zagrlim je, a ona me opet miluje po kosi. Licem joj dodirujem grudi, koje su zadržale čvrstinu usprkos tome što je rodila dvoje djece.

Primjećujem da nismo spavali zajedno otkako sam izašao iz bolnice. Ruke mi same od sebe kliznu prema njezinim bedrima. Podižem joj pamučnu spavaćicu, dodirujem njezinu toplu kožu. Ona mi nastavlja milovati kosu, ali pokreti su joj sada drhtaviji. Približavam se njezinim napola otvorenim usnama i počinjem ih ljubiti.

Osjećam slanu vlažnost i u tom trenutku shvatim da i Melike plače. Počinjem je ljubiti još strastvenije. Njezine se mekane usne rastapaju pod mojim poljupcima. Okrećem je na leđa. Skidam joj naramenice spavaćice, grudi joj ispadaju van. S užitkom ih primam u ruke. Melike stenjući zabacuje glavu. Saginjem se i počnem ih ljubiti, koža joj miriše na lavandu. U usta mi se uvlači ugodan okus začina. Jezikom joj oblizujem bradavice, grickam ih lagano ne zadajući joj bol. Ne mogu više izdržati, počinjem ih sisati. Melike još jače zastenje. Nestrpljiva, prvo skida sve sa sebe, a potom svlači mene. Povlačim se unatrag. Klizim desnom rukom u njezino međunožje, osjećam vlažnost među mekanim dlačicama. Njezina skliska, ovlažena koža sve se podatnije uvija pod mojim prstima. Želim još malo odgoditi trenutak kad ću prodrijeti u nju, ali Melike ne može izdržati. „Hajde,“ prošapće mi u uho. „Što?“

kažem. Obujmi me oko struka i privuče k sebi. Tijela nam se isprepliću. Prepuštam joj da radi s mojim tijelom što joj je volja. Tijela nam se spajaju, počinje se uvijati, isprva polako a onda sve brže. Što više ubrzava, to glasnije stenje. Na vrhuncu, tijelo joj se počinje grčiti i ispušta jecaj sladostrašća. I dalje me grli. Njezinim tijelom prolaze trzaji i ja se počinjem micati prateći njezin ritam. Uzvraća mi istom mjerom. Hvatam je za bedra i s užitkom svršavam u nju. Čvrsto me grli. Osjećam kao da sam lakši, kao da je iz mene istekla sva napetost, a tijelo mi je otplovilo nekamo daleko. Kao da sam se pretvorio u suhi list platane i lagano plovim niz rijeku što tiho žubori. Zurim u nebo, iznad mene prolaze oblaci s ljubičastim rubovima. Polagano tonem u blaženu prazninu.

„Pomozi mi,“ budi me nečiji glas. Odmah je prepoznajem, to je Mine. Uspravljam se u krevetu. Pogledam, kraj mene spava Melike. Osvrćem se po sobi; nema nikoga. Pomislim da sam se prevario, no opet začujem isti glas. „Pomozi mi!“

Pažljivo osluškujem, glas kao da dopire iz susjednog dnevnog boravka. Bacam pogled na Melike; čvrsto spava. Brzo ustajem iz kreveta. Ispred vrata promiče neka sjena. „Stoj,“ povičem i krenem za njom. Ali sjena se ne zaustavlja. Stigavši do hodnika, ugledam kako izlazi iz stana. Izgleda kao Mine. „Mine,“ kažem. „Mine, stani!“ No ona klizne van ne osvrćući se. Potrčim za njom. Čim izađem iz stana, upadam u mrkli mrak. Više ne vidim ni prst pred nosom, a kamoli Mine. Opipavam zid tražeći prekidač za svjetlo, no ne uspijevam ga pronaći. Pokušavam napipati stepenice koje vode u prizemlje. Napravim par koraka, ali ih ne pronalazim. To je nemoguće. Stepenice bi morale biti tu negdje! Dok nastavljam hodati držeći se zida, u mraku kao da se otvara neka pukotina, odnekuda se probija svjetlo i ja shvatim da se nalazim na kraju dugačkog hodnika.

Zar naš stan nije na gornjem katu? Da se nisam zabunom popeo na tavan? pitam se krećući prema svjetlu. Svjetlost me zaslijepljuje. Vani je svanulo. Zaklanjam rukama oči braneći se od sunca i u tom času u ušima mi odjekne poznat glas: „Napokon si došao.“

Gledam u smjeru odakle dopire glas i ugledam strica Ismeta. Stoji kraj štafelaja i smiješi se. Komično je obučen. Na glavi ima nakrivljenu beretku, u lijevoj ruci drži paletu s bojama, a u desnoj kist.

„Slikaš?“ pitam.

„Nikako mi ne polazi za rukom. Obukao sam se ovako da se kamufliram,“ kaže i pokazuje kistom desni donji kut na štafelaju. „Nisi vidio potpis na platnu?“

Saginjem se i gledam. Ne vidim ni sliku ni potpis.

„Zar ne možeš pročitati?“ upita.

„Ovdje nema ni slike ni potpisa,“ kažem. Stric mi približava platno. „Evo ga ovdje, vidiš,“ kaže. „U donjem desnom kutu kistom je napisano 'Mine'.“ Nakon toga se uspravi i upita: „Jesi li je pronašao?“

Njegovo me pitanje uznemiri.

„Ne, ali hoću.“

„Nema potrebe, ona je tu.“

Pogledavši u smjeru koji mi pokazuje, opet ugledam onaj napušteni sablasni konak. Isti truli prozori, isti trošni zidovi i stara dvokrilna željezna vrata na kojima se nalazi grb.

„Mine je ondje?“ upitam začuđeno.

„Već dugo vremena radi za nas. U arhivu,“ odgovara nehajno.

„Šališ se,“ kažem.

„Zašto bih se šalio? Primljena je u Program za modernizaciju arhiva.“

„Ali Mine ne zna raditi na kompjutoru!“ usprotivim se.

„Daj pusti tu glupu spravu. Nama ne trebaju robovi nego kreativna inteligencija.“

„Dobro, ali ona je slikarica. Kako može biti korisna u arhivu?“

„Nacrtat će portrete svih u dosjeima. Našli smo i dva mlada pjesnika, posao u arhivu ide kao podmazan.“

„Ne razumijem,“ zamuckujem. „Slikari, pjesnici... Što će oni u arhivu?“

„Naravno da ne razumiješ. Govorim ti o pravoj modernizaciji, naš posao pretvaramo u umjetnost.“

Ne mogavši se suzdržati, prasnem u smijeh.

„Ne smij se, ovaj sistem ide najviše tebi u korist. Tvoja te ljubavnica više neće ostaviti zato što si policajac.“

Prestajem se smijati. Stric me prepredeno gleda.

„Nije me ostavila,“ kažem.

Na lice navuče očinski osmijeh.

„Ne poriči. Sve mi je rekla,“ odvraća blago.

„Gdje je ona?“

Nakon što odloži kist i paletu kraj slikarskog platna poziva me da pođem s njim. Krećemo prema vratima.

Hodam uz strica. Zavlači ruku u džep svoje pregače i vadi ogroman ključ.

„Držiš je zaključanu?“

„Znaš, iz predostrožnosti,“ objašnjava.

Obeshrabren sam, ali ne govorim ništa. Stric okreće ključ u lokotu. Začujem dva metalna zvuka jedan za drugim. Lokot na dvokrilnim vratima se otvara i on ga skida i stavlja ga zajedno s ključem u džep. Zatim se okreće prema meni i tiho kaže: „Ponijet ću ih sa sobom da nas netko ne zaključa dok smo unutra.“

Ulazi odgurnuvši desno krilo vrata, a ja ga pratim. Čim smo zakoračili u trošno zdanje, posvuda se osjeća nekakav opori miris. Zastajem mršteći se.

„To je smrad ustajale boje,“ kaže stric. „Naviknut ćeš se.“ Hoda ispred mene. Iz uskog predsoblja ulazimo u raskošan salon. Ondje nema nikoga, no ne izgleda kao da se godinama nije koristio. Prekrivajući trećinu salona, pod našim se nogama prostire svileni tepih boje meda s mjestimičnim crnim mrljama. Ispod kristalnog lustera teškog nekoliko tona skladno je raspoređen namještaj u baroknom stilu.

Strica ne interesira unutrašnjost konaka. Jasno je da je ovdje bio mnogo puta. Hodamo prema smeđim vratima koja se nalaze s lijeve strane ne pridajući pažnju starom drvenom podu koji škripi iako je pokriven debelim tepihom. Prošavši kroz vrata, ulazimo u malenu sobu.

Ovaj prostor više podsjeća na toranj nego na sobu. Na sredini su crne stepenice koje se spiralno uzdižu prema gore. Držeći se za rukohvat stric kaže: „Tvoja je djevojka gore. Morat ćemo se popeti.“

Podigavši glavu i pogledavši prema gore zastajem usta razjapljenih od čuda. Ne vidim ni potkrovlje niti kraj stepenica. Sudeći po onome što sam vidio izvana, konak ne bi trebao biti toliko visok, pomislim. Da nismo ušli u neko drugo zdanje? Htio bih pitati strica, ali on se već počeo penjati. Moram ga sustići. Slijedim ga. Nakon što smo prošli dvadesetak stepenica počinju se ukazivati slike na zidovima tornja. Posvuda oko nas su platna koja vise u jednakim razmacima odozgo i odozdo. Sami portreti.

Što se više penjemo to smrad postaje snažniji. Osjećam da se približavam onima koji su naslikali slike. Stric vjerojatno ima pravo, stvarno su dali slikarima da se bave portretiranjem u arhivu. Onda je imao pravo i u vezi s Mine. Preplavi me neka radost. Znači da je Mine gore. Ubrzavam korake. Moj stric je pet-šest stepenica ispred mene. Nastojim ga sustići, želim ga pitati za Mine, ali mi ponestaje daha. Jasno mi je da se više ne mogu penjati ovako brzim tempom. Počinjem se jako znojiti, no ne obazirem se, skupljam snagu da nastavim dalje. Vlažna toplina koja mi obavija tijelo sve više me guši. Razmak između mene i strica se povećao za još nekoliko stepenica. Gledam ga u čudu. Ja se jedva krećem, a on se uspinje hitro kao mladić.

Smrad boje i znoja postaje sve snažniji. Osjećam da mi se lagano vrti u glavi. Uski zidovi tornja počinju me pritiskati. Teško dišem, moram predahnuti. Na zidu koji mi se brzo približava tražim prozor da uzmem zraka, ali ne vidim ništa osim slika koje se nižu jedna za drugom. Posežem za najbližom slikom u nadi da možda ispod nje postoji neki prozor. Podižem sliku i gledam ispod nje; malena stonoga plaho odgmiže sa zida na pod. Posežem za slikom do nje; nisam bio u krivu, ispod portreta se nalazi prozor. Nestrpljivo se pružam prema prozoru. Ruke mi drhte. Osjećam da sam na izmaku snaga. Ne smijem se onesvijestiti, ako jednom padnem, više neću moći ustati. Dolazim do prozora. Uskoro ću u pluća udahnuti svjež zrak. Ta me pomisao uzbuđuje. Moram biti oprezan, ovo je najopasniji trenutak; drhtanje u rukama prelazi mi u noge. Moram uspjeti. Dotičem željeznu zapinjaču na prozoru. U tom trenutku začujem stričev glas koji odjekuje u praznom prostoru: „Da se nisi usudio!“

Podignem glavu i ugledam kako me zabrinuto gleda.

„Nemoj ni slučajno otvarati prozor,“ ponovi u panici.

„Ali ugušit ću se!“

„Stisni zube, ostalo je još malo.“

U tih nekoliko sekundi dok vodimo ovaj razgovor, osjećam u ustima kako me guši vlastiti jezik. Okrećem kvaku na prozoru.

Preskaćući stepenice, stric pojuri dolje. Želi me spriječiti, moram se požuriti.

„Nemoj!“ viče.

Već je prekasno. Otvaram prema sebi prozorsko krilo. Ali umjesto svježeg zraka do mene dopre stravična buka. Stepenice na kojima stojim počinju se ljuljati. U strahu se primam za rukohvat. Komad rukohvata za koji se držim puca i ostaje mi u ruci. Gledam strica tražeći pomoć. I on se panično pokušava za nešto uhvatiti. Na trenutak nam se pogledi sudaraju.

Gleda me kao da će reći: Što si to učinio! Stepenice još jače podrhtavaju, survavam se u provaliju. U nosnicama mi je stalno onaj oduran, ustajao smrad. Ne napušta me čak ni dok propadam u provaliju. Stric je rekao da je to boja. Ali gdje je on? Tražim ga pogledom dok padam, oko mene lete komadi željeza, debele lamele, široke konzole, čelični limovi. Čudno, ništa od toga me ne dotiče. Kao da sam bezobličan golemi planet, a oni sateliti koji se na određenoj udaljenosti okreću oko mene. Svi zajedno upadamo u crnu rupu. Ali strica nema na vidiku. Nadam se da se uspio uhvatiti za nešto tamo gore. A Mine? Je li ona bila na vrhu stepenica? Želim pogledati prema gore, ali ne mogu okrenuti glavu. Što se više naprežem, toplina postaje sve neizdržljivija. Znojim se. Moj znoj natapa željezo koje pada zajedno sa

mnom, ono počne mijenjati boju. Iz crne u boju rđe pa u narančastu pa u... Preplavljaju me zvukovi; mora da ih proizvodi udaranje željeza o tvrdi pod, ali meni zvuče poput oštih poteza kista koji se pomiče po slikarskom platnu. Ne osjećam strah. Već sam se pomirio s onim što bi se moglo dogoditi, otupjela duha približavam se tlu. Uspijevam razaznati pod i na njemu sliku načinjenu od mozaika. S mozaika me gleda neki čovjek. Komadići željeza padaju na mozaik, ali ga ne oštećuju. Jedino što žuta pozadina mozaika postaje tamnija; na mjestima gdje je dotiče željezo pretvara se prvo u boju rđe pa u crnu. Čovjek na mozaiku otvara oči i s velikim zanimanjem promatra moj pad. I ja gledam njega. Čovjek mi je odnekud poznat. Tek što ću ga prepoznati...

„Sve je uredu, to je samo san,“ govori mi neki glas. Otvaram oči i kraj sebe ugledam Melike. „Je li bio grozan?“

„Ne sjećam se baš...“ kažem. „Razlomljeni prizori...“

„Doručak je spreman! Hajde, pojedi nešto da dođeš k sebi,“ kaže.

„Koliko je sati?“

„Prošlo je devet.“

„Zaspao sam...“

„Legli smo kasno,“ kaže značajno se osmjehujući. Njezino me ponašanje iz nekog razloga jako živcira.

„Jesu li djeca otišla u školu?“

„Odavno,“ kaže uz isti nestašni smijeh.

Ustajem iz kreveta i krećem u kupaonicu. Moje lice u ogledalu doima se umorno. Ni hladna voda koju dlanovima prinosim licu ne unosi živost u moje tijelo. Krećem prema kuhinji odlučivši da ću se obrijati nakon doručka. Dok sjedam za stol, Melike mi toči čaj. Gledam svoju suprugu, kao da se jutros pomladila. Njezina me živahnost uznemirava. Šutke počinjem jesti. Pokušava započeti razgovor, ali vidjevši da ne odgovaram i ona ušuti. Oko deset sati izlazim iz stana.

Ispred Madamina stana na ulazu u slijepu ulicu stoji crveni kamionet. Vjerojatno će njime preseliti Minine stvari, pomislim i parkiram auto ispred njega. Na ulazu ugledam Metina kako govori jednom od radnika da pazi da ne okrzne glazbenu liniju. Gospođa Sevim nije tu. Podignem glavu i na prozoru ugledam Madam i Mariju. Madam kimne glavom u znak pozdrava, čak i odavde vidim koliko je žalosna. Prilazim ulazu, pružam ruku gospodinu Metinu i pozdravljam ga.

„Ostale su još samo sitnice,“ kaže. „Studentski stan, a toliko stvari!“

„Idem pogledati gore,“ kažem i ulazim u zgradu. Dok prolazim kraj Madaminog stana, kroz odškrinuta vrata proviri njezino zabrinuto lice.

„Dobro jutro,“ kažem.

„Dobro jutro, gospodine Sedate,“ reče. „Svratite na kavu.“

„Hvala, ne bih, moram nešto pogledati gore.“

„Nema nikakvih vijesti o sirotici?“

„Nema.“

„Mine se možda ne bi željela odseliti.“

„Imate pravo. Ne bi,“ kažem.

„Zašto onda gospodin Metin to čini?“

„Ima stan na Atakoju, podstanar mu je upravo otišao. Ne želi plaćati najam za ovaj stan.“

„Zar ga je netko tražio najam?“ kaže ogorčeno.

„Ne znam. On joj je otac. Što se tu može.“

„Sjetio se da joj je otac nakon što je djevojka nestala.“

Rezignirano raširim ruke.

„Dođite nakon što odu ovi što sele stvari, da se jedno drugom malo izjadam.“

„Doći ću,“ obećavam ne želeći staroj ženi slomiti srce. Ona zatvara vrata, a ja se počinjem penjati na kat provlačeći se kraj mladića koji nosi slikarska platna i crteže.

Stan je gotovo prazan. Ostalo je nekoliko tegli cvijeća ispred vrata, četiri kartonske kutije u kuhinji, knjige u spavaćoj sobi, Minine slike u dnevnom boravku i fotelja ispred prozora. Obilazim prazne sobe. Gledam pod na kojem je stajao namještaj. Prebirem po komadima papira. Nema ničega. Na mjestu gdje je bila glazbena linija nalazim jednu zlatnu naušnicu. Poklonio sam ih Mine prije godinu dana kada joj je bio rođendan. Kad je jednu izgubila, jako se rastužila pa sam ponudio da ću joj kupiti nove. „Ove ništa ne može nadomjestiti,“ rekla je. „I stvari imaju osobnost.“ Nisam se baš složio s njom. Vjerojatno je opazila kako se smješkam ispod brka pa se naljutila na mene.

Nosači znaju svoj posao. U pola sata sve su prostorije posve ispražnjene. Silazim dolje s njima. U kamionet stavljaju još nekoliko posljednjih komada namještaja.

Prilazi mi gospodin Metin.

„Htio sam vas pitati za onog čovjeka.“

„Kojeg čovjeka?“ upitam.

„Čovjeka s kojim je Mine prije izlazila. Jeste li saznali tko je on?“

„Netko s njezinog faksa,“ kažem.

„Ali Selin tvrdi drugačije.“

„Rekla je tako da ne uvali mladića u nevolje.“

„Nećete ga ispitati?“

„Nemamo razloga da ga sumnjičimo,“ kažem. „Ali povest ćemo računa o tome,“ dodam kako bih ga se riješio.

U tom trenutku pogled mi privuče Madamino domahivanje s prozora. Čini mi se da mi pokušava reći da pričekamo. Malo zatim na vratima zgrade pojavi se krupna Marijina figura. U rukama drži pokrivač. To je vjerojatno Minin električni pokrivač. Dala ga je Madam jer je zimogrozna. Marija mi pruža pokrivač. Uzimam ga i nosim prema kamionetu. Marija me slijedi u stopu. Lagano zabacuje glavom udesno.

„To je od Mine,“ kaže.

„Da,“ kažem smiješeći se. „To je Minino.“

Nakon što su ukrcali pokrivač, dvojica nosača uskaču odostraga u kamionet. Gospodin Metin pozdravi se sa mnom, sjeda pokraj vozača i zatvara vrata. Vozač upali motor i kreće. Marija već neko vrijeme nestrpljivo cupka u mjestu. Počinje me vući za rukav kaputa.

„Što je bilo, Marija? Nešto želiš?“ upitam.

„Zaboravili su Mine,“ kaže.

Gorko se osmjehujem.

„Mine je otišla, Marija,“ kažem.

„Zaboravili su Mine,“ ponovi vukući me objema rukama za rukav kaputa. Kako da joj objasnim da je Mine nestala?

„Mine je jutros otišla,“ kažem.

„Nije,“ reče. „Eno je, spava unutra.“

Samo si mi još ti trebala, pomislim u sebi. „A gdje spava, Marija?“ kažem da je se riješim.

Odlučno pokazuje prema prizemlju stana. „Ondje.“

„Dobro, hajde mi pokaži,“ kažem, jer je se inače neću osloboditi.

„Dođi,“ kaže i uhvativši me za ruku vodi me u zgradu. Ulazimo unutra. Zastajemo došavši pred vrata prostorije u prizemlju.

„Spava unutra. Kao zečevi.“

Zečevi. Ta me riječ pogodi poput udarca u želudac.

„Kao zečevi?“

Bože dragi, što to ona govori? „Je li ključ kod tebe?“ kažem nestrpljivo.

Marija raširi ruke i nevino me gleda.

„Čekaj me ovdje,“ doviknem i brzo otrčim gore.

Zvonim na Madamina vrata. Stara žena otvara, no taman kad me htjela pozvati da uđem u stan, ja kažem: „Mogu li dobiti ključ prostorije u prizemlju?“

Ne shvaćajući zašto mi treba ključ, sirotica me zbunjeno gleda.

„Molim vas, dajte mi ključ. Poslije ću vam objasniti,“ kažem.

Žena ulazi u stan i donosi ključ.

„Čistačice nema već mjesec dana. Marija je ondje napravila nered,“ kaže pružajući mi ključ.

„Pustite to, nisam ja stranac.“

Uzimam ključ i trčim dolje. Marija me mirno čeka ispred vrata.

Stavljam ključ u bravu a ruke mi se nekontrolirano tresu. Vrata se otvaraju nakon dva okretaja. Unutra je baš onako kako mi je opisala Madam; nalik na tavernu. Srušeni zid između predvorja i gostinjske sobe, deset stolova sa stolicama što čekaju stare goste koji nikada neće doći, police sa posuđem i čašama. Na zidovima prekrivenima hasurom vise fotografije u spomen na slavne dane taverne. Ali Mine nigdje nema. Nasjeo sam na igru ove lude djevojke.

Madam će biti neugodno, pomislim. Pažnju mi privlači mehanički zvuk; iznova čujem onu buku koja sličí brujanju motora koju sam zamijetio kad sam jednom došao ovamo usred noći.

„Gdje je Mine?“ upitam Mariju.

„Spava unutra,“ kaže pokazujući otvorena vrata odakle dopire zvuk. Hodam prema vratima. Što sam im bliže, zvuk je sve jači. Unutra me dočekuju dva golemá dvokrilna hladnjaka.

„To je od tate,“ kaže Marija i iskoračivši naprijed objumi hladnjak objema rukama. Naizgled nevažne informacije koje su mi već danima pohranjene u glavi sada naglo poprimaju smisao. Želim pobjeći što dalje od ove okrutne istine, od ovog zastrašujućeg kraja i upregnuti misli u smjeru nekih drugih ishoda. Ne uspijevam. Koliko god se trudio, uzaludno je. Uvijek mi isti košmar dolazi na oči. Stojim nepomičan ispred hladnjaka. Ali ne gubim nadu, ne odustajem od pomisli da ću zateći neki drugi završetak.

Pred oči mi dolazi pretres kuće na Uskudaru. Dvije sjene koje kroz maglu trče preko dvorišta... Pucanj pištolja... Nekoga sam pogodio. Ali ne pada na tlo, nastavlja trčati. Netko pomaže toj ranjenoj osobi. Ulaze u auto. Možda misli da rana nije ozbiljna, možda ni ne zamjećuje da je ranjena. Kasnije će shvatiti. Ipak odlučuje otići kući. Čovjek pored nje ostavlja je ispred kuće. Sinu mi riječi prodavača Šerefa koji je rekao da je jedne noći vidio Mine kako oko devet sati ulazi u zgradu. Datum koji je naveo poklapa se s danom Minina nestanka. Mine ulazi u zgradu, ali gubi snagu. Sruši se na stepenice. Marija te večeri silazi u prizemlje da nešto uzme i vidjevši da Mine leži na stepenicama učini ono što je njezin otac činio sa zečevima koje je donio iz lova. Podiže je i stavlja u hladnjak da spava...

„Ne,“ zaustim. „Ne, ne može biti.“ Ali ne mogu skupiti hrabrost da otvorim hladnjak i saznam istinu. Moje drhtave ruke ne mogu otvoriti vrata. Nehotice pogledam Mariju, a ona uhvati moj pogled i posve mimo krene prema vratima hladnjaka. Prije nego što sam uspio viknuti: „Ne otvaraj,“ kaže: „Evo je. Mine!“ Iza odškrinutih vrata hladnjaka na pod taverne pada crveno svjetlo. Marijino tijelo me priječi da vidim što je u hladnjaku. Kao da nazirem neku siluetu. Da malo odgurnem Mariju u stranu, mogao bi vidjeti kakva je to silueta, ali ne činim to. Preplavi me nekakva neodlučnost i strah. Primijetivši moje kolebanje, Marija se najednom povuče u stranu kao da me želi čim prije suočiti s istinom. Pomakne svoje krupno tijelo i preda mnom se ukaže Minino sitno lice. Njezina blijeda koža obasjana je crvenim svjetlom iz hladnjaka. Smiješi mi se kao da se ništa nije dogodilo. I ja se pokušavam nasmiješiti njoj, ali ne mogu.

„Tu si se skrivala?“ jedva uspijevam reći.

Ona ne odgovara. Ne mogu joj iz pogleda otkriti optužuje li me ili mi se raduje.

„Umrli smo od brige,“ kažem.

Smiješi se. Osmijeh joj se usadio na usne, kao neki biljeg naših sretnih i loših dana.

„Jako si nas uplašila...”

Marija mi se približi i reče: „Psst, spava.”

Ne obazirući se, nastavljam razgovarati s Mine. Ako prestanem govoriti, čini mi se da bih je mogao ponovno izgubiti. Ali Mine mi ne odgovara. Samo se smiješi.

„Mislili smo da si oteta...”

Nepomičnih usana, nepokretnih vjeđa, smiješi se ispružena pod crvenim svjetlom na dnu hladnjaka.

„Razgovarao sam s tvojim liječnikom. Mislio sam da ti se nešto dogodilo tijekom pobačaja...”

Nema promjene u njezinu pogledu, netremice me gleda. Ta ozeblina na njezinim usnama, taj zaleđeni smiješak daje naslutiti da među nama postoji neka nevidljiva distanca koja nas dijeli. Želim ukloniti tu distancu. Ako je dotaknem, pomislim, ta će se ledena prozračnost razbiti u komade, a Mine će progovoriti. Hladnoća koji dolazi iz hladnjaka udara mi u lice, no ne obazirem se na to. Napola ulazim u hladnjak i grlim je, svoju mladu ljubavnicu, Mine. Njezina odjeća je ledena. Nije me briga.

Obujmim je rukama, želim je iznijeti van. Kao da je dovoljno da je iznesem iz hladnjaka da bi se izbrisao zaleđen osmijeh na njezinim usnama, da bi iščeznula ta čudna distanca među nama. Primam njezino ukruženo tijelo i pokušavam ga izvući van. Ali uzalud, hladnjak ne želi pustiti Mine. Primjećujem crveni trag u ledu u ravnini njezina srca kako se širi prema dnu hladnjaka. Bepomoćan dodirujem njezino lice. Koža joj je hladna i daleka kao njezin osmijeh. “Zašto mi ne želiš pomoći?” upitam.

Smiješi se. Pogled mi se sudara s njezinim. Uzaludno tražim odgovor na pitanje u njezinim zaleđenim zjenicama. Ne mogu ih više gledati. Pogled mi klizne na tamnu mrlju ispod njezine jakne. Sine mi da je Mine bila trudna. „Ne!” zavapim. „Ne, to nije istina!” Bijesno zalupim vrata hladnjaka. Bučno se zatvaraju. Na sjajnoj metalnoj plohi hladnjaka ugledam odraz nekog čovjeka. Čovjeka pogurenih ramena, umorna lica; samo što ne zaplače. Odnekuda mi je poznat. Tek što ću ga prepoznati...

Netko me povlači za rukav kaputa. Okrećem se. Marija. Stoji preda mnom kao dijete koje očekuje aplauz. Pokušavam skrenuti pogled s nje. Ne pušta me, drži me za rukav kaputa i nestrpljivo povlačeći, pita, „Kada će se Mine probuditi?”

scan i obrada: *Enola*